

วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412

ปีที่ 8 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2568)

E-ISSN:

Vol.8 No.11 (November 2025)

๑ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป

๑ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวรรณโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติภูมิเลิศ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

๑ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

โรงเรียนนาจานชัยสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

๒ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวจรรยาพร เหมรังษี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

๓ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

๔ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ ภาทพจารี (ชูราศรี)

วัดสนธิ์(นาสน)

๕ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 11 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์	1
COMMUNICATION OF THE CHARACTERISTICS OF TELEVISION HOSTS ON ONLINE MEDIA	
เหวิน ย่าซิง, นิสากร ยินดีจันทร์	
รูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค กรณีศึกษา: เมืองตงฟาง ประเทศจีน	11
INFLUENCER COMMUNICATION STYLES ON SOCIAL MEDIA AFFECTING CONSUMER PURCHASING DECISIONS: A CASE STUDY OF DONGFANG CITY, CHINA	
จาง ซินเฉิง, นิสากร ยินดีจันทร์	
รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในสังคมดิจิทัล	21
THE APPLICATION MODEL OF KALAMA SUTTA PRINCIPLES FOR ENHANCING THE LIFE QUALITY IN DIGITAL SOCIETY	
พระครูสถิตกาญจนคุณ (ประดิษฐ์ กาญจนวณฺโณ), พระครูโฆสิตวิพัฒนานุกุล (อนุกุล ปานประดิษฐ์), พระครูวิจิตรศีลาจาร (ประสิทธิ์ ชาติวณฺโณ), สิทธิโชค ปาณะศรี, ภูวเดช ขวัญเสน	
การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี	33
COMMUNITY DEVELOPMENT AND PUBLIC PARTICIPATION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SARABURI PROVINCE	
กวิน วาสนา, ภมร ชันธะทัตต์, ธนิศร ยืนยง	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี	46
LEADERSHIP OF TRANSFORMATION AND ADMINISTRATION ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE PRINCIPLE AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN SARABURI PROVINCE	
เฉลิมชัย ต้นเกตุ, ภมร ชันธะทัตต์, ธนิศร ยืนยง	
น้ำปานะกับการบริโภคเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ	59
PERMITTED MEDICINAL DRINKS (NAM PANA) AND HEALTHY CONSUMPTION AMONG THE ELDERLY	
พรชัย สังข์คำ, พระครูโสภณธรรมวิสิฐ	
ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2	67
THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SCHOOL ADMINISTRATORS' LEADERSHIP PERSPECTIVES AND THE STUDENT CARE SYSTEM IMPLEMENTATION PROCESS OF TEACHERS UNDER THE NAKHON SITHAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
กมล รัตนบุรี, สุดคณิง อาจชอบการ	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัด อุทัยธานี DEVELOPMENT OF ELDERLY CARE AND ELDERLY WELFARE AFFECTING THE LIFE QUALITY OF THE ELDERLY IN UTHAI THANI PROVINCE อรรวรรณ ทองหล่อเลิศ, ภูมิร ชันชะหัดต์, ธนิศร ยืนยง	77
พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ในบริบท ตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี THE DYNAMICS OF QUALITY OF LIFE AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT THAT INFLUENCE THE PERFORMANCE OF NON-COMMISSIONED POLICE OFFICERS IN PATHUM THANI PROVINCE รณภฤต มารยาทตร์, ภูมิร ชันชะหัดต์, ธนิศร ยืนยง	90
การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษา สำหรับเด็กปฐมวัย THE EFFECTS OF CREATIVE ARTS ACTIVITIES USING THE ROUND ROBIN TECHNIQUE ON LANGUAGE ABILITIES IN YOUNG CHILDREN สาวิตรี ดาวแจ้ง, ณัฏฐ์รดา ไชยอัครพงศ์	100
การบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียน เครือข่าย อำเภอพนสนิมคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 SCHOOL ADMINISTRATORS' STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT FOR DEVELOPING DESIRABLE CHARACTERISTICS OF STUDENTS IN NETWORK SCHOOLS PHANAT NIKHOM DISTRICT UNDER THE CHON BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 น้ำฝน พรินรัมย์, ทศพร เกตุพนอม	110
การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก DEVELOPMENT OF PUBLIC HEALTH POLICY AND LOCAL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS AFFECTING THE LIFE QUALITY OF PEOPLE IN NAKHON NAYOK PROVINCE สุรภิจ ลิ้มสิทธิกุล, ภูมิร ชันชะหัดต์, ธนิศร ยืนยง	120
อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์ THE HERMENEUTIC OF THE TEACHING ON EMPTINESS ACCORDING TO THE VIEW OF BUDDHADASA BHIKKHU FOR LIBERATION FROM SUFFERING พระครูโกศลสุตถิก (สุเชาว์ สุขเมโธ), พระครูโฆสิตวัณณานุกุล (อนุกุล ปานประดิษฐ์), พระครูวิจิตรศีลาจาร (ประสิทธิ์ ขาตวนโณ), สิทธิโชค ปาณธศรี, ภูวเดช ขวัญเสน	134

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุข แบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล	144

THE APPLICATION MODEL OF THE THREEFOLD TRAINING PRINCIPLE TO PROMOTE SIMPLE HAPPINESS IN THE BUDDHIST WAY IN DIGITAL SOCIETY

พระครูวินัยธรชวลิต อุตตโม (สุวรรณจันทร์), พระครูโมลีตวัณณานุกูล (อนุกุล ปานประดิษฐ์), พระครูวิจิตรศีลาจารย์ (ประสิทธิ์ ชาตวณโณ), สิทธิโชค ปาณะศรี, ภูวเดช ขวัญแสน

การพัฒนานวัตกรรมแนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา	154

DEVELOPMENT OF AN INNOVATIVE DIGITAL LEARNING MANAGEMENT APPROACH TO ENHANCE 21ST-CENTURY SKILLS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

อติพร เกิดเรือง

ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ในมณฑลไห่หนาน	165

POSITIVE IMPACT OF SOCIAL MEDIA USE AMONG UNIVERSITY STUDENTS IN HAINAN

จู เสียงฉี, นิสากร ยินดีจันทร์

การเปรียบเทียบผลของการฝึกกระหว่งโบซุบอลและอินฟเลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น	173

THE COMPARISON BETWEEN BOSU BALL AND INFLATABLE BALL TRAINING ON LEG, CORE MUSCLE STRENGTH AND BALANCE TIME IN GYMNASTIC AMATEUR PLAYERS

ศรัณย์ สุวรรณษา

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังการพิจารณาคดี ในคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ	182

SPECIAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF WITNESSES AFTER TRIAL IN CASES INVOLVING TRANSNATIONAL CRIMES

สุรัชย์ พ่วงชูศักดิ์

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ ในสังคมบริโภคนิยม	191

THE APPLICATION MODEL OF MINDFULNESS IN THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF FOUR FACTORS OF CONSUMPTION IN A CONSUMERIST SOCIETY

พระครูสุวรรณคุณาพิทักษ์ (เกษม สมเคราะห์), พระครูโมลีตวัณณานุกูล (อนุกุล ปานประดิษฐ์), พระครูวิจิตรศีลาจารย์ (ประสิทธิ์ ชาตวณโณ), สิทธิโชค ปาณะศรี, ภูวเดช ขวัญแสน

สารบัญ (ต่อ)

- การบริหารจัดการหนี้สินบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกองทุนหมู่บ้านและ 200
ชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE DEBT MANAGEMENT BASED ON THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY OF VILLAGE
FUNDS AND BAN MAI URBAN COMMUNITY IN PANG MOO SUBDISTRICT, MUANG MAEHONGSON,
MAEHONGSON PROVINCE

ศรารุณี สมวะถา, นครินทร์ พรธิไพร, ธนัต บุญชัย

- รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ 214
ทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนากัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดสงขลา

A SUPERVISORY MODEL THROUGH THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY (PLC) PROCESS TO
ENHANCE CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY AT BAN NAKAN COMMUNITY SCHOOL, SABA YOI
DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

สุธาสินี ดังแก้วสี

- ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา 226

FACTORS INFLUENCING STUDENTS' DECISION ON UNDERGRADUATE STUDIES

สมิตา จุลเชษฐ์

- การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 240
การศึกษานครราชสีมา

DEVELOPMENT OF COMPETENCE OF BASIC EDUCATION ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON RATCHASIMA

มณีนรัตน์ กวดขุนทด, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, อุทัยวรรณ สายพัฒนา

- การเปิดรับข่าวสาร กับทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาว 248
จีนในมณฑลกวางซี

THE EXPOSURE TO NERS WITH ATTITUDES AND BEHAVIORAL TRENDS IN TOURISM IN THAILAND
OF CHINESE PEOPLE IN GUANGXI PROVINCE

จิงอ๋ว เว่ย, จูติ วิทยสธนะ

- ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เป็นคณะกรรมการ 259
ประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่

INSURED PERSONS' OPINIONS REGARDING THE ELECTION OF INSURED PERSON REPRESENTATIVES TO
THE SOCIAL SECURITY COMMITTEE IN 2023, KRABI PROVINCE

ฉลองชัย นวลแก้ว, กันตภณ หนูทองแก้ว

สารบัญ (ต่อ)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ	272
THE COMPARATIVE ANALYSIS OF TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED CURRICULUM IN BASIC EDUCATION IN THAILAND AND INTERNATIONAL	
เกศริน บินสัน, พิศเบศร์ เวชวิริยะสกุล	
การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรี ต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่	286
COMMUNICATION OF LOCAL DEVELOPMENT POLICY BY MAYOR TO THE MUNICIPAL COUNCIL BEFORE EXECUTION OF DUTIES	
วิทยาธร ท่อแก้ว	
การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	299
COMMUNITY PARTICIPATORY MANAGEMENT IN THE MANAGEMENT OF LEARNING RESOURCES OF SCHOOLS IN EDUCATIONAL SANDBOX	
ปัทมยา ยุทธเจริญกิจ, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ	
การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535	307
THE DEVELOPMENT OF THE LAW ON THE NON-LIFE INSURANCE ACT B.E. 2535 (1992)	
ศุภสิทธิ์ ศิริ, สุระทิน ชัยทองคำ	
การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยภายใต้กรอบเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	319
AN ANALYSIS OF THAILAND'S ENVIRONMENTAL POLICIES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS)	
ปิยะนุช ปัญจพรรค	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	327

การสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์*

COMMUNICATION OF THE CHARACTERISTICS OF TELEVISION HOSTS ON ONLINE MEDIA

เหวิน ย่าชิง*, นิสากกร ยินดีจันทร์

Wen Yaqing*, Nisakorn Yindeechan

สาขาการจัดการนวัตกรรมสื่อสาร คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Communication Innovation Management, Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: jameyindie@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ใช้งานบัญชี Douyin ที่มีการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ โดยสุ่มเลือกตัวแทน ตามสัดส่วนของขนาดประชากร จากสูตรของ* ทาโร ยามาเน่ จาก 4 เขตการปกครองได้แก่ นครกุ้ยหลิน เป่ย์ไห่ ยูวีหลิน และ ป้ายเซ่อ รวมจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแพลตฟอร์ม WeChat สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน การทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.21 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกร ด้านอวัจนภาษา ได้แก่ ผู้เป็นพิธีกร มีการแต่งหน้าและแต่งกายที่เหมาะสมกับรายการ รูปร่างหน้าตาดี มีเสน่ห์ชวนมอง และมีพลังดึงดูดให้ผู้ชมติดตาม ด้านวัจนภาษา ได้แก่ การใช้ภาษาถูกต้องตามอักขระ น้ำเสียงและคำพูดเหมาะสม เปิดประเด็นชักถาม หรือพูดคุยนทนาได้อย่างเป็นธรรมชาติ มีการนำเสนอเนื้อหาตรงประเด็นไม่ออกนอกเรื่อง และสามารถเลือกสรรคำที่สุภาพในการนำเสนอ ด้านการเล่าเรื่องและสร้างเนื้อหา พิธีกรมีทักษะในการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ มีทักษะในการสอดแทรกความคิดเห็นอย่างเหมาะสม และทักษะการนำเสนอเรียงลำดับ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การสื่อสารคุณลักษณะพิธีกร, รายการโทรทัศน์, สื่อออนไลน์

Abstract

This research aims to study the communication of characteristics of television hosts on online media by using quantitative research method. The sample consisted of Douyin account users who communicated the characteristics of TV hosts on online media, randomly selected representatively according to the population size from the formula of* Taro Yamane, from 4 administrative districts, namely Guilin, Beihai, Yulin and Baiche, totaling 400 people. The research instruments were online questionnaires, which was examined for content validity by experts and had a reliability value of 0.84, and data were collected through the WeChat platform. The statistics

* Received 8 November 2025; Revised 24 November 2025; Accepted 24 November 2025

used in the study were percentage, mean, and standard deviation, including inferential data analysis, Hypothesis testing. The research results found that the overall communication of the characteristics of television program hosts was at the highest level, with an average of 4.21, with the sample group having the opinion that the communication of the characteristics of the hosts. In terms of non-verbal communication, the host must have makeup and clothing that are appropriate for the program, have a good appearance, be charming and attractive, and have the power to attract viewers to follow. In terms of verbal communication, the host must use language that is correct according to the letters, and have appropriate tone of voice and words, open up questions or talk, converse naturally, present content to the point without digressing, and be able to choose polite words in presenting, storytelling, and creating content, have the skills to insert opinions appropriately and present the information in a clear and easy-to-understand order. In addition, personal factors include gender, age, and education level. There is a statistically significant relationship with the communication of television host characteristics on online media at the 0.05 level.

Keywords: Communication of the Characteristics, Television Program, Online Media

บทนำ

ในอดีตโทรทัศน์ถือเป็นสื่อหลักที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อสังคมในด้านข่าวสาร ความบันเทิง และการให้ความรู้ (McLuhan, M., 1964) บทบาทของ พิธีกรรายการโทรทัศน์ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้ส่งสารหลักที่เชื่อมโยงรายการกับผู้ชม พวกเขาเป็นเสมือน "ใบหน้า" ของรายการและเป็นผู้สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมผ่านจอโทรทัศน์ ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลและบทบาทที่แข็งแกร่งของสื่อโทรทัศน์และพิธีกรในยุคนั้น อย่างไรก็ตามการก้าวเข้าสู่ ยุคดิจิทัล อย่างเต็มตัวในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้พลิกโฉมภูมิทัศน์สื่ออย่างรวดเร็วและรุนแรง การเติบโตของอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และการแพร่หลายของ สมาร์ทโฟน ทำให้แพลตฟอร์มสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริโภคสื่อของประชาชน (Pew Research Center, 2018) ผู้ชมสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ตลอดเวลาผ่านแพลตฟอร์มที่หลากหลาย เช่น YouTube, Facebook, TikTok, Instagram Live และบริการสตรีมมิ่งต่าง ๆ พฤติกรรมการรับชมสื่อจึงเปลี่ยนจาก "การรับชมเชิงตั้งรับ" บนจอโทรทัศน์ไปสู่ "การเลือกชมเชิงรุก" บนอุปกรณ์พกพาและคอมพิวเตอร์ในยุคที่สื่อออนไลน์กลายเป็นช่องทางหลักในการรับชมรายการโทรทัศน์ พิธีกรจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือให้กับรายการ การสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่ใช่เพียงแค่การพูดหน้ากล้อง แต่เป็นการสร้างตัวตนที่สามารถเชื่อมโยงกับผู้ชมได้อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง (ณิชากุล เสนาวงษ์, 2564)

กล่าวได้ว่าการแข่งขันในตลาดสื่อได้ทวีความรุนแรงขึ้น แพลตฟอร์มสื่อออนไลน์เริ่มลงทุนมหาศาลในการ ผลิตเนื้อหาออริจินัล ที่มีความหลากหลายและตอบโจทย์ผู้ชมเฉพาะกลุ่มมากขึ้น อาทิซีรีส์สั้น (Micro-Drama) ที่ออกแบบมาเพื่อการรับชมบนโทรศัพท์มือถือ สิ่งนี้ทำให้สถานีโทรทัศน์ต้องเผชิญกับแรงกดดันในการผลิตเนื้อหาคุณภาพสูงและแตกต่างเพื่อดึงดูดผู้ชมไว้ รวมถึงบทบาทของพิธีกรมืออาชีพคุณลักษณะของพิธีกรบนสื่อออนไลน์นั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นตัวแทนในการสื่อสารกับผู้ชมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็น iQIYI, Tencent Video และ Youku รวมถึงแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอย่าง Douyin (Tik Tok) หรือ Podcast คุณลักษณะที่โดดเด่นและจำเป็นสำหรับพิธีกรออนไลน์ นอกจากนี้ เม็ดเงินโฆษณาจำนวนมากได้ย้ายจากสื่อโทรทัศน์ไปสู่แพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ในช่วงมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากแพลตฟอร์มเหล่านี้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้แม่นยำกว่าและมีข้อมูลเชิงลึกของผู้ใช้งานมากกว่า (Zhang, J. et al., 2020) ส่งผลให้สถานีโทรทัศน์หลายแห่งประสบปัญหาทางการเงินอย่างหนัก บางแห่งถึงขั้นไม่สามารถจ่ายเงินเดือนพนักงานได้ตามปกติ เพื่อความอยู่รอดสถานีโทรทัศน์

จีนได้พยายามปรับตัวโดยการรวมสื่อ (Media Integration) โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ของตนเอง ได้แก่ Mango TV ของ Hunan TV หรือร่วมมือกับแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีการนำ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น 5G, AI, และ VR มาใช้ในการผลิตและนำเสนอเนื้อหาเพื่อยกระดับประสบการณ์การรับชมและสร้างความน่าสนใจ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์จะเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้การ ควบคุมและเซ็นเซอร์อย่างเข้มงวด ของรัฐบาลจีนอันส่งผลต่อความหลากหลายและอิสระในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งจากการสำรวจการใช้งานดิจิทัลในประเทศจีน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามประมาณ 87.3 เปอร์เซ็นต์ใช้ WeChat ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2023 โดยแอปวิดีโอสั้น Douyin โซเชียลคอมเมิร์ซ Xiaohongshu และโซเชียลคล้าย Twitter Weibo ถือเป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศจีน ส่งผลให้พิธีกรรายการโทรทัศน์ จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ และปรับตัวสู่แพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้ชมที่เปลี่ยนแปลงไปการปรับตัวนี้รวมถึงการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมแบบเรียลไทม์ผ่านการไลฟ์สด การทำความเข้าใจอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มต่าง ๆ , การสร้างสรรค์เนื้อหาที่เหมาะสมกับรูปแบบของสื่อออนไลน์ เช่น คลิปสั้น, วิดีโอแนวตั้ง และการสร้างตัวตน บนโลกออนไลน์ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น (Kaplan, A. M. & Haenlein, M., 2010)

ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการเข้ามาของสื่อออนไลน์มากขึ้น แต่ประเทศจีนยังคงมีความต้องการพิธีกรสำหรับสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบไลฟ์สดที่มี และการสร้างสรรค์เนื้อหาวิดีโอสั้นมีสูงมาก ซึ่งพิธีกรเหล่านี้มักถูกเรียกรวม ๆ ว่า KOL หรือ Influencer และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยอดขายและการสร้างแบรนด์บนแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยคุณสมบัติที่น่าดึงดูดในจินตนาการสำหรับพิธีกรในลักษณะงานออนไลน์ เช่น ทักษะการสื่อสารและบุคลิกภาพที่โดดเด่น พุดจาฉะฉาน คล่องแคล่ว สื่อสารได้อย่างชัดเจน มีน้ำเสียงน่าฟัง และมีจังหวะการพูดที่น่าสนใจ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้ตลอดเวลา (Wang, C.-H. et al., 2022) มีไหวพริบดี แก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ เนื่องจากงานไลฟ์สดมีแนวโน้มจะเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน พิธีกรจึงต้องสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรมชาติ กล่าวแสดงออก มีความมั่นใจ การไม่เขินอายกล้อง มีความกระตือรือร้น และสามารถสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน เป็นกันเอง ได้ตอบกับผู้ชมได้อย่างมีชีวิตชีวา เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ชม ลักษณะของพิธีกรที่มีความต้องการสูง ยังมีหัวข้อเรื่องการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ชมและทีมงานได้ มีความรู้และความเข้าใจในสื่อออนไลน์และเนื้อหา เข้าใจแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ ค้นคว้ากับฟังก์ชันและลักษณะเฉพาะของแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Douyin, Taobao Live, Weibo, Xiaohongshu, Bilibili.com, Kuaishou รวมถึงเทรนด์และกระแสนิยมบนโลกออนไลน์ของจีน เพื่อให้สามารถใช้แพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างเนื้อหา ความสามารถในการคิดค้นและนำเสนอเนื้อหาที่สดใหม่ ไม่ซ้ำซากจำเจ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อกระตุ้นยอดการเข้าชมและความน่าสนใจของช่อง (ธวัชรรัตน์ ศรีจันทร์ภาศ, 2563) นอกจากนี้คุณสมบัติสำหรับสายงานอาชีพพิธีกรโดยตรง ยังมีคุณสมบัติเกี่ยวกับความรู้เฉพาะทาง จากผลสำรวจนายจ้างในประเทศจีนมักมองหาพิธีกรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ความงาม แฟชั่น เทคโนโลยี หรือการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถนำเสนอสินค้าหรือบริการได้อย่างน่าเชื่อถือและตอบคำถามของผู้สนใจได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ทักษะในด้านการทำงาน ยังมีทักษะด้านภาษา ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักในการสื่อสารในตลาดจีน เช่นภาษาถิ่นจีนอื่น ๆ หากสามารถพูดภาษาถิ่นที่สำคัญ ๆ ได้ เช่น กวางตุ้ง (Cantonese) หรือภาษาถิ่นของภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการเข้าถึงกลุ่มผู้ชมที่กว้างขึ้นและสร้างความเชื่อมโยงกับท้องถิ่น โดยภาษาอังกฤษ/ภาษาไทย สำหรับบางบริษัทที่ต้องการเจาะตลาดต่างชาติหรือมีกลุ่มเป้าหมายชาวต่างชาติ พิธีกรที่สามารถสื่อสารได้หลายภาษาจะเป็นที่ต้องการอย่างมาก โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาไทยสำหรับตลาดไทย

กล่าวได้ว่า แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของสื่อโทรทัศน์ ไปสู่สื่อออนไลน์หลายรูปแบบ รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของพิธีกร แต่จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลในปัจจุบันทำให้รับรู้ถึงความต้องการของผู้ประกอบการในธุรกิจสื่อต่าง ๆ ที่ยังคงมีความต้องการพิธีกรมืออาชีพ ที่สามารถปรับตัวและมีประสบการณ์ในการทำงานรวมถึงมีความเข้าใจเป็นอย่างดี ในการปฏิบัติหน้าที่บนรูปแบบแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไป

ผู้ชมจำนวนมากหันมารับชมรายการผ่าน YouTube, Facebook, TikTok และแพลตฟอร์มสตรีมมิงต่าง ๆ มากกว่าทีวีแบบดั้งเดิม ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์" จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน พิธีกรบนสื่อออนไลน์ควรมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนและน่าสนใจ พร้อมบุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสามารถปรับตัวกับสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี มีความรู้ในเนื้อหาที่น่าสนใจและเตรียมตัวอย่างรอบคอบ รวมถึงมีทักษะด้านเทคโนโลยีในการจัดการอุปกรณ์และแพลตฟอร์มต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องมีความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมผ่านคอมเมนต์หรือกิจกรรมออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความมีชีวิตชีวาและความผูกพันในชุมชนผู้ติดตามอย่างต่อเนื่องคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับพิธีกรและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะ สำหรับผู้ที่ต้องการเป็นพิธีกร หรือผู้ผลิตรายการออนไลน์ รวมถึงการปรับตัวให้สามารถคงบทบาทและสร้างอิทธิพลต่อไปได้ในยุคที่สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมหาศาล ซึ่งองค์ความรู้นี้จะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ และการวางแผนกลยุทธ์ของสถานีโทรทัศน์และองค์กรสื่อต่าง ๆ เพื่อการสร้างสรรค์พิธีกรที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์
2. เพื่อได้แนวทางการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่องการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ มีวิธีการดำเนินวิจัย ตามลำดับขั้นดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสื่อสารและคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานบัญชี Douyin ที่มีการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรบนสื่อออนไลน์

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือผู้แทนประชากรในเขตการปกครอง 4 เขตของจีน คือเขตนครกุ้ยหลิน เขตนครเป่ย์ไห่ เขตนครยู่วีหลิน และเขตนครปายเซ่อ ที่ใช้งานบัญชี Douyin จำนวน 3,285 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 399 คน ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นจำนวน 400 คน โดยใช้สูตรคำนวณของทาร์โย มามานะ โดยทำการสุ่มตัวอย่างตามโควตา ของแต่ละเขต ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามโควตา (Quota Sampling) ตามที่กำหนด

เขต	จำนวนผู้ใช้งานบัญชี Douyin	เทียบเป็น %	โควตาที่กำหนด
เขตนครกุ้ยหลิน	989	30.12	120
เขตนครเป่ย์ไห่	780	23.74	95
เขตนครยู่วีหลิน	849	25.84	103
เขตนครปายเซ่อ	667	20.30	82
รวม	3285	100	400

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าการสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดของเขตการปกครอง 4 เขตของจีน มีความสอดคล้องระดับมากกับสัดส่วนจำนวนผู้ใช้งานบัญชี Douyin เมื่อพิจารณาแต่ละเขต พบว่าเขตนครกุ้ยหลิน มีจำนวนผู้ใช้งานบัญชี Douyin 989 คน โควตาที่กำหนด 120 คน เทียบเป็น 30.12 % เขตนครเป่ย์ไห่จำนวนผู้ใช้งานบัญชี Douyin 780 คน โควตาที่กำหนด 95 คน เทียบเป็น 23.74 % เขตนครยู่วีหลิน จำนวนผู้ใช้งานบัญชี Douyin 849 คน โควตาที่กำหนด 103 คน เทียบเป็น 25.84 % และเขตนครปายเซ่อ จำนวนผู้ใช้งานบัญชี

Douyin 667 คน โควตาที่กำหนด 82 คน เทียบเป็น 20.30 % รวมกลุ่มตัวอย่างแต่ละเขต จำนวน 400 คน ที่มา: (สำนักงานสถิติเขตการปกครองตนเองกว่างซีจ้วง, 2565)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Closed-Ended) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ประกอบด้วยชุดคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ และการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ เป็นคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อเสนอแนะงานวิจัย เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย เท่ากับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ ดำเนินการออกแบบสอบถามออนไลน์ แล้วส่งให้กลุ่มตัวอย่าง ผ่านช่องทางแพลตฟอร์ม WeChat ที่เป็นผู้ใช้งานบัญชี Douyin ที่มีการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรบนสื่อออนไลน์ แล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อคำถามและคำตอบ เพื่อเก็บรวบรวม และสรุปข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อให้ได้ผลครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามออนไลน์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ T-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของตัวแปร เพศ ส่วน อายุ การศึกษาและรายได้ ใช้สถิติ F-test เพื่อทดสอบความแตกต่างที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ที่ทำการศึกษแยกตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานบัญชี Douyin เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ใช้งานบัญชี Douyin เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ (N = 400)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	112	28.00
หญิง	288	72.00
อายุ		
20 - 30 ปี	72	18.00
31 - 40 ปี	85	21.25
41 - 50 ปี	164	41.00
51 - 60 ปี	69	17.25
61 ปีขึ้นไป	10	2.50

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของของผู้ใช้งานบัญชี Douyin เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ (N = 400) (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	50	13.25
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	77	19.50
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	55	13.00
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	81	21.50
ปริญญาตรีขึ้นไป	137	34.25
รายได้		
น้อยกว่าหรือเทียบเท่า 15,000 บาท	56	14.00
15,001 - 20,000 บาท	74	18.50
20,001 - 25,000 บาท	53	13.25
25,001 - 30,000 บาท	134	33.50
30,001 บาทขึ้นไป	83	20.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ใช้งานบัญชี Douyin ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุดจำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 มีรายได้ 25,001 - 30,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.50

2. ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะพิธีกร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.21 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เป็นพิธีกรสามารถเปิดประเด็นซักถามหรือพูดคุยได้อย่างเป็นธรรมชาติ มากที่สุด 4.41 รองลงมาคือ ผู้เป็นพิธีกรสามารถกำหนดทิศทางเนื้อหาให้ตรงประเด็นไม่ออกนอกเรื่อง 4.30 และผู้เป็นพิธีกรมีรูปร่าง หน้าตาดี มีเสน่ห์ชวนมอง ผู้เป็นพิธีกรมีความเป็นกลาง 4.25 ตามลำดับโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

3. ความคิดเห็นต่อการสื่อสารโดยวัจนภาษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้งานบัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็น ต่อผู้เป็นพิธีกรพูดถูกต้องตาม อักษรภาษามากที่สุด 4.50 รองลงมาคือ ผู้เป็นพิธีกรมีการใช้คำให้เหมาะสมกับบุคคล 4.28 และผู้เป็นพิธีกรมีความสามารถในการเลือกสรรคำที่สุภาพในการนำเสนอ 4.25 ตามลำดับ

4. ระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารโดยอวัจนภาษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.21 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้งานบัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็นต่อ ผู้เป็นพิธีกรมีการแต่งกายที่เหมาะสมกับรายการมากที่สุด 4.32 รองลงมาคือ ผู้เป็นพิธีกรมีการแต่งหน้าที่เหมาะสมกับรายการ 4.27 และผู้เป็นพิธีกรมีพลังดึงดูดให้ผู้ชมติดตามรายการ 4.24 ตามลำดับ

5. ความคิดเห็นต่อทฤษฎีการเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมากที่สุด 4.22 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้งานบัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็นต่อผู้เป็นพิธีกรที่มีลำดับการนำเสนอที่ถูกต้อง มากที่สุด 4.28 รองลงมา คือผู้เป็นพิธีกรมีทักษะในการทำให้เนื้อหานำเสนอมีความน่าสนใจมากขึ้น และผู้เป็นพิธีกรมีทักษะในการสอดแทรกความคิดเห็นที่เหมาะสมในระหว่างการนำเสนอ 4.25 และผู้เป็นพิธีกรมีทักษะในการนำเสนอเนื้อหาที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย 4.23 ตามลำดับ

6. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งานบัญชี Douyin แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรบนสื่อออนไลน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์ ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้งานบัญชี Douyin โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ย ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเนรายนด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พิธีกรที่มีการสื่อสารด้วยอวัจนภาษามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสื่อสารด้วยวัจนภาษาและพิธีกรสามารถสื่อสารโดยการเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา ส่วนด้านคุณลักษณะของพิธีกรมีระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อภิปรายได้ว่า

1.1 ด้านแนวคิดคุณลักษณะพิธีกร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ผู้ใช้งานบัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็นต่อแนวคิดคุณลักษณะพิธีกร ได้แก่ การที่พิธีกรสามารถเปิดประเด็นชักถามหรือพูดคุยได้อย่างเป็นธรรมชาติ มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้เป็นพิธีกรสามารถกำหนดทิศทางเนื้อหาให้ตรงประเด็นไม่ออกนอกเรื่อง เห็นได้ว่าลักษณะของพิธีกรที่พูดคุยอย่างเป็นธรรมชาติ เข้าถึงง่ายและรู้สึกเป็นกันเอง รวมถึงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชรัตน์ ศรีจันทร์ภาศ กล่าวว่าคุณค่าหรือบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีหน้าที่เป็นตัวแทนหรือผู้นำ การนำเสนอข้อมูลหรือเครื่องเรื่องในงานต่าง ๆ อาทิเช่น งานประชุม งานสัมมนา รายการทีวี รายการวิทยุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ พิธีกรร่วมมักจะมีหน้าที่ในการนำเสนอเนื้อหา ประสานงาน และสร้างบรรยากาศ ให้เหมาะสมกับงานหรือเหตุการณ์นั้น ๆ (ธวัชรัตน์ ศรีจันทร์ภาศ, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ ณิชานาฏ บรรจงจิตร กล่าวไว้ว่า พิธีกร หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมและดำเนินการ ในงานพิธีต่าง ๆ โดยหน้าที่หลักคือ ผู้กำกับ/ผู้นำ/ผู้อำนวยการ ให้กิจกรรมรายการต่าง ๆ เป็นไปให้แล้วเสร็จเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์และกำหนดการที่วางไว้ ตั้งแต่เริ่มต้นกล่าวต้อนรับ จนกระทั่งกล่าวขอบคุณ และปิดงาน ซึ่งบทบาทของพิธีกรร่วมมักจะเป็นที่นิยมในงานสังคม วงการ บันเทิง และอีเวนต์ต่าง ๆ ที่ต้องการการนำเสนอที่มีความเป็นระเบียบและมีสมดุลในการสื่อสารกับผู้ชม (ณิชานาฏ บรรจงจิตร, 2566)

1.2 ด้านการสื่อสารวัจนภาษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ผู้ใช้งานบัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารโดยวัจนภาษา ได้แก่ ผู้เป็นพิธีกรพูดถูกต้องตามอักขระภาษา นำเสนอเนื้อหาชัดเจนเข้าใจง่าย มีการใช้คำให้เหมาะสมกับบุคคล มีความสามารถในการเลือกสรรคำที่สุภาพในการนำเสนอ เห็นได้ว่าการสื่อสารที่มีความชัดเจนในสื่อออนไลน์ ต้องอาศัยคำพูดที่กระชับ และเข้าใจง่าย พิธีกรที่สามารถใช้ภาษาถูกต้องตามอักขระและเลือกคำพูดที่เหมาะสมจึงได้รับความนิยม เพราะช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตภักดิ์ วราพรกิจเสถียร ที่พบว่า ในงานพิธีกรจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาพูดเพื่อสื่อสารกับผู้ฟัง การใช้ถ้อยคำแลภาษาที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับผู้ชม รวมถึงการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง และแววตาที่สอดคล้องกับเนื้อหาข่าวที่นำเสนอ (ลลิตภักดิ์ วราพรกิจเสถียร, 2566) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สมชาติ กิจยรรยง ที่กล่าวว่า การใช้ภาษาพูดเพื่อการสื่อสารมีหลักการสำคัญคือ การใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟัง และกาลเทศะ การใช้คำพูดที่ชัดเจน สอดคล้องกับอารมณ์ และมีการใช้ประกอบกับอวัจนภาษา เช่น น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และการสบตาอย่างเหมาะสมประกอบการพูด เพื่อช่วยเสริมอารมณ์และความน่าสนใจ ทำให้การสื่อสารดูเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สมชาติ กิจยรรยง, 2555)

1.3 ด้านการสื่อสารอวัจนภาษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ผู้ใช้งานบัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารโดยอวัจนภาษา ได้แก่ ผู้เป็นพิธีกรมีการแต่งกายที่เหมาะสมกับรายการมากที่สุด ผู้เป็นพิธีกรมีการแต่งหน้าที่เหมาะสมกับรายการ และผู้เป็นพิธีกรมีพลังดึงดูดให้ผู้ชมติดตามรายการ เห็นได้ว่าพิธีกรที่สามารถใช้อวัจนภาษาและวัจนภาษาอย่างสอดคล้องกัน การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง และแวว

ตา ช่วยเสริมความเข้าใจและอารมณ์ของเนื้อหา จะทำให้การสื่อสารดูเป็นธรรมชาติและน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตภักค์ วราพรกิจเสถียร และตรงกับแนวคิดของ ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์ ที่กล่าวว่า วจนภาษาเป็นการสื่อสารที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับข่าวสารที่มีลักษณะเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก ดังนั้นในการสื่อสารด้วยการพูดของพิธีกรจึงจำเป็นต้องอาศัยการ สื่อสารด้วยวจนภาษาเป็นส่วนประกอบเพื่อให้สารที่ส่งไปยังผู้รับเป็นไปอย่างทั่วถึง (ลลิตภักค์ วราพรกิจเสถียร, 2566) และเพื่อให้กำหนดการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย พิธีกรเป็นบุคคลสำคัญที่มีหน้าที่นำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้ฟังที่เป็นผู้ร่วมงานจำนวนมากใน การจัดงานหนึ่งงานประกอบไปด้วยทีมงานหลายคนที่ร่วมกันระดมความคิดให้เกิดงานในรูปแบบต่าง ๆ ในระยะเวลาที่กำหนด พิธีกรจึงมีหน้าที่นำสารของบุคคลจำนวนมากที่อยู่เบื้องหลังของการจัดงานส่งไปยังผู้มาร่วมงานจำนวนมากเช่นกัน ภาษาจึงเป็นสื่อที่หล่อหลอมด้วยความรู้สึกรักใคร่ ความต้องการ อารมณ์ ฯลฯ ของผู้พูดไปยังผู้ฟัง ดังนั้นในงานพิธีกรจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาพูดเพื่อสื่อสารกับผู้ฟัง แต่ การสื่อสารของมนุษย์นั้นไม่ได้สื่อสารกันเฉพาะภาษาพูดหรือภาษาที่เป็นถ้อยคำเท่านั้น การสื่อสารที่ใช้วจนภาษาที่มีความสำคัญ เพราะการสื่อความหมายในสังคมปัจจุบัน ใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน รวมกันประมาณร้อยละ 30-35 แต่มีจำนวนถึงร้อยละ 65-70 ที่สื่อความหมายผ่านช่องทางวจนภาษา (ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์, 2543)

1.4 ด้านทฤษฎีการเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ผู้ใช้งาน บัญชี Douyin มีระดับความคิดเห็นต่อด้านทฤษฎีการเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา ได้แก่ พิธีกรที่มีลำดับการนำเสนอที่ถูกต้อง พิธีกรมีทักษะในการทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจมากขึ้น และ พิธีกรมีทักษะในการสอดแทรกความคิดเห็นที่เหมาะสมในระหว่างการนำเสนอ มีทักษะในการนำเสนอเนื้อหาที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ดังนั้นพิธีกรที่สามารถใช้เทคนิคการเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา เช่น การใช้ถ้อยคำที่มีอารมณ์ การยกตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น หรือการตั้งคำถามเชิงกระตุ้นความคิด มีทักษะในการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสมจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย ลลิตภักค์ วราพรกิจเสถียร การเล่าเรื่องโดยเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก การเรียงลำดับเนื้อหาช่วยให้เริ่มต้น ด้วยข้อมูลที่ง่ายต่อการเข้าใจและไล่เรียงไปจนถึงเนื้อหาที่ซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ชมสามารถติดตามได้อย่างราบรื่น (ลลิตภักค์ วราพรกิจเสถียร, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สยาม เจริญอินทร์พรหม กล่าวว่า การเล่าเรื่องต้องมีการเรียบเรียงถ้อยคำ รูปแบบการพูด รวมถึง เนื้อหาที่จะพูดต้องสอดคล้องกับบริบทเนื้อหาเพื่อสร้างความเพลิดเพลิน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเล่า เรื่องอยู่ที่ความเป็นไปได้และการยอมรับร่วมกันของผู้ส่งสารและผู้รับสาร และการให้ความเห็นเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับเนื้อหาว่าถูกกรายงาน โดยมีความคิดเห็นที่มีอคติ และต้องการให้ผู้ฟังหรือผู้ชมเข้าใจมุมมองของผู้รายงานข่าว เกิดความคิดเห็นคล้อยตามในเนื้อหาตามมุมมองของนักข่าวในสิ่งที่ไม่เหมาะสม (สยาม เจริญอินทร์พรหม, 2553)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย การสื่อสารโดยวจนภาษา การเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสื่อสารโดยวจนภาษา และแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะพิธีกร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การสื่อสารวจนภาษา ผู้เป็นพิธีกรมีการแต่งหน้า แต่งกายที่เหมาะสม มีรูปร่างหน้าตาดี มีเสน่ห์ชวนมอง มีพลังดึงดูดให้ผู้ชมติดตาม และสามารถเรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหา เปิดประเด็นซักถามหรือพูดคุยได้อย่างเป็นธรรมชาติ รองลงมาคือ ผู้เป็นพิธีกรสามารถกำหนดทิศทางเนื้อหาให้ตรงประเด็นไม่ออกนอกเรื่อง และ ผู้เป็นพิธีกรมีความเป็นกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก การสื่อสารโดยวจนภาษาอยู่ระดับมากที่สุด ได้แก่พูดถูกต้องตามอักขระ มีการใช้คำที่เหมาะสม และสามารถเลือกสรรคำที่สุภาพในการนำเสนอ ส่วนทฤษฎีการเล่าเรื่องและการสร้างเนื้อหา โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ได้แก่การนำเสนอที่ถูกต้อง เนื้อหาที่

นำเสนอมีความน่าสนใจ และมีทักษะการนำเสนอที่ชัดเจน เข้าใจง่าย จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) การส่งเสริมคุณลักษณะพิธีกรบนสื่อออนไลน์ที่โดดเด่น คือการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี มีเสน่ห์ชวนมอง ทักษะการสรุปและจับประเด็นสำคัญได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรมชาติ 2) การสื่อสารวัจนภาษาได้ดี พูดถูกต้องตามอักขระ ใช้คำสุภาพเหมาะสม เข้าใจง่าย เพื่อสามารถนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ 3) การสื่อสารอวัจนภาษา พิธีกรแต่งหน้าและแต่งกายเหมาะสม การแสดงออกทางภาษากายที่เป็นธรรมชาติ มีพลังดึงดูดผู้ชม 4) เน้นการเล่าเรื่องอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้การนำเสนอมีความเป็นกันเอง สบายใจ การปรับน้ำเสียงตามประเภทเนื้อหา พิธีกรควรใช้น้ำเสียงที่สอดคล้องกับอารมณ์ของ เนื้อหา เช่น น้ำเสียงที่สุภาพในเนื้อหาเศร้า น้ำเสียงที่แสดงความรู้สึกรักในข่าวดี การแสดงออกอย่างเหมาะสม การแสดงสีหน้าและท่าทางควรสอดคล้องกับเนื้อหา การเตรียมความพร้อมล่วงหน้า พิธีกรควรเตรียมตัวโดยการศึกษาข่าวสารและ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะนำเสนอ รวมถึงเตรียมการปรับตัวตามสถานการณ์ต่าง ๆ 5) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมถึงพิธีกรในรายการหรือช่องทางสื่ออื่น ๆ ที่มีรูปแบบและ เป้าหมายผู้ชมแตกต่างกันเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรบนสื่อออนไลน์ และเพิ่มการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเกี่ยวกับการสื่อสารคุณลักษณะพิธีกรในบริบทต่าง ๆ 6) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและอบรมให้ความรู้สำหรับผู้สนใจและรักในงานพิธีกร และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ของสถานีโทรทัศน์และองค์กรสื่อต่าง ๆ ที่ต้องปรับตัวในยุคสื่อออนไลน์ การสร้างสรรค์พิธีกรที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีความสามารถในการสื่อสารและนำเสนอเรื่องราวเพื่อสร้างอิทธิพลในยุคสื่อดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์. (2543). วาทีพนธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณิชากุล เสนาวงษ์. (2564). การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนเจนเนอเรชันแซต ในยุค New Normal ในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ณิชาภาณุ บรรจงจิตร. (2566). 4 ขั้นตอนในการสร้างกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพเห็นผลจริง. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2567 จาก <https://kctathailand.com/>
- ธวัชรรัตน์ ศรีจันทร์ภาส. (2563). คุณลักษณะที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้ประกาศข่าวในรายการ ประเภทเล่าข่าว ทางสถานีโทรทัศน์. วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ, 10(2), 39-49.
- ลลิตภักค์ วราพรกิจเสถียร. (2566). การสร้างและการสื่อสารคุณลักษณะเฉพาะตัวของพิธีกรร่วมใน รายการเรื่องเล่าเช้านี้และเรื่องเล่าเสาร์อาทิตย์. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาติ กิจยรรยง. (2555). เทคนิคการพูดสำหรับพิธีกร โฆษก และนักพากย์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทเวิร์ลด์ คลาส แอดเวอร์ไทซิง จำกัด.
- สยาม เจริญอินทร์พรหม. (2553). การเล่าเรื่อง อารมณ์ขัน และบริบททางสังคมในภาพยนตร์ตลกไทยร่วมสมัย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานสถิติเขตการปกครองตนเองกวางสีจ้วง. (2565). โครงการที่ปรึกษาส่งเสริมการลงทุนไทย-จีน. เขตการปกครองตนเองกวางสีจ้วง สถานกงสุลใหญ่ ณ นครหนานหนิง. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก <https://thaibizchina.com/article/รายงานภาวะเศรษฐกิจจีน/>
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the World, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York, NY: McGraw-Hill.

- Pew Research Center. (2018). Spring 2018 global attitude survey, Q45 & Q46. Washington, D.C.: Pew Research Center.
- Wang, C.-H. et al. (2022). “TikTok Made Me Do It”: Teenagers’ Perception and Use of Food Content on TikTok. In Proceedings of the 21st Annual ACM Interaction Design and Children Conference (IDC ’22) (pp. 458-463). New York, NY, USA: Association for Computing Machinery.
- Zhang, J. et al. (2020). Changes in contact patterns shape the dynamics of the COVID-19 outbreak in China. Science, 1481-1486. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abb8001>.

รูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค กรณีศึกษา: เมืองตงฟาง ประเทศจีน*

INFLUENCER COMMUNICATION STYLES ON SOCIAL MEDIA AFFECTING CONSUMER PURCHASING DECISIONS: A CASE STUDY OF DONGFANG CITY, CHINA

จาง ซินเฉิง*, นิสากกร ยินดีจันทร์

Zhang Xincheng*, Nisakorn Yindeechan

สาขาการจัดการนวัตกรรมการสื่อสาร คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Communication Innovation Management, Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: jameyindie@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่ออินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริโภคชาวจีนในเมืองตงฟางที่ใช้สื่อโซเชียลมีเดียแพลตฟอร์ม Weibo, และ WeChat เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ จำนวน 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยคำนวณตามสัดส่วนของขนาดประชากร จากสูตรทาโร ยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแพลตฟอร์ม WeChat สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 คือ การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ บ่งบอกถึงประโยชน์และคุณภาพของสินค้า ซึ่งนำเสนอเน้นภาพสินค้ามากกว่าตัวอักษร การตัดสินใจซื้อสินค้าจากอินฟลูเอนเซอร์ที่มีการนำเสนอเนื้อหาจากประสบการณ์ที่ตนเองใช้งานจริง 2) ลักษณะของผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความมีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือ และความเชี่ยวชาญในการรีวิวและการใช้สินค้าของอินฟลูเอนเซอร์ ผลการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า ลักษณะเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสะท้อนบทบาทสำคัญของอินฟลูเอนเซอร์ ในการ โน้มน้าวพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: อินฟลูเอนเซอร์, สื่อโซเชียลมีเดีย, การตัดสินใจซื้อสินค้า

Abstract

This research aims to study 1) To study the characteristics of influencer content in social media that affect the purchasing decision of Chinese consumers. 2) To study the attitudes of consumers towards influencers that affect the purchasing decision. This research is a quantitative research. The sample consisted of 400 Chinese consumers residing in Dongfang City who use social media platforms Weibo and WeChat to shop online. The sample was randomly selected using a convenience sampling method, calculated proportionally to the population size, using the Taro Yamane formula. The research tools used were online questionnaires, collected through

the WeChat platform. Statistics used for data analysis included percentages, means, standard deviations, and inferential statistics. The research results found that 1) The characteristics of the content in the influencer's social media have a high influence on the decision to purchase the product, with an average of 4.14, i.e. the presentation of the content is interesting, indicating the benefits and quality of the product, which presents more emphasis on product images than text. The decision to purchase products from influencers who present content from their own real experiences. 2) The characteristics of social media influencers have an influence on the decision to purchase products. Consumers place importance on influencers' reputation, credibility, and expertise in product reviews and usage. Statistical analysis found that: influencer social media content characteristics significantly influenced Chinese consumers' purchasing decisions at a statistically significant level of 0.05, reflecting the important role of influencers, to influence consumer purchasing behavior in the digital age

Keywords: Influencers, Social Media, Purchasing Decisions

บทนำ

จากข้อมูลของหน่วยงานด้านเครือข่ายของรัฐบาลจีน China Network Information Center (CNNIC) เผยให้เห็นว่าจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียในจีนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี โดยในปี 2564 มีผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียในจีนถึง 1,007 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.65 (YoY) แสดงให้เห็นว่าประเทศจีนมีจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียเป็นประจำร้อยละ 70 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศ หรือมีจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียจีนเป็นประจำร้อยละ 21.6 เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียประมาณ 4,650 ล้านคน ทั่วโลก มูลค่าของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียบนโทรศัพท์มือถือในประเทศจีนการเติบโตของตลาดอินฟลูเอนเซอร์ในจีน ในช่วงที่ผ่านมาไม่นาน จะทราบได้ว่าประเทศจีนมีผู้ใช้โซเชียลมีเดียมากกว่า 900 ล้านคน โดยแพลตฟอร์มอย่าง Weibo กลายเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารการตลาด ส่งผลให้ อินฟลูเอนเซอร์หรือ KOL (Key Opinion Leader) ได้รับความไว้วางใจมากกว่าการโฆษณาแบบดั้งเดิมจากแบรนด์ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาโซเชียลมีเดียได้เข้ามามีอิทธิพลชีวิตประจำวันของชาวจีน ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้โซเชียลมีเดียไม่เพียงเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการจับจ่ายใช้สอย การติดตามข่าว และการรับชมสื่อความบันเทิง อีกทั้ง การเกิดขึ้นของโควิด 19 ทำให้ประชาชนชาวจีน ต้องหันมาพึ่งพาโซเชียลมีเดียในการติดตามข่าวสารจากทางรัฐบาล และการจับจ่าย ใช้สอยผ่านแอปพลิเคชัน WeChat มากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสในช่วงวิกฤตโควิด 19 ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้จำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียของจีนเพิ่มสูงขึ้น และได้ก้าวเข้าสู่สังคมไร้เงินสดอย่างรวดเร็ว (Cashless Society) ปัจจุบัน ประเทศจีนมีจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียมากกว่า 1 พันล้านคน คิดเป็นร้อยละ 70 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศ ในขณะที่ทั่วโลกมีจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียประมาณ 4.6 พันล้านคน ส่งผลให้จีนเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียมากที่สุดในโลก ในขณะเดียวกัน โซเชียลมีเดียยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางสำคัญในการส่งเสริมการค้าขายสำหรับผู้ประกอบการหรือองค์กรต่าง ๆ เนื่องจากจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียที่มีจำนวนมาก และมูลค่าของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียในจีน และโอกาสในการส่งเสริมการค้าขายสำหรับผู้ประกอบการ และการสร้างการรับรู้ให้กับ แบรนด์ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2567)

สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่มีผู้ใช้สื่อสารหรือเขียนเล่าเรื่องราวประสบการณ์ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเองหรือพบเจอจากสื่อต่าง ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นในเครือข่ายของตนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งผู้ใช้สามารถพบเห็นสื่อสังคมออนไลน์ได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่ว่าจะไปที่ใด เช่น Weibo และWeChat เป็นต้น สื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้

เพื่อสร้างโอกาสในการทำธุรกิจโดย ส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจที่เพิ่มช่องทางการตลาดแบบใหม่ ๆ ในโลกออนไลน์ ซึ่งสื่อดังกล่าวสามารถลดค่าใช้จ่ายให้กับองค์กร เนื่องจากการโฆษณาสินค้าหรือธุรกิจผ่านสื่อออนไลน์มีต้นทุนต่ำกว่าการโฆษณาผ่านสื่อทั่ว ๆ ไป ซึ่ง Weibo และ WeChat เป็นตัวเลือกแรกของคนในประเทศจีน ที่มีผู้ใช้งาน 300 ล้าน และ 1,000 ล้านคนตามลำดับ ใน การสื่อสารทางธุรกิจ บริษัทต่าง ๆ เลือกใช้ Weibo เป็นแพลตฟอร์มหลักสำหรับกิจกรรมออนไลน์ Weibo ถูกใช้บ่อยที่สุดใน ระหว่างรับประทานอาหารเช้า หลังอาหาร และหลังเลิกงานทันที (XU XU และอนุรักษ์ อาทิตย์กวิน, 2566) นอกจากนี้เนื้อหาและเรื่องราวประสบการณ์ อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) เป็นผู้สื่อสารที่มีบทบาทสำคัญในโลกยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการตลาด การสื่อสาร และการสร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ที่มักเชื่อคำจากอินฟลูเอนเซอร์มากกว่าการโฆษณาแบบดั้งเดิม สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแบรนด์ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด และกระตุ้นยอดขายผ่านการรีวิวหรือแนะนำสินค้าอย่างเป็นธรรมชาติ สามารถสร้างกระแสและเทรนด์ใหม่ ๆ ในสังคม พร้อมทั้งเป็นสื่อกลางในการสื่อสารที่ใกล้ชิดและเป็นกันเองกับผู้ติดตาม ทำให้การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์กลายเป็นกลยุทธ์ที่ทรงพลังในยุคดิจิทัล เนื่องจากมีฐานผู้ติดตามพาจะกลุ่มจำนวนมาก ทำให้แบรนด์สามารถเพิ่มยอดขายได้ทันที การเติบโตของตลาดอินฟลูเอนเซอร์ในจีน โดยใช้ แพลตฟอร์ม Weibo และ WeChat จึงกลายเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารการตลาด

นอกจากนี้ปัจจัยหลักที่ผู้บริโภคชาวจีนให้ความสำคัญเมื่อซื้อสินค้า จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคร้อยละ 45.9 เชื่อว่ารูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริโภค ในบรรดาปัจจัยหลักที่น่ากังวลเมื่อช้อปปิ้งผู้บริโภคมากกว่าร้อยละ 50 ให้ความสำคัญกับฟังก์ชันและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์มากขึ้น นักวิเคราะห์เชื่อว่าท่ามกลางตลาดในปัจจุบันที่มีผลิตภัณฑ์ให้เลือกมากมาย "ความประทับใจแรก" ของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริโภคของพวกเขาในการเลือกซื้อสินค้า คุณสมบัติและราคาของผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ (ภูสิต รัตนกุล และเสรี เรืองฤทธิ์, 2565) รวมถึงบุคคลผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและความสนใจในการขายสินค้าออนไลน์ผ่าน Live - Streaming มากที่สุดในจีน ในขณะนี้คือ หลี่ เจียฉี “Li Jiaqi” ชายหนุ่มที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น “ราชาแห่งลิปสติค” โดยการไลฟ์รีวิวและขายสินค้าบนแพลตฟอร์มเถาเป่า (Taobao) เป็นหลัก และในกิจกรรมพิธีเซลส์ของงาน Tmall 3.8 Goddess Festival ของอาลีบาบา (Alibaba) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2565 มีผู้เข้าชมการถ่ายทอดสดของเขามากถึง 70 ล้านครั้ง สามารถขายยอดขายได้ถึง 2,825 ล้านหยวน จากสถิติยอดขายสินค้าผ่านการ Live - Streaming เพียงไม่กี่ชั่วโมงของเหล่าหวางหง สามารถสร้างยอดขายให้กับ แบรนด์สินค้าได้อย่างมหาศาล ทำให้พวกเขากลายเป็นกำลังสำคัญและตัวเชื่อมระหว่างผลิตภัณฑ์กับผู้บริโภคที่ภาคธุรกิจทั้งหลายในจีนให้ความสนใจและจับตามอง (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2565)

สำหรับประเทศจีนแล้ว Chinese Influencer หรือ เน็ตไอดอลจีน มีอิทธิพลกับการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภคชาวจีนเป็นอย่างมาก ซึ่งมีสาเหตุจากคนจีนในประเทศส่วนใหญ่นิยมใช้สมาร์ทโฟนกันอย่างแพร่หลายเกือบทุกคนในประเทศจีน สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือเนื้อหาภายในประเทศได้ และจากการควบคุมสื่อของรัฐบาลจีนในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้คนจีนที่มีสมาร์ทโฟนสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ภายในประเทศ และส่วนใหญ่จะเสพสื่อเพียงแคภายในประเทศเท่านั้น คนจีนเกือบทุกคนใช้งานแอปพลิเคชันภายในประเทศ โดยเฉพาะ Weibo และ WeChat ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่คนจีนนิยมใช้กันอย่างมาก เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มของคนจีนเอง และใช้กันภายในประเทศ ทำให้เน็ตไอดอลจีน สามารถเข้าถึงคนจีนได้มากกว่า Influencer หรือเน็ตไอดอลจากต่างประเทศ ผู้บริโภคชาวจีนส่วนใหญ่ไว้วางใจ และเชื่อในสิ่งที่ Influencer พูด จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การใช้ผู้มีอิทธิพล (Influencer Marketing) มีบทบาท และ ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในโลกของนักการตลาด เป็นเรื่องสำคัญที่ภาคส่วนต่าง ๆ กำลังจับตามอง ในสังคมจีนในปัจจุบัน คำพูดและการกระทำของผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์สามารถชักจูง โน้มน้าวผู้ติดตามได้อย่างมาก ซึ่งไม่ได้เป็นแต่เพียงปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่สามารถทำให้พฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคเปลี่ยนไปจนสามารถสร้างเม็ดเงินจำนวน

มหาศาลให้แก่ภาคธุรกิจและตนเอง และเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดฯ แต่ยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถขยายผลจากการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ไปสู่การพัฒนาในมิติอื่น ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน Soft Power เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจให้ไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์กับประเทศชาติในปัจจุบันด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค กรณีศึกษา: เมืองตงฟาง ประเทศจีน” เพื่อสามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการสื่อสารการตลาดของแบรนด์สินค้าและผู้ที่ต้องการเป็นอินฟลูเอนเซอร์เข้าใจหลักการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและการรักษาความสัมพันธ์กับผู้ติดตามและผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่ออินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่องรูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค กรณีศึกษา: เมืองตงฟาง ประเทศจีน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์บนสื่อออนไลน์

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้คือผู้แทนประชากรในเมืองตงฟางที่ใช้สื่อโซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์ม Weibo และ WeChat และซื้อสินค้าออนไลน์เพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันจำนวน 9,363,000 คน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดประชากร จากสูตรของ* ทาโร ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 399.99 คน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และเอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรรายการโทรทัศน์ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Closed - Ended) และคำถามปลายเปิด (Open - Ended) ในส่วนของข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นที่ลักษณะต่างไปจากข้อคำถาม เป็นคำถามแบบมาตราวัดประเมินค่า ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อเสนอแนะงานวิจัย เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้ การแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์ม WeChat ให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ใช้งานบัญชี Douyin ที่มีการสื่อสารคุณลักษณะของพิธีกรบนสื่อออนไลน์ และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อคำถาม การตอบคำถามครบทุกข้อ ทุกประเด็น ก่อนดำเนินการรวบรวมวิเคราะห์และสรุปข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน การทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร ที่ทำการศึกษา แยกตาม
วัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้สื่อโซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ (N = 400)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	94	23.50
หญิง	306	76.50
อายุ		
20 - 30 ปี	168	42.00
31 - 40 ปี	110	27.50
41 - 50 ปี	45	11.25
51 - 60 ปี	67	16.75
61 ปีขึ้นไป	10	2.50
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	52	13.00
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	68	17.00
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	53	13.25
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	85	21.25
ปริญญาตรีขึ้นไป	142	35.50
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	152	38.00
พนักงานบริษัทเอกชน	68	17.00
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	57	14.25
เจ้าของธุรกิจ	99	24.75
อื่น ๆ	24	6.00
รายได้		
น้อยกว่าหรือเทียบเท่า 15,000 บาท	167	41.75
15,001 - 30,000 บาท	68	17.00
30,001 - 45,000 บาท	21	5.25
45,001 - 60,000 บาท	132	33.00
60,000 บาทขึ้นไป	12	3.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคที่ใช้สื่อโซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 76.50 มีอายุ 20 - 30 ปี มากที่สุด จำนวน 168 คน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มากที่สุดจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 มีอาชีพ

เป็นนักเรียน นักศึกษามากที่สุด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 และมีรายได้น้อยกว่าหรือเทียบเท่า 15,000 บาทมากที่สุดจำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.75

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ ผู้บริโภค ที่ใช้โซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat ด้านลักษณะเนื้อหาที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ตามการนำเสนอของอินฟลูเอนเซอร์ ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่ากับ 4.14 เรียงตามลำดับได้แก่ เนื้อหาที่น่าสนใจ การนำเสนอเนื้อหาที่ตนเองใช้งานจริง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เนื้อหาที่มีประโยชน์ การนำเสนอประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 และเนื้อหาที่มีคุณภาพน่าสนใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน ผู้บริโภคที่ใช้โซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat มีทัศนคติต่อผู้ทรงอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า มีค่าเฉลี่ยระดับเห็นด้วยทุกด้าน เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ อินฟลูเอนเซอร์ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ด้านความน่าเชื่อถือ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 และด้านความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การใช้สินค้าของอินฟลูเอนเซอร์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ผู้บริโภคบนแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat ให้ความสนใจอินฟลูเอนเซอร์มากที่สุด ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการตัดสินใจซื้อโดยคาดหวังความพึงพอใจจากสินค้าที่รีวิวโดยอินฟลูเอนเซอร์ และมีการตัดสินใจซื้อตามรีวิวจากอินฟลูเอนเซอร์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และ 3.75 ตามลำดับ

5. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปรูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน พบว่า อินฟลูเอนเซอร์ที่สามารถเล่าเรื่องส่วนตัวหรือประสบการณ์จริงจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับผู้บริโภคกับผู้ติดตามได้ดี มีการรีวิวสินค้าอย่างละเอียดและใช้ภาษาที่เป็นกันเอง รวมถึงใช้ภาพและวิดีโอประกอบการนำเสนอ จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ ไว้วางใจ และมีความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อสินค้า

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน

1.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน ด้านคุณภาพเนื้อหา และ ด้านประโยชน์ของเนื้อหา พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ได้แก่ การตัดสินใจซื้อสินค้าจากอินฟลูเอนเซอร์ที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ และ การตัดสินใจซื้อสินค้าจากอินฟลูเอนเซอร์ที่มีการนำเสนอประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษฎี แซ่แต้ และ จันทนา แสนสุข ได้กล่าวว่า ออนไลน์อินฟลูเอนเซอร์ หรือ บิวตี้บล็อกเกอร์ หรือ เน็ตไอดอล หมายถึง บุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในโลกออนไลน์ ซึ่งมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และมีอิทธิพลในการสร้างแรงกระตุ้นใจ ให้ผู้อื่นทั้งแบบตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ มักเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือมีความสนใจเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่นำเสนอแก่ผู้อื่นได้ ผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์จะใช้ความคิดในสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลของสินค้าในลักษณะผู้มีประสบการณ์การใช่มาก่อน เป็นการบอกต่อเรื่องราวออกไปในวงกว้าง (ดุษฎี แซ่แต้ และจันทนา แสนสุข, 2564) รวมถึง เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง หรืออยู่ในแวดวงสังคมชั้นสูง และสำหรับอินฟลูเอนเซอร์ในด้านความสวย ความงาม หรือ บิวตี้บล็อกเกอร์จะเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวความงาม โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนะนำ

ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความสวยงาม ให้อشخاصที่สนใจเข้ามาศึกษาข้อมูลก่อนเลือกใช้หรือเลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านความงามและมีความรัก ความสนใจ รวมถึงความถนัดในเรื่องเครื่องสำอางเป็นพิเศษ ซึ่งอินฟลูเอนเซอร์แต่ละคนจะมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกัน รวมทั้งการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน และสอดคล้องกับ ภายนอก สำนวน สำนวน และผลิตภัณฑ์ อภิวัตน์ไพศาล การตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการเลือกของมนุษย์ที่ต้องตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด โดยเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ผ่านการตัดสินใจที่อยู่ภายในจิตใจของผู้บริโภค และยังกล่าวอีกว่าการตัดสินใจซื้อว่าเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นโดยองค์การที่มี ความต้องการในการซื้อสินค้าและบริการองค์กรจะระบุประเมินและเลือกตราสินค้าเพื่อเป็นประโยชน์ ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านการตลาด การตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคตัดสินใจว่าจะซื้อ ผลิตภัณฑ์หรือบริการใด และจะซื้อที่ไหนซึ่งแนวทางที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจนั้นเป็นผลโดยตรง มาจากกลยุทธ์การตลาดของนักการตลาด (ภายนอก สำนวน สำนวน และผลิตภัณฑ์ อภิวัตน์ไพศาล, 2564)

2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่ออินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า

2.1 จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้ทรงอิทธิพลบนโซเชียลมีเดีย บนแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางช่องทางออนไลน์ ด้านความน่าเชื่อถือ และ ด้านความเชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ได้แก่ การตัดสินใจซื้อจากการให้ข้อมูลที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา และเชื่อถือได้ และการตัดสินใจซื้อจาก อินฟลูเอนเซอร์เพราะความเชี่ยวชาญในสินค้าและ ประสบการณ์การใช้สินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ ดุษยา สุวราภิรมย์ ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลมีเดีย YouTube Facebook และ Instagram ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในปัจจุบัน สรุปการศึกษาได้ว่า ลักษณะเนื้อหาในโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง คือ ผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ (Influencer) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง คือ 1) ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ 2) ความเชี่ยวชาญของอินฟลูเอนเซอร์ (ดุษยา สุวราภิรมย์, 2565) และสอดคล้องกับพนิดา มนตรีและ วรพจน์ ปานรอด ได้กล่าวว่าไมโครอินฟลูเอนเซอร์ (Micro - Influencer) ผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อสังคม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงกลยุทธ์ทางการตลาดโดย Micro - Influencers เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดในสื่อสังคมออนไลน์ในขณะนี้ และจะมีความสำคัญมากขึ้นโดยผู้มีอิทธิพล ในสื่อสังคมออนไลน์ไม่จำเป็นต้องมีผู้ติดตาม เป็นจำนวนมากเหมือนในอดีต แต่อาจจะมีจำนวนตั้งแต่ 500 - 10,000 คนก็ได้ โดยจากการศึกษาจะพบว่าอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อสังคมออนไลน์กลุ่มนี้ได้รับ ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือมากที่สุด นอกจากนี้อินฟลูเอนเซอร์ที่มีผู้ติดตาม (Follower) น้อย จะสร้างความสัมพันธ์ (Engagement) ได้มากกว่า (พนิดา มนตรี และวรพจน์ ปานรอด, 2564)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

3.1 จากผลการทดสอบสมมติฐานลักษณะเนื้อหาในโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวไทย ลักษณะเนื้อหาในโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ ด้านคุณภาพของเนื้อหา และ ด้านประโยชน์ของเนื้อหา มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า หากผู้ที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์สามารถนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณภาพ และ เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ให้กับผู้บริโภคได้ จะสามารถส่งผลถึงการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ดุษยา สุวราภิรมย์ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลมีเดีย YouTube Facebook และ Instagram ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในปัจจุบัน สรุปการศึกษาได้ว่า ลักษณะเนื้อหาในโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง คือ 1) ลักษณะเนื้อหาในโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ ด้านคุณภาพของเนื้อหา 2) ลักษณะเนื้อหาในโซเชียล

มีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ ด้านประโยชน์ของเนื้อหา (ดุขยา สุวราภิรมย์, 2565) และยังสอดคล้องกับอังการ คະชาวังศรี ได้ศึกษาเรื่องระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ให้แก่กลุ่มนักศึกษาจีน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกปัจจัยล้วนมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภค ส่วนลักษณะของผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวจีน ด้านความน่าเชื่อถือ และ ด้านความเชี่ยวชาญมีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หากผู้ที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์สามารถสร้างตัวตนและภาพลักษณ์ตนเองให้มีความน่าเชื่อถือ และมีความเชี่ยวชาญในผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอ จะสามารถส่งผลถึงการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อังการ คະชาวังศรี กล่าวว่า การใช้อินฟลูเอนเซอร์ หรือ ผู้ทรงอิทธิพล ในการช่วยประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมากต่อการสร้างความต้องการในการซื้อผลิตภัณฑ์ และการรับบริการ รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร เนื่องจากผู้ทรงอิทธิพล หรือ อินฟลูเอนเซอร์ มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ความสามารถในการเข้าถึงผู้บริโภค ความสัมพันธ์กับผู้ติดตาม (Follower) ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการสื่อสารและสร้างเนื้อหา การมีช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์และการมีต้นทุนทางสังคม (อังการ คະชาวังศรี, 2566) และสอดคล้องกับ ดุขฤฎี แซ่แต้ และจันทนา แสนสุขได้กล่าวว่าอินฟลูเอนเซอร์ บิวตี้บล็อกเกอร์ หรือเน็ตไอดอล หมายถึง บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในโลกออนไลน์ ซึ่งมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และมีอิทธิพลในการสร้างแรงกระตุ้นใจ ให้ผู้อื่นทั้งแบบตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ มักเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีความสนใจเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ น่าเชื่อถือแก่ผู้อื่นได้ (ดุขฤฎี แซ่แต้ และจันทนา แสนสุข, 2564) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ นิษฐา หรุ่นเกษม กล่าวว่า การใช้อินฟลูเอนเซอร์ หรือผู้ทรงอิทธิพล ในการช่วยประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมากต่อการสร้างความต้องการในการซื้อผลิตภัณฑ์ และการรับบริการ รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร เนื่องจากผู้ทรงอิทธิพล หรือ อินฟลูเอนเซอร์ มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ความสามารถในการเข้าถึงผู้บริโภค ความสัมพันธ์กับผู้ติดตาม (Follower) ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการสื่อสารและสร้างเนื้อหา การมีช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์ และมีการมีต้นทุนทางสังคม (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย ผ่านแพลตฟอร์ม Weibo, WeChat ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ลักษณะเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ มีคุณภาพ น่าสนใจได้น่าสนใจ เกิดจากการใช้งานจริง และสินค้ามีประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ส่วนทัศนคติผู้บริโภคที่มีต่ออินฟลูเอนเซอร์ คือความมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมียอดผู้ติดตามจำนวนมาก มีความน่าเชื่อถือและความเชี่ยวชาญในการนำเสนอข้อมูลได้ชัดเจน ตรงประเด็น รวมถึงประสบการณ์ในการใช้สินค้าจริงของอินฟลูเอนเซอร์ 1) ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ในการวิจัย เช่น ประสิทธิภาพของการใช้ สื่อออนไลน์ คุณลักษณะและประสิทธิภาพของสื่อโซเชียลมีเดียที่อาจส่งผลต่อการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น และสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไข และสร้างสรรค์ลักษณะเนื้อหา รวมถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของอินฟลูเอนเซอร์ในการสื่อสารเพื่อนำเสนอสินค้าผ่านสื่อโซเชียลมีเดียช่องทางทางต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และตรงหรือสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการใช้สื่อโซเชียลมีเดียให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ผู้สนใจควรที่จะศึกษาอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้มองเห็นภาพรวม และประสิทธิภาพทั้งหมดของแพลตฟอร์มอื่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค กรณีศึกษา: เมืองตงฟาง ประเทศจีน ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ 1.การสร้างสรรคเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดีย (Content) ของอินฟลูเอนเซอร์ พบว่า เป็น 3 ข้อที่กลุ่มผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด

3 อันดับแรก 1) ต้องทำเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียให้มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นสิ่งที่กลุ่มผู้บริโภคให้ความสำคัญมากกว่า ความชื่นชอบส่วนตัว อินฟลูเอนเซอร์ไม่จำเป็นจะต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงที่คนส่วนใหญ่ชื่นชอบก็สามารถได้รับความนิยมได้ ถ้าสามารถทำเนื้อหาของ content ที่นำเสนอให้มีความน่าสนใจ 2) การนำเสนอเนื้อหาที่เป็นรูปแบบของภาพหรือคลิปวิดีโอ จะได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้บริโภค มากกว่าเนื้อหาที่เป็นตัวหนังสือ และ 3) ให้อินฟลูเอนเซอร์ เน้นไปที่การนำเสนอถึงประโยชน์ ของผลิตภัณฑ์มากกว่าการขายของ เพราะจะทำให้กลุ่มผู้บริโภคซื้อ ผลิตภัณฑ์ตามการรีวิวจากอินฟลูเอนเซอร์ได้มากกว่า การขายผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยตรง 4) การนำเสนอสินค้าโดยการจัดกิจกรรมให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วม รวมถึงการจัดโปรโมชั่นพิเศษ จะทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจมากยิ่งขึ้น และยังช่วยกระตุ้นยอดขายให้เพิ่มขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2567). สื่อโซเชียลมีเดียในประเทศจีน. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.ditp.go.th/post/wkg424nhybl9mmkl0c3zhhqf>
- กาญจนา วดี สาลีเทศ และณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางในระบบออนไลน์ของ GEN Z ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 3(3), 329-343.
- ศุขยา สุขวราภิรมย์. (2565). อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย Youtube Facebook และ Instagram ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางค์ ในปัจจุบัน ของกลุ่มคนที่อายุ 20-55 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภฤฎี แซ่แต้ และจันทนา แสนสุข. (2564). การสื่อสารการตลาดโดยผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางภายใต้การยอมรับเทคโนโลยีของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(1), 45-63.
- นิษฐา หรุ่นเกษม. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านผู้ทรงอิทธิพลของกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอางค์. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต, 14(1), 48-85.
- พนิดา มนตรี และวรพจน์ ปานรอด. (2564). ความตั้งใจรับชมถ่ายทอดสดกีฬาชนวัวออนไลน์แบบไลฟ์สตรีมมิง. วารสารสหวิทยาการวิจัย, 9(2), 63-72.
- ภูสิต รัตนกุล และเสรี เรืองฤทธิ์. (2565). “พาณิชย์” ชี้เป้าเจาะตลาดนักศึกษาจีน เผยอาหาร ขนม เครื่องดื่ม เครื่องสำอางมีโอกา. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.commercenewsagency.com/news/4895>
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2565). เจาะลึก “Wanghong Economy” ผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์. ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเฉิงตู. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.commercenewsagency.com/news/4895>
- อังคาร คชะวงศ์. (2566). พฤติกรรมการซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาจีนที่เข้ามาเรียนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการบริหารนวัตกรรมการและเทคโนโลยี. วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- XU XU และอนรรักษ์ อาทิตยภวิน. (2566). การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่ง. วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 1-17.

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในสังคมดิจิทัล*

THE APPLICATION MODEL OF KALAMA SUTTA PRINCIPLES FOR ENHANCING THE LIFE QUALITY IN DIGITAL SOCIETY

พระครูสถิตกัญจนคุณ (ประดิษฐ์ กาญจนวณฺโณ)*, พระครูโฆสิตวัณณานุกุล (อนุกุล ปานประดิษฐ์),
พระครูวิจิตรศีลาจารย์ (ประสิทธิ์ ชาตวณฺโณ), ลิทธิโชค ปานะศรี, ภูวเดช ขวัญเสน
Phrakru Sathitkanchanakun (Pradit Kanchanawanno)*, Phrakhrukositwattananukul (Anukul Panpradit),
Phrakhruwijitsilajarn (Prasit Chatwanno), Sitthichok Panasree, Phuwadech Kwansen
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakorn Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: Phrakhrusthitkaycnkhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล 2) ศึกษาหลักกาลามสูตรที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) ประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตควรมุ่งเสริมสร้างลักษณะของชีวิตที่ดีงามอยู่ด้วยดี มีความสัมพันธ์เกื้อกูลระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางกาย จิต และปัญญา อันนำไปสู่สันติสุขที่ยั่งยืน หลักกาลามสูตรเป็นแนวทางแห่งปัญญา ที่เน้นการพิจารณาด้วยเหตุผล ไตร่ตรองก่อนเชื่อ และลงมือปฏิบัติจนเกิดปัญญาเห็นจริง ผลการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ เน้นการบริโภคด้วยสติสัมปชัญญะและความรู้ตัว 2) ด้านพฤติกรรม เน้นการเสพสื่อและค่านิยมทางวัฒนธรรมอย่างระมัดระวังและเห็นประโยชน์แท้จริง 3) ด้านจิตภาพ เน้นการควบคุมความอยาก พิจารณาความจำเป็น และฝึกสติให้เกิดความสงบมั่นคง และด้านปัญญาภาพ เน้นการรู้เท่าทันกระแสของโลกดิจิทัล การไม่ตกอยู่ภายใต้กิเลสตัณหา และใช้ปัญญากำกับพฤติกรรมอย่างมีเหตุผล ผลการสังเคราะห์นำไปสู่การสร้างรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา คือ MWUEH Model ซึ่งสะท้อนแนวคิดการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ปัญญา ความพอประมาณ และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในยุคดิจิทัลให้มีความสมดุล ยั่งยืน สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักกาลามสูตร, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research article aims to: 1) study the concept of quality of life development in the digital society, 2) examine the Kalama Sutta as presented in the Buddhist scriptures, and 3) apply the principles of the Kalama Sutta to the development of quality of life in the digital era. This

study is qualitative in nature, employing a documentary research method to collect, analyze, and synthesize data from Buddhist scriptures and relevant academic works, leading to the creation of new Buddhist knowledge. The findings revealed that quality of life development should aim to promote a well-balanced and wholesome way of living, fostering harmonious relationships among human beings, society, and nature, which in turn lead to sustainable peace and happiness. The Kalama Sutta serves as a wisdom - based guideline that emphasizes rational reflection, critical inquiry, and personal realization through experiential understanding. The application of the Kalama Sutta for quality of life development in the digital age encompasses four dimensions: 1) Physical promoting mindful and conscious consumption, 2) Behavioral cultivating cautious and value - based engagement with media and cultural trends, 3) Mental controlling desires, discerning necessity, and developing inner mindfulness and 4) Intellectual being aware of global digital influences and overcoming defilements through wisdom and reasoned judgment. The synthesis led to the development of a new Buddhist conceptual framework known as the MWUEH Model, which reflects a way of life grounded in mindfulness, wisdom, moderation, and social responsibility. This model serves as a practical guideline for enhancing human quality of life in the digital era, fostering balance, sustainability, and harmony with the fundamental teachings of Buddhism.

Keywords: The Application, Kalama Sutta Principles, Enhancing the Life Quality, Digital Age

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล (Digital Society) ปัจจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้กลายมาเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของโลกทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม วิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจากรูปแบบเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มาสู่การดำเนินชีวิตบนฐานข้อมูลข่าวสาร (Information - Based Society) ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร ทำธุรกรรม และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้เพียงปลายนิ้วสัมผัสผ่านอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีได้สร้างความสะดวก รวดเร็ว และเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ไร้พรมแดน สะท้อนให้เห็นถึงพลังของนวัตกรรมดิจิทัลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างลึกซึ้งในประเทศไทยเอง ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความชัดเจนอย่างยิ่ง รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทำให้คนไทยกว่า 94% เข้าถึงอินเทอร์เน็ต และมากกว่า 62 ล้านคน ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำทุกวัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง การสื่อสารแบบดิจิทัลไม่เพียงแต่สร้างความสะดวกในชีวิตประจำวัน แต่ยังกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ทุกคนต้องปรับตัวให้เท่าทัน

เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เป็นปัจจัยสำคัญที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ให้มีความสะดวกสบาย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้นในทุกด้าน เช่น ด้านการศึกษา มีระบบการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ (E - Learning) ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างเท่าเทียม ด้านเศรษฐกิจ เกิดธุรกิจดิจิทัล (Digital Business) ที่ช่วยสร้างรายได้จากช่องทางออนไลน์ เช่น การค้าอิเล็กทรอนิกส์ (E - Commerce) ด้านการแพทย์ มีระบบ telemedicine (Telemedicine) ที่ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องเดินทาง และด้านสังคม เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้คนจากต่างวัฒนธรรม ทำให้โลกกลายเป็น “หมู่บ้านดิจิทัลเดียวกัน” อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีให้เกิดคุณค่าสูงสุดจำเป็นต้องอาศัย

“ความรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ (นุห์กานต์ เอสเอ, 2565) ผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อจะสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ ใช้เพื่อการเรียนรู้และสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม แทนการบริโภคข้อมูลโดยไร้ทิศทาง การมีความรู้เท่าทันสื่อจึงไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบเชิงลบของเทคโนโลยี แต่ยังส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีวัฒนธรรมแห่งการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เกิดความเกรงใจ เคารพ และให้เกียรติกันในสังคมดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมของมนุษย์อย่างแท้จริง

แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะมีคุณอนันต์ แต่ก็เฝ้าพบสองคมที่หากใช้โดยปราศจากสติและความรู้เท่าทัน อาจก่อให้เกิดโทษมหันต์ต่อมนุษย์ทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ “ภาวะเครียดจากเทคโนโลยี” (Technology Stress) และ “โรคติดมือถือ” ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนอย่างกว้างขวาง จากรายงานของกรมสุขภาพจิต พบว่า ร้อยละ 38 ของเยาวชนไทย ใช้สมาร์ทโฟนเกินวันละ 6 ชั่วโมง และมีแนวโน้มเกิดภาวะซึมเศร้าและนอนไม่หลับสูงขึ้นถึง 27% เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใหญ่ ร้อยละ 24 มีอาการสมาธิสั้นจากการใช้สื่อออนไลน์ต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้นำไปสู่โรคออฟฟิศซินโดรม โรคอ้วน ปัญหาสายตา และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ลดลง รวมถึงพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ที่เพิ่มขึ้นถึง 52% ในรอบ 3 ปี (คู่มือพ่อแม่ในยุคดิจิทัล, ออนไลน์) ในระดับลึก ปัญหาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลสามารถจำแนกได้ 4 ด้าน คือ (1) ปัญหาด้านกายภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีจนเกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น (2) ปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การขาดทักษะทางสังคม ไม่รู้จักมารยาทในการสื่อสารออนไลน์ (3) ปัญหาด้านจิตภาพ ได้แก่ ภาวะเครียด ซึมเศร้า หรือภาวะสมาธิสั้นจากการเสพติดมากเกินไป และ (4) ปัญหาด้านปัญญาภาพ คือ การขาดความรู้เท่าทันสื่อ ทำให้หลงเชื่อข่าวปลอมและข้อมูลเท็จ (พัชร บอนคำ, 2560) สถานะเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัลไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ หากขาดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนา และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา

พระพุทธศาสนาเป็นระบบแห่งปัญญาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกยุคสมัย แม้ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามาครอบงำชีวิตประจำวัน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถใช้เป็นแนวทางสร้างสติ สมาธิ และปัญญา ในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติรู้เท่าทัน โดยเฉพาะ “หลักกาลามสูตร” ซึ่งเป็นหลักแห่งการใช้ปัญญาไตร่ตรองมิให้หลงเชื่อโดยงมงาย แต่เชื่อด้วยการพิจารณาเหตุผลและผลที่แท้จริงของสิ่งนั้น พระพุทธเจ้าตรัสถึง “วิธีฟัง 10 ประการ” เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของความเชื่อที่ไร้เหตุผล เช่น ไม่เชื่อเพราะฟังตาม ๆ กันมา ไม่เชื่อเพราะถือโดยประเพณี หรือไม่เชื่อเพราะเชื่อในผู้มีอำนาจ แต่ให้เชื่อเมื่อรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งนั้นเป็นกุศล มีประโยชน์ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น (อง.ปญจก. (ไทย) 22/79/121) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักธรรมนี้สามารถประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาเพื่อกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารในโลกดิจิทัล ซึ่งเต็มไปด้วยข่าวปลอม ข้อมูลบิดเบือน และค่านิยมหลงผิด อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาหลักกาลามสูตรในหลายมิติ เช่น ด้านศีลธรรม การศึกษา และการสื่อสาร แต่ยังขาดการพัฒนาแบบเชิงประยุกต์ที่เป็นระบบ เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านกายภาพ พฤติภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ ในบริบทสังคมดิจิทัล ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล” จึงมุ่งสร้างนวัตกรรมเชิงพุทธศาสนาในรูปแบบ MWUEH Model เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่ประยุกต์หลักกาลามสูตรเข้ากับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมดิจิทัลให้ “อยู่ดี มีสุข มีปัญญา” สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน และดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาหลักกาลามสูตรที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ภายใต้กระบวนการวิจัยด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงรูปแบบการประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่าง ๆ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงหลักธรรม

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค อภิธัมมัตถสังคหะ ตลอดจนข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย บทความ เอกสารวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับ “รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล” รวมถึงแนวคิดของนักวิชาการพระพุทธศาสนา เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กิริติ บุญเจือ ประเวศ อินทองปาน สมบูรณ์ บุญโท และนักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) และการพิจารณาภายใน (Internal Criteria) อย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาแหล่งที่มา ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน เอกสารต้นฉบับ หรือเอกสารที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ รวมถึงความสอดคล้องและความถูกต้องของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารแต่ละฉบับอย่างละเอียด ก่อนคัดเลือกไว้เป็นหลักฐานในการวิจัย

จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิด 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล (Quality of Life in Digital Society) เป็นการศึกษาปัจจัยทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความสุข ความสมดุล และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในยุคดิจิทัล เช่น การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันและไม่เสพติด 2) หลักกาลามสูตร (Kalama Sutta Principle) เป็นแนวคิดหลักทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งที่ควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ โดยมีหลัก “10 ประการแห่งความไม่ควรเชื่อโดยมโน” เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตและทางปัญญาในยุคข้อมูลข่าวสาร และ 3) การพัฒนาใน 4 ด้าน (Fourfold Development Model) คือการประยุกต์หลักกาลามสูตรสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) กายภาพ (Physical) การใช้เทคโนโลยีที่ส่งเสริมสุขภาพกาย 2) พฤติภาพ (Behavioral) การประพฤติบนโลกออนไลน์อย่างมีศีลธรรม 3) จิตตภาพ (Mental) การฝึกสติ สมาธิ เพื่อควบคุมอารมณ์ และ 4) ปัญญาภาพ (Intellectual) การใช้เหตุผลไตร่ตรองก่อนเชื่อข้อมูลใด ๆ หลังจากได้ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการ สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ด้วยวิธีอุปนัย (Inductive Method) โดยรวบรวมประเด็นหลักจากเอกสารทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงหลักธรรมในกาลามสูตรกับมิติการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล จนได้องค์ประกอบหลัก 5 ประการคือ M, W, U, E, H ซึ่งเป็นตัวย่อของแนวคิดสำคัญแต่ละมิติ โดยแต่ละองค์ประกอบสะท้อนหลักการในกาลามสูตรที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่ กายภาพ พฤติภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ จนกลายเป็น MWUEH Model

ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนาที่ตอบสนองต่อบริบทยุคดิจิทัล ผู้วิจัยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อค้นหา “ชุดข้อมูลสำคัญ” (Key Data Sets) และ “ชุดประเด็นหลัก” (Key Themes) ที่เชื่อมโยงกับหลักกาลามสูตรและคุณภาพชีวิตในยุคดิจิทัล

เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบระหว่างเอกสารชั้นปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก เล่มที่ 20 พระสูตรตันตปิฎก หมวดอังกูตตรนิคาย ติกนิบาต “เกสปุตตสูตร” หรือ “กาลามสูตร” กับเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณกรรมงานวิจัย และบทความทางวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องและไม่เอนเอียงทางความคิดเห็น

จากการวิเคราะห์เชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการกลั่นกรองมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ MWUEH Model โดยใช้ วิธีการอุปนัย (Inductive Method) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การรวบรวมประเด็นหลัก (Data Extraction) คัดประเด็นจากพระไตรปิฎก คัมภีร์ และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักการเรียนรู้เท่าทัน ความมีสติ และการใช้ปัญญาในสังคมข้อมูล
2. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) แบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหลักตามแนวคิดทางธรรม เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา และความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต
3. การเชื่อมโยงแนวคิด (Conceptual Integration) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักกาลามสูตรกับคุณภาพชีวิต 4 ด้าน เพื่อให้เห็นการประสานระหว่าง “หลักธรรม” กับ “แนวคิดโลกยุคดิจิทัล” อย่างชัดเจน
4. การสร้างโมเดล MWUEH ได้แก่ M (Mindfulness) : สติรู้เท่าทันเทคโนโลยี, W (Wisdom) : ปัญญาในการแยกแยะสิ่งควรเชื่อ, U (Understanding) : ความเข้าใจเชิงลึกในบริบทดิจิทัล, E (Ethics) : การรักษาจริยธรรมดิจิทัล, H (Harmony) : การดำรงชีวิตอย่างสมดุลระหว่างโลกจริงและโลกเสมือน

โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นถึง “การใช้หลักกาลามสูตรเป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธในสังคมดิจิทัล” อย่างเป็นระบบและประยุกต์ใช้ได้จริง

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ สืบเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้มีความใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จึงถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลให้เชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกันภายใต้การศึกษาเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ทำให้เข้าใจได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาทุกมิติ การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องมุ่งสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณธรรมที่สมดุล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตทุกด้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิตควรเน้นการรู้จัก “เติม พอ และปัน” เพื่อสร้างระบบคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Value System) ที่ยั่งยืนและเป็นฐานแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข การรู้จักเติม คือการเติมเต็มตนเองด้วยความรู้และคุณธรรม การรู้จักพอ คือการมีสติรู้ประมาณในความต้องการ และการรู้จักปัน คือการแบ่งปันโอกาสและทรัพยากรเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น แนวคิดนี้นำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเอื้อ

อาหาร มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ และยังเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในเวทีโลก (เวลดอร์โคโนมิกฟอร์รัม, 2566) นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลยังรวมถึงการรู้เท่าทันเทคโนโลยี มีวินัยในการใช้สื่อออนไลน์ และเคารพกติกาชุมชนดิจิทัล เพื่อป้องกันผลกระทบทางสังคม เช่น ความรุนแรงทางวาจา ข่าวดัง และความเสี่ยงของค่านิยมทางศีลธรรม

2. เพื่อศึกษาหลักกาลามสูตรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หลักกาลามสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แสดงให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญของพระพุทธศาสนาในการใช้ “ปัญญา” เป็นเครื่องมือกำกับชีวิต โดยเน้นการไม่เชื่อโดยงมงาย แต่เชื่อเมื่อผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล พระพุทธองค์ทรงวางหลักสัมมาทิฐิ ไว้เป็นเบื้องต้นของ อริยมรรคมีองค์แปด เพื่อชี้แนะแนวทางให้มนุษย์ดำรงชีวิตด้วยความเห็นชอบ กาลามสูตรจึงถือเป็น “หลักธรรมแห่งการรู้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ” ที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติใช้สติ สมาธิ และปัญญาเป็นเครื่องกรองความเชื่อ ก่อนนำมาปฏิบัติจริง หลักกาลามสูตรมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยเฉพาะในมิติของปัญญา ซึ่งเป็นแก่นของการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความเชื่อผิด ๆ พระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวกาลามะไม่เชื่อในสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ไตร่ตรอง โดยทรงแสดงหลัก “สิบประการแห่งการไม่เชื่ออย่างงมงาย” (กาลามสูตร 10 ประการ) ได้แก่ 1. มา อนุสสวเนน อย่าเพิ่งเชื่อเพราะฟังตามกันมา หมายถึง ไม่ควรเชื่อตามเสียงเล่าลือหรือคำบอกต่อโดยไม่พิจารณา 2. มา ปรมปราย อย่าเพิ่งเชื่อเพราะถือสืบต่อกันมา หมายถึง อย่าเชื่อเพียงเพราะเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมเก่าแก่ 3. มา อติกราย อย่าเพิ่งเชื่อเพราะข่าวเล่าลือ หมายถึง อย่าเชื่อสิ่งที่ได้ยินมาโดยไม่มีหลักฐานแน่ชัด 4. มา ปิฎกสมปทานเนน อย่าเพิ่งเชื่อเพราะมีบันทึกไว้ในคัมภีร์หรือตำรา หมายถึง แม้ในพระไตรปิฎกเองก็ให้ใช้ปัญญาพิจารณา 5. มา ตกฺกเหตุ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะการอนุมานด้วยตรรกะ หมายถึง อย่าคิดเอาเองว่ามีเหตุผลจึงต้องจริงเสมอ 6. มา นยเหตุ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะการ suy หรือการใช้ตรรกวิธีในเชิงเหตุผลโดยไม่อิงข้อเท็จจริง 7. มา อาการปริวิตกเกน อย่าเพิ่งเชื่อเพราะตรึงตามลักษณะอาการที่ปรากฏ หมายถึง อย่าตัดสินเพียงจากสิ่งที่เห็นภายนอก 8. มา ทิฎฐินิชฌามกขนติยา อย่าเพิ่งเชื่อเพราะตรงกับความคิดเห็นของตน หมายถึง ไม่ยึดมั่นในทิฐิของตนเองว่าเป็นที่สุด 9. มา ภพฺพุรูปตา อย่าเพิ่งเชื่อเพราะสิ่งนั้นดูน่าเชื่อถือหรือมีลักษณะภายนอกที่น่าศรัทธา และ 10. มา สมโณ โน ครุติ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะผู้พูดเป็นครูหรือผู้ที่เรานับถือ หลักทั้งสิบนี้ชี้ให้เห็นถึง “เสรีภาพทางปัญญา” (Intellectual Freedom) และ “ความรับผิดชอบต่อการเชื่อ” (Ethical Responsibility of Belief) ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงห้ามการเชื่อ แต่ทรงสอนให้เชื่ออย่างมีเหตุผล โดยใช้ โยนิโสมนสิการ คือการพิจารณาโดยแยบคาย และ สัมมาทิฐิ คือการเห็นชอบตามความเป็นจริง เมื่อพิจารณาในบริบทของ สังคมดิจิทัลยุคปัจจุบัน หลักกาลามสูตรมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาในโลกออนไลน์ ที่เต็มไปด้วยข้อมูลจำนวนมาก ทั้งจริงและเท็จ ผู้ที่ยึดถือหลักกาลามสูตรจะไม่หลงเชื่อข่าวปลอม (Fake News) ไม่ถูกชักจูงโดยกระแสสื่อ หรือการบิดเบือนข้อมูล (Information Manipulation) เพราะมีการไตร่ตรองก่อนเชื่อ การคิดอย่างมีเหตุผล และการใช้ปัญญาอย่างมีวิจารณ์ญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Digital Literacy ที่องค์การยูเนสโก ได้กำหนดไว้ว่าเป็นทักษะสำคัญในการอยู่ร่วมในสังคมดิจิทัลอย่างมีคุณธรรม ดังนั้น หลักกาลามสูตร จึงเป็นหลักธรรมที่ทันสมัยและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล เป็น “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” ที่ช่วยให้มนุษย์รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร มีวิจารณ์ญาณในการใช้เทคโนโลยี และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีสมดุล ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และความสุขภายใน

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล สามารถจำแนกได้เป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ (Physical Dimension) : เน้นการใช้สติและสัมปชัญญะในชีวิตประจำวัน เช่น การบริโภคเทคโนโลยีและข้อมูลอย่างพอเหมาะ ไม่ตกเป็นทาสของโซเชียลมีเดีย การบริโภคอย่างรู้ประมาณ (มัตตัญญูตา) ช่วยให้เกิดสุขภาวะที่ยั่งยืนทั้งกายและใจ, 2) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) : มุ่งส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสังคมดิจิทัล เช่น การสื่อสารอย่างมีจริยธรรม ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ต่อสังคม การยึดมั่นในหลัก

เหตุผลตามกาลามสูตรช่วยให้บุคคลตัดสินใจบนพื้นฐานของปัญญา, 3) ด้านจิตตภาพ (Mental Dimension) : มุ่งสร้างจิตใจที่มั่นคง มีสติรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ไม่ตกอยู่ในกระแสเปรียบเทียบกับในโลกออนไลน์ อันก่อให้เกิดความทุกข์จากความอยากได้อะไรก็มี หลักกาลามสูตรช่วยฝึกจิตใจให้มีความสงบเยือกเย็นและรู้จักพิจารณาด้วยเหตุผล และ (4) ด้านปัญญาภาพ (Intellectual Dimension) : เน้นการพัฒนาปัญญาให้รู้เท่าทันสังคมและเทคโนโลยี สามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล และนำไปใช้สร้างสรรค์ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หลักกาลามสูตรช่วยให้บุคคลมีทัศนคติแบบสัมมาทิฐิ มองโลกอย่างถูกต้อง และไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกิเลสหรืออิทธิพลของเทคโนโลยี

4. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล (MWUEH Model) จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลโดยใช้หลักกาลามสูตร สามารถจัดทำเป็นรูปแบบแนวทางที่เรียกว่า “MWUEH Model” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

M (Mindfulness) สติ การรู้เท่าทันตนเองและสิ่งรอบตัว เพื่อควบคุมพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีเหตุผล

W (Wisdom) ปัญญา การใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเชื่อหรือเผยแพร่ข้อมูล

U (Understanding) ความเข้าใจ การตระหนักถึงผลกระทบของเทคโนโลยีทั้งด้านบวกและลบ เพื่อสร้างสมดุลในการดำรงชีวิต

E (Ethics) ศีลธรรม การมีจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethics) ในการสื่อสารและใช้งานเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ

H (Harmony) ความสมดุลและสันติ การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมดิจิทัลอย่างเกื้อกูลและไม่เบียดเบียน

MWUEH Model จึงเป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับทักษะชีวิตยุคดิจิทัล เพื่อสร้าง “มนุษย์ดิจิทัลเชิงคุณธรรม” ที่มีทั้งความรู้ ความดี และความสุข เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะของชีวิตให้มีคุณภาพในทุกมิติ ทั้งกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่มนุษย์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาแบบองค์รวมจึงมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อให้มนุษย์สามารถปรับตัวกับความซับซ้อนของสังคมดิจิทัลได้อย่างสมดุล ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวณฺณ มหัตตนิรันดร์กุล และคณะ ที่ชี้ว่าคุณภาพชีวิตคือระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และพึงพอใจทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตในบริบทวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (สุวณฺณ มหัตตนิรันดร์กุล และคณะ, 2540) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภคศิษฐ์ มหาวีริโย และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภavana 4 ที่นำหลักภavana 4 ในพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์นั้น สามารถเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตในสังคมดิจิทัลได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ “กายภavana” สะท้อนการรู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวินัย “ศีลภavana” ช่วยให้ผู้ใช้สื่อมีความรับผิดชอบต่อสังคมออนไลน์ “จิตภavana” ช่วยลดความเครียดจากเทคโนโลยี (Technology Stress) และ “ปัญญาภavana” คือการรู้เท่าทันข้อมูล (Digital Literacy) (พระมหาภคศิษฐ์ มหาวีริโย และคณะ, 2559) ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอมิการ์ ศรีธาตุ สะท้อนให้เห็นถึงที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะเจนเอเรชัน วายมีการใช้สื่อดิจิทัลมากและต้องการการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การเสพติดสื่อและเกมออนไลน์ (เอมิการ์ ศรีธาตุ, 2559) อีกทั้งสิ่งที่ตามได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมดังที่

วิไลภรณ์ จิรวินศรเศรษฐ์ ที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะเจนเอชมีการใช้สื่อดิจิทัลมากและต้องการการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การเสพติดสื่อและเกมออนไลน์ (วิไลภรณ์ จิรวินศรเศรษฐ์, 2559)

2. หลักกาลามสูตรเป็นหัวใจแห่งการใช้ปัญญาเพื่อดำเนินชีวิต โดยเน้นการไม่เชื่อโดยงมงาย แต่เชื่อเมื่อผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวกาลามะรู้จัก “ไม่เชื่อเพราะเหตุสิบประการ” เช่น ไม่เชื่อเพราะฟังตามกันมา (มา อนุสสวเนน) ไม่เชื่อเพราะถือสืบกันมา (มา ปรมปราย) หรือไม่เชื่อเพราะเป็นครูของตน (มา สมโณ โน ครุติ) เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็น “เครื่องกรองความเชื่อ” อันทรงพลังในบริบทของสังคมดิจิทัล หลักกาลามสูตรสามารถประยุกต์ใช้เป็น “กรอบคิดแห่งการรู้เท่าทันสื่อ” เพื่อคัดกรองข่าวสารที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ “ข่าวปลอม (Fake News)” หรือ “ข้อมูลบิดเบือน” ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของโลกปัจจุบัน หลักกาลามสูตรจึงทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันทางปัญญา ทำให้ผู้ใช้สื่อรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะ และใช้เหตุผลก่อนเชื่อหรือเผยแพร่ข้อมูล อันสอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธ์ ศรียอด) และคณะ ที่มองว่ากาลามสูตรเป็นหลักธรรมที่ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย เพราะมุ่งให้มนุษย์มีหน้าที่แห่งการไตร่ตรอง ไม่หลงใหลในวัตถุนิยม หรือยึดมั่นต่อความเชื่อที่ปราศจากเหตุผล เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนามนุษย์ยุคดิจิทัล หลักกาลามสูตรสามารถประยุกต์ใช้ได้ ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพ หลักกาลามสูตรส่งเสริมให้ผู้ใช้เทคโนโลยีรู้เท่าทันผลกระทบทางร่างกายจากการใช้สื่อมากเกินไป เช่น การจ้องหน้าจอนาน การนอนหลับไม่เพียงพอ หรือภาวะออฟฟิศซินโดรม การฝึกสติและความรู้ตัว (Mindfulness) ตามหลักพุทธธรรม ช่วยให้รู้จักจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสม รักษาสุขภาพกายให้อยู่ในภาวะสมดุล ไม่ปล่อยให้เทคโนโลยีครอบงำจนส่งผลเสียต่อร่างกาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในยุคดิจิทัล 2) ด้านพฤติกรรม ในด้านพฤติกรรมและการแสดงออก หลักกาลามสูตรช่วยให้ผู้ใช้สื่อรู้จักควบคุมการกระทำของตน เช่น การแสดงความคิดเห็น การแชร์ หรือการมีส่วนร่วมบนสื่อออนไลน์ ผู้ที่เข้าใจหลัก “มา ทิฏฐินิขมานนุกขนติยา” (อย่าเชื่อเพราะตรงกับความคิดของตน) และ “มา อนุสสวเนน” (อย่าเชื่อเพราะฟังตามกันมา) จะไม่ตกเป็นเหยื่อของการปลุกปั่นทางความคิดหรือ Hate Speech แต่จะใช้สติในการตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ ส่งเสริมพฤติกรรมออนไลน์ที่สร้างสรรค์และรับผิดชอบ (Responsible Digital Behavior) สอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองดิจิทัลที่ดี 3) ด้านจิตตภาพ เป็นมิติที่เกี่ยวข้องกับภาวะทางอารมณ์และความมั่นคงของจิตใจ หลักกาลามสูตรสอนให้รู้เท่าทันอารมณ์ของตน ไม่หลงเชื่อสิ่งใดโดยอารมณ์หรือความกลัว เช่น ภาวะความวิตกกังวลจากการใช้เทคโนโลยี (Technology Stress) หรือ Fear of Missing Out (FOMO) การฝึกสติและสมาธิช่วยลดความฟุ้งซ่านทางจิต ทำให้ผู้ใช้เทคโนโลยีสามารถใช้สื่อได้อย่างสงบ ไม่ตกอยู่ในกระแสของอารมณ์หรือสิ่งยั่วยุทางออนไลน์ นอกจากนี้ การไม่เชื่อเพราะความเห็นส่วนตัว ยังเปิดโอกาสให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมดิจิทัล และ 4) ด้านปัญญาภาพ เป็นหัวใจของหลักกาลามสูตรโดยตรง เพราะเน้นการคิดอย่างมีเหตุผลและวิจารณ์ญาณ หลักธรรมนี้จึงเป็นรากฐานของ “Digital Literacy” หรือการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ที่สอนให้รู้จักตั้งคำถาม วิเคราะห์ และตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลก่อนเชื่อ การไม่เชื่อเพราะ “มีในตำรา” (มา ปิฎกสมปทานเนน) หรือ “เพราะคุณ่าเชื่อถือ” (มา ภพพรูปตา) ช่วยให้ผู้มีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ อันนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลลวง (พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธ์ ศรียอด) และคณะ, 2562) หลักกาลามสูตรจึงไม่เพียงเป็นคำสอนทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็น “แนวคิดเชิงปัญญาเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล” ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ และปัญญาอย่างกลมกลืน เป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่เท่าทันเทคโนโลยี และมีภูมิคุ้มกันต่ออิทธิพลของข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

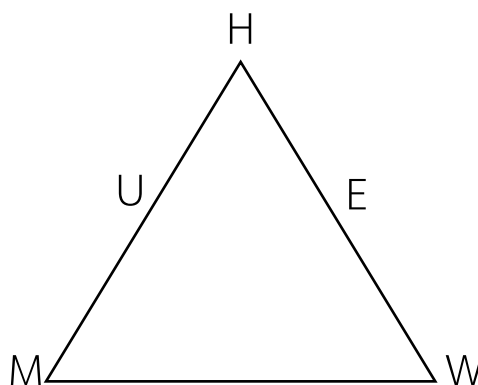
3. กาลามสูตรในฐานะ “เครื่องมือของสัมมาทิฐิ” สามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตอย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะในยุคที่สังคมเต็มไปด้วยข้อมูล ความเชื่อ และค่านิยมที่หลากหลาย การใช้

“โยนิโสมนสิการ” ช่วยให้บุคคลไม่ตกเป็นเหยื่อของกระแสสังคมหรือโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อานวย ยัสโยธา ได้กล่าวถึง ที่อธิบายว่ากาลามสูตรสามารถปลดปล่อยมนุษย์จาก “ทาสทางความคิดและจิตวิญญาณ” และช่วยให้มนุษย์ค้นความเป็นใหญ่ในชีวิตของตน (อานวย ยัสโยธา, 2547) นอกจากนี้ พระสุทศัฎฐ์ จรณเมธี (หนูนสุวัฒน์กุล) ยังเสนอว่าการเสริมสร้างความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักกาลามสูตรต้องอาศัย “สติ โยนิโสมนสิการ และปัญญา” เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ (พระสุทศัฎฐ์ จรณเมธี (หนูนสุวัฒน์กุล), 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องกับวริศ ช่ายสุวรรณ และคณะ ได้ขยายความว่า ในสังคมดิจิทัลซึ่งข้อมูลข่าวสารขัดแย้งกันมากมาย การนำหลักกาลามสูตรมาใช้ จะทำให้เกิดการบริโภคข้อมูลอย่างมีเหตุผล สร้าง “สังคมแห่งสัมมาทิฐิ” ที่ศรัทธาด้วยปัญญา (วริศ ช่ายสุวรรณ และคณะ, 2562)

MWUEH Model (Mindfulness–Wisdom–Understanding–Ethical–Harmony) ที่ผู้วิจัยพัฒนา ขึ้นมีจุดเด่นในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมัยใหม่ (เช่น Quality of Life, WHO-QOL) โดยเน้นการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” ผ่านองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) Mindfulness (สติ) รู้เท่าทันตนเองและสิ่งแวดล้อมในโลกออนไลน์ 2) Wisdom (ปัญญา) ใช้เหตุผลก่อนเชื่อหรือตัดสินใจ 3) Understanding (ความเข้าใจ) มองเห็นความแตกต่างของข้อมูลและวัฒนธรรมดิจิทัล 4) Ethical (ศีลธรรม) ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ และ 5) Harmony (ความสมดุล) รักษาสมดุลชีวิตระหว่างโลกจริงกับโลกเสมือน โมเดลนี้มีความใหม่ (Novelty) เพราะเป็นการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนากับแนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิทยาสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว แตกต่างจากโมเดลอื่น เช่น Hedonic, Eudaimonic, หรือ WHO-QOL ที่มุ่งเน้นความสุขเชิงวัตถุหรืออารมณ์ แต่ MWUEH Model เน้น “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ สามารถถอดองค์ความรู้ใหม่ออกมาในรูปแบบของ MWUEH Model ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางความคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในยุคดิจิทัลอย่างเป็นองค์รวม โดยมีแนวคิดหลักอยู่บนฐานของ หลักกาลามสูตร ที่มุ่งให้มนุษย์ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต และบูรณาการกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมัยใหม่ใน 4 มิติ คือ กายภาพ พุทธิภาพ จิตตภาพ และปัญญาภาพ เพื่อสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา (Intellectual Immunity)” สำหรับมนุษย์ยุคดิจิทัล มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย MWUEH Model

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ ดังนี้

1. ความหมายของ MWUEH Model

MWUEH เป็นตัวย่อขององค์ประกอบหลัก 5 ขั้นตอนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงปัญญา ได้แก่

M ย่อมาจาก Mindfulness การมีสติระลึกรู้ ความไม่เพเลอเลอ ปล่อยใจไปกับสิ่งที่มากระทบ การคุมจิตให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง มีการตื่นรู้แม้สิ่งที่เคยทำ คำที่เคยพูดนานมาแล้วก็ตาม และกำหนดสิ่งที่กระทำในปัจจุบัน มีจิตใจที่อยู่กับเนื้อกับตัว

W ย่อมาจาก Wisdom การมีปัญญา การปลูกความรู้ ความเห็น ความเชื่อด้วยการมีการมองกว้าง เป็นการมองเห็นถึงประโยชน์สุขเป็นสำคัญ ใฝ่ธรรมมุ่งแสวงหาความรู้ให้เข้าถึงความจริงแท้ ปราบปรามจะสร้างสรรค์ความดีงาม เป็นผู้มีความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้

U ย่อมาจาก Utility การสร้างคุณประโยชน์ การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาในการเลือกรับบริโภค และพัฒนาตนเองในการประกอบกิจการของการสร้างสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปการพัฒนาที่ยั่งยืน

E ย่อมาจาก Enoughness ความรู้จักพอ เป็นการประเมินตนเองในศักยภาพความสามารถในการดำเนินชีวิตต่อสิ่งที่มากระทบ ยั่วชวน กำหนดความต้องการเท่าที่จำเป็น ไม่บริโภคอย่างสุรุ่ยสุร่าย พุ่มเพอีย ปราศจากความพอดี พอประมาณ พอตัว พอใจ

H ย่อมาจาก Happiness ความสุข ผลลัพธ์ของการดำเนินชีวิตด้วยปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีคุณค่าและประโยชน์

2. โครงสร้างและกลไกของโมเดล MWUEH Model มีลักษณะเป็น “กระบวนการพัฒนาเชิงลำดับขั้น” ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการฝึกสติ (M) เพื่อสร้างความรู้ตัว → นำไปสู่การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล (W) → ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน (U) → แปรสู่การกระทำอย่างมีศีลธรรม (E) → จนเกิดผลสัมฤทธิ์สุดท้ายคือคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน (H) ในเชิงโครงสร้าง โมเดลนี้มี “ฐาน” อยู่ที่หลักกาลามสูตร ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกรองความเชื่อ และ “ยอด” ของโมเดลคือการบรรลุคุณภาพชีวิตเชิงปัญญาที่เท่าทันสังคมดิจิทัล ทั้งนี้ องค์ประกอบแต่ละส่วนไม่แยกขาดจากกัน แต่ส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

3. ลักษณะเด่นของโมเดล ความใหม่ (Novelty) : เป็นการบูรณาการแนวคิดทางพุทธธรรมเข้ากับทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมัยใหม่ เช่น WHO - QOL, Hedonic และ Eudaimonic Models โดยเน้นมิติ “ปัญญาภาพ” เป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นมิติที่ทฤษฎีตะวันตกมักละเลย

ความแตกต่าง (Differentiation) : MWUEH Model เน้นกระบวนการฝึกสติและปัญญาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัล ซึ่งทฤษฎีอื่นยังขาดแนวทางปฏิบัติที่ลึกซึ้งในระดับจิตใจและศีลธรรม

ความประยุกต์ใช้ได้จริง (Practical Application) : โมเดลนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาผู้ใช้สื่อเชิงจริยธรรม หรือการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับเยาวชนในสังคมดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ

4. ผลสัมฤทธิ์ของโมเดล ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า MWUEH Model ช่วยส่งเสริมให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตเชิงปัญญาที่สมบูรณ์มากขึ้น โดยเฉพาะใน 4 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) กายภาพ มีสมดุลในการใช้เทคโนโลยี ไม่ใช้สื่อจนส่งผลเสียต่อสุขภาพ, 2) พฤติภาพ แสดงพฤติกรรมออนไลน์อย่างมีสติและรับผิดชอบ 3) จิตตภาพ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งกระตุ้นทางดิจิทัล และ 4) ปัญญาภาพ มีวิจารณญาณ รู้เท่าทันข้อมูล และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

โดยสรุป MWUEH Model เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยเชิงบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในยุคดิจิทัลให้เกิดสมดุลระหว่าง “ความรู้-คุณธรรม-ความสุข” อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรกับการดำเนินชีวิตเชิงปัญญาในสังคมดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้น โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา บนพื้นฐานแห่งคุณงามความดีและการกระทำที่นำไปสู่ความสุขที่แท้จริง ผลการวิจัยพบว่า หลักกาลามสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” ช่วยให้ผู้คนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติปัญญา มีความสามารถในการกลั่นกรองข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และการควบคุมตนเองไม่ให้หลงไปตามกระแสของบริโภคนิยมในยุคดิจิทัล จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพุทธปรัชญา ได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดลองค์ความรู้ MWUEH Model ซึ่งอธิบายกระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงปัญญาตามหลักกาลามสูตรในยุคดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) M (Mindfulness) การมีสติระลึกรู้และไม่เผลอใจไปกับสิ่งที่มากระทบ 2) W (Wisdom) การมีปัญญาใฝ่รู้ ใฝ่ธรรม และแสวงหาความจริงเพื่อประโยชน์สุข 3) U (Utility) การสร้างคุณประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) E (Enoughness) ความรู้จักพอ มีความพอดีและดำเนินชีวิตด้วยศีลธรรม และ 5) H (Happiness) การมีความสุขจากคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์และยั่งยืน ทั้งด้านกายภาพ พหุภาพ จิตตภาพ และปัญญาภาพ โมเดล MWUEH จึงเป็นเครื่องมือทางปัญญาที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัล โดยมีหลักกาลามสูตรเป็นฐานแห่งสติและเหตุผล เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทัน การพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโลกออนไลน์และออฟไลน์ จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในหลายระดับ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (Practical Recommendation) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอบรม การพัฒนาปัญญา หรือการส่งเสริมคุณธรรมในสังคม ควรนำ MWUEH Model ไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการใช้สื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง การใช้โมเดลนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีสติ รู้เท่าทันสื่อ และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ รวมทั้งสามารถรักษาสมดุลของชีวิตในโลกออนไลน์และออฟไลน์ได้อย่างเหมาะสม 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาควรบูรณาการความร่วมมือในการผลักดันหลักกาลามสูตรให้เป็น “หลักคิดกลาง” (Core Philosophy) ในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในระดับชาติ โดยบูรณาการแนวคิดจาก MWUEH Model เข้ากับนโยบายการศึกษาเชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ อันจะช่วยให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจและปัญญาที่มั่นคง 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Future Research) ควรนำ MWUEH Model ไปทดสอบในเชิงประจักษ์ในบริบทต่าง ๆ เช่น สถานศึกษา หน่วยงานราชการ หรือชุมชน เพื่อประเมินประสิทธิผลของโมเดลในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ภูมิคุ้มกันทางจิตปัญญา และทักษะรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล รวมทั้งควรมีการวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาพระสงฆ์ไทยในการเผยแผ่หลักกาลามสูตรเชิงนวัตกรรม เพื่อสื่อสารธรรมะอย่างสร้างสรรค์และเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคใหม่ สรุปได้ว่าหลักกาลามสูตรและ MWUEH Model สามารถทำหน้าที่เป็น “เครื่องมือแห่งปัญญา” ที่ช่วยให้มนุษย์ในยุคดิจิทัลดำรงชีวิตอย่างมีสติ รอบคอบ และมีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งในระดับบุคคล สังคม และวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

นุห์กานต์ เอสเอ. (2565). สุขภาพจิตในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2567 จาก www.site.google.com/ska1lgo.th

พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธ์ ศรีรอด) และคณะ. (2562). การประยุกต์ใช้พุทธญาณวิทยาของหลักกาลามสูตรในสังคมไทยหลังนวยุค. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 6(3), 1512-1530.

- พระมหาภคศิษฐ์ มหาวิริโย และคณะ. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณแก่น, 4(1), 42-54.
- พระสุทศวัฒน์ จรณเมธี (หนูนสุวัฒน์กุล). (2564). ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อของสังคมไทยตามหลักกาลามสูตร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรี บอนคำ. (2560). “แรงบันดาลใจ” ความมหัศจรรย์ของพลังชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2567 จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วริศ ข่ายสุวรรณ และคณะ. (2562). กาลามสูตร: หลักความเชื่อในยุคดิจิทัล. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 4(2), 178-194.
- วิไลภรณ์ จิรวินศเรษฐ์. (2559). เด็กยุคดิจิทัลภายใต้สังคมแห่งสื่อออนไลน์และการเรียนรู้ทางสังคม. JOURNAL OF EDUCATION FUTUROLOGY, 1(1), 1-10.
- เว็ลด์อีโคโนมิกฟอรัม. (2566). ระดับ “คุณภาพชีวิตดิจิทัล” ในประเทศของคุณอยู่ที่ใด. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2567 จาก <https://www.weforum.org/stories/2023/09/digital-quality-life-internet-affordability-cybersecurity/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2567 (ไตรมาส 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ. (2540). เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 5(3), 4-15.
- อำนวย ยัสโยธา. (2547). กาลามสูตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห.จ.ก. ภาพพิมพ์.
- เอมิการ์ ศรีธาตุ. (2559). พฤติกรรมการใช้สื่อและรับรู้อิทธิพลของสื่อดิจิทัลต่อเจเนอเรชันวายและเจเนอเรชันแซด ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ และนวัตกรรม. คณะนิติศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี*

COMMUNITY DEVELOPMENT AND PUBLIC PARTICIPATION AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SARABURI PROVINCE

กวิน วาสนา*, ภมร ชันระหัตต์, ธนิศร ยืนยง

Kawin Wassana*, Phamorn Khanthahat, Tanisorn Yeunyong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผล 2) วิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผล และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนบ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบแนวโน้มเชิงสถิติ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อต่อยอดในเชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่า IOC และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลวิเคราะห์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มีน้ำหนักสูงสุด และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีผลน้อยที่สุด ด้านตัวแปร พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทาง พบว่า ให้มีการพัฒนาเมืองโดยเน้นเชิงนิเวศ พัฒนาภาคการเกษตรเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ หากไม่มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างองค์การกับประชาชน และอาจกระทบต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรท้องถิ่น เพื่อให้ข้อเสนอแนะมีน้ำหนักมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, ประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล, จังหวัดสระบุรี

Abstract

This study aimed to 1) examine the level of effectiveness; 2) analyze community development and public participation that affected effectiveness; and 3) propose approaches to enhance the effectiveness of Subdistrict Administrative Organizations in Saraburi Province. A mixed

- methods approach integrating quantitative and qualitative research was employed. The population consisted of individuals aged 18 years and above who had voting rights and were registered as household members within the Subdistrict Administrative Organization areas in Saraburi Province. Simple random sampling was employed, resulting in 400 respondents, while 20 key informants were purposively selected. The research instruments included a questionnaire for identifying statistical trends and in - depth interviews for exploring qualitative insights. The validity and reliability of the instruments were examined using the Item - Objective Congruence (IOC) index and Cronbach's alpha coefficient. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were applied, along with multiple regression analysis using a statistical software package and qualitative content analysis. The findings revealed that: 1) the overall level of community development of the Subdistrict Administrative Organizations in Saraburi Province was high. Among the analyzed factors, the development of eco-industrial towns carried the most significant weight, while participation in evaluation had the least influence. 2) The variables-development of eco - industrial towns, participatory decision-making, strengthening community capacity, and sustainable green towns, as well as participation in evaluation - significantly affected the effectiveness of the Subdistrict Administrative Organizations at the 0.05 significance level. And 3) The study recommended that town development should emphasize ecological principles and agricultural enhancement to increase the value of products. However, without genuine and active public participation, a gap could arise between local authorities and citizens, potentially undermining the credibility and effectiveness of local administrative organizations.

Keywords: Community Development, Public Participation, Effectiveness of The Sub-District Administrative Organization, Saraburi Province

บทนำ

กระบวนการพัฒนาในยุคสังคมภายหลังอุตสาหกรรม (Post - Industrial Society) หรือสังคมข่าวสาร ได้ถูกกำหนดให้เป็นกรอบเรื่องของความจำเป็นสำหรับประชาชนโลกที่จะต้องมุ่งสร้างความเจริญก้าวหน้าและการเติบโตในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัตถุ ซึ่งเป็นความต่อเนื่องที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงช่วงศตวรรษที่ 20 (Touraine, A., 2001) ปัจจัยเหล่านี้ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาอย่างสมดุล ควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นผู้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตนเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม (Participation) ให้ครบทุกขั้นตอน เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of Belonging) (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558) การมีส่วนร่วมนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาและส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) ในที่สุด (Daft, R., 2008)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย โดยเฉพาะการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี พบว่า การพัฒนาที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสมดุลกับความเจริญก้าวหน้าในปัจจุบัน โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขคือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การบริหารจัดการท้องถิ่น ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการมีส่วนร่วมได้ก่อให้เกิดช่องว่างในการดำเนินงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์การอย่างมีนัยสำคัญ อ้างอิงจากรายงานติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่า แม้มีการจัดสรรโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนคิดเป็น 179 โครงการ โดยใช้งบประมาณกว่า 1,094.25 ล้านบาท และโครงการเหล่านั้นได้รับคะแนนความสอดคล้องสูงถึง 4.90 คะแนน แต่ในขณะเดียวกัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเองก็ยังได้เน้นย้ำเชิงนโยบายถึงความจำเป็นที่ต้อง "ส่งเสริมให้ประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มากขึ้น" ในทุกขั้นตอนของโครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนอย่างยั่งยืน ข้อมูลนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ยังคงอยู่ กล่าวคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามเป้าหมายขององค์กรได้ แม้จะมีการลงทุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี, 2568)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ทำให้เห็นชัดเจนถึงความจำเป็นในการยกระดับประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านกลไกของการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับในทางทฤษฎี แต่ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนซึ่งมุ่งเน้นการตรวจสอบความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างตัวแปรสำคัญสองตัวนี้ ได้แก่ การพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน กับผลลัพธ์ขององค์กรคือ ประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี อย่างเป็นระบบและเป็นแบบจำลอง (สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี, 2568) การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการเติมเต็มช่องว่างความรู้ดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แม่นยำ และสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและวัดผลได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาชุมชน รวมถึงการยกระดับการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนบ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 363,736 คน เป็นชาย จำนวน 180,165 คน หญิง จำนวน 183,571 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนบ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 400 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาคิยามาเน (Yamane, T., 1973) และสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน (Stratified Sampling) และขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก (Lottery) จากทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยทำการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด จำนวน 20 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 10 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงเป็นกลุ่มคนที่ได้รับรู้และได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลคุณภาพของผลการวิจัยที่ต้องการครบถ้วน

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตั้งสมมติฐานการวิจัยเพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน 4) ยุทธศาสตร์ขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **แบบสอบถาม** ผู้วิจัยได้กำหนดแบบสอบถามขึ้นจากการศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน 4) ยุทธศาสตร์ขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 1) การบรรลุเป้าหมาย 2) เชิงระบบ 3) เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน 4) การแข่งขัน - คุณค่า ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, R., 1993)

เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่า ข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ออกแบบจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่า ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาสอบถามว่า หากนำแบบสอบถามไปใช้ในการวิจัยแล้วนั้นจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ กระบวนการตรวจสอบผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (index of item objective congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.64 จากนั้นทำการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

และนำไปทดลองใช้ (try - out) กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป และมีสิทธิ์เลือกตั้ง อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 และจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน 4) ยุทธศาสตร์ขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพองค์การ ประกอบด้วย 1) การบรรลุเป้าหมาย 2) เชิงระบบ 3) เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน 4) การแข่งขัน-คุณค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน และ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) และสรุปภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี จำนวน 10 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม (n = 400)

ประสิทธิผลองค์การ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การบรรลุเป้าหมาย	3.65	0.37	มาก	2
2. เชิงระบบ	3.56	0.39	มาก	3
3. เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน	3.71	0.40	มาก	1
4. การแข่งขัน - คุณค่า	3.46	0.42	มาก	4
รวม	3.60	0.20	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลองค์การขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.37) เชิงระบบ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การแข่งขัน - คุณค่า ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.42) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประสิทธิภาพองค์การ มีโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาสถานประกอบการ มีการส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม (n = 400)

การพัฒนาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ	3.57	0.44	มาก	4
2. เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน	3.84	0.47	มาก	1
3. ยกระดับคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน	3.61	0.42	มาก	3
4. ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.78	0.44	มาก	2
รวม	3.70	0.23	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.44) ยกระดับคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การพัฒนาชุมชน มีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูล การส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ ร่วมเปิดเผยข้อมูลแบบแผนการดำเนินการ มีการสนับสนุนข้อมูลที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวม (n = 400)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	3.76	0.40	มาก	1
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ	3.56	0.41	มาก	3
3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	3.36	0.47	ปานกลาง	4
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.67	0.38	มาก	2
รวม	3.59	0.20	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.40) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนสามารถมีบทบาทต่อการร่วมตัดสินใจเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (n = 400)

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.034	0.240		12.639	0.000
การพัฒนาชุมชน					
ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X ₁)	0.070	0.023	0.154	3.048	0.002*
เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน (X ₂)	0.063	0.021	0.101	2.421	0.044*
ยกระดับคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อรองรับอุตสาหกรรมและบริการสู่ภูมิภาคอาเซียน (X ₃)	0.038	0.024	0.079	1.574	0.116
ยกระดับขีดความสามารถในการผลิตภาคเกษตร การค้า การท่องเที่ยวและ บริการมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (X ₄)	0.027	0.023	0.058	0.169	0.243
การมีส่วนร่วมของประชาชน					
การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X ₅)	0.067	0.025	0.117	2.464	0.033*
การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (X ₆)	0.028	0.024	0.058	0.154	0.249
การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (X ₇)	0.004	0.021	0.010	0.196	0.845
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X ₈)	0.052	0.027	0.098	1.917	0.050*
R = 0.445, R Square = 0.460, Adjuster R Square = .241					
Std. Error of the Estimate = 0.1964259 F = 3.132, Sig = 0.000					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปร การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากค่า Sig .05 ซึ่งในภาพรวมน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ .05

พบว่า คะแนนมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ยกกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X₁) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X₅) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียว

อย่างยั่งยืน (X_2) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบคะแนนมาตรฐาน (Bata) มีค่าเท่ากับ .154, .117, .101 และ .098 โดยการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X_1) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) สูงสุด และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) ต่ำสุด มีค่าสหสัมพันธ์ พหุคูณคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี มีค่า (R) เท่ากับ .445 นอกจากนี้ค่า (R Square) มีค่าเท่ากับ 46.00 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ .196

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ตัวแปรที่ส่งผล ได้แก่ ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X_1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X_5) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน (X_2) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี จากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

3.1 ด้านการบรรลุเป้าหมาย พบว่า แม้ว่าภาครัฐในพื้นที่จะมีศักยภาพสูงในการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสถานประกอบการและกิจกรรมชุมชน แต่การบรรลุเป้าหมายยังขาดความชัดเจนด้านการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น แนวทางที่สำคัญคือการมุ่งเน้นการสร้าง ธรรมนูญทางดิจิทัล (Digital Governance) โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนด นโยบายความโปร่งใสของข้อมูล (Data Transparency Policy) ที่ชัดเจน เพื่อเปิดเผยข้อมูลโครงการ งบประมาณ และผลการดำเนินงานทั้งหมดในรูปแบบดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย พร้อมทั้งจัดทำ ระเบียบปฏิบัติงานมาตรฐาน (SOP) เกี่ยวกับการควบคุมความปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าถึงข้อมูลและการทำธุรกรรมของประชาชน

3.2 ด้านเชิงระบบ ทิศทางการพัฒนาขององค์การที่ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวและสภาพภูมิทัศน์ที่ ดังนั้นมีผลลัพธ์เชิงบวก แต่การปฏิบัติงานภายในองค์กรยังขาดความคล่องตัว ดังนั้น แนวทางคือการนำเอา เทคโนโลยีดิจิทัล (Digitalization) มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยควรนำ ระบบจัดการงานอัจฉริยะ (Smart Task Management) เช่น ระบบการติดตามและอนุมัติโครงการออนไลน์มาใช้เพื่อลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม การนำระบบใหม่เข้าสู่การใช้งานจริงต้องไม่ซับซ้อนเกินไป โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัด โปรแกรมการฝึกอบรม (Training Program) และจัดทำคู่มือที่เข้าใจง่าย เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความเข้าใจด้านดิจิทัล (Digital Literacy) ให้กับทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน เพื่อให้ระบบใหม่เป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการให้บริการอย่างแท้จริง

3.3 ด้านเชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน การบริหารจัดการที่มีทิศทางในการส่งเสริมการรักษาพื้นที่สีเขียว การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และการคัดแยกขยะนั้นเป็นกลยุทธ์ที่ดี แต่ยังขาดความเข้มงวดในการบริหารความเสี่ยง ดังนั้น แนวทางคือการวางแผน การจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ (Strategic Risk Management) อย่างเป็นระบบ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำ แผนบริหารความเสี่ยงโครงการ (Project Risk Management Plan) สำหรับโครงการที่มีผลกระทบสูงเพื่อวิเคราะห์และกำหนดวิธีการควบคุมความเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนไปใช้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ (Outcome Evaluation) แทนการวัดเพียงแค่ผลผลิต (Output) เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ในระยะยาวที่เกิดขึ้นจริง เช่น สถิติการลดปริมาณขยะต่อหัวประชากร หรือความเชื่อมั่นต่อบริการด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

3.4 ด้านการแข่งขัน - คุณค่า ภาครัฐมีการส่งเสริมให้บุคลากรให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่แล้ว แต่การสร้างคุณค่าและจุดเด่นทางการแข่งขันยัง

สามารถทำได้มากกว่านี้ ดังนั้น แนวทางคือการสร้าง นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) โดยนำเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมที่ยกระดับความน่าเชื่อถือ เช่น การพัฒนา แพลตฟอร์มการค้าออนไลน์สำหรับสินค้าชุมชน ที่มีการรับรองมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของผู้ประกอบการในพื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มความแตกต่างในตลาดและสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาดได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้าน เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้าน การแข่งขัน - คุณค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด การค้นพบนี้สอดคล้อง กับ กรอบแนวคิดคุณค่าที่แข่งขันกัน (Competing Values Framework) ซึ่งมองว่าประสิทธิผลขององค์กรต้องมีการปรับตัวเชิงกลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอก (เป็นเหตุผลที่ด้านเชิงกลยุทธ์สูง) และ ต้องมุ่งเน้นความสามารถในการสร้างความโดดเด่นเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (เป็นเหตุผลที่ด้านการแข่งขัน - คุณค่าควรได้รับการพัฒนา) ซึ่งผลลัพธ์นี้ สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทท้องถิ่นอื่น เช่น งานของ เกษตรชัย บุญคง และคณะ ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับสูงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญของข้อค้นพบนี้คือการวัดผลประสิทธิผลส่วนใหญ่มาจาก การรับรู้ (Perception) ของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก จึงอาจขาดมิติของการวัด ประสิทธิภาพเชิงรูปธรรม (Objective Measures) ที่เป็นข้อมูลทางการ เช่น ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณจริง หรือคะแนนการประเมินด้านคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) มาประกอบการตีความ (เกษตรชัย บุญคง และคณะ, 2565)

2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ระดับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดสระบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การเรียงลำดับนี้สะท้อนว่า องค์การบริหารส่วนตำบลและภาคีเครือข่ายมีการรับรู้ว่าการพัฒนาที่เน้นการสร้าง ความยั่งยืน และ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้ถูกดำเนินการอย่างเข้มข้นที่สุด ซึ่ง สอดคล้อง กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการมิติสิ่งแวดล้อมเข้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ขวัญหินแก้ว รักพงษ์โสภณ ที่พบว่า การพัฒนาชุมชนที่เน้นระบบสาธารณูปโภคร่วมกันนำไปสู่ความยั่งยืนได้ (ขวัญหินแก้ว รักพงษ์โสภณ, 2556)

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ในขณะที่มิติ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางเยาว์ ทองสุข ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในหลายมิติ เช่น ข้อจำกัดด้านเวลา และปัญหาที่ ประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินมากกว่าความเข้มแข็งของชุมชน การค้นพบนี้จึงตอกย้ำความท้าทายที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเผชิญ คือ แม้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนจัดการและควบคุมโครงการ (ตัดสินใจ ปฏิบัติการ ประเมินผล) มากพอสมควร แต่ยังคงพัฒนาการออกแบบโครงการให้เกิดผลประโยชน์ที่สมดุลและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันอย่างแท้จริง เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับผลประโยชน์ที่ได้รับต่อไป (นางเยาว์ ทองสุข, 2558)

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ตัวแปร พบว่า การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (X_1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (X_5) เสริมสร้างศักยภาพ

ชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน (X_2) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_6) ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและการประเมินผล ช่วยสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการยอมรับจากสังคม นำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานของ พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ, 2565) และงานของ พิศมร เพิ่มพูล และจักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์ ที่ชี้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พิศมร เพิ่มพูล และจักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์, 2560) ซึ่งจากการวิเคราะห์ยืนยันว่า การพัฒนาชุมชนที่เน้นความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมเชิงกลไก เป็นปัจจัยขับเคลื่อนประสิทธิผลที่สำคัญ การที่ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญนั้น สนับสนุนทฤษฎีความชอบธรรม (Legitimacy Theory) ที่ Suchman, M. C. นำเสนอไว้ โดยชี้ว่าในบริบทที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรม การจัดการผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยสร้าง ความชอบธรรมทางศีลธรรม (Moral Legitimacy) และนำมาซึ่งการยอมรับจากสาธารณะ (Suchman, M. C., 1995) ส่วนการที่ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลอย่างชัดเจนนั้น สอดคล้องกับหลักการจัดการภาครัฐแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ของ Ansell, C. & Gash, A. การให้ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในขั้นตอนแรกและขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการโครงการ เป็นการสร้าง การตรวจสอบและถ่วงดุล ภายในกระบวนการ ซึ่งช่วยลดความไม่ไว้วางใจและสร้างความโปร่งใส ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประสิทธิผลองค์กรในยุคปัจจุบัน (Ansell, C. & Gash, A., 2008)

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จัดทำขึ้นตามมิติประสิทธิผลทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องและเป็นทางออก สำหรับข้อจำกัดและข้อค้นพบที่วิเคราะห์ได้ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นที่การพัฒนา เชิงระบบ และการบรรลุเป้าหมาย ผ่านการยกระดับธรรมาภิบาลทางดิจิทัล ด้วยการกำหนดนโยบายความโปร่งใสของข้อมูลและการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อแนวโน้มการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (NPM) นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะด้านการวางแผนแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ และการสร้าง นวัตกรรมใหม่เพื่อเพิ่มคุณค่า ยังเป็นการเสริมจุดอ่อนในด้าน เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน และการแข่งขัน - คุณค่า ที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ในการประเมินประสิทธิผล ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ยังสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกัน ตามที่ นางเยาว์ ทองสุข ได้เคยศึกษาไว้ ทำให้แนวทางที่เสนอนี้มีความครอบคลุมและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม (นางเยาว์ ทองสุข, 2558) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิจัยนี้จะให้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี แต่ก็มีข้อจำกัดที่ควรนำมาพิจารณาในการตีความผลและนำไปใช้ในบริบทอื่น เนื่องจากการวิจัยนี้เน้นเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลใน จังหวัดสระบุรี เท่านั้น ซึ่งมีบริบททางเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม/เกษตรกรรม และสังคมเฉพาะตัว ดังนั้น การนำผลไปประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคอื่น เช่น พื้นที่ชายแดนหรือเมืองขนาดใหญ่ ควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้ได้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเป็น โมเดลการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

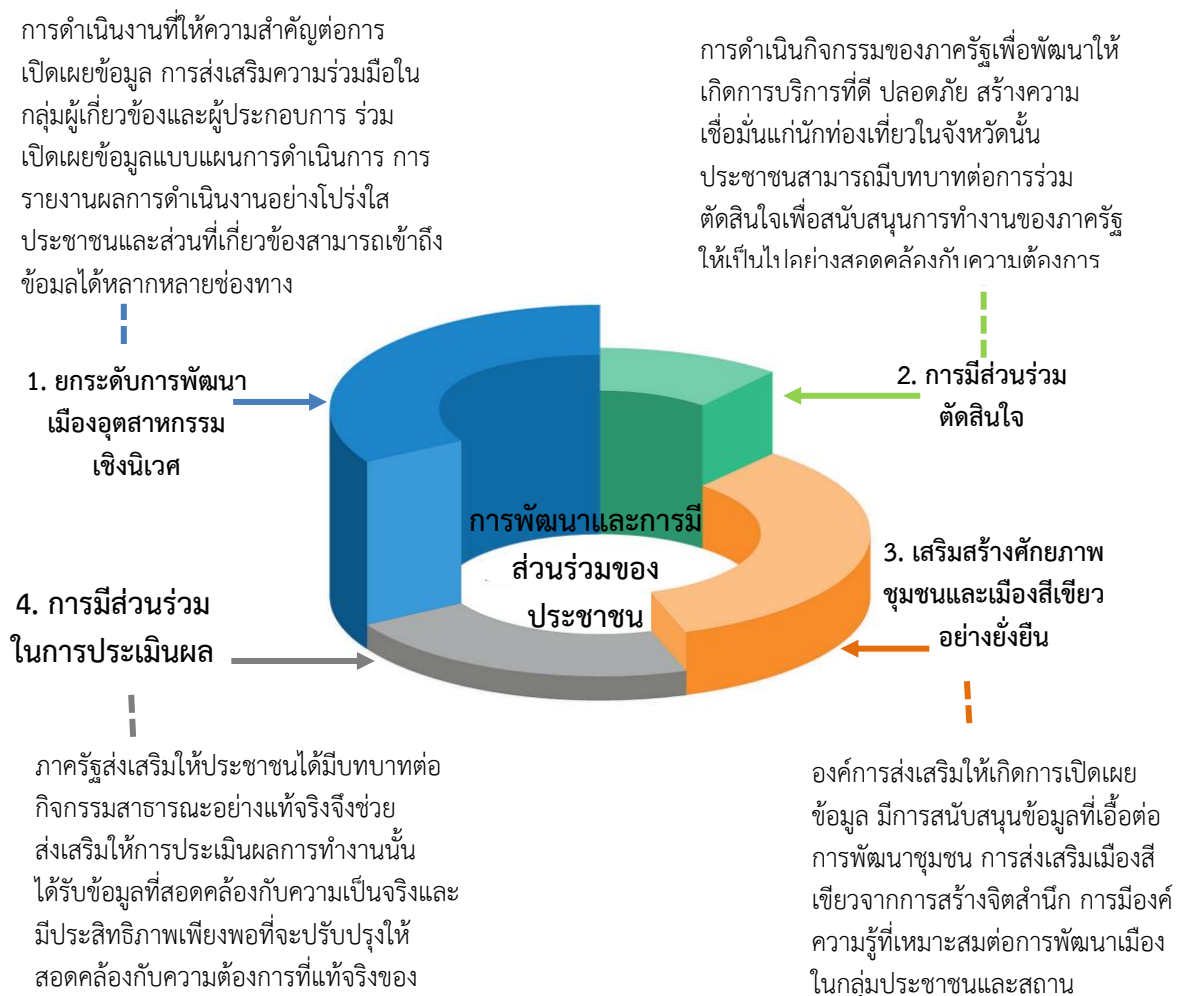
1. การยกระดับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศได้ว่า มีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูล การส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ ร่วมเปิดเผยข้อมูลแบบแผนการ

ดำเนินการ การรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ประชาชนและส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง

2. การมีส่วนร่วมตัดสินใจได้ว่า ในการดำเนินกิจกรรมของภาครัฐเพื่อพัฒนาให้เกิดการบริการที่ดี ปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นประชาชนสามารถมีบทบาทต่อการร่วมตัดสินใจเพื่อสนับสนุนการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ การส่งเสริมความปลอดภัยในพื้นที่และร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของภาครัฐได้อย่างเป็นธรรม

3. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืนได้ว่า องค์การส่งเสริมให้เกิดการเปิดเผยข้อมูล มีการสนับสนุนข้อมูลที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมเมืองสีเขียวจากการสร้างจิตสำนึก การมีองค์ความรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเมืองในกลุ่มประชาชนและสถานประกอบการในพื้นที่ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ระบบการบริการสาธารณะมีความสะอาด เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเป็นมิตรมากยิ่งขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลได้ว่า ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนได้มีบทบาทต่อกิจกรรมสาธารณะอย่างแท้จริงจึงช่วยส่งเสริมให้การประเมินผลการดำเนินงานนั้นได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ได้ยืนยันความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการจัดการ และความสามารถเชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ภาพรวมของประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีด้าน เชิงกลยุทธ์ - เฉพาะส่วน เป็นจุดแข็งสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการปรับตัวและตอบสนองต่อประเด็นสำคัญในท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 2) ผลการวิเคราะห์เจาะลึกพบว่า การพัฒนาชุมชนที่เน้น การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเมืองสีเขียวอย่างยั่งยืน ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมี การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ถือเป็นปัจจัยขับเคลื่อนประสิทธิผลที่สำคัญที่สุด โดยผลการทดสอบสมมติฐานยืนยันว่า การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ, การมีส่วนร่วมตัดสินใจ, การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของการบริหารงานแบบ ธรรมภิบาลแบบมีส่วนร่วม และ 3) แนวทางการพัฒนาจึงต้องเน้นการเปลี่ยนผ่านสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนด นโยบายความโปร่งใสของข้อมูล ที่ชัดเจน โดยให้ประชาชนเข้าถึง "ทะเบียนโครงการอิเล็กทรอนิกส์" ได้แบบ Real-Time เพื่อสร้างความไว้วางใจและตอบโต้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ต้องนำ ระบบ E-Service แบบ One Stop Service มาใช้ เพื่อปรับปรุงกระบวนการภายในและเพิ่มความคล่องตัวในการบริการประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ขณะเดียวกัน องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเสริมสร้างจุดแข็งเชิงกลยุทธ์ด้วยการวางแผน การบริหารความเสี่ยง และเปลี่ยนไปใช้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ (Outcome) ที่เน้นตัวชี้วัดความยั่งยืน เช่น สถิติการลดปริมาณขยะ และสุดท้าย การสร้าง นวัตกรรมการขายแบบยั่งยืน โดยการพัฒนา แพลตฟอร์ม OTOP สระบุรี 4.0 ที่มีการรับรองมาตรฐาน "Green Product" จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าและบริการของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรกำหนดนโยบายจากฐานข้อมูลปัญหาจริง และบูรณาการการมีส่วนร่วมถกแถลง ของประชาชนเข้าในทุกขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ต้องเน้นการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยใช้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ เพื่อวิเคราะห์และควบคุมความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการจัดทำแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ควรนำเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนมาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มความคล่องตัว และเร่ง สร้างนวัตกรรมใหม่ ในการบริการและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ปรับใช้ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายผลโดยการ ศึกษาเชิงเปรียบเทียบ กับจังหวัดอื่นที่มีบริบททางเศรษฐกิจต่างกัน และดำเนินการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารระดับนโยบาย เพื่อค้นหากลไกและแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่สุดในการนำผลวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2567). โครงสร้างข้อมูลสถิติจำนวนประชากรไทยที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แยกอายุรายเดือน ระดับหมู่บ้าน เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByMooBan.php?year=67&month=12
- เกษตรชัย บุญคง และคณะ. (2565). บทบาทคณะผู้บริหารและการพัฒนาชุมชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(9), 411-430.

- ขวัญหินแก้ว รักพงษ์โชค. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยระบบสาธารณโภคี ของหมู่บ้านราชธานีอโศก ตำบลบู่ใหม่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 14(2), 521-535.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นงเยาว์ ทองสุข. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 9-15.
- พระมหาบรรพต กิตติปัญญา และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลสาลิกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 5(1), 68-79.
- พิศมร เพิ่มพูล และจักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสืบ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 6(1), 168-211.
- สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี. (2568). รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2568 จาก <https://www.saraburipao.go.th/home/storage/2025/04/1yearreport.pdf>
- Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: United States: Harper Collins.
- Daft, R. (2008). *The Leadership Experience*. (4th ed.). Mason, OH: Thomson South-Western.
- Likert, R. . (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago, United State: Rand Mc Nally.
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), 571-610.
- Touraine, A. (2001). *Beyond Neoliberalism*. (Macey, D. Trans.). Cambridge: U.K Polity Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี*

LEADERSHIP OF TRANSFORMATION AND ADMINISTRATION ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE PRINCIPLE AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN SARABURI PROVINCE

เฉลิมชัย ตันเกตุ*, ภมร ชันระหัตต์, ธนิสร ยืนยง

Chaloemchai Tonket *, Phamorn Khanthahat, Tanisorn Yeunyong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากร คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งมี อายุ 18 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี และ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตามลำดับ 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หลักการกระจายอำนาจ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางในการพัฒนา ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชน มีแหล่งเรียนรู้สาธารณะ สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This research aims to: 1) examine the level of local development of Subdistrict Municipalities in Saraburi Province; 2) analyze transformational leadership and governance-based administration that affected local development of Subdistrict Municipalities in Saraburi Province; and 3) propose approaches for enhancing local development of Subdistrict Municipalities in Saraburi Province. A mixed - methods approach, combining quantitative and qualitative research,

was employed. The study population comprised citizens aged 18 years and over with voting rights who reside within the Subdistrict Municipalities in Saraburi Province. The quantitative sample consisted of 400 respondents, and data were collected through a structured questionnaire. The qualitative sample consisted of 20 participants, and data were collected through in-depth interviews. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) local development of the Subdistrict Municipalities in Saraburi Province was at a high level overall. Mean scores ranked from highest to lowest as follows: promotion of education, religion, and culture; infrastructure development; organizational and personnel development toward good governance management; and promotion of quality of life; 2) Transformational leadership and governance-based administration of the Subdistrict Municipalities in Saraburi Province - particularly idealized influence, decentralization, consideration of individuality, transparency, and the rule of law - significantly affected local development at the 0.05 significance level; and 3) The study recommended that local development should be enhanced by promoting citizens' knowledge and understanding, establishing public learning resources for self - directed learning, and organizing activities that strengthened community development.

Keywords: Leadership of Transformation, Administration According to Good Governance Principle, Local Development

บทนำ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นระบบเป็นขั้นตอนจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมีการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ (Vision) ขององค์การเพื่อกำหนดเป็นภาพนำทางให้สมาชิกในองค์การได้รับรู้ร่วมกัน และร่วมกันกำหนดเป็นจุดหมายเดียวกันที่จะนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จ คือ การบรรลุตามวิสัยทัศน์ขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การขับเคลื่อนองค์การให้มุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จนั้น ผู้ตามต้องมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ และสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ให้กับผู้ตาม (Followers) วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ (Purpose) ของการทำงานในองค์กร ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจ มีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ กล้าคิด กล้าทำกล้านำและกล้าเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับทัศนะของ Mariasse, A. L. ที่กล่าวว่า ถ้าต้องการให้องค์การมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพที่ควรเป็นไปในอนาคตขององค์การ โดยเริ่มต้นจากการเป็นผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวก่อน (Personal vision) จากนั้นจึงหล่อหลอมมาเป็นวิสัยทัศน์ร่วม (Share vision) กับสมาชิกภายในองค์การ และทั้งผู้นำและสมาชิกภายในองค์กรร่วมกันสื่อสารวิสัยทัศน์ภายในองค์การพร้อมทั้งมีการมอบอำนาจ (Empower) แก่ผู้ปฏิบัติให้เป็นจริง (Mariasse, A. L., 1985) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ คุณลักษณะของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้อื่นให้มองเห็นถึงแง่มุมใหม่ ๆ ในการทำงาน และการทำให้เกิดการตระหนักถึงเรื่องภารกิจ (Mission) และวิสัยทัศน์ (Vision) ของทีมและขององค์การ รวมถึงมีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองไปไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าและมีประโยชน์ต่อกลุ่มมากกว่า ทั้งนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำผู้ตามให้ทำงานได้ผลงานมากกว่าที่ผู้ตามได้ตั้งใจไว้ตั้งแต่ต้น และผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักจะใช้การทำลายเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลงานในระดับที่สูงขึ้น (Bass, B. M. & Avolio, B. J., 1994) และงานวิจัยล่าสุดในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงยืนยันว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็น

ปัจจัยสำคัญต่อการปฏิบัติงานและประสิทธิผลขององค์กร โดยเฉพาะด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญา (สุทธิพงษ์ พันวิสัย, 2563) ในระดับสากล มีการศึกษาที่ตอกย้ำว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาล และการนำองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่เหนือความคาดหมาย โดยเฉพาะในภาคสาธารณะที่ต้องการนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อพลวัตทางสังคมที่ซับซ้อน (Ngabito, F. M. et al., 2021) ซึ่งสอดคล้องกับความท้าทายที่ผู้บริหารเทศบาลตำบลต้องเผชิญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น

Good Governance ในภาษาอังกฤษนั้นยังมีความหมายถึงการปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้นแต่รวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (ประธาน สวรรณมงคล, 2558) ธรรมาภิบาล เป็นการดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วย กลไก กระบวนการ และสถาบันต่าง ๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งการปกป้องผลประโยชน์และสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความเห็นที่แตกต่างกับหลักการของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมได้ยืนอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา (United Nations Development Programme, 1999) การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน งานวิจัยในระดับเทศบาลตำบลต่าง ๆ พบว่า หลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง แต่ความเข้มข้นในบางด้าน เช่น หลักการมีส่วนร่วม ยังคงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (นันทน์ ผลแสง และบุญเหลือ บุญพามา, 2568) นอกจากนี้ ธรรมาภิบาลยังถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และสร้างความโปร่งใสในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น (เทียนนท์ แสงบุตร, 2563)

การพัฒนาท้องถิ่น โดยการจะพัฒนาท้องถิ่นให้ปรับเปลี่ยน หรือมีแนวโน้มไปสู่ทิศทางที่ดีนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรัฐบาล การมีเศรษฐกิจมั่นคง และการได้รับประโยชน์สาธารณะที่ดี ซึ่งการพัฒนาชุมชนนี้เองส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการสร้างชีวิตสาธารณะก็คือการหาแนวทางที่สามารถกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของสังคม การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การร่วมกันปรึกษาหารือ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เหล่านี้จะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์เชิงสาธารณะในที่สุด (Mathews, F. D., 1994) ซึ่งจังหวัดสระบุรี ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาความต้องการของประชาชน ที่ยังไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่น ในทุกระดับได้อย่างทั่วถึงและตรงจุด ในการพัฒนานี้เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งความเจริญก้าวหน้าและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความพยายามในการศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำและธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เช่น ในจังหวัดบึงกาฬ นครราชสีมา หรือปทุมธานี (เอมอร บุตนา, 2559); (สำรวย พยอมใหม่, 2565) อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงบูรณาการที่ชัดเจนที่มุ่งเน้นศึกษา "อิทธิพลร่วมกัน" (Combined Effect) ของ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อ การพัฒนาท้องถิ่น ของ เทศบาลตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณสูงกว่าเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตทางอุตสาหกรรมและมีเทศบาลตำบลจำนวนมาก การศึกษาในพื้นที่สระบุรีจะช่วยยืนยันและสร้างองค์ความรู้ใหม่ว่ากลไกของผู้นำและหลักการบริหารที่ดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาในมิติที่แตกต่างกัน (เศรษฐกิจ

สังคม และสิ่งแวดล้อม) อันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลตำบลในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกับภูมิภาคอื่น ๆ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (mixed methods research) โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษารวบรวมที่เกี่ยวข้อ และข้อมูลปฐมภูมิเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี และการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ควรประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิผล 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี และเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลให้งานวิจัยได้เนื่องจากงานที่สมบูรณ์ โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งมี อายุ 18 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 158,809 คน แบ่งเป็นชาย 76,681 คน หญิง 82,128 คน จากข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎรที่อ้างอิงจากเว็บไซต์สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ที่แบ่งตามจังหวัด (สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งมี อายุ 18 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 400 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane, T. (Yamane, T., 1973) โดยทำการสุ่มจากทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งมี อายุ 18 ปีขึ้นไป อยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยทำการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้คนที่ได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 10 คน ประชาชน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **แบบสอบถาม** เพื่อสอบถามความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1.1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 1.2) การสร้างแรงบันดาลใจ 1.3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 1.4) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล
 - 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 2.1) หลักประสิทธิผล

2.2) หลักประสิทธิภาพ 2.3) หลักตอบสนอง 2.4) หลักการรับผิดชอบ 2.5) หลักความโปร่งใส 2.6) หลักการมีส่วนร่วม 2.7) หลักการกระจายอำนาจ 2.8) หลักนิติธรรม 2.9) หลักความเสมอภาค และ 2.10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย 3.1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 3.2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3.3) ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3.4) ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี

การวัดระดับความพึงพอใจในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, R., 1993)

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 4) ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการตรวจสอบผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (index of item objective congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.78 จากนั้นทำการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try - out) กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป และมีสิทธิ์เลือกตั้ง อยู่ในเขตเทศบาลตำบลในจังหวัดปทุมธานี เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89 และจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อนโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรีในภาพรวม (n = 400)

การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1.	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.82	0.474	มาก	2
2.	ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.49	0.457	มาก	4
3.	ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	3.92	0.446	มาก	1
4.	ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี	3.61	0.507	มาก	3
รวม		3.71	0.243	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.243) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.446) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.474) ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.507) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.457) ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ พบว่า การพัฒนาท้องถิ่น เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน การพัฒนาท้องถิ่นนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือของประชาชนภายในชุมชน โดยการพัฒนาชุมชนจะช่วยปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนั้นจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามคุณภาพของท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะชุมชนเข้มแข็ง

2. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม (n = 400)

การบริหาร		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1.	การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.69	0.434	มาก	1
2.	การสร้างแรงบันดาลใจ	3.63	0.478	มาก	2
3.	การกระตุ้นทางปัญญา	3.50	0.446	มาก	3
4.	การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล	3.40	0.423	ปานกลาง	4
รวม		3.55	0.222	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.222) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.434) รองลงมา ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.478) การกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.446) และด้านที่

มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.423) ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดี เป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน และผู้ได้บังคับบัญชา สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน โดยมีการแสดงออก และวางตัวประพฤติในทางที่ดี มีความสามารถในการกระตุ้น และชี้แนะ ให้ประชาชนและผู้ได้บังคับบัญชาเกิดการพัฒนารวมถึงเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ นอกจากจะนำประโยชน์มาสู่ท้องถิ่น ซึ่งการที่มีภาวะผู้นำที่ดีของผู้นำท้องถิ่นนั้น จะนำพาท้องถิ่นไปสู่เป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จในการพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวม (n = 400)

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. หลักประสิทธิภาพ	3.61	0.485	มาก	4
2. หลักประสิทธิผล	3.52	0.509	มาก	6
3. หลักตอบสนอง	3.34	0.459	ปานกลาง	9
4. หลักการรับผิดชอบ	3.55	0.492	มาก	5
5. หลักความโปร่งใส	3.45	0.474	มาก	7
6. หลักการมีส่วนร่วม	3.31	0.542	ปานกลาง	10
7. หลักการกระจายอำนาจ	3.36	0.503	ปานกลาง	8
8. หลักนิติธรรม	3.77	0.510	มาก	3
9. หลักความเสมอภาค	4.08	0.542	มาก	1
10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ	3.82	0.472	มาก	2
รวม	3.58	0.168	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.168) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน และปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ หลักความเสมอภาค ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.542) รองลงมา ได้แก่ หลักมุ่งเน้นฉันทามติ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.472) หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.510) หลักประสิทธิผล ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.485) หลักการรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.492) หลักประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.509) หลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.474) หลักการกระจายอำนาจ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.503) หลักตอบสนอง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.459) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.542) ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ พบว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักที่ผู้นำพึงมี เนื่องจากการเป็นการทำงาน โดยอาศัยหลัก คุณความดี ความยุติธรรม และความถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โดยหลักธรรมาภิบาลนั้นต้องอาศัยทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำงานที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของประชาชน การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้จะช่วยส่งเสริมให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (n = 400)

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.308	0.306		12.823	0.000
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง					
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X ₁)	0.074	0.029	0.165	3.248	0.003*
การสร้างแรงบันดาลใจ (X ₂)	0.026	0.027	0.051	0.965	0.335
การกระตุ้นทางปัญญา (X ₃)	0.026	0.029	0.047	0.898	0.370
การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล (X ₄)	0.065	0.029	0.120	2.366	0.018*
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล					
หลักประสิทธิภาพ (X ₆)	0.009	0.026	0.018	0.338	0.735
หลักประสิทธิภาพ (X ₇)	0.015	0.024	0.032	0.629	0.530
หลักตอบสนอง (X ₈)	0.005	0.028	0.009	0.172	0.863
หลักการรับผิดชอบ (X ₉)	0.001	0.025	0.002	0.040	0.968
หลักความโปร่งใส (X ₁₀)	0.056	0.026	0.108	2.098	0.037*
หลักการมีส่วนร่วม (X ₁₁)	0.003	0.023	0.007	0.140	0.889
หลักการกระจายอำนาจ (X ₁₂)	0.069	0.025	0.134	2.622	0.009*
หลักนิติธรรม (X ₁₃)	0.041	0.024	0.087	1.724	0.046*
หลักความเสมอภาค (X ₁₄)	0.018	0.023	0.039	0.764	0.446
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (X ₁₅)	0.018	0.027	0.035	0.674	0.501
R = 0.249, R Square = 0.462, Adjuster R Square = .328					
Std. Error of the Estimate = 0.2393385, F = 12.823, Sig = 0.000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยพิจารณาจากค่า Sig .05 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ .05 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X₁) หลักการกระจายอำนาจ (X₁₂) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล (X₄) หลักความโปร่งใส (X₁₀) และหลักนิติธรรม (X₁₃) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี

3.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนสำคัญมากต่อความปลอดภัยและความสะดวกสบายของประชาชน รวมถึงการปรับปรุงถนน สัญญาณจราจร การสร้างอาคารอเนกประสงค์และทางลาดสำหรับผู้พิการ การติดตั้งระบบแจ้งเตือนภัยและการจัดการขยะอย่างมีระบบ เช่นเดียวกับการดูแลความปลอดภัยในชุมชนโดยการติดกล้องวงจรปิดและจัดเวรยาม การพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและการจัดระเบียบสายไฟฟ้าเพื่อป้องกันอุบัติเหตุก็เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาเพิ่มเติม คือ หน่วยงานควรมีการพัฒนาระบบน้ำประปา ดูแลระบบกรองน้ำให้มีประสิทธิภาพ ให้เกิดความเหมาะสม น้ำประปามีความสะอาด ประชาชนสามารถใช้สำหรับอุปโภค และบริโภค และหน่วยงานควรมีการวางแผนการจัดการน้ำสำรอง เพื่อรับมือกับปัญหาภัยแล้ง หรือการปนเปื้อนของน้ำในชุมชน

3.2 ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอาชีพ การสนับสนุนพื้นที่ออกกำลังกายและสวนสาธารณะ การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ การสนับสนุน

พื้นที่ปลอดเหล้า - บุหรี่ และการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้บริการสุขภาพ เช่น รดสุขภาพ เคลื่อนที่และคลินิกชุมชน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและความสุขให้กับประชาชน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาเพิ่มเติม คือ หน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมการให้บริการทางการแพทย์นอกสถานที่ เพื่อให้ประชาชนทุกพื้นที่ของจังหวัด สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ นอกจากนั้นหน่วยงานควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการบริโภคอาหารให้มีความเหมาะสมตามช่วงวัยของประชาชนในชุมชน

3.3 ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ในชุมชนมีการส่งเสริมการศึกษา และวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทัศนศึกษา การสอนเสริมหลังเลิกเรียน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การแห่เทียน และการสวดมนต์ข้ามปี รวมทั้งฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และคุณธรรมจริยธรรม ช่วยสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาเพิ่มเติม คือ หน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เช่น การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมจิตอาสาและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาสังคมชุมชนของตนเองให้กลายเป็นชุมชนน่าอยู่

3.4 ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี พบว่า การอบรมและการติดตามผลการทำงาน การปรับโครงสร้างให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาเพิ่มเติม คือ หน่วยงานควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ และสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ หรือศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงมีการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน/รักการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. ระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนัสสวัตส์ จันทสาโร ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคามโดยรวม พบว่า อยู่ใน ระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นธรรม ด้านภูมิป้องกันด้านคุณภาพชีวิต ด้านการสร้างเครือข่าย และ ด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม (พระนัสสวัตส์ จันทสาโร, 2560) ซึ่งสะท้อนความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการภารกิจพื้นฐานและภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมได้ดี อย่างไรก็ตาม การที่ด้าน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ถือเป็นเรื่องท้าทาย กับหลักการพัฒนายั่งยืน (SDGs) ที่เน้นคุณภาพชีวิตเป็นแกนหลัก และ มุมมองที่แตกต่าง นี้ชี้ให้เห็นว่า เทศบาลตำบลในสระบุรียังคงให้น้ำหนักกับการจัดสรรทรัพยากรไปที่ภารกิจที่เห็นผลชัดเจนหรือถูกกำหนดตามกฎหมาย เช่น โครงสร้างพื้นฐาน มากกว่าการลงทุนในมิติเชิงลึกของความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งต้องใช้ความร่วมมือหลายฝ่าย การจัดลำดับความสำคัญนี้จึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่ง

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน และปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ หลักความเสมอภาค รองลงมา ได้แก่ หลักมุ่งเน้นฉันทามติ หลักนิติธรรม หลักประสิทธิผล หลักการระมัดชอบ หลักประสิทธิภาพ หลักความโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักตอบสนอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักการมีส่วนร่วม และ 3) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) หลักการกระจายอำนาจ 3) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล 4) หลักความโปร่งใส และ 5) หลักนิติธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณปกรณ์ สุดตะนะ และคณะ ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม 2) ระดับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถทำนายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรณปกรณ์ สุดตะนะ และคณะ, 2557) อย่างไรก็ตาม มีข้อขัดแย้งที่สำคัญสองประการ คือ หลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งบ่งชี้ว่ากลไกการพัฒนาอาจเป็นแบบ Top - Down ขาดการรับฟังความต้องการที่แท้จริง และ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านภาวะผู้นำ แต่กลับเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา ซึ่งสะท้อน มุมมองที่แตกต่าง ว่า หากผู้บริหารเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้นำเชิงเส้น มาเน้นการเป็น โค้ช (Coach) ที่พัฒนาบุคลากรรายบุคคล จะเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมาก

3. แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี พบว่า 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน หน่วยงานควรมีการพัฒนากระบวนน้ำประปา ดูแลระบบกรองน้ำให้มีประสิทธิภาพ ให้เกิดความเหมาะสม น้ำประปามีความสะอาด ประชาชนสามารถใช้สำหรับอุปโภค และบริโภค และหน่วยงานควรมีการวางแผนการจัดการน้ำสำรอง เพื่อรับมือกับปัญหาภัยแล้ง หรือการปนเปื้อนของน้ำในชุมชน 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต หน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมการให้บริการทางการแพทย์นอกสถานที่ เพื่อให้ประชาชนทุกพื้นที่ของจังหวัดสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ นอกจากนั้นหน่วยงานควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการบริโภคอาหารให้มีความเหมาะสมตามช่วงวัยของประชาชนในชุมชน 3) ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยงานควรมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เช่น การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมจิตอาสาและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาสังคมชุมชนของตนเองให้กลายเป็นชุมชนน่าอยู่ 4) ด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่การบริหารจัดการที่ดี หน่วยงานควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ และสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ หรือศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงมีการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน/รักการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วิสสุตา อินเกตุ และคณะ เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการ

พัฒนาศักยภาพของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะความรู้ผ่านการอบรมและการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น จัดฝึกอบรม การสัมมนา และการศึกษาเพิ่มเติม ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และวางแผนการอบรมที่ดี มีการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีอุปกรณ์สำนักงานและเทคโนโลยีที่เพียงพอและทันสมัย เพื่อสนับสนุนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (วิสสุตา อินเกตุ และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตาม เพื่อแก้ไขจุดอ่อนที่ชัดเจนที่สุดของงานวิจัยนี้ คือ หลักการมีส่วนร่วม ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ แนวทางที่ควรเพิ่มเติม คือ การเชื่อมโยงข้อเสนอแนะเข้ากับกลไกธรรมาภิบาลอย่างเข้มข้น เช่น การพัฒนาระบบน้ำประปา ควรมาพร้อมกับการจัดเวทีประชาคมอิเล็กทรอนิกส์ (E - Participation) หรือการกำหนด ตัวชี้วัด (KPIs) ที่เน้นการวัดผลจาก การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี สรุปได้ว่า 1) ระดับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ผลการวิเคราะห์ พบว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หลักการกระจายอำนาจ การคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคล หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ควรมีการพัฒนาระบบน้ำประปา ดูแลระบบกรองน้ำให้มีประสิทธิภาพ ให้เกิดความเหมาะสม มีการวางแผนการจัดการน้ำสำรอง ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการบริโภคอาหารให้มีความเหมาะสมตามช่วงวัยของประชาชนในชุมชน จัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ และสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง งานวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) หน่วยงานควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยมีการสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่น และมีการจัดการประชุมประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น และนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาจัดทำแผนการปฏิบัติงาน และ 1.2) หน่วยงานมีการส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเศรษฐกิจภายในชุมชน 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อเปลี่ยนข้อค้นพบสู่การปฏิบัติจริง เทศบาลตำบลในสระบุรีควรมุ่งเน้นการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำและธรรมาภิบาล ได้แก่ 2.1) ด้านผู้นำและบุคลากร ให้ผู้บริหารใช้ ปฏิญญาคุณธรรม และนาระบบ โค้ชชิ่งรายบุคคล (Coaching) ผ่าน แผนพัฒนารายบุคคล (IDP) มาใช้เพื่อยกระดับทักษะบุคลากรอย่างเจาะจง (แก้ไขจุดอ่อนด้านเอกลักษณ์บุคคล) 2.2) ด้านธรรมาภิบาล ต้องแก้ไขจุดอ่อนด้าน การมีส่วนร่วม โดยเร่งพัฒนา แพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมดิจิทัล (E - Participation) สำหรับการรับฟังข้อเสนอแนะโครงการ และใช้ ระบบงบประมาณดิจิทัลแบบเปิดเผย (Open Budget System) เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบความโปร่งใสได้อย่างทั่วถึง (เสริมหลักนิติธรรม) และ 2.3) ด้านการพัฒนา ให้บูรณาการการทำงานโดยใช้ โมเดลการจัดการน้ำอัจฉริยะแบบมีส่วนร่วม เพื่อแก้ปัญหาในอย่างยั่งยืน และปรับแหล่งเรียนรู้สาธารณะให้เป็น ศูนย์ส่งเสริมโภชนาการตามช่วงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเน้นให้ทุกแนวทางมี ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการบริหารงาน และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรมีการเพิ่มขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความคิดเห็นของ

ประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุมทุกแห่งในจังหวัดภาคกลาง และ 3.2) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในท้องถิ่นเทศบาลตำบล ในจังหวัดสระบุรี เพื่อให้ทราบความคิดเห็นในมุมมองของผู้บริหาร เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและกว้างมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เทียนนท์ แสงบุตร. (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นันทน์ ผลแสง และบุญเหลือ บุปผามาลา. (2568). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลกลางใหญ่ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(1), 597-611.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระนัสทิวส์ จนทสาโร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรรณปกรณ์ สุดตะนา และคณะ. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(2), 113-120.
- วิสสุตา อินเกตุ และคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(5), 83-96.
- สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). ข้อมูลสถิติประชากรปี พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByProvince.php?year=67
- สำรวย พยอมใหม่. (2565). การติดต่อสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 9(7), 319-336.
- สุทธิพงษ์ พันวิลัย. (2563). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลต่อคุณภาพการบริการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เอมอร บุตนนท์. (2559). ภาวะผู้นำกับการบริหารธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1994). Improving Organization Effectiveness Through Transformational Leadership. Newbury Park, CA: Sage.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychological Testing. (5th ed.). New York: United States: Harper Collins.
- Likert, R. (1993). A Technique for the Measurement of Attitude. Chicago, United State: Rand McNally.

- Mariasse, A. L. (1985). Vision and leadership: Paying attention to intention. *Peabody Journal of Education*, 63(1), 150-173.
- Mathews, F. D. (1994). *Politics for People: Finding a Responsible Public Voice*. Champaign, Illinois: University of Illinois Press.
- Ngabito, F. M. et al. (2021). The Influence of Good Governance Andtransformational Leadership Styles on The Performance of Local Governments. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(3), 4365-4375.
- United Nations Development Programme. (1999). *Governance for Sustainable Human Development*. A UNDP Policy Document. Retrieved February 27, 2025, from <https://scispace.com/pdf/governance-for-sustainable-development-a-undp-policy-1zrt7yxki7.pdf>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

น้ำปานะกับการบริโภคเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ*

PERMITTED MEDICINAL DRINKS (NAM PANA) AND HEALTHY CONSUMPTION AMONG THE ELDERLY

พรชัย สังข์คำ*, พระครูโสภณธรรมวิสิฐ

Phonchai sangkham*, Phrakhrusophonthammavisit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya university, SuratThani Buddhist College Suratthani Thailand

*Corresponding author E-mail: P0987778225@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักน้ำปานะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ คำว่าน้ำปานะ ตรงกับภาษาบาลีว่า น้ำอัฐฐาน หมายถึง เครื่องดื่มสำหรับพระสงฆ์ ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ มี 2 ชุด ชุดแรก เป็นผลไม้ 8 อย่าง ได้แก่ น้ำมะม่วง น้ำหว่า น้ำกล้วยมีเมล็ด น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด น้ำมะขาม น้ำจันทน์หรือจันทน์ น้ำเหง้าบัว น้ำมะพร้าวหรือลิ้นจี่ ดังปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก คัมภีร์มหารวรรคและคัมภีร์จุลวรรค ชุดที่สอง ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก คัมภีร์มหานิทเทส ทรงเพิ่มเติมผลไม้บางอย่างที่หาได้จากท้องถิ่นไม่เหมือนกับผลไม้ที่ทรงอนุญาตไว้ครั้งก่อน นอกจากนี้ยังทรงอนุญาต น้ำนม น้ำมัน น้ำเปรี้ยวเพิ่มเติมไว้ด้วย น้ำปานะตามหลักพระวินัยคือ คีล 8 โดยคีล 8 มีขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติละเว้นสิ่งต่าง ๆ กล่าวคือ มีจุดประสงค์เพื่อขัดเกลากิเลสของผู้ปฏิบัติ ซึ่งห้ามฉันอาหาร (ห้ามเคี้ยวอาหาร) หลังเที่ยงวันจนกว่าจะเช้าวันใหม่ เพื่อบรรเทาความหิวกระหาย และช่วยในการดับธาตุไฟที่เผาผลาญอาหารอยู่ภายในร่างกายให้สมดุล พร้อมสำหรับปฏิบัติกิจของสงฆ์ต่อไป จึงอนุญาตให้ฉันน้ำปานะได้ ซึ่งเป็นน้ำจากผลไม้และสมุนไพรธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ในการนำมาประยุกต์ใช้น้ำปานะในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุกล่าวคือ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีระบบย่อยอาหารและการดูดซึมอาหารลดลง จึงควรได้รับอาหารและเครื่องดื่มที่ย่อยง่าย ให้พลังงานและสารอาหารเหมาะสม ดังนั้นน้ำปานะสามารถนำมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง สมดุล และสงบในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการใช้เป็นกิจกรรมเชิงสุขภาพได้

คำสำคัญ: น้ำปานะ, การบริโภค, สุขภาพ, ผู้สูงอายุ, พระวินัยปิฎก

Abstract

The objective of this academic article is to study the principle of Nam - Pana (beverage) as presented in the Buddhist scriptures and to apply it for promoting the health of the elderly. The term Nam - Pana corresponds to the Pali term Namaṭṭhabāna, meaning a beverage permitted by the Buddha for monks to consume. There are two sets of such beverages. The first set includes eight kinds of fruit juices: mango, black plum (Jambolan), seeded banana, seedless banana, myrobalan, grape, lotus rhizome, and marian plum or lychee. These are recorded in the Vinaya Pitaka, Mahāvagga and Cullavagga. The second set appears in the Sutta Pitaka, Mahāniddeśa, which adds certain fruits found locally in different regions, along with milk, oil,

and ghee as additional permitted drinks. According to the Vinaya, Nam - Pana is related to the observance of the Eight Precepts (Atthasīla), which aim to cultivate self - restraint and purify defilements. One of these precepts forbids the consumption of solid food after noon until the next dawn, allowing only Nam - Pana - liquid beverages derived from fruits or medicinal herbs - to maintain bodily balance and facilitate spiritual practice. In applying this principle to elderly health promotion, it is observed that older adults experience a decline in digestive efficiency and nutrient absorption. Therefore, they should consume easily digestible beverages that provide suitable energy and nutrition. The use of Nam - Pana can thus be adapted to promote physical well - being, inner balance, and tranquility in daily life, as well as to serve as a holistic health activity grounded in Buddhist wisdom.

Keywords: Nam-Pana, Consumption, Health, Elderly, Vinaya Piṭṭaka

บทนำ

ย้อนไปเมื่อครั้งพุทธกาลหลังจากพระพุทธเจ้าทรงประกาศคำสอนแก่คนทั่วไป ก็ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาจากผู้คนเป็นอย่างมาก มีการบวชพระสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ มีอุบาสกอุบาสิกาคอยอุปถัมภ์ค้ำชู รวมเรียกว่า พุทธบริษัท 4 นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนาก็ถือกำเนิด สำหรับรูปแบบการใช้ชีวิตของพระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ก็จะแตกต่างจากคนทั่วไป พระพุทธเจ้าทรงวางรูปแบบการอยู่ร่วมกันของสังคมสงฆ์โดยมี พระวินัยปิฎกเป็นแนวทางปฏิบัติที่ใช้ร่วมกัน ซึ่งจะต้องเคารพและปฏิบัติตามอยู่เป็นนิจ กล่าวถึงวินัยบัญญัติบางอย่างเช่น เครื่องดื่มสำหรับพระสงฆ์ ภาษาบาลีเรียกว่า น้ำอัฐฐาน สำหรับความเป็นมาของน้ำปานะที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก เริ่มต้นจากความเลื่อมใสของพราหมณ์ท่านหนึ่งที่สังเกตเห็นว่านักบวชบางลัทธิสามารถดื่มน้ำผลไม้บางชนิดได้แม้ในยามวิกาล จึงได้เข้าเฝ้าพร้อมถวายน้ำผลไม้แก่พระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก หลังจากนั้นเพื่อให้เป็นข้อควรปฏิบัติและเพื่อความเหมาะสมในเรื่องของผลไม้ที่จะนำมาคั้นควรเป็นผลไม้ชนิดใด พระพุทธเจ้าก็ทรงมีพุทธบัญญัติผลไม้ไว้ 8 ชนิด มี 1) น้ำมะม่วง 2) น้ำหว่า 3) น้ำกล้วย 4) น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด 5) น้ำมะขาง 6) น้ำลูกจันทน์หรือจันทน์ 7) น้ำเหง้าบัว 8) น้ำมะปรางหรือลิ้นจี่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ส่วนวิธีทำน้ำปานะอธิบายมีขั้นตอนดังนี้ ถ้าผลยังดิบ ก็ผ่าผานั่นใส่น้ำ ให้สุกด้วยแดด ถ้าสุกแล้ว ก็ปอกหรือคว้านเอาผ้าห่อ บิดให้ตึงอัดเนื้อผลไม้ให้คายน้ำออกจากผ้า เติมน้ำลงให้พอดี แล้วผสมน้ำตาลและเกลือลงไปพอให้ได้รสดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) ประโยชน์ของน้ำปานะโดยตรงก็เพื่อประพาสความหิวของพระสงฆ์ ช่วยเอื้อเอื้อในการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ โดยอ้อมหากมองในแง่ของประโยชน์น้ำปานะที่ได้จากผล ใบ และดอกบางชนิด ก็เป็นยาสมุนไพรใช้รักษาโรคต่าง ๆ ได้

จากข้างต้น น้ำปานะแม้ว่าจะเป็นเครื่องดื่มสำหรับพระสงฆ์ แต่ก็ไม่ได้ปิดกั้นการเข้าถึงจากชาวบ้านทั่วไป ทุกคนสามารถศึกษาและปฏิบัติตามได้ เพราะพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าเปรียบเสมือนคู่มือที่มีไว้สำหรับการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของคนทุกวัย ตามกระบวนการหลัก ๆ ของพระพุทธศาสนาโดยเริ่มตั้งแต่การรักษาศีล เพื่อให้ตนเองอยู่ด้วยความปกติไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การฝึกสมาธิ และนำไปสู่ปัญญา คือ มีสติ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ส่วนกระบวนการรอง หมายถึง รูปแบบการใช้ชีวิตของพระสงฆ์ที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก ยังสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาสุขภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงด้านสังคม เช่น การใช้สอยปัจจัย 4 ก็เป็นไปเพื่อความเหมาะสม ไม่มัวเมา ใช้สอยอย่างมีสติ การฉันอาหาร การฉันน้ำปานะ ก็เป็นไปเพื่อประพาสความหิว ดับเวทนาเก่า ไม่เป็นเพื่อความมัวเมา ฉะนั้นอย่างมีสติ พิจารณาอาหารที่เหมาะสมต่อระบบการทำงานของร่างกาย การเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพของพระสงฆ์พระพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่ง การอนุญาตหรือการงดเว้นในเรื่องของอาหารและเครื่องดื่มล้วนมีเหตุผลอยู่ข้อเดียว คือ ต้องการให้สุขภาพของพระสงฆ์แข็งแรงทั้ง

กายและใจ เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม ขณะเดียวกันการเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพกายและสุขภาพใจดังที่กล่าวมาแล้ว หากผู้คนทุกวัยจะหันมาใส่ใจสุขภาพตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็เห็นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ผู้สูงอายุ ซึ่งนับว่าเป็นช่วงวัยที่เปราะบางทางด้านร่างกายที่เห็นได้ชัด ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเสื่อมถอยของสรีระร่างกายส่งผลให้เกิดโรคต่าง ๆ มากมาย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เป็นต้น ด้านจิตใจก็เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายก่อให้เกิดความรู้สึกเครียด แม้แต่ด้านสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป คือขาดความมั่นใจในการอยู่ร่วมกับคนอื่น ไม่กล้าคิด กล้าทำเหมือนตอนยังหนุ่มสาว (จิราพร เกศพิชญวัฒนาและคณะ, 2561) ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาทำให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรค ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจึงต้องคำนึงถึงคำแนะนำของหมอหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพดังนี้ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ โภชนาการที่เหมาะสม การออกกำลังกาย การนอนหลับที่เพียงพอ การตรวจร่างกายประจำปี เป็นต้น (ชฎาพร คงเพชร, 2564) 2) ด้านจิตใจ จักการกับความเครียด ด้วยการให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุ (กรมส่งเสริมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2558) และ 3) ด้านสังคม การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ปลอดภัยและการจัดการสภาพแวดล้อมทางด้านบุคคลให้อยู่อย่างญาติมิตร (นันทวุฒิ จำปางาม, 2562) นอกจากนี้ การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ยังมีแนวคิดแบบบูรณาการด้วยการส่งเสริมสุขภาพแนวพุทธ ๆ มาใช้เป็นคู่มือในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น กล่าวถึงการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักคำสอนที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎกว่าด้วยเรื่อง น้ำปานะ อาจเป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับสถานการณ์การรักษาสุขภาพรูปแบบใหม่ของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันที่กำลังให้ความสำคัญกับสมุนไพรในการรักษาโรค การทานผักแทนเนื้อสัตว์ และการดื่มน้ำผลไม้แทนอาหารบางมื้อ ดังนั้น การศึกษาหลักคำสอนเรื่องน้ำปานะที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก พร้อมนำไปปฏิบัติอยู่เป็นประจำอย่างน้อย ๆ ก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคที่เกิดจากอาหารสมูฐานได้ในอนาคต

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในข้างต้น จึงได้นำเสนอเกี่ยวกับบทความวิชาการ เรื่อง น้ำปานะกับการบริโภคเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้เขียนได้รวบรวมคัดสรรเรื่องน้ำปานะกับการบริโภคเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ และนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบทเรียนการยกระดับองค์ความรู้ ประกอบด้วย หลักน้ำปานะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ความเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยของผู้สูงอายุ และการประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อปรับใช้ในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง สมดุล และสงบในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการใช้เป็นกิจกรรมเชิงสุขภาพได้

หลักน้ำปานะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ความเป็นมาของน้ำปานะในพระพุทธศาสนา ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก เรื่อง “เกณียขุฎติวัตถุ” ใจความว่า เกณียขุฎติ ได้สังเกตเห็นนักบวชนิกายอื่น เช่น ฤๅษีฉันอาหารครั้งเดียว และไม่ฉันอาหารในยามราตรี แต่มีการฉันน้ำบางอย่างเพื่อประทังความหิว จึงคิดเห็นว่า พระพุทธเจ้าและสาวกที่ตนเองศรัทธานั้นเดิมทีก็ฉันมือเดียว ไม่ฉันอาหารในยามราตรี ทำอย่างไรจึงจะให้พวกท่านเหล่านั้นได้มีน้ำดื่มอย่างพวกฤๅษีบ้าง จึงได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า และพระสาวกได้ถวายน้ำปานะจำนวนมากมาย เป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงชี้แจงกับเกณียขุฎติว่า น้ำปานะชนิดใดควรแก่การถวายภิกษุ น้ำปานะแบบใดไม่ควรถวายภิกษุ ในเวลาถัดมาทรงชี้แจงกับพระสงฆ์ในเรื่องผลไม้ที่คั้นเป็นน้ำปานะได้ พร้อมบัญญัติไว้ดังนี้ 1) น้ำมะม่วง 2) น้ำหว่า 3) น้ำกล้วยมีเมล็ด 4) น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด 5) น้ำมะขาง 6) น้ำลูกจันทน์หรือองุ่น 7) น้ำเหง้าบัว 8) น้ำมะปรางหรือลิ้นจี่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ชุดที่สองปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก คัมภีร์มหานิทเทส ทรงอนุญาตน้ำอัฐฐาน 8 อย่าง ได้แก่ 1) น้ำสระคร้อ 2) น้ำผลเล็บเหยี่ยว 3) น้ำพุทรา 4) น้ำเปรียง 5) น้ำผสมน้ำมัน 6) น้ำข้าวยา 7) น้ำนม 8) น้ำรส (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551) ส่วนที่เพิ่มเติมชุดสองนี้ ผลไม้ที่นำมาคั้นนั้นดูแตกต่าง ในมุมของผู้เขียนสันนิษฐานว่าเป็นผลไม้ประจำวันหาได้ง่าย จึงอนุญาตต่างจากชุดแรก ดังที่กล่าว และสิ่งที่เพิ่มเติมนอกจากผลไม้ ก็จะมีในส่วน

ของ น้ำเปรี้ยว น้ำผสมน้ำมัน น้ำข้าวยาคุ น้ำนม น้ำรัส หมายถึง น้ำที่คั้นจากผัก วิธีทำน้ำปานะชุดที่ 2 ก็จะต่างออกไปต้องผ่านกรรมวิธีการปรุง เหตุที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติม เช่น นม น้ำมันเนย น้ำอ้อย นั้นในมุมมองของผู้เขียนสันนิษฐานว่า เนื่องจากผลไม้ที่นำมาคั้นนั้นให้คุณค่าทางโภชนาการต่อร่างกายได้ไม่มากนัก จึงอนุญาตนมเพิ่มเติมอีก และอีกประเด็นน่าจะสันนิษฐานได้ว่าการอนุญาตน้ำปานะ 8 อย่างชุด 2 ก็คือ ท้องถิ่นนี้มีการบริโภคนม น้ำมันเนยอยู่เป็นประจำ หาได้ง่าย

น้ำปานะ ตรงกับภาษาบาลีว่า น้ำอัฐฐาน หมายถึงเครื่องดื่มที่คั้นจากลูกไม้หรือน้ำคั้นผลไม้จัดเป็นยามกาลิก คือ ของที่รับประทานไว้แล้วฉันได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่งหรือฉันได้ทั้งวันทั้งคืนก่อนรุ่งอรุณ ทั้งนี้ผลไม้ต่าง ๆ ที่นำมานั้นจะต้องเป็นผลไม้ที่มีขนาดเล็ก (พินิจ ลาภธนานนท์, 2557) นอกจากผลไม้แล้วพระพุทธเจ้ายังทรงอนุญาตส่วนของใบ และดอก สามารถทำเป็นน้ำปานะฉันได้ ส่วนผลไม้ที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามนั้น เรียกว่า มหาผล ผลไม้ขนาดใหญ่ 9 ชนิด ได้แก่ ขนุน เป็นต้น ส่วนใบพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตทุกชนิดยกเว้นผักดอง ส่วนดอกอนุญาตทุกชนิดยกเว้นดอกมะขาง และยังเพิ่มเติมทั้งทำน้ำอ้อยเอาไว้ด้วย (สมบุรณ์ จารุณะ, 2568)

วิธีทำน้ำปานะที่ท่านแนะไว้ คือ ถ้าผลยังดิบ ก็ผ่าฝานหั่นใส่น้ำ ให้สุกด้วยแดด ถ้าสุกแล้ว ก็ปอกหรือคว้านเอาผ้าห่อ บิดให้ตึงอัดเนื้อผลไม้ให้คายน้ำออกจากผ้า เติมน้ำลงให้พอดี (จะไม่เติมน้ำก็ได้ เว้นแต่ผลมะขางซึ่งท่านระบุว่าต้องเจือน้ำจึงควร) แล้วผสมน้ำตาลและเกลือลงไปพอให้ได้รสดี นอกจากนี้ ในระหว่างทำหรือก่อนจะทำควรศึกษาทำความเข้าใจให้ละเอียด เพื่อจะได้ตรงตามพระวินัย ข้อควรทราบนั้นมี ดังนี้ 1) ปานะนี้ให้ใช้ของสด ห้ามมิให้ต้มด้วยไฟ ให้เป็นของเย็นหรือสุกด้วยแดด ในบาลีไม่ได้ห้ามน้ำสุก แม้สุกก็ไม่น่ารังเกียจ 2) ต้องเป็นของที่อุปสัมบันทำ จึงควรฉันในเวลากาล (ถ้าภิกษุทำ ถือว่าเป็นเหมือนยามกาลิก เพราะรับประทานทั้งผล) 3) ของประกอบเช่น น้ำตาล เกลือ ไม่ให้เอาของที่รับประทานค้างคืนเอาไว้มากใช้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

ประโยชน์ของการดื่มปานะ ในส่วนของพระสงฆ์น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะน้ำปานะมีส่วนช่วยรักษาระบบทำงานของกระเพาะอาหารไม่ให้หยุดชะงักมากนักในยามคำฉัน ช่วยประทังความหิวเนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถฉันอาหารหยาบจำพวกข้าวได้

ปัจจุบัน หากจะกล่าวถึงน้ำปานะ หรือเครื่องดื่มของพระสงฆ์ในสังคมไทย มีทั้งในรูปแบบของการบรรจุภัณฑ์และการคั้นสด ๆ ซึ่งน้ำปานะหลากหลายชนิดที่คั้นจากผลไม้ก็นั้นก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อผลไม้ที่เก็บเกี่ยวได้ง่าย การรับประทานน้ำปานะจากญาติโยม พระสงฆ์จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม หากในเวลาปกติหมายถึงก่อนเพลพระสงฆ์สามารถรับประทานน้ำปานะได้เกือบทุกประเภท เว้นไว้แต่น้ำปานะที่ผสมแอลกอฮอล์ ส่วนเมื่อล่วงเวลาเพลไปแล้วการรับประทานน้ำปานะก็ให้ยึดหลักพุทธานุญาตดังที่ปรากฏไว้ในพระไตรปิฎกก็ดูเหมาะสมถูกต้อง ส่วนน้ำปานะประเภทนม หากกล่าวตามพระวินัยปิฎกเมื่อล่วงยามวิกาลพระสงฆ์ไม่สามารถฉันได้ แต่หากกล่าวตามพระสูตรตันตปิฎก ในคัมภีร์มหานิทเทสทรงบัญญัติว่าฉันได้ ประเด็นการฉันน้ำปานะประเภทนมหลังยามวิกาล ในทัศนะผู้เขียนมองว่าชาวพุทธในสังคมไทยมองเรื่องนี้แบบอนุโลม คือ มองว่าเครื่องดื่มประเภทนมมีคุณค่าทางโภชนาการสูงต่อพระสงฆ์

กล่าวโดยสรุป น้ำปานะเมื่อครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้ามีพุทธานุญาตก็เพื่อประสงค์จะให้พระสงฆ์สาวกไว้ฉันในยามวิกาล เพื่อประทังความหิว คลายทุกข์ทางกายอันจะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม น้ำปานะหากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์กับคำสอนอื่น ๆ ก็เห็นจะสัมพันธ์กับเภสัชในทางพระพุทธศาสนาด้วย เพราะในน้ำปานะบางอย่างที่คั้นจากผลไม้บางชนิดมีสรรพคุณช่วยในการรักษาโรคได้ เช่น รสเปรี้ยวของน้ำมะม่วงช่วยแก้อาการท้องผูก เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ คือบุคคลที่มีตั้งแต่ 60 ขึ้นไป มีการแบ่งเกณฑ์ผู้สูงอายุตามสภาพของการมีอายุเพิ่มขึ้นในลักษณะของการแบ่งช่วงอายุของประเทศไทย ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุ (Elderly) คือ อายุระหว่าง 60 - 69 ปี 2) คนชรา (Old) คือ อายุระหว่าง 70 - 79 ปี และ 3) คนชรามาก (Very Old) คือ อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป (กรมส่งเสริมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2558) คำนิยามของผู้สูงอายุในสังคมไทย เป็นบุคคลอาวุโสที่ได้รับความเคารพนับถือจากลูกหลาน ผู้สูงอายุโดยบทบาทหน้าที่ก็ช่วยแนะนำสั่งสอนให้ลูกหลานให้เป็นคนดี ในบริบททางสังคม ผู้สูงอายุถึงว่ามีบทบาทสำคัญในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมสร้างประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา

การกำหนดกฎเกณฑ์ในการพิจารณาถึงสภาพของผู้สูงอายุ มีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้ 1) การสูงอายุตามวัย เป็นการพิจารณาการสูงอายุจากปีปฏิทินที่เกิด จึงทำให้สามารถจำแนกได้ทันทีว่าอายุมากน้อยเท่าใด 2) การสูงอายุตามสภาพร่างกาย เป็นการพิจารณาการสูงอายุจากสรีระร่างกายที่เปลี่ยนไป เนื่องจากการเสื่อมโทรมตามอายุ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ที่ลดลง จึงทำให้เกิดการจำแนกสูงอายุนั้นมีความแตกต่างของแต่ละบุคคล 3) การสูงอายุตามสภาพจิตใจ จากการเปลี่ยนแปลงไปของการทำงานในด้านกระบวนการคิด การรับรู้ ความจำ บุคลิกภาพ และเชาวน์ปัญญา เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น และ 4) การสูงอายุตามสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงไปของบทบาทหน้าที่ทางสังคมทั้งความเป็นตัวตน บทบาทหน้าที่ต่อสังคม รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลนั้นเมื่อบุคคลนั้นมีอายุเพิ่มมากขึ้น (วิศิรา อินทรแสน, 2562) ในทัศนะของพระพุทธศาสนา คำว่า ผู้สูงอายุ มาจากภาษาบาลีว่า ชรา หมายถึงความแก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของธรรมชาติ (วิชัย อัยรา, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้สูงอายุ จึงหมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีลักษณะทางกายภาพเสื่อมถอยไปตามสภาพของแต่ละคนต่างกัน บทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุ ในฐานะผู้อาวุโสของครอบครัวมีหน้าที่แนะนำสั่งสอนให้ลูกหลานเป็นคนดี ในฐานะทางสังคม ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญที่ช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยของผู้สูงอายุอาจแยกออกเป็นแต่ละประเด็น ดังนี้ 1) ความเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย เช่น ผมหงอก ผิวหนังปรากฏรอยย่น กระดูกเสื่อม 2) ความเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลต้องพึ่งลูกหลาน กลัวลูกถูกทอดทิ้ง และ 3) ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเกษียณอายุ (สุภาภรณ์ สุตหนองบัว, 2565) จากความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุข้างต้น จึงนำไปสู่สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ร่างกายจะเข้าสู่สภาวะเสื่อมสุมเสี่ยงที่จะเกิดโรคได้ง่าย โดยเฉพาะระบบทางเดินอาหาร การย่อยอาหาร ความอยากอาหารลดลง เพราะประสาทรับกลิ่นและรับรสมีความสามารถในการสัมผัสลดลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของของฟันและเหงือก ทำให้รับประทานอาหารได้ลำบาก ต้องเลือกลักษณะอาหารมากขึ้น ด้านจิตใจ เมื่อร่างกายไม่แข็งแรงก็ส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้รู้สึกหดหู่ และด้านสังคม ไม่กล้าที่จะเข้าสังคมเพราะเงินอายุที่ร่างกายตนเองเริ่มเสื่อมและบางรายก็เป็นโรคอ้วนจนขาดความมั่นใจ

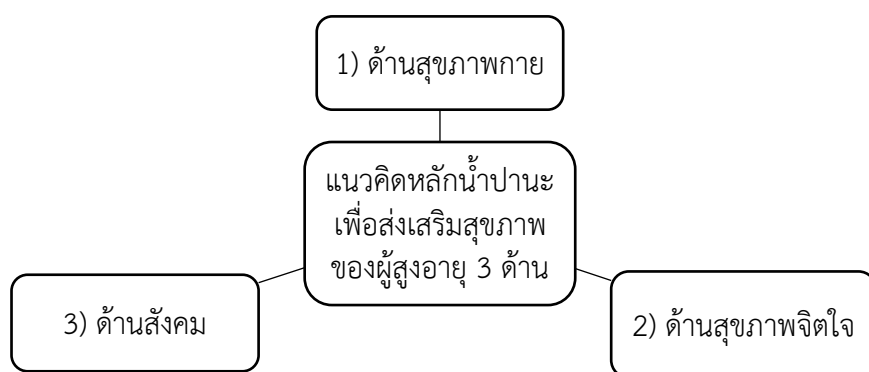
ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้กลับมาแข็งแรง ร่าเริง แจ่มใสได้อีกครั้ง ย่อมเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน และดังที่ทางภาครัฐโดยเฉพาะกรมสุขภาพ กรมอนามัย ก็ได้วางนโยบาย กำหนดแผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ มุ่งพัฒนาด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ขณะเดียวกันผู้สูงอายุในสังคมไทยส่วนหนึ่งก็สามารถเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของตนเองได้ ในฐานะที่เป็นชาวพุทธซึ่งยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว การรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาดื่มน้ำปานะตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างสภาวะทางร่างกายของผู้สูงอายุให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ทำให้มีเวลาอยู่ดูแลลูกหลานเติบโตเป็นคนดีของสังคมได้อย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุป ผู้สูงอายุกับการเปลี่ยนเมื่อถึงอายุ 60 ปี ขึ้นไป ย่อมต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม และมองสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในชีวิต แต่ถ้าหากย้อนคิดในทางกลับกัน การมีชีวิตอยู่ถึงวัยผู้สูงอายุนี้ ก็ต้องภาคภูมิใจที่ต่อสู้และยืนระยะมาได้ การก้าวล่วงที่ผ่านมาย่อมทำให้ความคิดและจิตใจเข้มแข็ง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ร่ำเรียนมาจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคในชีวิตไปได้

การประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

การส่งเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุด้านร่างกาย ก็จะต้องเลือกให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติได้จริง บทความนี้ ทางผู้เขียนมองว่าผู้สูงอายุในสังคมไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงเป็นทางเลือกที่ดีหากจะนำเอาหลักน้ำปานะมาส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ให้เกิดการคลี่คลายปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมของผู้สูงอายุได้ต่อไป และจากที่กล่าวมาผู้เขียนขอเสนอแนวคิดการประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ 3 ด้าน

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ ดังนี้ 1) การประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อส่งเสริมด้านสุขภาพกาย ด้วยวิธีการก็คือ การทานข้าวครั้งเดียว หรือ ทานข้าวสองมื้อต่อวัน งดทานข้าวเย็นดื่มผลไม้แทน วิธีการดูแลสุขภาพแบบนี้ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้ศึกษาและปฏิบัติมาแล้ว และดูเหมือนว่าจะได้ผลดี ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราฉันอาหารมื้อเดียว เมื่อฉันอาหารมื้อเดียว ย่อมรู้สึกว่าคุณภาพมีโรคาพาธน้อย กระปรี้กระเปร่า มีพละทานมัยสมบูรณ์ อยู่สำราญ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะเห็นได้ว่า การฉันมื้อเดียวตามแนวทางของพระพุทธเจ้า นั้นสามารถประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุได้ คือทานอาหารในแง่ของปริมาณให้น้อยแต่เน้นคุณภาพ เลือกทานอาหารที่เหมาะสมต่อร่างกายให้เพียงพอต่อความต้องการในแต่ละวัน ตกเย็นอาจจะเสริมด้วยทานน้ำผลไม้ ด้วยการคั้นน้ำผลไม้ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งผู้เขียนมองว่า ผู้สูงอายุสามารถทำได้ด้วยตนเอง หรือน้อยก็ขอความช่วยเหลือจากลูกหลานได้ และคิดว่าน่าจะลองทำดู เพื่อว่าการทานข้าวเฉพาะระหว่างวัน ตกเย็นดื่มเฉพาะน้ำผลไม้ อาจมีส่วนช่วยให้ร่างกายสดชื่นไม่อึดอัด หรืออย่างน้อย ๆ ก็อาจจะช่วยในเรื่องการลดน้ำหนัก ข้อควรระวังแรก ๆ หากปฏิบัติแล้วส่งผลเชิงลบต่อร่างกายก็ลองปรับเป็นนมก่อน 2) การประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อส่งเสริมด้านจิตใจของผู้สูงอายุ น้ำปานะ หรือเครื่องดื่มสมุนไพรสามารถมีบทบาทในการช่วยดูแลจิตใจผู้สูงอายุได้ โดยอาศัยคุณสมบัติทางสรรพคุณของสมุนไพรที่นำมาใช้ สมุนไพร เช่น บัวบก ใช้ในส่วนลำต้นและใบ วิธีการทำก็คือต้มหรือปั่นเอาเฉพาะน้ำมาดื่ม มีสรรพคุณช่วยคลายเครียด ลดอาการซึมเศร้า และบำรุงสมอง สอดคล้องกับ

ทัศนะทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่า สมุนไพรมีรสหวาน มีสรรพคุณช่วยแก้อาการอ่อนเพลีย ซึ่ง มีรสเผ็ดร้อน วิธีการทำก็ต้องนำขิงมาล้างให้สะอาดแล้วต้มเอาเฉพาะน้ำ มีสรรพคุณทางยา ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต บรรเทาอาการวิงเวียนศีรษะ และช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย (นภาพร กิตติศักดิ์ไพรัช, 2564) อย่างไรก็ตาม การใช้น้ำปानะหรือเครื่องดื่มสมุนไพรรักษาอยู่บนพื้นฐานของการดูแลสุขภาพโดยรวม และหากผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวหรือรับประทานยาชนิดอื่นอยู่ ควรปรึกษาแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรรักษาเพื่อความปลอดภัย และ 3) การประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อส่งเสริมด้านสังคมของผู้สูงอายุ การเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ หลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตเปลี่ยนไป บทบาทอำนาจทางสังคมก็ค่อย ๆ ลดทอนลงไปเพราะต้องเกษียณอายุราชการ สำหรับการพลิกฟื้นบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุดังที่กล่าวมา แม้จะกระทำได้ไม่เหมือนเคย แต่อย่างน้อย ๆ การชักชวนเพื่อนฝูงในวัยเดียวกันให้หันมาดูแลสุขภาพตนเองก็ถือว่าเป็นทางออกที่ดี น้ำปานะในทางพระพุทธศาสนาอาจจะเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนของผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสุขภาพ ในการเลือกน้ำปานะ เช่น น้ำมะขามป้อม น้ำส้ม หรือน้ำสมุนไพรร่างต่าง ๆ ผู้สูงอายุสามารถแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการหรือสรรพคุณทางยา ซึ่งเป็นการแบ่งปันข้อมูลสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เป็นการสร้างกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวและชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยกระตุ้นสภาวะทางร่างกาย และจิตใจที่พร้อมจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ ประณีต จิตนนะ กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่าทางสังคม ได้ทำกิจกรรมคลายเครียดไม่ทำให้ท้อแท้สิ้นหวังเกิดการซึมเศร้า ต่างจากผู้สูงอายุที่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม มักมีปัญหาทางด้านจิตใจ รู้สึกโดดเดี่ยว หดหู่ ซึมเศร้า และรู้สึกเป็นภาระต่อลูกหลาน (ประณีต จิตนนะ และคณะ, 2561)

ตารางที่ 1 สรุปการประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ	การประยุกต์ใช้หลักน้ำปานะ
1) ปัญหาด้านสุขภาพกาย เช่น การขับถ่าย โรคอ้วน อาหารไม่ย่อย เป็นต้น	1) ดื่มน้ำปานะแทนอาหารมื้อเย็น 2) ดื่มน้ำปานะที่มีรสชาติขม เพื่อลดปริมาณน้ำตาลในเลือด 3) ดื่มน้ำปานะที่มีรสเปรี้ยวเพื่อช่วยในการขับถ่าย
2) ปัญหาด้านสุขภาพจิตใจ เช่น อาการอ่อนเพลีย ภาวะความเครียด ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น	1) ดื่มน้ำปานะที่มีรสหวาน เช่น น้ำบัวบก มีสรรพคุณช่วยลดอาการซึมเศร้า 2) ดื่มน้ำปานะที่มีรสเผ็ดร้อน เช่น ขิง มีสรรพคุณช่วยให้เลือดไหลเวียนได้ดี
3. ปัญหาด้านสังคม เช่น ความรู้สึกโดดเดี่ยว บุคลิกภาพทางสังคม เป็นต้น	1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 2) เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องน้ำปานะ

สรุป

คำว่าน้ำปานะ ตรงกับภาษาบาลีว่า น้ำอัฐฐาน หมายถึง เครื่องดื่มสำหรับพระสงฆ์ ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ มี 2 ชุด ชุดแรก เป็นผลไม้ 8 อย่าง ได้แก่ น้ำมะม่วง น้ำหว่า น้ำกล้วยมีเมล็ด น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด น้ำมะพร้าว น้ำจันทน์หรือจันทน์ น้ำเหงาบัว น้ำมะพร้าวหรือลิ้นจี่ ดังปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก คัมภีร์มหาวรรคและคัมภีร์จุลวรรค ชุดที่สอง ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก คัมภีร์มหานิทเทส ทรงเพิ่มเติมผลไม้บางอย่างที่หาได้จากท้องถิ่นไม่เหมือนกับผลไม้ที่ทรงอนุญาตไว้ครั้งก่อน นอกจากนี้ยังทรงอนุญาต น้ำนม น้ำมัน น้ำเบรียงเพิ่มเติมไว้ด้วย น้ำปานะตามหลักพระวินัยคือ ศีล 8 โดยศีล 8 มีขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติละเว้นสิ่งต่าง ๆ กล่าวคือ มีจุดประสงค์เพื่อขัดเกลากิเลสของผู้ปฏิบัติ ซึ่งห้ามฉันอาหาร (ห้ามเคี้ยวอาหาร) หลังเที่ยงวันจนกว่าจะเช้าวันใหม่ เพื่อบรรเทาความหิวกระหาย และช่วยในการดับธาตุไฟที่เผาผลาญอาหารอยู่ภายในร่างกายให้สมดุล พร้อมสำหรับปฏิบัติกิจของสงฆ์ต่อไป จึงอนุญาตให้ฉันน้ำปานะได้ ซึ่งเป็นน้ำจากผลไม้และสมุนไพรรสชาติที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ในการนำมาประยุกต์ใช้น้ำปานะในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุกล่าวคือ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีระบบย่อยอาหารและ

การดูดซึมอาหารลดลง จึงควรได้รับอาหารและเครื่องดื่มที่ง่ายขึ้น ให้พลังงานและสารอาหารเหมาะสม ดังนั้นน้ำปานะสามารถนำมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง สมดุล และสงบในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการใช้เป็นกิจกรรมเชิงสุขภาพได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือ “ความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ” (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2558). แนวทางการดูแลทางด้านสังคมจิตใจของผู้สูงอายุเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิราพร เกศพิชญพัฒนาและคณะ. (2561). คู่มือเรียนรู้เข้าใจวัยสูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนิตยสารพิมพ์ จำกัด.
- ชญาพร คงเพชร. (2564). การเสริมสร้างสุขภาพเพื่อเป็นผู้สูงวัยสุขภาพดี. วารสารพยาบาล, 70(4), 44-51.
- นภาพร กิตติศักดิ์ไพรัช. (2564). วิเคราะห์การใช้ยาตามพืชนาฏยาศาสตร์กับรศยาศตามคัมภีร์แพทยแผนไทย. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 4(1), 29-38.
- นันทวุฒิ จำปางาม. (2562). การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม: สุขภาวะที่ดีในสังคมผู้สูงวัย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 13(2), 63-73.
- ประณีต จิตตนะ และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์และอำนาจในการทำนายของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 5(2), 119-131.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พินิจ ลาภอนานนท์. (2557). โภชนปฏิบัติเพื่อสุขภาพพระสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรศรา อินทรแสน. (2562). การพัฒนารูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุข ในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชัย อัยรา. (2564). แนวคิดพุทธปรัชญาในการดูแลผู้สูงอายุ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(3), 90-100.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- สมบุรณ์ จารุณะ. (2568). พัฒนาการนำปานะจากสมัยพุทธกาลถึงยุคปัจจุบัน. วารสารนวังคสัตถุศาสน์ปริทรรศน์, 3(1), 57-71.
- สุภาภรณ์ สุตหนองบัว. (2565). การดูแลผู้สูงอายุ : สถานการณ์และคุณภาพชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนะต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการ
ดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SCHOOL ADMINISTRATORS' LEADERSHIP
PERSPECTIVES AND THE STUDENT CARE SYSTEM IMPLEMENTATION PROCESS OF
TEACHERS UNDER THE NAKHON SITHAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2

กมล รัตนบุรี, สุตคนึง อาจชอบการ

Kamon Rattanaburee, Sutkhanueng Autchobkarn

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Education Major in Educational Administration Southern College of Technology, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: t607@thungyaiwit.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 2) ศึกษากระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรจำนวน 2,668 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน คือครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง มีอายุ 41 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี และทำงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 4.40) โดยด้านที่สูงที่สุดคือการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม รองลงมาการระบุวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน การให้การสนับสนุนผู้ตามรายบุคคล การถือฤทธิการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม การกระตุ้นทางปัญญา และต่ำสุดคือการคาดหวังผลการปฏิบัติงานในระดับสูง ส่วนกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 4.42) โดยด้านที่สูงที่สุดคือการคัดกรองนักเรียน รองลงมาการป้องกันและแก้ไขปัญห การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนและต่ำสุดคือการส่งต่อ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .608, p < .001$) ข้อเสนอแนะผู้บริหารเน้นพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู กระตุ้นให้ครูเห็นแนวทางแก้ปัญหา ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม กำหนดนโยบายด้านการส่งต่อนักเรียนอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำของผู้บริหาร, กระบวนการดำเนินงาน, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

This research aimed to 1) study the leadership of school administrators, 2) study the implementation process of the teacher student care system, and 3) study the relationship between school administrators' leadership and the implementation process of the teacher student care system. This quantitative research used a population of 2,668 respondents and a sample of 338 teachers under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. The questionnaire was used as the research instrument, with a reliability level of 0.991. Descriptive statistics were used to analyze data, including percentages, means, standard deviations, and Pearson's product moment correlation coefficient. The results revealed that most respondents were female, 41 years of age or older, had more than 10 years of work experience, and worked in extra - large schools. The overall leadership of school administrators was good (mean 4.40). The highest score was appropriate role modeling, followed by clear vision statement, individual support for followers, support for group goal acceptance, and intellectual stimulation. The lowest score was high performance expectation. The student care system operation process of teachers was at a good level (average 4.42). The highest level was student screening, followed by prevention and problem solving, knowing students individually, developing and promoting students, and the lowest level was referral. The relationship analysis revealed that the leadership of school administrators and the student care system operation process of teachers had a moderately positive relationship ($r = .608, p < .001$). The administrators' suggestions emphasize developing teachers' performance, encouraging teachers to see problem solving approaches, promoting teamwork, and setting clear policies for student referrals.

Keywords: Executive Leadership, Operational Processes, Student Support Systems

บทนำ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัยพระราชวังดุสิต 22 กรกฎาคม 2520 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ที่ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมไทยในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาการตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เพื่อให้เป็นไปตามหลักการจัดการศึกษาข้างต้น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการ

ดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และความเป็นพลโลก มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบน พื้นฐานความเชื่อที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และได้กำหนดให้มีการ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขใน ฐานะพลเมืองไทย และพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ มีความสามารถ มีคุณธรรมในการบริหารงานให้การส่งเสริมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างชัดเจนเพื่อความสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา สร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายโดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในการเป็นผู้นำการปฏิรูปพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ธีระ รุญเจริญ, 2550) การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ยังอยู่บนพื้นฐานที่ไม่สมดุล ยังมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแล ป้องกันช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาให้ สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน มีชีวิตที่ปลอดภัยและมีความสุข ในการสร้างเสริมรากฐานสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทย ให้เป็นคนดี ที่มีคุณภาพ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่สถานศึกษาจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคงให้กับนักเรียน และสามารถสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจให้กับบุคคลในทุกช่วงวัยของชีวิต ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย สุขราชกิจและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันและด้านการกระตุ้นทางปัญญา 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนา และด้านการส่งต่อนักเรียน 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สิทธิชัย สุขราชกิจ และคณะ, 2563)

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงได้ประกาศนโยบายการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ ให้แก่โรงเรียนในสังกัด ดังนี้ให้สถานศึกษาในสังกัดสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง และดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกมิติ โดยมีโรงเรียนที่ต้องกำกับติดตามการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 202 โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 2,668 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2, 2564) จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยมีความตระหนัก และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2” ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,668 คน จาก 202 โรงเรียน 2564 โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan 1970 (บุญชุม ศรีสะอาด, 2553) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 338 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู ตามแนวคิดของเลทวูดและคณะ (Leithwood, K. et al., 1996) 6 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการระบุนิสัยทัศน์อย่างชัดเจน 2) ด้านการเกื้อกูลการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม 3) ด้านการให้การสนับสนุนผู้ตามรายบุคคล 4) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 5) ด้านการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ปัญหา 5) การส่งต่อ

ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาศึกษา 2 ปี

ขอบเขตด้านสถานที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อความถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ขนาดโรงเรียนตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู ตอนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และมีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไป

ทดลองใช้ (Try out) กับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.991

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามตามที่ได้รับความร่วมมือ โดยสร้างแบบสอบถามด้วย Google form แล้วทำ QR Code สำหรับไว้สแกนเพื่อความสะดวกในการเข้าตอบแบบสอบถาม จากนั้นส่งผ่านระบบสนับสนุนการบริหารจัดการ (Amss) ของสำนักงานเขตพื้นที่ไปยังโรงเรียนของครูตามรายชื่อที่ได้จากการจับฉลาก โดยเจ้าหน้าที่ธุรการจะส่ง QR Code ไปที่ครูคนนั้นได้ตอบแบบสอบถามจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด ทั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลา 15 วันในการเข้าตอบแบบสอบถาม และชี้แจงรายละเอียดในการเก็บข้อมูลต่อผู้อำนวยการโรงเรียนว่าขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครู และติดตามในกรณีที่ใดไม่ครบหรือไม่สมบูรณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้จำนวนแบบสอบถามตามที่คุณวิจัยกำหนดเอาไว้คือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์นำมาจัดเรียงลำดับแล้วลงรหัส เพื่อประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางพร้อมคำบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมรายด้าน และรายข้อ วิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2558) และแปลความหมายของคะแนน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมรายด้านและรายข้อ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2558) และแปลความหมายของคะแนน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยหาค่าความสัมพันธ์ สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2552) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 91 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .71 - .90 หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางบวกสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 51 - .70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางบวกปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 31 - .50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางบวกต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .01 - 30 หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางบวกต่ำมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) แสดงรายละเอียด

ตารางที่ 1 เพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	80	23.67
หญิง	258	76.33
รวม	338	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.33 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 23.67

ตารางที่ 2 อายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	65	19.23
30 - 40 ปี	120	35.50
41 ปีขึ้นไป	153	45.27
รวม	338	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.27 รองลงมาอายุ 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.50 และอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.23

ตารางที่ 3 ประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	80	23.67
5 - 10 ปี	113	33.43
มากกว่า 10 ปี	145	42.90
รวม	338	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.90 รองลงมาประสบการณ์ปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.43 และประสบการณ์ปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.67

ตารางที่ 4 ขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขนาดเล็ก	49	14.50
ขนาดกลาง	69	20.41
ขนาดใหญ่	100	29.59
ขนาดใหญ่พิเศษ	120	35.50
รวม	338	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมาทำงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 29.59 ทำงานในโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 20.41 และทำงานในโรงเรียนขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ คิดเป็นร้อยละ 14.50

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน	n = 338		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. การระบุนิสัยทัศน์อย่างชัดเจน	4.42	0.41	ดี	2
2. การถือคุณการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม	4.39	0.42	ดี	4
3. การให้การสนับสนุนผู้ตามรายบุคคล	4.42	0.42	ดี	3
4. การกระตุ้นทางปัญญา	4.38	0.39	ดี	5
5. การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม	4.45	0.43	ดี	1
6. การคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูง	4.35	0.41	ดี	6
รวม	4.40	0.33	ดี	

จากตารางที่ 5 ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.33) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.43) การระบุนิสัยทัศน์อย่างชัดเจน ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.41) และการให้การสนับสนุนผู้ตามรายบุคคล ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.42) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูง ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 1.23) ตามลำดับ โดยจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของครู	n = 338		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.44	0.41	ดี	3
2. การคัดกรองนักเรียน	4.46	0.40	ดี	1
3. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	4.39	0.39	ดี	4
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.45	0.41	ดี	2
5. การส่งต่อ	4.38	0.42	ดี	5
รวม	4.42	0.34	ดี	

จากตารางที่ 6 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.34) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือของครูอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การคัดกรองนักเรียน ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.40) การป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.41) และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 4.44$,

S.D. = 0.41) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งต่อ ($\bar{x}$ = 4.38, S.D. = 0.42) ตามลำดับ โดยจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน	กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู				
	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	การคัดกรองนักเรียน	การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	การส่งต่อ
1. การระบุวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน	.407** (.000)	.475** (.000)	.427** (.000)	.457** (.000)	.442** (.000)
2. การถือถือการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม	.478** (.000)	.475** (.000)	.465** (.000)	.498** (.000)	.436** (.000)
3. การให้การสนับสนุนผู้ตามรายบุคคล	.428** (.000)	.441** (.000)	.387** (.000)	.402** (.000)	.360** (.000)
4. การกระตุ้นทางปัญญา	.420** (.000)	.431** (.000)	.385** (.000)	.287** (.000)	.265** (.000)
5.การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม	.459** (.000)	.430** (.000)	.378** (.000)	.368** (.000)	.360** (.000)
6.การคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูง	.455** (.000)	.430** (.000)	.345** (.000)	.338** (.000)	.335** (.000)
รวม	.556** (.000)	.563** (.000)	.500** (.000)	.494** (.000)	.462** (.000)

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .608

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 4.40) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับดี 6 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การระบุวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน การให้การสนับสนุนผู้ตามรายบุคคล การถือถือการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม การกระตุ้นทางปัญญา และการคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทการเป็นผู้นำในการดำเนินงาน ทำให้ครูเกิดการตระหนักรู้คุณค่าวิสัยทัศน์ เป้าหมาย มีความรู้สึกชื่นชม ภาคภูมิใจและให้ความเคารพนับถือแก่ผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ปานกลาง

ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การส่งเสริมการยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม การสนับสนุนเป็นรายบุคคล การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การระบุและการแสดงวิสัยทัศน์ (ศิริพร ปานกลาง, 2565)

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.42$) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู อยู่ในระดับดี 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหา การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับนักเรียนในการดูแลและแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความจำเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศุภร เกษม ปรงผล ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สนับสนุนให้ครูทุกคนมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน การคัดกรองนักเรียน สนับสนุนให้ครูสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียน และการป้องกันแก้ไขปัญหา (ศุภร เกษม ปรงผล, 2560)

3. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมกับกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .608 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียนรวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอัจจิมา วาหะ ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พังงา ภูเก็ต ระนอง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 (อัจจิมา วาหะ, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.40$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม และต่ำสุดคือ การคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถสร้างศรัทธาและแรงบันดาลใจแก่ครู แต่ยังควรพัฒนาการกระตุ้นครูให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาและยกระดับผลการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นในด้าน กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.42$) โดยด้านที่สูงที่สุดคือ การคัดกรองนักเรียน และต่ำสุดคือ การส่งต่อ สะท้อนว่าครูสามารถดูแลและป้องกันปัญหานักเรียนได้ดี แต่ยังมีข้อจำกัดในการประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งต่อเมื่อพิจารณา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .608, p < .001$) โดยทุกด้านของภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยเฉพาะ การถือถือการยอมรับเป้าหมายของกลุ่ม ที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .556$) และการกระตุ้นทางปัญญาที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ($r = .423$) ข้อเสนอแนะผู้บริหารควรเน้นพัฒนาการคาดหวังผลการปฏิบัติงานของครู โดยการกระตุ้นให้ครูเห็นแนวทาง

แก้ปัญหาและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ขณะเดียวกันควรกำหนดนโยบายด้านการส่งต่อนักเรียนอย่างชัดเจน โดยประสานความร่วมมือกับครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือหน่วยงานภายนอก เพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือที่ตรงจุดและทันท่วงทีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความสัมพันธ์ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเพิ่มตัวแปรด้านภาวะผู้นำ เช่น หลักในการทำงาน ความมุ่งมั่น ประสงค์ ความจำเป็นพื้นฐาน และความรักองค์กร เพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์และนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2552). การวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). การบริหารการศึกษาเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรพรณี ลีกิจวัฒน์. (2558). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ปานกลาง. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภร เกษม ปรงผล. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิด และทิศทางการดำเนินงาน. เอกสารสรุปย่อองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการก้าวอย่างยั่งยืนปี 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สิทธิชัย สุทธราชกิจและคณะ. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ.
- อัจจิมา วาหะ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Leithwood, K. et al. (1996). Leadership and School Effectiveness and Improvement. Cambridge: Cambridge University Press.

การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดอุทัยธานี*

DEVELOPMENT OF ELDERLY CARE AND ELDERLY WELFARE AFFECTING THE LIFE QUALITY OF THE ELDERLY IN UTHAI THANI PROVINCE

อรวรรณ ทองหล่อเลิศ*, ภมร ชันระหัตต์, ธนิศร ยืนยง

Orawan Thonglholerd*, Phamorn Khanthahat, Tanisorn Yeunyong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี 2) วิเคราะห์การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี เป็นวิจัยผสมผสาน ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.259) โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ตามลำดับ 2) การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.215) สวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.165) และตัวแปรที่ส่งผล ได้แก่ การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย และการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนาเสนอแนะให้มีการพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งเสริมการประกอบอาชีพในผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสม และส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุ, สวัสดิการผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

This study aimed to: 1) Examine the level of quality of life among older adults in Uthai Thani Province; 2) Analyze the factors influencing their quality of life through elderly care development and welfare provisions; and 3) Propose developmental approaches for improvement. A mixed - methods design was employed. The population consisted of older adults

aged 60 years and above residing in Uthai Thani Province. The quantitative sample included 400 respondents selected through probability sampling, and data were collected via questionnaire, while qualitative data were obtained through in - depth interviews with 20 key informants, including local leaders, subdistrict heads, village heads, and older adults. Statistical analyses comprised frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) the overall quality of life of older adults in Uthai Thani Province was at a high level ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.259), with the mean scores ranked from highest to lowest as mental, physical, environmental, and social relationship aspects; 2) Elderly care development ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.215) and elderly welfare ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.165) were also found to be at high levels. Key factors influencing the quality of life included the development of quality health services for older adults with health problems, financial assistance through living allowances, housing support, and appropriate occupational training, all of which significantly affected their quality of life at the 0.05 significance level; and 3) The study recommended strengthening elderly health service systems, promoting suitable occupational opportunities, and encouraging desirable health behaviors to enhance the overall well - being of older adults in Uthai Thani Province.

Keywords: Development of Elderly Care, Elderly Welfare, Life Quality of Elderly

บทนำ

การที่ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นนั้น ยิ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องครอบคลุมทั้งมิติทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เนื่องจากหากครอบครัว ผู้ดูแล หรือตัวของผู้สูงอายุเอง ขาดความรู้ ความเอาใจใส่ในการดูแลตนเองแล้วนั้น ช่วงชีวิตที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลและพึ่งพาตนเองได้ก็จะลดลงไปด้วย ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องกลายเป็นภาระในการพึ่งพิงของครอบครัว ชุมชน และสังคม (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การมีชีวิตรอด แต่หมายถึงการที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตบั้นปลายได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคงปลอดภัย มีสุขภาพที่ดี สามารถทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) การพัฒนาการบริการสุขภาพผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (ทพิยาภา ดาหาร และเจตสรียา ดาวราช, 2561) สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่จัดโดยรัฐและภาคเอกชนนั้น ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านความมั่นคงในชีวิต (สุขภาพ, ที่อยู่อาศัย) ด้านการศึกษา (การเรียนรู้, การเข้าถึงข้อมูล) ด้านเศรษฐกิจ (การมีงานทำ, รายได้, การออม) และด้านสังคม (สวัสดิภาพ, การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ) (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1, 2567) การบริหารจัดการและพัฒนาที่ดีในด้านเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน

สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุเป็นบริการที่จัดโดยรัฐและภาคเอกชน ประชาชน ในรูปแบบกิจกรรม โครงการ การคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุทั่วไปและอยู่ในภาวะยากลำบาก ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความมั่นคงในชีวิต อันประกอบด้วยสุขภาพ การใช้ชีวิตในครอบครัว การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ การเข้าถึงสื่อ ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ได้รับการส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ รวมถึงการมีหลักประกันด้านการออมให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ด้านสังคม ประกอบด้วย ได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมถึงการเข้าถึงระบบบริการทางสังคมและกฎหมาย (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1, 2567) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุควรจะมีร่วมกัน

ทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน โดยเฉพาะการร่วมกันกระตุ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการเตรียมวางแผนการออม การใช้ชีวิตในบ้านปลาย การร่วมมือกันในชุมชน การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ การปรับตัวทางด้านสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุ รวมทั้งการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนและการออมเพื่อเตรียมพร้อมเมื่อถึงวัยผู้สูงอายุ ซึ่งเมื่อมีการบริหารจัดการและพัฒนาที่ดีแน่นอน

สำหรับบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ จังหวัดอุทัยธานี ก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่จำนวนไม่น้อยประสบปัญหาการขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง ทั้งผู้สูงอายุที่ติดเตียงและติดบ้านต้องอยู่บ้านคนเดียว ขาดการดูแลเอาใจใส่ และมีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางสุขภาพทั้งมิติร่างกาย จิตใจและสังคม (ทิพยาภา ดาหาร และเจตสรียา ดาวราช, 2561) นอกจากนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลานอย่างใกล้ชิดเท่าที่ควร อันเป็นผลมาจากปัจจัยประกอบที่หลากหลายในสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น การอพยพของแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อประกอบอาชีพ ทำให้ผู้สูงอายุในชนบทต้องพึ่งพาตนเองหรือระบบการดูแลของชุมชนมากขึ้น ปัญหานี้ตอกย้ำถึงความเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการดูแลที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตในจังหวัด

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำ วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ วิเคราะห์การพัฒนาการดูแลสวัสดิการที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลาน ด้วยปัจจัยประกอบที่หลากหลายในสภาพสังคมในปัจจุบัน จึงมีความสำคัญในการหาวิธีการ ในการเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถดูแลตัวเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดการพึ่งพาลูกหลานและสามารถใช้ชีวิตบ้านปลายได้อย่างมีความสุขแบบมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (mixed methods research) โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 64,955 คน (สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2568) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 400 คน ซึ่งคำนวณได้จากการหากลุ่มตัวอย่างโดยสูตรของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำท้องถื่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน รวมจำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่วิจัยและมีส่วนร่วมในการรับรู้ในการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaires) เพื่อทำการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบบสอบถามขึ้นจากการศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ 2) การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ และ 3) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การแพทย์และสาธารณสุข 2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร 3) การประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม 4) การพัฒนาตนเองการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 5) การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย 6) การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ 7) กองทุนผู้สูงอายุ และ 8) ด้านการจัดนันทนาการ และ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (environmental) 2) ร่างกาย (physical) 3) จิตใจ (psychological) และ 4) ความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) การวัดระดับความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถาม ได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) การสร้างและการทดสอบเครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อนำมาประกอบการวิจัย 2) ได้กำหนดขอบเขตของแบบสอบถามจากข้อมูลที่ได้ศึกษา และนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม 3) เมื่อเสร็จการออกแบบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวนี้ไปเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม 4) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการหลังจากได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่า เมื่อผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนั้นแบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งกระบวนการตรวจสอบนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (index of item objective congruence) โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ ถ้าข้อคำถามวัดได้ตรงวัตถุประสงค์ ได้ + 1 คะแนน ถ้าไม่แน่ใจข้อคำถามนั้นวัดตรงจุดประสงค์หรือไม่ ได้ 0 คะแนน ถ้าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงจุดประสงค์ ได้ - 1 คะแนน นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ประเมินมากรอกลงในแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามวัดจุดประสงค์เพื่อหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.80 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ (Turner, R. C. & Carlson, L., 2003) และ 2) การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try - out) กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในจังหวัดสระบุรี เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค Cronbach, L. J. โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือมากกว่า 0.70 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ (Cronbach, L. J., 1990) และจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ 2) การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ และ 3) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ตอนที่ 2 สวัสดิการผู้สูงอายุ

ประกอบด้วย 1) การแพทย์และสาธารณสุข 2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร 3) การประกอบอาชีพ ฝึกออาชีพที่เหมาะสม 4) การพัฒนาตนเองการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 5) การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย 6) การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ 7) กองทุนผู้สูงอายุ และ 8) การจัดนันทนาการ ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) ร่างกาย 3) จิตใจ และ 4) ความสัมพันธ์ทางสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นโดยพัฒนาจากตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความสอดคล้องต่อเนื่องของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยใช้การหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) โดยใช้แบบประเมินที่มีระดับการให้คะแนน ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะประเมินแต่ละข้อคำถาม โดยให้คะแนนตามระดับความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกำหนดเกณฑ์ให้ควรมีค่ามากกว่า 0.80 ขึ้นไป ได้เท่ากับ 1.00 ผ่านเกณฑ์ (สุพรรณ สุกลมลสันต์, 2567) หลังจากนั้น ได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมถูกต้อง ตามคำแนะนำ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้ทำการนัดหมายวันเวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกจากมหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในขณะที่สัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียงและภาพนิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1.1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และ 1.2) สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis: MRA) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้บันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่าสนใจวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ และการจดบันทึก และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านสภาพแวดล้อม	3.49	0.510	มาก	3
2. ด้านร่างกาย	3.57	0.541	มาก	2
3. ด้านจิตใจ	3.73	0.543	มาก	1
4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.29	0.559	ปานกลาง	4
รวม	3.52	0.259	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.259) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.543) รองลงมา ได้แก่ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.541) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.510) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.559) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุ 2) สวัสดิการผู้สูงอายุ และ 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แสดงได้ดังตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี

การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ	3.48	0.357	มาก	2
2. การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ	3.57	0.365	มาก	1
3. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง	3.29	0.331	ปานกลาง	3
รวม	3.45	0.215	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.215) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.365) รองลงมา ได้แก่ สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.357) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.331) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม

สวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. การแพทย์และสาธารณสุข	3.34	0.412	ปานกลาง	7
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร	3.37	0.416	ปานกลาง	5
3. การประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม	3.48	0.495	มาก	3
4. การพัฒนาตนเองการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม	3.31	0.488	ปานกลาง	8
5. การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย	3.35	0.455	ปานกลาง	6
6. การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ	3.78	0.490	มาก	1
7. กองทุนผู้สูงอายุ	3.43	0.503	มาก	4
8. การจัดนันทนาการ	3.66	0.531	มาก	2
รวม	3.46	0.165	มาก	

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า สวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.165) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.490) รองลงมา ได้แก่

ด้านการจัดนันทนาการ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.531) ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.495) ด้านกองทุนผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.503) ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.416) ด้านการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.455) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.412) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.488)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	T	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.688	0.364		10.124	0.000
การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี					
สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันปัญหา สุขภาพที่พบ บ่อยในผู้สูงอายุ (X_1)	0.020	0.037	0.028	0.546	0.585
การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ (X_2)	0.080	0.037	0.112	2.137	0.033*
การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (X_3)	0.057	0.039	0.073	1.457	0.146
สวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี					
การแพทย์และสาธารณสุข (X_4)	0.003	0.032	0.005	0.109	0.913
การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร (X_5)	0.047	0.031	0.075	1.519	0.129
การประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม (X_6)	0.045	0.026	0.085	1.714	0.047*
การพัฒนาตนเองการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม (X_7)	0.043	0.027	0.081	1.588	0.113
การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย (X_8)	0.055	0.029	0.097	1.935	0.050*
การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ (X_9)	0.058	0.026	0.109	2.186	0.029*
กองทุนผู้สูงอายุ (X_{10})	0.017	0.026	0.034	0.682	0.495
การจัดนันทนาการ (X_{11})	0.028	0.025	0.057	1.116	0.265
R = 0.664, R Square = 0.569, Adjuster R Square = .343					
Std. Error of the Estimate = 0.2530062, F = 12.634, Sig = 0.000					

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าตัวแปร การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยพิจารณาจากค่า Sig .05 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ .05 โดยสรุป พบว่า ตัวแปรที่ส่งผล ได้แก่ การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ (X_2) การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ (X_9) การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย (X_8) และการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม (X_6) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี ได้นำเสนอเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดอุทัยธานี ควรเร่งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 1.1) ควรมีการส่งเสริมให้มีห้องน้ำแบบนั่งราบในห้องน้ำสาธารณะ และมีการติดตั้ง ราวจับในห้องน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานเพื่อป้องกันการลื่นหกล้ม ซึ่งเป็นอุบัติเหตุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ 1.2) หน่วยงานควรส่งเสริมการจัดหาและให้ อุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการในพื้นที่อย่างครอบคลุมและเหมาะสม แก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาการเคลื่อนไหว และ 1.3) ควรมีการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาและปฏิบัติงานของสวัสดิการ ซ่อมแซม/ปรับสภาพ

ที่อยู่อาศัย ให้มีความโปร่งใส และผู้สูงอายุสามารถรับรู้ถึงหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

2) ด้านร่างกาย หน่วยงานควรมีการส่งเสริมความรู้และกิจกรรมที่เน้นการป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดเฉพาะด้านมากขึ้น ดังนี้ 2.1) ควรมีการประชาสัมพันธ์รูปแบบการออกกำลังกายที่เหมาะสมและง่าย สำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น การเดินเร็ว การเดินแกว่งแขนเร็ว ๆ หรือกิจกรรมเบา ๆ ที่เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนขา เช่น การบีบลูกบอลยาง พร้อมทั้งจัดให้มีสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการออกกำลังกาย ในชุมชน 2.2) เน้นการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการ เลือกบริโภคอาหารที่มีผลกระทบต่อระดับน้ำตาลในเลือดไม่ปกติ (กลุ่มเสี่ยงเบาหวาน) และการให้องค์ความรู้เรื่องโรคอ้วน อย่างสม่ำเสมอ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในชุมชน และ 2.3) ควรส่งเสริมการบริการสุขภาพในระดับชุมชนแบบหน่วยเคลื่อนที่ เพื่อให้การตรวจสุขภาพประจำปีเป็นไปอย่างทั่วถึงและสะดวกแก่ผู้สูงอายุที่อาจเข้าถึงสถานบริการได้ยาก

3) ด้านจิตใจ การพัฒนาด้านจิตใจของผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานีควรเน้นการสร้างเสริมความมั่นใจในชีวิต และการมีส่วนร่วมทางสังคม ดังนี้ 3.1) ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการให้คำปรึกษาจากทีมงานผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver Team) ในชุมชน เมื่อรู้สึกวิตกกังวล ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น 3.2) ควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ผู้สูงอายุว่า สภาพจิตใจมีอิทธิพลต่อปัญหาสุขภาพ เพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุใส่ใจดูแลตนเองทั้งสองมิติ 3.3) ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวให้ความสำคัญต่อการออกกำลังกายร่วมกับผู้สูงอายุ ซึ่งมีอิทธิพลต่อกำลังใจและการเสริมสร้างสุขภาพใจที่ดี และ 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หน่วยงานควรแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่ยังอยู่ในระดับต่ำ และส่งเสริมการยอมรับในสังคม 4.1) มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชนในสังคม ให้ตระหนักถึง คุณค่า ศักดิ์ศรี และคุณงามความดีของผู้สูงอายุในฐานะผู้สร้างประโยชน์แก่ประเทศชาติมาก่อน เพื่อให้สังคมเปิดใจและพร้อมยอมรับการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ 4.2) เนื่องจากผู้สูงอายุมีความคิดเห็นต่อการจัดนันทนาการ ในระดับมาก หน่วยงานควรขยายกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น และ 4.3) ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการบริการสุขภาพและสิทธิ/สวัสดิการต่าง ๆ เช่น การรับขึ้นทะเบียนเงินเบี้ยยังชีพ อย่างกระชับ เข้าใจง่าย และทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ผู้สูงอายุรับรู้ว่าการได้รับความช่วยเหลือจากสังคมไม่ใช่เรื่องน่าอาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านจิตใจ รองลงมาคือ ด้านร่างกาย และด้านสภาพแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุได้อยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ต้องถูกบังคับ สามารถรับรู้ได้ถึงอิสรภาพของตนเอง มีที่อยู่อาศัยที่ปราศจากภัยต่าง ๆ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และมีลำดับความสำคัญขององค์ประกอบใกล้เคียงกัน โดยเรียงจากมากไปน้อยคือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสังคม (ความสัมพันธ์ทางสังคม) ตามลำดับ ความสอดคล้องนี้บ่งชี้ว่า ด้านจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด ของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทท้องถิ่น ขณะที่ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมยังเป็นด้านที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม นอกจากนี้ งานวิจัยของพระครูปลัดประวิทย์ฯ ยังระบุเพิ่มเติมว่า ปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญคือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านบริการทางสังคม และด้านรายได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอุทัยธานี โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด) ควรทำผ่านการเสริมสร้าง

สวัสดิการในมิติเหล่านี้ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมหรือบริการที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง (พระครูปลัดประวิทย์ ธรรมโม, 2565) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิราศศิริ โรจนธรรมกุล และคณะ ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ซึ่งพบว่าความผูกพันทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในชนบทยังมีจำกัด เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเดินทางและโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เอื้ออำนวย ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบที่ว่าด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของจังหวัดอุทัยธานีอยู่ในระดับปานกลาง และต้องได้รับการพัฒนาเชิงพื้นที่ (นิราศศิริ โรจนธรรมกุล และคณะ, 2563)

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ในการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นระดับมากสองด้าน คือ การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ และการสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ขณะที่ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลที่ค่าเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำนี้มีความสอดคล้องเชิงความสำคัญกับงานวิจัยของ เกษม เทียงรอด ที่พบว่า ปัญหาผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงและการขาดคนดูแลในจังหวัดชัยนาทได้รับการแก้ไขและมีประสิทธิผลอย่างชัดเจน (ผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงลดลงจาก 2.93% เหลือ 2.43%) โดยมี ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนอย่างบูรณาการ ขององค์กรภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน ซึ่งตอกย้ำว่า แม้ภาพรวมของจังหวัดอุทัยธานีจะดี แต่การเร่งพัฒนา "การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย" ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นถือเป็นกุญแจสำคัญสู่ความยั่งยืนและประสิทธิผลสูงสุดในการดูแลผู้สูงอายุ (เกษม เทียงรอด, 2566) 2) สวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ รongลงมาคือ ด้านการจัดนันทนาการ และด้านการประกอบอาชีพ/ฝึกอาชีพที่เหมาะสม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งผลลัพธ์นี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จาตุรงค์ จันทะขารี และคณะ ที่ศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน อบต.บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งพบว่าความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และมีความต้องการสูงสุดในด้านการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายและด้อยโอกาส สุขภาพอนามัย และที่อยู่อาศัย ตามลำดับ โดยงานวิจัยดังกล่าวยังระบุถึงความแตกต่างของความต้องการตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ สถานภาพ และอาชีพ ซึ่งเน้นย้ำความสำคัญของการจัดสวัสดิการที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ (จาตุรงค์ จันทะขารี และคณะ, 2562) และ 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานีสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ (X_2), การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ (X_9), การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย (X_8), และ การประกอบอาชีพ/ฝึกอาชีพที่เหมาะสม (X_6) ล้วน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการค้นพบนี้ตอกย้ำความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่เน้น ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน (เงินเบี้ยยังชีพ/ที่พักอาศัย) และ การมีสุขภาพที่ดี (บริการสุขภาพ) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตตามหลักสวัสดิการสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ณรงค์ สมะโนเรือง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ที่พบว่า สวัสดิการด้านความมั่นคงในชีวิต มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพก็เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (ณรงค์ สมะโน, 2567) อีกทั้ง การที่ปัจจัยด้านที่พักอาศัย (X_8) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ณธินันท์ ชัยสภาพรและคณะ ในงานวิจัยเรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมเป็นส่วนหนึ่งของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ณธินันท์ ชัยสภาพร และ

คณะ, 2566) ดังนั้น การดำเนินการด้านสวัสดิการในจังหวัดอุทัยธานีควรเน้นการบูรณาการทั้ง 4 ด้านที่ส่งผลกระทบชัดเจนนี้ เพื่อสร้างความมั่นคงและสุขภาวะที่ดีให้กับผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี ได้แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านสภาพแวดล้อม หน่วยงานควรมีการจัดหาสถานที่ที่สะดวกต่อการเดินทางและสามารถเข้าถึงผู้สูงอายุ เช่น สวนสาธารณะ วัด โรงเรียน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกสบายใจต่อการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนถึงการควบคุมและดูแลสภาพแวดล้อมให้ยังคงเป็นพื้นที่ปลอดภัยต่อสารเสพติดเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งนี้ เพราะการจัดบรรยากาศที่เป็นกันเองช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลดความเกรงใจและเพิ่มความกล้าในการมีส่วนร่วม นอกจากนี้การควบคุมและดูแลสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยจากสารเสพติดยังเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุ และสร้างความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทฐิตา พงศ์ณา เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะชุมชน” ซึ่งชี้ว่า การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อผู้สูงอายุช่วยให้เข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ดีขึ้น และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุออกมามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเพิ่มขึ้น ดังนั้น หน่วยงานควรจัดสถานที่ที่สะดวกต่อการเดินทาง เช่นสวนสาธารณะ วัด โรงเรียน รวมถึงดูแลให้มีบรรยากาศเป็นมิตร ลดสิ่งอันตราย และควบคุมปัญหาสารเสพติดในพื้นที่เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ภัทฐิตา พงศ์ณา, 2565) 2) ด้านร่างกาย หน่วยงานควรส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถเลือกบริโภคอาหารอย่างเหมาะสมกับวัย น้ำหนัก และโรคประจำตัว ซึ่งช่วยควบคุมน้ำหนักให้อยู่ในเกณฑ์ ลดความเสี่ยงโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคไต สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระเดช ไชยตอกเกี้ย และคณะ ที่พบว่า ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ (สุระเดช ไชยตอกเกี้ย และคณะ, 2567) นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย เช่น การใช้ยางยืดหรือท่าทางจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางกาย ลดความเสี่ยงการหกล้ม และส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดย วัลลภา ดิษสระ และคณะ รายงานว่าโปรแกรมการออกกำลังกายที่ออกแบบเฉพาะกลุ่มสามารถเพิ่มสมรรถภาพในการทรงตัวของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัลลภา ดิษสระ และคณะ, 2565) 3) ด้านจิตใจ หน่วยงานควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านความปลอดภัย รวมไปถึงส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ารับบริการปรึกษาจิตแพทย์ในชุมชนเมื่อรู้สึกว่าตนเองเกิดความวิตกกังวล เพื่อลดความวิตกกังวลของประชาชนที่อาจเกิดขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีหลักความมั่นคงในการดำเนินชีวิต เพราะการดำเนินการเช่นนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุมีข้อมูลและทักษะที่จำเป็นต่อการดูแลตนเอง สามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้มากขึ้น และลดการพึ่งพาผู้อื่น อีกทั้งยังตอบสนองต่อความต้องการด้านความปลอดภัยและความมั่นคงซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับการวิจัยของ สมปอง สุวรรณภุมมา และคณะ เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม” มีการกล่าวถึงความจำเป็นของการให้สวัสดิการแบบองค์รวม ทั้งด้านสุขภาพ จิตใจ สภาพแวดล้อม และความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมั่นคงในสังคมไทย จึงเป็นเหตุให้หน่วยงานควรให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในหลายมิติ (สุขภาพ การเงิน ความปลอดภัย) และส่งเสริมการเข้ารับบริการทางจิตเวชเมื่อมีอาการวิตกกังวล เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ลดความวิตกกังวล และช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเขามีหลักประกันที่สนับสนุน (สมปอง สุวรรณภุมมา และคณะ, 2565) และ 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า หน่วยงานควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สิทธิของตนได้เต็มที่และลดความเข้าใจคลาดเคลื่อน การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นประโยชน์ของการรับความช่วยเหลือเป็นการสร้างทัศนคติเชิงบวก ลดความรู้สึกละอายหรือเป็นภาระต่อผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการและโครงการสนับสนุนได้อย่างมั่นใจมากขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของ เข็มมน้อย อโณทัย ไพบุลย์ เรื่อง การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต พบว่า การพัฒนาระบบคุ้มครองทาง

สังคมและการให้สิทธิอย่างเป็นรูปธรรมมีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานควรนำเสนอข้อมูลสิทธิและสวัสดิการให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นประโยชน์ของการรับความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้สูงอายุกล้าใช้สิทธิและไม่รู้สึกเป็นภาระ (เชียนน้อย อโณทัยไพบูลย์, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาในระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านจิตใจ มีระดับมากที่สุด ตามด้วย ด้านร่างกาย ด้านสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี มีการพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ การช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย และการประกอบอาชีพที่พึงพอใจที่เหมาะสม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุทัยธานี คือ มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานมีการพัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย ส่งเสริมการประกอบอาชีพในผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสม ส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถเลือกบริโภคอาหารอย่างเหมาะสมในผู้สูงอายุ และส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อการปฏิบัติอย่างเร่งด่วน โดยมีแกนหลักคือการสร้างความมั่นคงในชีวิตและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม เช่น ภาครัฐและท้องถิ่นควรประกาศ นโยบาย "อุทัยธานีดูแลใจสูงวัย" โดยกำหนดให้ สสจ. และ อบต. จัดตั้งทีมหมอครอบครัวเชิงรุกพร้อมคลินิกให้คำปรึกษาด้านจิตใจในระดับ รพ.สต. เพื่อลดความวิตกกังวลและเพิ่มการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางอย่างทั่วถึง นโยบาย "บ้านปลอดภัย ไม่ล้ม ไม่รอ" ต้องถูกนำมาใช้โดย อบต. และ พมจ. เพื่อจัดสรรงบประมาณสำหรับการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ติดตั้งราวจับ และลดขั้นตอนการอนุมัติให้เหลือไม่เกิน 45 วัน เพื่อลดอัตราการหกล้มได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม จึงมุ่งเน้นการขับเคลื่อนนโยบายที่วัดผลได้ โดยภาครัฐและเอกชนควรดำเนินการ ดังนี้ 2.1) ยกย่องการดูแลสุขภาพเชิงรุกโดยจัดตั้ง "ทีมหมอครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care Team)" ในทุกชุมชนอย่างจริงจัง ภายใต้ความรับผิดชอบของ สสจ. และ อบต. โดยมีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางได้รับการเยี่ยมบ้านและปรึกษาด้านจิตใจอย่างน้อย 90% และอัตราการวิตกกังวลลดลง 15% ต่อปี 2.2) กำหนดนโยบาย "อุทัยธานี ปลอดภัย ไม่ล้ม" โดย อบต. และ พมจ. ควรจัดตั้งงบประมาณเพื่อ ปรับปรุงที่อยู่อาศัย และติดตั้งราวจับตามหลักอารยสถาปัตย์ในบ้านผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยง โดยมีเป้าหมายให้บ้านกลุ่มเสี่ยงได้รับการปรับปรุง 50% ภายใน 3 ปี และอุบัติเหตุหกล้มลดลง 10% ต่อปี 2.3) ส่งเสริมอาชีพและลดการพึ่งพิง ผ่านการจัดตั้ง "ศูนย์ฝึกและสร้างตลาดอาชีพภูมิปัญญาผู้สูงอายุ" โดย พช.จ. และหน่วยงานเศรษฐกิจ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าเข้าสู่ตลาดท่องเที่ยว/ออนไลน์ และเพิ่มรายได้เสริมเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 500 บาท/เดือน และ 2.4) สร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมเชิงบวก โดย อบต. ควรจัดตั้ง "ธนาคารกิจกรรมทางสังคม (Social Activity Bank)" ที่จัดกิจกรรมนันทนาการและให้ข้อมูลสวัสดิการในสถานที่ที่เข้าถึงง่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น 10% ต่อปี และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรมีศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการพัฒนาแบบการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีความใกล้เคียงกับจังหวัดอุทัยธานี เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแบบการดูแลผู้สูงอายุและสวัสดิการผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดอุทัยธานี 3.2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากปัจจัยทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การเข้าถึงการศึกษา หรือความสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อนำมาพัฒนากลยุทธ์สำหรับการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี และ 3.3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคตได้ เช่น

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนประชากร ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนารูปแบบคุณภาพชีวิตและศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เกษม เทียงรอด. (2566). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(6), 252-264.
- จาตุรงค์ จันทะขารี และคณะ. (2562). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 6(2), 121-139.
- เชียนน้อย อโณทัยไพบูลย์. (2566). การพัฒนาผู้สูงอายุและสิทธิผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในอำเภอยะลา จังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 10(9), 281-293.
- ณธินันท์ ชัยสถาพร และคณะ. (2566). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรี. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 13(1), 89-102.
- ณรงค์ สมะโน. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2568 จาก [https://sro.moph.go.th/file/170620240216211_18วิจัย%20\(ณรงค์%20%20สมะโน\)13-6-67.pdf](https://sro.moph.go.th/file/170620240216211_18วิจัย%20(ณรงค์%20%20สมะโน)13-6-67.pdf)
- ทิพยาภา ดาหาร และเจตสรียา ดาวราช. (2561). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม*, 2(3), 42-54.
- นิราศศิริ โรจนธรรมกุล และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 36(2), 15-25.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม. (2565). ปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 16(3), 354-369.
- ภัทธิตา พงศ์ธนา. (2565). การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลกระดังงา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารกระแสนวัตกรรม*, 23(43), 3-18.
- วัลลภา ดิษสระ และคณะ. (2565). การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ: ผลของการออกกำลังกายต่อสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 16(2), 211-224.
- สมปอง สุวรรณภูมิ และคณะ. (2565). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม. *วารสารมจร การพัฒนาสังคม*, 7(1), 106-120.
- สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). ระบบสถิติทางการทะเบียน. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). ความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย ปี 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1. (2567). โครงการวิจัย การศึกษาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดอ่างทอง. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://online.pubhtml5.com/uoaj/ilww/index.html>

- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). ชุดความรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ: กฎหมายที่ผู้สูงอายุควรรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.
- สุพัฒน์ สุกมลสันต์. (2567). นานาวิธีในการหาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณและการเลือกใช้วิธีที่เหมาะสม. วารสารภาษาปริทัศน์, 39, 75-102. <https://doi.org/10.58837/CHULA.PPJ.39.5>.
- สุระเดช ไชยตอกเกี้ย และคณะ. (2567). ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 33(1), 59-70.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Turner, R. C. & Carlson, L. (2003). Indexes of Item-Objective Congruence for Multidimensional Items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.

พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ในบริบทตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี*

THE DYNAMICS OF QUALITY OF LIFE AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT THAT INFLUENCE THE PERFORMANCE OF NON-COMMISSIONED POLICE OFFICERS IN PATHUM THANI PROVINCE

รณกฤต มารยาทตร์*, ภมร ชันระหัตต์, ธนิสร ยืนยง

Ronnakrit Marayard*, Phamorn Khanthahat, Tanisorn Yeunyong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี และ 3) วิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร คือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,086 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 292 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาพรวมของประสิทธิผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การพัฒนาเพื่อประสิทธิผลองค์กร ประสิทธิภาพ การอยู่รอด การผลิต ความพึงพอใจ และการปรับตัว ตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยและปลอดภัย ภาวะผู้นำ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) วิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยและปลอดภัย การพัฒนาความสามารถของบุคคล ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน บุคลากรทางสังคม ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และการปฏิบัติงานในสังคม และองค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์กร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ องค์กร งาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และภาวะผู้นำ

คำสำคัญ: พลวัตคุณภาพชีวิต, ความผูกพันต่อองค์กร, อิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน, ตำรวจชั้นประทวน

Abstract

This mixed-methods study aimed to 1) Examine the level of work performance effectiveness among non-commissioned police officers in Pathum Thani Province; 2) Analyze the

relationship between quality of work life and organizational commitment that influenced their work performance effectiveness; and 3) Identify the key components of quality of work life and organizational commitment that affected work performance effectiveness. The population consisted of 1,086 non-commissioned police officers under the Pathum Thani Provincial Police Division. A total of 292 officers were selected as the quantitative sample using a statistical formula, while 20 key informants were purposively selected for the qualitative phase. Research instruments included a questionnaire and an in-depth interview form. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) The overall level of work performance effectiveness was high. Ranked by mean scores from highest to lowest, the dimensions included organizational performance development, efficiency, survival, productivity, satisfaction, and adaptability; 2) The analysis further indicated that a hygienic and safe working environment, leadership, career advancement and job security, fair and appropriate compensation, and human resource development had statistically significant effects on work performance effectiveness at the .05 level; and 3) The analysis of quality of work life identified eight key components: fair and appropriate compensation, a hygienic and safe environment, personal ability development, career advancement and job security, social integration, work regulations, work-life balance, and social participation. In addition, organizational commitment comprised four aspects: organization, work, human resource development, and leadership.

Keywords: Quality of Life Dynamics, Organizational Commitment, Influence on Work Performance Effectiveness, Non-Commissioned Police Officers

บทนำ

คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสำคัญยิ่งในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญขององค์กร ในปัจจุบันคนเราทำงานเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ดังนั้นสถานที่ทำงานต้องมีความเหมาะสมคือ ทำให้เกิดความสุข ความมั่นคง หากเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานจะส่งผลดีต่อทั้งตัวบุคคลและองค์กร การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลสำคัญต่อองค์กรและพนักงานในประเด็นต่อไปนี้ 1) ช่วยเพิ่มผลผลิตขององค์กร เนื่องจากการจัดการคุณภาพชีวิตในองค์กรทำให้องค์กรมีนโยบายและการวางแผนด้านคุณภาพชีวิต มีการจัดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านลักษณะงาน บุคลากร และสภาพแวดล้อมที่ดีซึ่งส่งผลโดยตรงและอ้อมต่อการดำเนินงาน ส่งผลให้ผลผลิตขององค์กรเพิ่มขึ้น 2) ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในงาน ก่อให้เกิดเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งยังส่งผลต่อความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร 3) ช่วยปรับปรุงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะโดยการศึกษา ฝึกอบรมหรือการพัฒนาต่างเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้นสร้างโอกาสในการพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญเติบโตก้าวหน้า ประสิทธิภาพของคนย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวมทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากการมีทุนมนุษย์ที่ดี ย่อมเป็นทุนสำหรับกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่องค์กร (กิ่งพร ทองใบ, 2559)

ความผูกพันที่เป็นกระบวนการเป็นการตัดสินใจที่ยกเลิกไม่ได้ หรือไม่สามารถถอนตัวออกจากองค์กรได้ เช่น ขั้นตอนหรือกระบวนการเริ่มแรกที่เข้ามาทำงาน หรือการตัดสินใจที่ผิดพลาดที่อย่างก้าวเข้ามาทำงานกับ

องค์การทำให้ตนต้องมีความผูกพันต่อการกระทำนั้น ยกตัวอย่างเช่น พนักงานในระดับล่างได้รับความยากลำบากในโปรแกรมการฝึกงานเพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานกับเครื่องจักร ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเสียเวลาและยังต้องมีพันธะกับองค์กรนั้นต่อไป จึงไม่สามารถออกจากองค์กรได้จึงเป็นเพียงความรู้สึกที่ต้องผูกมัดอยู่กับองค์กรเท่านั้น และพนักงานก็จะพยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนให้กับตนเองว่าได้ตัดสินใจถูกต้องแล้วที่ทำงานกับองค์กรนี้ เหตุผลสนับสนุน ได้แก่ การเน้นไปที่คุณค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับในยามเกษียณอายุ ดังนั้นความรู้สึกที่ต้องยึดติดกับองค์กรดังกล่าวจึงไม่ได้หมายความว่าพนักงานผู้นั้นมีความผูกพันทางทัศนคติต่อองค์กรในระดับสูง (Steers, R. M., 1977)

) ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรเป็นทัศนคติที่ดีต่อองค์กรซึ่งแตกต่างจากความพึงพอใจที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วตามลักษณะสภาพการทำงาน หรืออีกนัยก็ คือ ความผูกพันต่อองค์กรเป็นทัศนคติที่มีความมั่นคงและคงอยู่ในช่วงเวลาอันยาวนานกว่าส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความผูกพัน กับปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน (Baron, R. A., 1986) ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรจะก่อให้เกิดการยึดเหนี่ยวในคุณค่าของคุณงามความดีซึ่งกันและกัน การดำเนินกิจการต่างๆ ถ้าสามารถจูงใจให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีความห่วงใย ต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าขององค์กร ก็แสดงว่าองค์กรนั้นได้สร้างความผูกพันต่อองค์กร ให้เกิดขึ้นกับตัวของพนักงานแล้ว ซึ่งการสร้างความผูกพันต่อองค์กรนั้นจะส่งผลต่อภาพรวมของการปฏิบัติงานในองค์กร (วิลาวรรณ รพีพิศาล, 2550)

ข้าราชการตำรวจเป็นบุคลากรของรัฐที่มีปัญหาด้านคุณภาพชีวิตการทำงานเนื่องจากมีความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสูง ปัจจุบันพบว่า ภาระงานที่มีมากเกินไปกำลังพลและการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลาหลายชั่วโมงในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ จึงส่งผลต่อตนเองและการปฏิบัติงาน เช่น เกิดความอ่อนล้าในการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นเวลาทำให้มีเวลาพักผ่อนน้อย เกิดความเครียดจากการทำงาน ขาดความเป็นส่วนตัวในชีวิตครอบครัวรวมทั้งความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราเงินเดือนในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอต่อการครองชีพในปัจจุบัน เนื่องจากค่าครองชีพในการดำรงชีวิตที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งโอกาสก้าวหน้าในการทำงานยังขึ้นอยู่กับระบบอุปถัมภ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจทั้งสิ้น โดย จะพบว่าเมื่อคุณภาพชีวิตการทำงานดังกล่าวเกิดปัญหาก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลผลเสียจะตกกับประชาชนซึ่งผลกระทบที่ตามมา คือ องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในสายตาประชาชน ทำประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสร้างความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรและเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย เพราะข้าราชการตำรวจเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ยิ่งต่อระบบงานขององค์กรและเป็นกำลังสำคัญ ในการผลักดันให้การปฏิบัติงานบรรลุตาม ตั้งไว้ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญและสนใจในคุณค่าของคุณภาพชีวิตการทำงานและบริหารงานให้ปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล หากผู้บังคับบัญชามีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน จะทำให้ข้าราชการตำรวจยอมส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข มีขวัญและกำลังใจที่ดีส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่เมื่อใดที่คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคคลลดลง บุคคลจะรู้สึกเหนื่อยล้า ไม่มีแรงกระตุ้นที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดการขาดงานและลาออกในที่สุด (จิระกันต์ม ปิยะธาราธิเบศร์ และคณะ, 2567)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยเรื่อง พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการ เว็บไซต์ และข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลสถิติ ระดับค่าเฉลี่ย และข้อมูลสัมภาษณ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,086 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 292 คน ซึ่งคำนวณได้จากการหากลุ่มตัวอย่างโดยสูตรของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร จำนวน 10 นาย และข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จำนวน 10 นาย รวมทั้งหมด 20 นาย โดยผู้วิจัยทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) การเลือกตัวอย่างโดยคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเป็นหลัก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย 1) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องสุขลักษณะและปลอดภัย 3) การพัฒนาความสามารถของบุคคล 4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 5) บุคลากรทางสังคม 6) ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน 8) การปฏิบัติงานในสังคม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ประกอบด้วย 1) ด้านองค์กร 2) ด้านงาน 3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านภาวะผู้นำ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 1) การผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความพึงพอใจ 4) การปรับตัว 5) การพัฒนาเพื่อประสิทธิผลองค์กร 6) การอยู่รอด

แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วน (rating scale) จะเป็นข้อความที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมานี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องสุขลักษณะและปลอดภัย 3) การพัฒนาความสามารถของบุคคล 4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 5) บุคลากรทางสังคม 6) ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน 8) การปฏิบัติงานในสังคม

ตอนที่ 2 ประเด็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) ด้านองค์กร 2) ด้านงาน 3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านภาวะผู้นำ

ตอนที่ 3 ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) การผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความพึงพอใจ 4) การปรับตัว 5) การพัฒนาเพื่อประสิทธิผลองค์กร 6) การอยู่รอด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน และ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) 2) สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์ การจดบันทึก การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การผลิต	3.71	0.43	มาก	4
2. ประสิทธิภาพ	3.88	0.54	มาก	2
3. ความพึงพอใจ	3.63	0.51	มาก	5
4. การปรับตัว	3.46	0.44	มาก	6
5. การพัฒนาเพื่อประสิทธิผลองค์กร	3.96	0.50	มาก	1
6. การอยู่รอด	3.85	0.46	มาก	3
รวม	3.75	0.21	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.5759, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การพัฒนาเพื่อประสิทธิผลองค์กร ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.54) การอยู่รอด ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.46) การผลิต ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.43) ความพึงพอใจ ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การปรับตัว ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน พบว่า การพัฒนาทักษะการทำงานของบุคลากรตรงกับภาระงานที่รับผิดชอบ ส่งเสริมภารกิจงานที่สอดคล้องกับตำแหน่งงาน ตลอดจนการพัฒนาทักษะการทำงานที่เอื้อต่อผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

คุณภาพชีวิตการทำงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม	3.61	0.46	มาก	5
2. สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องสุขลักษณะและปลอดภัย	3.86	0.43	มาก	2
3. การพัฒนาความสามารถของบุคคล	3.14	0.47	ปานกลาง	8
4. ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	3.45	0.51	มาก	7
5. บุรณาการทางสังคม	3.52	0.49	มาก	6
6. ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน	3.64	0.41	มาก	4
7. ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน	3.72	0.50	มาก	3
8. การปฏิบัติงานในสังคม	4.03	0.46	มาก	1
รวม	3.62	0.16	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การปฏิบัติงานในสังคม ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.46) รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องสุขลักษณะและปลอดภัย ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.43) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.50) ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.41) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.46) บุรณาการทางสังคม ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.49) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\bar{x} = 3.14$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานีมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม มีความรู้สึกพึงพอใจต่อค่าตอบแทนที่ได้ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะเงินเดือน แต่มักจะให้ความสำคัญกับความรู้สึกพึงพอใจต่อค่าตอบแทนทางสังคม สถานะทางสังคมที่ดี ความมั่นคงของอาชีพราชการ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน นั้นเอื้อต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความผูกพันต่อองค์กร ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านองค์กร	4.07	0.43	มาก	1
2. ด้านงาน	3.85	0.46	มาก	3
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.44	0.46	มาก	4
4. ด้านภาวะผู้นำ	3.96	0.51	มาก	2
รวม	3.83	0.25	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความผูกพันต่อองค์กร ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านองค์กร ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.51) ด้านงาน ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.44$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์ความผูกพันต่อองค์กร พบว่า การบริหารจัดการมีความเป็นธรรม การสนับสนุนการพัฒนาการทำงานร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุข การเคารพต่อสิทธิของกันและกันบุคลากรมีจิตสำนึกส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม ตลอดจนเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานของบุคลากรอยู่เสมอ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	4.337	0.327		13.279	0.000
คุณภาพชีวิตการทำงาน					
ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม(X ₁)	0.047	0.026	0.105	1.812	0.021*
สิ่งแวดล้อมที่สุขลักษณะและปลอดภัย(X ₂)	0.113	0.030	0.231	3.774	0.000*
การพัฒนาความสามารถของบุคคล(X ₃)	0.002	0.025	0.005	0.083	0.934
ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน(X ₄)	0.057	0.024	0.141	2.409	0.017*
บูรณาการทางสังคม(X ₅)	0.006	0.025	0.015	0.259	0.796
ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน(X ₆)	0.001	0.030	0.003	0.050	0.960
ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน(X ₇)	0.004	0.024	0.010	0.167	0.867
การปฏิบัติงานในสังคม(X ₈)	0.034	0.027	0.075	1.251	0.212
ความผูกพันต่อองค์กร					
องค์กร(X ₉)	0.021	0.028	0.043	0.747	0.456
งาน(X ₁₀)	0.010	0.026	0.022	0.374	0.709
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์(X ₁₁)	0.041	0.027	0.091	1.551	0.032*
ภาวะผู้นำ(X ₁₂)	0.069	0.024	0.168	2.888	0.004*

R = 0.335, R Square = 0.412, Adjuster R Square = .474
 Std. Error of the Estimate = 0.2025369, F = 12.947, Sig = 0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปร พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี โดยพิจารณาจากค่า Sig .05 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ .05

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี	
	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
คุณภาพชีวิตการทำงาน		
ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม(X ₁)	✓	
สิ่งแวดล้อมที่สุขลักษณะและปลอดภัย(X ₂)	✓	
การพัฒนาความสามารถของบุคคล(X ₃)		✓
ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน(X ₄)	✓	
บูรณาการทางสังคม(X ₅)		✓
ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน(X ₆)		✓
ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน(X ₇)		✓
การปฏิบัติงานในสังคม(X ₈)		✓
ความผูกพันต่อองค์กร		
องค์กร(X ₉)		✓
งาน(X ₁₀)		✓
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์(X ₁₁)	✓	
ภาวะผู้นำ(X ₁₂)	✓	

จากตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานพลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี ด้านสิ่งแวดล้อมที่สุขลักษณะและปลอดภัย(X₂) ภาวะผู้นำ(X₁₂)

ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (X_4) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม (X_1) และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X_{11}) ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี (Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

จากการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระประกอบด้วย 8 ด้านของคุณภาพชีวิตการทำงาน (X_1 - X_8) ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม (X_1) สิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย (X_2) การพัฒนาความสามารถของบุคคล (X_3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (X_4) บุคลากรทางสังคม (X_5) ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน (X_6) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (X_7) และ การปฏิบัติงานในสังคม (X_8) และ 4 ด้านของความผูกพันต่อองค์กร (X_9 - X_{12}) ได้แก่ องค์กร (X_9) งาน (X_{10}) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X_{11}) และ ภาวะผู้นำ (X_{12}) ซึ่งผลการถดถอยชี้ว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ภาวะผู้นำ ความก้าวหน้า ค่าตอบแทน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดปทุมธานี

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาเพื่อประสิทธิผลองค์กร ด้านประสิทธิภาพ ด้านการอยู่รอด ด้านการผลิต ด้านความพึงพอใจ และด้านการปรับตัวตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการทำงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่และตำแหน่งงาน ตลอดจนส่งเสริมการปฏิบัติภารกิจที่เอื้อต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ จิระกันตม์ ปิยะธำราธิเบศร์ และคณะ ที่วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรในด้านภาวะผู้นำ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน การปฏิบัติงานในสังคม และค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ข้อค้นพบดังกล่าวจึงสนับสนุนข้อสรุปของผู้วิจัยในจังหวัดปทุมธานีว่าการพัฒนาทักษะ การจัดสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่เหมาะสมมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิผลของตำรวจชั้นประทวนในพื้นที่ (จิระกันตม์ ปิยะธำราธิเบศร์ และคณะ, 2567)

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งทั้งสองตัวแปรนี้ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญ กลไกนี้สอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยของ นรเศรษฐ์ เจียมจิโรจน์ เรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ ซึ่งพบว่า มิติของคุณภาพชีวิตเช่น สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย โอกาสพัฒนา และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต มีบทบาทสำคัญต่อความรู้สึกผูกพันและผลการปฏิบัติงานของตำรวจ (นรเศรษฐ์ เจียมจิโรจน์, 2566) นอกจากนี้ จากการศึกษาของ อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร เรื่อง ความผูกพันต่อองค์กร พบว่า แนวคิดเรื่องความผูกพันต่อองค์กร คือ ความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร

มีความรัก ความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นต่อเป้าหมายองค์กร เหล่านี้แสดงถึงความสอดคล้องที่ช่วยอธิบายว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ก็มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์และเพิ่มประสิทธิผลสูงขึ้น (อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร, 2562)

3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจังหวัดปทุมธานี พบว่า มิติที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลงานอย่างชัดเจนคือ สภาพแวดล้อมการทำงานและความปลอดภัย ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และภาวะผู้นำ ทั้งนี้ผู้วิจัยให้เหตุผลว่า งานของตำรวจมีลักษณะรับผิดชอบสูงและเผชิญความเสี่ยงต่อความปลอดภัยอยู่เสมอ จึงต้องมีสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนที่ดีเพื่อลดความเครียดและเพิ่มขวัญกำลังใจ การได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและโอกาสก้าวหน้าในงานทำให้เกิดแรงจูงใจภายใน ส่งผลต่อการทุ่มเทและความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งในที่สุดจะสะท้อนออกมาเป็นประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ลือวิภาสกุล และชวนชม ชินะดังกูร ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจไทย พบว่า มิติสำคัญ เช่น สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย ความก้าวหน้า ค่าตอบแทน และสมดุลชีวิตกับงาน เป็นปัจจัยหลักในการสร้างแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน (ศิริพร ลือวิภาสกุล และชวนชม ชินะดังกูร, 2553) อีกทั้งงานของ วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย และคณะ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7 พบว่า โอกาสก้าวหน้า ทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และสวัสดิการมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของตำรวจศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7 (วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย และคณะ, 2561) และงานของ กิรติ ฐิติพงศกร เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร:กรณีศึกษาข้าราชการตำรวจกองการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็สนับสนุนว่า งานที่ทำหาย สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน และโอกาสพัฒนามีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของตำรวจการเงิน (กิรติ ฐิติพงศกร, 2565) ซึ่งทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่ามิติของคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่พบในงานนี้เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พลวัตคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานในบริบทตำรวจชั้นประทวน จังหวัดปทุมธานี สรุปได้ว่า 1) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดปทุมธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตการทำงานและระดับความผูกพันต่อองค์กร ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งตัวแปรคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรหลายด้านมีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีอิทธิพล ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ คุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ด้าน และ ความผูกพันต่อองค์กร 4 ด้าน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถนำองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจไทย ทั้ง 8 องค์ประกอบ คือ 1.1) การพัฒนาความสามารถของบุคคล 1.2) การบูรณาการด้านสังคม 1.3) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 1.4) ประชาธิปไตยในองค์กร 1.5) ความเกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม 1.6) สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องสุขลักษณะและปลอดภัย 1.7) ความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว และ 1.8) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มาวางนโยบายสนับสนุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจไทยให้ดีขึ้น 2) ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร ดังนี้ การจ่าย

คำตอบแทนตามความเหมาะสมกับผลการปฏิบัติงานและมีความพอใจกับคำตอบที่ได้รับมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีสุขภาพที่ดีเพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดี สนับสนุนให้บุคลากรมีความมั่นคงก้าวหน้าในงานและมีการพัฒนาความสามารถโดยการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เพื่อให้เป็นองค์กรต้นแบบและสามารถร่วมงานกับองค์กรอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี 3) ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากร เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหารกลางวัน หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและเพิ่มความผูกพันในองค์กรของบุคลากร ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรขยายขอบเขตในการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อให้เห็นถึงข้อแตกต่างของกระบวนการที่หลากหลาย และ 2) ควรมีการศึกษาประสิทธิผลการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนอย่างครอบคลุม และควรมีการศึกษาซ้ำทุกๆ ปี หรือ แบบอนุกรมเวลา เพื่อผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและแม่นยำ

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งพร ทองใบ. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน เอกสารประกอบการอบรมการเสริมสร้างความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิริติ ฐิตพิงศกร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร:กรณีศึกษาข้าราชการตำรวจ กองการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระกันตม์ ปิยะธาราธิเบศร์ และคณะ. (2567). คุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 18(1), 79-95.
- นรเศรษฐ์ เจียมจิโรจน์. (2566). คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ. วารสารชีวิตภาคย์, 17(50), 295-309.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิจิตรพิสดาร.
- วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 7. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 37-49.
- ศิริพร ลือวิภาสกุล และชวนชม ชินะตั้งกูร. (2553). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจไทย. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 1(2), 232-244.
- อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร. (2562). ความผูกพันในองค์กร. Journal of Roi Kaensarn Academi, 4(1), 32-46.
- Baron, R. A. (1986). Behavior in organization. Boston: Allyn & Bacon.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Steers, R. M. (1977). Organization Effectiveness. California: Goodyear Publishers Inc.

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย*

THE EFFECTS OF CREATIVE ARTS ACTIVITIES USING THE ROUND ROBIN TECHNIQUE ON LANGUAGE ABILITIES IN YOUNG CHILDREN

สาวตรี ดาวแจ้ง*, ณัฏฐ์รา ไชยอักรพงศ์

Sawitree Daochang*, Natrada Chaiakaraphong

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Faculty Education and Liberal Arts, Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sawasdeepim55@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin ที่ส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย และ 2) ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อกิจกรรมดังกล่าว โดยใช้การวิจัยแบบแผนการวิจัยขั้นต้น แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวประเมินก่อนและหลัง (One - group pretest - posttest design) กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัย อายุ 3 - 4 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอนุบาลเซนต์แคเธอรีน จำนวน 14 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมของแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D = 0.47) 2) แบบสังเกตความสามารถทางภาษา มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 และ 3) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิค Round Robin สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กปฐมวัยมีความสามารถทางภาษาภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และ 2) เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีความรู้สึกเชิงบวกต่อกิจกรรม โดยเฉพาะเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน มีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้นภูมิใจในผลงานของตนเอง มีโอกาสได้เลือก ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง สามารถระบุกิจกรรมที่ตนชื่นชอบได้ และในอนาคตต้องการให้มีกิจกรรมลักษณะเช่นนี้

คำสำคัญ: ศิลปะสร้างสรรค์, Round Robin, ความสามารถทางภาษา, ปฐมวัย

Abstract

This research aimed to study: 1) the effects of creative arts activities using the Round Robin technique on promoting language abilities in young children, and 2) young children's satisfaction with such activities. This study employed a pre - experimental research design using a one - group pretest - posttest design. The sample consisted of 14 young children aged 3 - 4 years in Kindergarten 1/2, first semester of the 2025 academic year, at St. Catherine Kindergarten, selected through cluster random sampling. The research instruments included: 1) creative art lesson plans,

which received appropriateness evaluation at the highest level ($\bar{x} = 4.57$, S.D = 0.47); 2) a language ability observation form with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and overall reliability of 0.84; and 3) a satisfaction interview form with content validity ranging from 0.67 to 1.00. Data were analyzed using mean, standard deviation, dependent t - test, and content analysis. The research findings revealed that: 1) the mean language ability scores of young children after participating in creative art activities using the Round Robin technique were significantly higher than before participation at the .05 statistical significance level, with overall language ability at an excellent level; and 2) the majority of children expressed positive feelings toward the activities, particularly when working peers. They felt happy, joyful, delighted, excited, and proud of their work. They had opportunities to make choices and engage in hands - on activities independently, could identify their favorite activities, and expressed a desire for similar activities in the future.

Keywords: Creative Arts, Round Robin, Language Ability, Early Childhood

บทนำ

การวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ มีความสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนสังคมโลก ซึ่งการพัฒนาและยกระดับทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพและเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องได้รับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา สร้างความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีทักษะที่จำเป็นในโลกอนาคต มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความเป็นคนดี คนเก่ง สามารถใช้ภาษาได้ดี รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึงการพัฒนาการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2565) และสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2567 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ พัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา และมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ และในจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน มีคุณภาพตามศักยภาพตามวัยต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

จากรายงานสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ปีงบประมาณ 2567 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าพัฒนาการสงสัยล่าช้าสูงสุด คือ ด้านการใช้ภาษา (Expressive Language: EL) ถึงร้อยละ 75.3 และรองลงมา คือ ด้านการเข้าใจภาษา (Receptive Language: RL) ร้อยละ 61.3 เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลย้อนหลัง (พ.ศ. 2562 - 2566) พบว่าเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าด้านภาษามีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี (สถาบันพัฒนานามัยเด็กแห่งชาติ, 2567) จากผลการรายงานจะเห็นได้ว่า พัฒนาการด้านภาษา เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนา เพราะทักษะนี้จำเป็นกับการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก และโดยเฉพาะกับเด็กปฐมวัย เป็นวัยที่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความต้องการ ความรู้สึกนึกคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้อื่น และเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน แต่ในทางกลับกัน จากผลรายงานสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ที่พบว่าพัฒนาการด้านภาษาเป็นพัฒนาการที่สงสัยล่าช้าสูงสุด ปัจจัยหลายประการที่ส่งผล ได้แก่ พันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

เด็ก ที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทักษะทางภาษาอย่างเพียงพอ การอยู่หน้าจอนานเกินไป การสอนภาษาที่มุ่งเน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้ เน้นการท่องจำ ซึ่งการใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย เป็นจุดหมายหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ที่กำหนดไว้ว่าเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) ซึ่งการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางภาษาอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพนั้น ต้องคำนึงถึงหลักการส่งเสริมที่เหมาะสมกับวัยเด็ก และเมื่อเด็กมีพื้นฐานทางภาษาที่ดี ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดีไปด้วย (ธิดา พิทักษ์สินสุข (บรรณาธิการ), 2560) การพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในระดับต่อไป โดยเฉพาะทักษะการพูด การฟัง และการสื่อสาร ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญาของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดและจินตนาการ อีกทั้งยังสามารถบูรณาการกับการเรียนรู้ด้านภาษาผ่านการพูดคุย การอธิบายและการเล่าเรื่อง (วรรณดี สุทธิณารกุล, 2559); (Eisner, W. E., 2002) ตัวอย่างกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางภาษา ได้แก่ การใช้นิทานประกอบภาพ (ศุภมาส จีรกอบสกุล, 2559); (รอฮันนี จะเลาะ, 2561) คำคล้องจองประกอบภาพ (วรรณภา เรียงกลาง, 2566)

เทคนิค Round Robin เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งผู้เรียนจะได้ผลัดกันแสดงความคิดเห็นหรือดำเนินกิจกรรมในลักษณะหมุนเวียน ส่งผลให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกอย่างเท่าเทียม (Kagan, S. & Kagan, M., 2009); (Slavin, R. E., 1995) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ส่งเสริมสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ผู้เรียนได้มีโอกาสเป็นผู้พูด และผู้ฟัง เป็นเทคนิคการสอนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผลัดกันพูด ตอบ เล่า อธิบาย การแสดงความคิดเห็น การวาด การเขียน การสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการสื่อสารและแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม อีกทั้งส่งเสริมการคิด การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์จริง ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการสร้างสรรค์และการสื่อสาร ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิค Round Robin สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการร่วมมือกันในชั้นเรียนศิลปะได้ โดยเน้นการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน ได้แก่ การวาดภาพหมุนเวียน การอธิบายเรื่องสั้นจากภาพวาดร่วมกัน ผู้เรียนจะได้ผลัดกันเพิ่มองค์ประกอบลงในผลงานชิ้นเดียวกัน ทำให้ผลงานนั้นผสมผสานความคิดของแต่ละคน จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยสนใจและมุ่งศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิค Round Robin เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย อีกทั้งเป็นแนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อเด็กเป็นสำคัญต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin ที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบแผนการวิจัยขั้นต้น (Pre - experimental research design) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวประเมินก่อนและหลังจัดกิจกรรม (One - group pretest - posttest design) ดำเนินการกระบวนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลเซนต์แคเธอรีน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 114 คน จาก 6 ห้องเรียน ซึ่งมีความพร้อมและพื้นฐานทางภาษาที่ใกล้เคียงกัน (โรงเรียนอนุบาลเซนต์แคเธอรีน, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 จำนวน 14 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก 1 ห้องเรียน

ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณด้วยโปรแกรม G*Power (Faul, F. et al., 2009) ที่กำหนดขนาดอิทธิพล (effect size) 0.80 ระดับนัยสำคัญ .05 และอำนาจการทดสอบ (power) .80 พบว่าขนาด ตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสม คือ 10 คน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน เนื่องจากทุกห้องเรียนมีการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรเดียวกัน และครูผู้สอนที่มีแนวทางใกล้เคียงกัน จึงมีพื้นฐานและความพร้อมทางภาษาที่ไม่แตกต่างกัน การเลือกใช้เพียง 1 กลุ่ม (cluster) ในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นความสอดคล้องของบริบทและความเป็นไปได้ในการดำเนินการวิจัย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดที่อาจเกิดจากอคติของคลัสเตอร์เดียว (single - cluster bias) และไม่ได้ปรับค่าตาม design effect หรือ intra - class correlation (ICC) ตามข้อเสนอของ Kish, L. และ Donner, A. & Klar, N. (Kish, L., 1965); (Donner, A. & Klar, N., 2000) จึงได้กล่าวถึงข้อจำกัดนี้

ตัวแปรต้น การจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิค Round Robin ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตั้งคำถามหรือหัวข้อ 2) ขั้นนำเสนอความคิด และ 3) ขั้นสนทนาและมีส่วนร่วม

ตัวแปรตาม

1. ความสามารถทางภาษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการฟังและเข้าใจ (Listening and comprehension abilities) 2) ด้านความสามารถในการพูดและการสื่อสาร (Expressive language abilities) 3) ด้านการเข้าใจคำศัพท์ (Vocabulary knowledge) 4) ด้านการใช้ภาษาในบริบทสังคม (Pragmatic Skills) และ 5) ด้านการรู้หนังสือเบื้องต้น (Emergent Literacy) รวม 18 ตัวบ่งชี้พฤติกรรม

2. ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin จำนวน 12 แผน จัดกิจกรรมครั้งละ 30 นาที รวม 4 สัปดาห์ แผนได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.47)

2. แบบสังเกตความสามารถทางภาษา สร้างจากการสังเคราะห์เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 18 ตัวบ่งชี้ ใช้การประเมินแบบรูบริค 4 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ (ประภาพรณ เสงี่ยมวงศ์, 2551)

3. แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ (ประภาพรณ เสงี่ยมวงศ์, 2551) และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกันทั้ง 3 ท่าน ว่าบางข้อคำถามมีความซ้ำซ้อนกัน สามารถรวมเป็นคำถามเดียวกันได้ ข้อคำถามในการสัมภาษณ์จึงลดเหลือ 5 ข้อคำถาม จาก 7 ข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเมินความสามารถทางภาษา ก่อนจัดกิจกรรม (Pre - test)

2. จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin จำนวน 12 ครั้ง (3 ครั้ง/สัปดาห์) รวม 4

สัปดาห์

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยรายบุคคล หลังสิ้นสุดกิจกรรม
4. ประเมินความสามารถทางภาษาหลังการทดลอง (Post - test) เพื่อเปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลงการวิเคราะห์ข้อมูล
1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent t - test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรม
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากคำให้สัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่ประเด็น และสรุปเชิงบรรยาย (Descriptive Summary) เพื่อสะท้อนความรู้สึกและความพึงพอใจของเด็กต่อกิจกรรม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin ที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin (n = 14)

การประเมิน	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	72	35.36	4.18	21.980*	0.000
หลังเรียน	72	62.07	6.03		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin ของเด็กปฐมวัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 35.36$, S.D. = 4.18) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 62.07$, S.D. = 6.03) ค่าสถิติทดสอบ $t = 21.980$ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin มีผลต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีความรู้สึกเชิงบวกต่อกิจกรรม โดยเฉพาะเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน มีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้น ภูมิใจในผลงานของตนเอง มีโอกาสได้เลือก ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง สามารถระบุกิจกรรมที่ตนชื่นชอบได้ และในอนาคตต้องการให้มีกิจกรรมลักษณะเช่นนี้อีก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษาหลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถทางภาษาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะโดยใช้เทคนิค Round Robin มีผลต่อการส่งเสริมความสามารถทางภาษาอย่างชัดเจนในเด็กปฐมวัย การจัดกิจกรรมศิลปะที่หลากหลายและเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก จะช่วยกระตุ้นภาษา (Piaget, J., 1952) กิจกรรมศิลปะไม่เพียงแต่กระตุ้นให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ แต่ยังเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดและความรู้สึกผ่านการสื่อสาร ทั้งในรูปแบบของตั้งคำถาม การอธิบาย การเล่าเรื่อง ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา

ความสามารถในการฟัง การพูด และการใช้ภาษา (Edwards, L., 2014) และยังช่วยฝึกฝนให้สามารถตั้งคำถาม และตอบคำถามพื้นฐานได้ สร้างประโยคง่าย ๆ ได้ เล่าเรื่องจากประสบการณ์ของตนเองได้โดยใช้คำถาม ทำไม ใคร ยังไง (Owens, R. E., 2016) จากเทคนิค Round Robin ที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำกิจกรรมศิลปะ ยิ่งส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่แตกต่าง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีโอกาสใช้ภาษาในหลายบริบท ทั้งในการอธิบายขั้นตอน การแสดงความรู้สึก การแสดงความคิดเห็น หรือโต้ตอบกับเพื่อน ส่งผลให้เด็กได้ฝึกทักษะการ ฟัง พูด และเข้าใจภาษามากขึ้น โดยฟังและเข้าใจคำสั่ง 2 - 3 ขั้นตอน ได้ตอบและใช้คำถามพื้นฐานได้เหมาะสมกับวัย ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน สามารถใช้ประโยคยาว ๆ ได้มากขึ้น ประมาณ 3 - 6 คำ ในการถามคำถาม การเล่า เรื่องทั้งจากประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ การนำเสนอผลงาน การสนทนากับเพื่อนในกลุ่ม เป็นต้น เป็นเทคนิคที่เปิดโอกาสให้เด็กได้หมุนเวียนเรียนรู้ ใช้ภาษาในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งการเรียนรู้ทางภาษาของเด็ก เกิดขึ้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Vygotsky, L. S., 1978) นอกจากนี้ยังพบอีกว่า บรรยายากการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสได้แสดงความคิด ความรู้สึก และจินตนาการผ่านการใช้สื่อและวัสดุต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การปั้น การประดิษฐ์ หรือการเล่นกับสี ศิลปะในรูปแบบนี้มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ ให้เด็กได้แสดงตัวตนอย่างอิสระตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และพัฒนาการของแต่ละคน ได้มีการ ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาอย่างมาก เนื่องจาก จะช่วยให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจด้านคำศัพท์เชิงนามธรรม โดยบอกความต้องการ ความรู้สึกได้ ซึ่งคำที่เด็กเลือกใช้ ได้แก่ ดีใจ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สนุก เป็นต้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริม ความสามารถในการรู้หนังสือเบื้องต้นอีกด้วย ได้แก่ พยัญชนะไทย ตัวอักษรภาษาอังกฤษ ชื่อของตนเอง ชื่อของ เพื่อน สามารถบรรยายรายละเอียดของภาพได้ตามวัย อีกทั้งขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ เทคนิค Round Robin นี้ เน้นให้เด็กมีส่วนร่วม เด็กได้เรียนรู้การรอคอย การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การฟัง อย่างตั้งใจ ฟังอย่างเข้าใจ รู้ลึกปลอดภัยทางอารมณ์ การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมสนทนาแบบ Round Robin หรือวนรอบ ส่งเสริมการฟังอย่างลึกซึ้งและการคิดต่อยอด เมื่อเด็กฟังความคิดของเพื่อนในรอบก่อนหน้า ฝึกทักษะการฟังแบบตั้งใจ (active listening) ซึ่งช่วยเพิ่มสมาธิ ความเข้าใจ และการจดจำเนื้อหา (Slavin, R. E., 2014); (Kagan, S. & Kagan, M., 2009); (Hattie, J. A. C., 2009) นอกจากนี้ขั้นตอนการสอนโดยเฉพาะในขั้น นำเสนอความคิด (ขั้นตอนที่ 2) ส่งเสริมทั้งความสามารถในการฟังและเข้าใจ รวมถึงความสามารถในการพูดและ การสื่อสารไปพร้อมกัน เด็กต้องฝึกฟังความคิดของเพื่อนอย่างตั้งใจ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการทำความเข้าใจ ภาษาและในระหว่างขั้นสนทนาและมีส่วนร่วม (ขั้นตอนที่ 3) ได้ฝึกใช้คำศัพท์และประโยคที่ซับซ้อนขึ้นเพื่ออธิบาย และบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของตนเองอย่างมีเหตุผลในบริบทสังคม จากการสร้างสรรค์และอภิปราย ผลงาน การฝึกฝนการสื่อสารด้วยวาจาอย่างมีโครงสร้างเช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kagan, S. ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีโครงสร้างชัดเจนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้ฝึกฝนและพัฒนา ทักษะการสื่อสาร เชื่อมโยงผลงานศิลปะเข้ากับประสบการณ์เดิมและการเล่าเรื่อง ฝึกทักษะการเล่าเรื่องซึ่งเป็น รากฐานของการอ่านและเขียนอย่างเป็นทางการ การกระทำที่เด็กพูดเกี่ยวกับภาพและพูดเชื่อมโยงภาพกับ ประสบการณ์ตนเอง เป็นการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์กับทักษะการรู้หนังสือได้ อย่างเป็นรูปธรรม (Kagan, S., 1994) และสอดคล้องกับ Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. ที่กล่าวว่า หากเด็กได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการฟังที่ดีตั้งแต่เยาว์วัย จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายและ รวดเร็ว กิจกรรมศิลปะที่มีลักษณะ “หลากหลาย” และ “หมุนเวียน” ยังช่วยกระตุ้นความสนใจใหม่ ๆ ทำให้เด็ก ไม่เบื่อ ส่งผลต่อความสม่ำเสมอในการใช้ภาษาเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผลคะแนนความสามารถ ทางภาษาหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Whitehurst, G. J. & Lonigan, C. J., 1998)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาด้านความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin จากการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกสนุกสนาน มีความสุข และรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ชื่นชอบกิจกรรมที่ช่วยให้พวกเขาได้คิดสร้างสรรค์และทำเอง เช่น การใช้สีในการระบายหรือการปั้นแป้ง เด็กหลายคนรู้สึกตื่นเต้น ที่ได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ไม่ซ้ำกันทุกครั้ง และลงมือทำด้วยตนเอง เช่น การระบายสี การปั้นแป้ง การพิมพ์ภาพจากวัตถุธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้แบบ “Constructivism” ซึ่งเน้นการสร้างความรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียน (Piaget, J., 1962) เมื่อลงมือทำกิจกรรมด้วยความรู้สึกสนุกและภูมิใจ เด็กจะพัฒนาภาษาโดยไม่รู้ตัว การสังเกต การตั้งคำถาม การเล่าเรื่อง และการใช้คำอธิบาย จากการสัมภาษณ์เด็กปฐมวัยพบว่า เด็กหลายคนสามารถอธิบายความรู้สึกของตนเองได้อย่างชัดเจนผ่านภาษาที่แสดงถึงความสุข ความสนุก และความภาคภูมิใจ เช่น “สนุกค่ะ ได้เลือกสีเอง” หรือ “หนูอยากให้มีบ๊วย ๆ ได้เล่นสี นิดสนุกมากค่ะ” ทั้งหมดล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางภาษา (Owens, R. E., 2016) กิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและเน้นการลงมือปฏิบัติ เช่นในเทคนิค Round Robin ยังช่วยให้เด็กเกิดภาวะที่จดจ่อกับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างเต็มที่จนกระทั่งลืมเวลาและคนรอบข้าง ซึ่งเป็นผลมาจากความสมดุลระหว่างความท้าทายของกิจกรรมกับความสามารถที่ตนเองมี (Flow) (Csikszentmihalyi, M., 1990) ซึ่งเป็นภาวะที่บุคคลมีความสุขและมีสมาธิกับกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการใช้ภาษาอย่างลื่นไหลและต่อเนื่องในการสื่อสารกับเพื่อนและครู เด็กส่วนใหญ่ชอบทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัส ทำให้เกิดการหัวเราะและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน เด็กยังรู้สึกภูมิใจและมั่นใจ เมื่อได้รับคำชมจากเพื่อนและครู หมุนเวียนกันพูด แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หมุนเวียนกันสร้างสรรค์ผลงาน โดยเด็กได้กล่าวว่า “ชอบพิมพ์ภาพกับเพื่อน” “ชอบร้อยเชือกดาวมากที่สุดเลยครั้บ” สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาภาษาในบริบทสังคม (Pragmatics) Pence, K. L., & Justice, L. M., 2011 เนื่องจากการสื่อสารระหว่างเพื่อนเป็นการฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ใช้คำพูดเพื่อประสานความร่วมมือกับผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Vigotsky, L. S. (Vigotsky, L. S., 1978) เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) อย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบ ส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการทางภาษาในด้านการใช้ภาษาในบริบทสังคม (Pragmatics) และด้านการพูดและการสื่อสาร (Expressive Language) (Pence, K. L. & Justice, L. M., 2011) ครูหรือเพื่อนสามารถทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยงทางภาษา” ช่วยพัฒนาให้เด็กสามารถใช้ภาษาได้ซับซ้อน เด็ก ๆ ชอบในกิจกรรมศิลปะและต้องการให้จัดกิจกรรมทุก เพราะสนุกและได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แสดงออกถึงความเป็นตัวเอง แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และการแสดงออกทางตัวตน (self-expression) เมื่อได้รับโอกาสในการเลือกและการแสดงออก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้ (วรรณิ เทพสิงห์, 2562) นอกจากนี้สามารถเล่าเรื่องกิจกรรมให้ครอบครัวฟัง โดยเน้นเรื่องที่รู้สึก ภูมิใจ และสนุก มีคำถามเกี่ยวกับรายละเอียด เช่น สีที่ใช้หรือขั้นตอนการทำงาน และบางครั้งมีการให้คำชม ที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับเด็ก โดยการที่เด็กกล่าวว่า “เล่าให้แม่ฟังว่าวันนี้ได้ปะภาพผลไม้ที่ชอบทานด้วยค่ะ” “แม่บอกว่าผมเก่ง” การที่เด็กได้พูดถึงกิจกรรมกับคนในครอบครัวอย่างกระตือรือร้น เช่น เล่าให้แม่ฟังว่าทำอะไรที่โรงเรียน หรือ ได้คำชมจากคนในครอบครัว บ่งชี้ถึงการขยายขอบเขตของภาษาจากห้องเรียนสู่ชีวิตจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ภาษาปฐมวัย (Snow, C. E., 2011) การที่เด็กต้องเล่าเหตุการณ์ หรือผลงานของตนเองให้คนอื่นฟัง คือการฝึกทักษะภาษาในเชิงการจัดลำดับเหตุการณ์ (sequencing) และการเล่าเรื่อง (narrative skill) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เด็กจะได้ฝึกใช้คำศัพท์ใหม่ สร้างประโยค และเลือกใช้ภาษาให้เหมาะกับผู้ฟัง (Owens, R. E., 2016); (Pence, K. L. & Justice, L. M., 2011)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin ส่งผลต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ทั้งด้านการฟังและเข้าใจ การพูดและการสื่อสาร การเข้าใจคำศัพท์ การใช้ภาษาในบริบทสังคม และการรู้หนังสือเบื้องต้น โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางภาษาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก อีกทั้งยังมีความพึงพอใจสูงต่อกิจกรรม เพราะได้แสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และจินตนาการอย่างอิสระ กิจกรรมที่หมุนเวียนหลากหลาย และสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และเชื่อมโยงความสามารถทางภาษากับประสบการณ์จริง ข้อเสนอแนะคือ ในเชิงปฏิบัติสำหรับครูที่จะนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค Round Robin ไปใช้ ควรจัดรอบการพูดและแลกเปลี่ยน โดยกำหนดให้เหมาะสมกับวัย เพื่อรักษาความสนใจและส่งเสริมการฟังอย่างตั้งใจ วางโครงสร้างกิจกรรม โดยเริ่มจากคำถามง่าย ๆ กระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องจากประสบการณ์ตนเอง และจึงต่อยอดสู่การอธิบายหรืออภิปราย ควรใช้สื่อศิลปะที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศเชิงบวก และต่อยอดกิจกรรมสู่ครอบครัว นอกจากนี้ควรนำไปปรับใช้ในรูปแบบกิจกรรมอื่น ๆ ในระดับปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงขยายผลสู่การพัฒนาความสามารถทางการอ่านและการเขียน เพื่อเสริมสร้างรากฐานทางภาษาที่มั่นคงสำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป และจัดทำคู่มือสำหรับครูปฐมวัย เพื่อนำไปใช้ในห้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>
- _____. (2568). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๘ สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก https://academic.obec.go.th/web/images/document/1760950909_d_1.pdf <https://www.obec.go.th/1055414>
- ธิดา พิทักษ์สินสุข (บรรณาธิการ). (2560). การส่งเสริมความสามารถทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพลัสเพรส จำกัด.
- ประภาพรรณ เสี่ยงวงศ์. (2551). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการวิจัยในชั้นเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อี.เค.บุ๊คส์.
- รอฮันนี เจละละ. (2561). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้นิทานประกอบภาพ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 13(1), 41-46.
- โรงเรียนอนุบาลเซนต์แคเธอรีน. (2567). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2567. ปทุมธานี: โรงเรียนอนุบาลเซนต์แคเธอรีน.
- วรรณดี สุทธิธรากุล. (2559). แนวทางการจัดประสบการณ์ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณภา เรียงกลาง. (2566). การพัฒนาทักษะการพูดของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์คำคล้องจองประกอบภาพ โรงเรียนบ้านพระพุทธ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครราชสีมา. วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 5(2), 14-22.
- วรรณ เทพสิงห์. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศุภมาส จีรอกอบสกุล. (2559). ทักษะทางภาษาด้านการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านนิทานร่วมกัน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ. (2567). รายงานสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ 2567. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก https://nich.anamai.moph.go.th/kpr67/download?id=121329&mid=38799&mkey=m_document&lang=th&did=35617
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2565). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๒) ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐). เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.senate.go.th/assets/porttals/181/fileups/180/files/12-การพัฒนาการเรียนรู้.pdf>
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
- Donner, A. & Klar, N. (2000). *Design and analysis of cluster randomization trials in health research*. London: Arnold.
- Edwards, L. (2014). *The creative arts: A process approach for teachers and children*. (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Higher Ed.
- Eisner, W. E. (2002). *The arts and the creation of mind*. New Haven: Yale University Press.
- Faul, F. et al. (2009). Statistical power analyses using GPower 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41(4), 1149-1160.
- Hattie, J. A. C. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Retrieved October 6, 2024, from https://inspirasifoundation.org/wp-content/uploads/2020/05/John-Hattie-Visible-Learning_-A-synthesis-of-over-800-meta-analyses-relating-to-achievement-2008.pdf
- Kagan, S. & Kagan, M. (2009). *Kagan cooperative learning*. San Clemente, CA: Kagan Publishing.
- Kagan, S. (1994). *Cooperative learning*. Retrieved October 6, 2024, from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2177222>
- Kish, L. (1965). *Survey sampling*. United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Owens, R. E. (2016). *Language development: An introduction*. (9th ed.). Boston: Pearson.
- Pence, K. L. & Justice, L. M. (2011). *Language development from theory to practice*. (2nd ed.). Boston: Pearson.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. New York: International Universities Press.
- _____. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. New York: W. W. Norton & Company.
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice*. (2nd ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- _____. (2014). *Educational psychology: Theory and practice*. London: Pearson.
- Snow, C. E. (2011). Academic language and the challenge of reading for learning about science. *Science*, 333(6049), 450-452.

- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Whitehurst, G. J. & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872.

การบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอฟนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 2*

SCHOOL ADMINISTRATORS' STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT FOR DEVELOPING
DESIRABLE CHARACTERISTICS OF STUDENTS IN NETWORK
SCHOOLS PHANAT NIKHOM DISTRICT UNDER THE CHON BURI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

น้ำฝน พรินรัมย์, ทศพร เกตุพนอม*

Namfon Parinram, Thaspor Kettanom*

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอฟนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของแต่ละสถานศึกษาด้วยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอฟนสนิม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการบริหารงานกิจการนักเรียน มีแนวทางการพัฒนาประกอบด้วยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรกำหนดเทคนิควิธีให้รัดกุมและเป็นระบบ การประเมินผลควรมีกระบวนการวัดคุณค่าของนักเรียนอย่างต่อเนื่องชัดเจนบนพื้นฐานของความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน การวางแผนงานกิจการนักเรียน ควรจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบายประเมินมาตรฐานประกันคุณภาพ มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม ควรส่งเสริมปลูกฝังสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การบริหารงานกิจการนักเรียนควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับนักเรียนโดยตรงให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงามส่งเสริมพัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการนักเรียน, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, โรงเรียนเครือข่าย, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

Abstract

This descriptive research aimed to investigate the level and development guidelines for school administrators' student affairs management (SAM) to enhance desirable student characteristics within the network schools of Phanat Nikhom District, Chonburi Primary Educational Service Area Office 2. The sample comprised 226 individuals selected using Krejcie and Morgan's table and stratified random sampling. Data were collected using a 5-point rating scale questionnaire and interviews, which showed strong reliability (IOC: 0.67 - 1.00). Statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis. Findings revealed that the overall level of student affairs management was at the highest level (not provided in original). The highest-scoring dimension was the operation of the student care and support system, while the lowest-scoring dimension was the administration of student affairs. Proposed development guidelines include: Ensuring the student care and support system uses tightly defined, systematic techniques, with evaluation based on continuous measurement and unified standards; Mandating that student affairs planning aligns with policies, evaluates quality assurance standards, and maintains updated regulations; Promoting discipline and ethics by instilling student conscience and responsibility; Improving the administration of student affairs by organizing direct student activities to foster knowledge, capability, and virtuous conduct, promote development use free time productively and give encouragement to students.

Keywords: Student Affairs Management, Desirable Characteristics, Network Schools, Chon Buri Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การที่โรงเรียนจะมุ่งสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพได้นั้น นอกจากจะต้องพยายามแสวงหาและจัดสรรความรู้ที่ดีมีประโยชน์มาให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนยังต้องให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนให้ดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขในบรรยากาศหรือสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และมีความเจริญงอกงามในบุคลิกภาพทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์และสติปัญญา งานกิจการนักเรียนเป็นงานหนึ่งในหลายงานของการบริหารโรงเรียนที่มีความสำคัญเพราะเป็นงานที่เกี่ยวกับนักเรียนนอกห้องเรียนไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายในการสร้างเสริมให้นักเรียนเจริญเติบโตและมีพัฒนาการพร้อมในทุก ๆ ด้านเพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป (ยุทธนา เลิศคลัง, 2565)

การบริหารกิจการนักเรียนส่งผลถึงการพัฒนบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถในการขณะที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียนว่ามีความสำคัญในการช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมเพื่อเป็นคนดีและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนและในสังคมได้อย่างมีความสุขและยังเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัย มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน มีความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งยังมีศีลธรรมจริยธรรมในการครองตนทำให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมยุค AI (Artificial Intelligence) ได้อย่างปกติสุข จะเห็นได้ว่าการบริหารกิจการนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ด้วยผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ที่สำคัญในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ส่งเสริม กำกับ และติดตาม เสริมสร้าง กระบวนการเรียนรู้ ให้คำแนะนำ

และผสมผสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะ เจตคติคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีให้กับผู้เรียนที่จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (พัธจักร พราวไธสง, 2566)

โรงเรียนเครือข่ายอำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานด้านการบริหารกิจการนักเรียน จากการศึกษาสมุดบันทึก ประจำวันภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอพนสนิม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการ กำหนดแนวปฏิบัติในเรื่องของระเบียบวินัยและอาจรวมถึงเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่ยังไม่เพียงพอจึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และจากการสำรวจสมุดบันทึกรายชื่อนักเรียนที่มาโรงเรียนสาย พบว่า มีนักเรียนที่มาโรงเรียนสาย คิดเป็นร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมดที่มาไม่ทันเข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธงหรือมาโรงเรียนในระหว่างที่มีการเรียนการสอนแล้วปัญหาดังกล่าวหากเกิดขึ้นเป็นประจำก็อาจส่งผลให้นักเรียน ขาดการมีวินัยในตนเอง เช่น การตรงต่อเวลา การเคารพกฎกติกาของสังคม รวมไปถึงการจัดการตนเองของนักเรียน นอกจากนี้จากสื่อที่นำเสนอความรุนแรงทั้งจากการเล่นเกม การรับชมรายการโทรทัศน์ การเล่นอินเทอร์เน็ต และจากคุณลักษณะของนักเรียนเอง จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนประพฤติดุกระเบียบ วินัย ซึ่งการส่งเสริมพัฒนานักเรียนในด้านระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่ตนเองได้ ถือว่าเป็นภารกิจหลักในการบริหารกิจการนักเรียนและจากการรายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า โรงเรียนยังคงมีปัญหาในเรื่องของการดำเนินการจัดการจัดทำระบบและขั้นตอนรับฟังเสียงสะท้อนของนักเรียนในการจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียน รวมไปถึงการนิเทศกำกับติดตามและการประเมินผลรายงานผลการดำเนินงาน (รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนเครือข่ายอำเภอพนสนิม, 2567)

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการบริหารกิจการนักเรียนในด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานวินัย คุณธรรม จริยธรรม และด้านการส่งเสริมงานกิจการนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาจึงควรมีการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่ายอำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 เพื่อที่จะส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม ปีการศึกษา 2568 จำนวน 539 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูในโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม จำนวน 226 คน โดยการเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970) จากนั้นใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นชั้น

(Strata) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากจำนวนครูตามสัดส่วนของสถานศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากนักวิชาการ นักการศึกษาอย่างหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยมปฏิบัติการโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูจำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยหลังจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ต (Likert Scale) ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ทาง google form จำนวน 226 คนได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

ด้านที่	การบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	การวางแผนงานกิจการนักเรียน	4.62	0.59	มากที่สุด	3
2.	การบริหารงานกิจการนักเรียน	4.33	0.60	มาก	5
3.	การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.53	0.72	มากที่สุด	4
4.	การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.74	0.48	มากที่สุด	1
5.	การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	4.69	0.49	มากที่สุด	2
รวม		4.58	0.57	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 การบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนที่อยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 4 อันดับแรก คือ 1) ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 4.74$, S.D.= 0.48) 2) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.69$, S.D.= 0.49) 3) ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.59) และ 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.72) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.60)

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.33$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอว่า ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงามและกำหนดแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนโดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการขับเคลื่อนการบริหารด้านนี้ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ให้เป็นพลเมืองดีมีคุณค่าต่อสังคมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรกำหนดเทคนิควิธีให้รัดกุมและดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีแผนและโครงการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.2 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการที่มีระบบเพื่อวัดคุณค่าของนักเรียนอย่างต่อเนื่องชัดเจน มีการสังเกต จดบันทึกและประเมินโดยหัวหน้างาน บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมีมาตรฐานแบบเดียวกัน

2.3 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบายประเมินมาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน

2.4 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย

2.5 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงามและกำหนดแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนโดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรม จริยธรรมและด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเล็งเห็นว่าการบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่ช่วยสร้างพัฒนาการแก่นักเรียนให้บังเกิดความสำเร็จองรวมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้มีกรอบที่เป็นแนวทางนำนักเรียนไปสู่สังคมแห่งการทำงาน เกิดการเรียนรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ มีการฝึกฝนและมีทักษะความรู้ที่ถูกต้องตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งงานบริหารกิจการนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์แบบ มีจิตสำนึกทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ พัฒนาบุคลิกลักษณะ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม เจตคติในการดำเนินชีวิต นักเรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนค้นพบความถนัดและความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิพงษ์ สุดเกตุ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าการบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนขนาดกลางมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ตลอดจนสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถประกอบอาชีพอันเป็นสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (วุฒิพงษ์ สุดเกตุ, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์จักร พรวัวไธสง ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารมีระบบการจัดด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาตัวนักเรียนตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ เพื่อเติมเต็มศักยภาพให้นักเรียนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์โดยมีการลงมือทำจริง สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิต อีกทั้งให้นักเรียนค้นพบศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือกตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ (พงษ์จักร พรวัวไธสง, 2566)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรกำหนดเทคนิควิธีให้รัดกุมและดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีแผนและโครงการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิพงษ์ สุดเกตุ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนขนาดกลาง ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำเนินชีวิตเพื่อให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตทั้งปวง (วุฒิพงษ์ สุดเกตุ, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธนา เลิศคลัง ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการติดตามกำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาและจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลอย่างเป็นระบบ บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานเสนอตามลำดับสายงาน ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนดและสรุป รายงานผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อผู้บริหารสถานศึกษา (ยุทธนา เลิศคลัง, 2565)

2.2 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการที่มีระบบเพื่อวัดคุณค่าของนักเรียนอย่างต่อเนื่องชัดเจน มีการสังเกต จดบันทึกและประเมินโดยหัวหน้างาน บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมีมาตรฐานแบบเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือและเอกสาร เผยแพร่ตามหลักการของประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้บริหารภาคของประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน ส่งเสริมให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการทำกิจกรรมของคณะกรรมการ นักเรียนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์จักร พรวัวไธสง ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนควรมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ มีการประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยภายในโรงเรียนและการประเมินในรูปแบบคณะกรรมการ รวมทั้งการวิเคราะห์ผลการประเมินผลงานกิจการนักเรียน เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนต่อไป (พงษ์จักร พรวัวไธสง, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลฤทัย เนตรทิพย์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านบ่อหลวง อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนควรประเมินทุกด้านทั้งในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน การจัดอุปกรณ์ ระยะเวลาที่จัด สถานที่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนักเรียน คุณค่าที่ได้รับและข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียนในครั้งต่อไป (กมลฤทัย เนตรทิพย์, 2564)

2.3 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบายประเมินมาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการเชื่อมโยงข้อมูลและคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นซึ่งเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติงาน มีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเนอย่างใช้ดุลยพินิจในการวางแผนงานกิจการนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์งานกิจการนักเรียน ติดตาม สรุป ประเมินผลและรายงานการดำเนินงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ วรียา สายสว่าง ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนตามวงจรคุณภาพ เดมมิ่ง (PDCA) สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาภาคสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีกระบวนการวางแผนงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบมีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน มีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กำหนดกลยุทธ์ในการ ปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล ทำให้บรรลุผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา (วรียา สายสว่าง, 2566) นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธนา เลิศคลัง ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนคุรุราษฎร์ รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนงานกิจการ นักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการ นักเรียน จัดทำเอกสาร แผนภูมิสายงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในส่วนที่เกี่ยวข้อง วางแผนจัด กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบและเชื่อมั่น ในตนเอง (ยุทธนา เลิศคลัง, 2565)

2.4 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริม ปลุกฝัง สร้างจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาความประพฤติ และระเบียบวินัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีนโยบายปลุกฝังความมีน้ำใจให้เกิดแก่ตัวนักเรียนทุกคนเพื่อพัฒนา ให้เป็นบุคคลที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปลุกจิตสำนึกในการมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน ครูและ โรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านการมีวินัย มีความรับผิดชอบและ เชื่อมั่นในตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ อนุพงศ์ จุงใจ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกิจการ นักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา พบว่า การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างขวัญ และกำลังใจแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดีและมีความสามารถด้านวิชาการ และด้านกิจกรรม จัดค่ายคุณธรรมเพื่อ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียนทุกระดับชั้น ปลุกฝัง สร้างจิตสำนึก ดูแลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (อนุพงศ์ จุงใจ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพล แสงงาม ที่ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารกิจการ นักเรียนในโรงเรียนด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี มีการเผยแพร่ เกียรติประวัติของนักเรียนที่ประพฤติดีให้ปรากฏไว้เป็นหลักฐานและเป็นปัจจุบัน (ณัฐพล แสงงาม, 2564)

2.5 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ผลการศึกษาพบว่าควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับนักเรียนโดยตรงให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงามและกำหนดแนวทางส่งเสริมการจัด กิจกรรมนักเรียนโดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการ วางแผนงานฝ่ายกิจการนักเรียน จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติงาน จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของ ฝ่ายกิจการนักเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนา กำกับติดตามการดำเนินงานของฝ่ายกิจการนักเรียน ให้เป็นไปตามเวลา ประเมินผลการปฏิบัติงานและสรุป จัดประชุมคณะกรรมการบริหารเพื่อรับทราบปัญหาจาก การดำเนินงานภายในฝ่ายกิจการนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของสุกัญญา นามธรรม ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการ บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นการจัดบริการในด้านต่าง ๆ ที่เป็นการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้เวลา นอกเหนือจากการเรียนมาทำกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจและฝึกฝน

การใช้ชีวิตที่มีคุณภาพ การเสริมประสบการณ์ในสังคม ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัยในตนเองซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนค้นพบตนเองในการก้าวเข้าสู่สังคมและเป็นคนที่มีความรู้และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป (สุกัญญา นามธรรม, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของกัลยาณี รัตนบุตร ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารระบบคุณภาพงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการบริหารระบบคุณภาพงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ที่ทันสมัยตามสถานการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้มีวินัยในตนเอง อีกทั้งพัฒนาความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและค้นหาความเป็นตัวตนของนักเรียน (กัลยาณี รัตนบุตร, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า 1) ระดับการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วย ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้บริหารควรมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อมั่นในด้านคุณค่าความเป็นมนุษย์ เชื่อมั่นในความเสมอภาคด้านความคิดและความรู้สึก เชื่อมั่นในพัฒนาการของทุกคนตามวุฒิภาวะและประสบการณ์จะทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์เสมอ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) ควรกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางการปฏิบัติงานการบริหารกิจการนักเรียนที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกโรงเรียนเครือข่าย 2) ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการ เพื่อสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม 3) ควรส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกให้นักเรียนตามวัยและวุฒิภาวะโดยการใช้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และการเสริมแรงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาถึงสภาพปัญหาของนักเรียนเฉพาะด้าน เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรม, การเรียน, เศรษฐกิจหรือปัญหาทางสังคมอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบหรือประสิทธิผลของการบริหารกิจการนักเรียนในทุก ๆ โรงเรียนเครือข่าย อำเภอพนสนิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 เพื่อนำมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กมลฤทัย เนตรทิพย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- กัลยาณี รัตนบุตร. (2564). รูปแบบการบริหารระบบคุณภาพงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ณัฐพล แสงงาม. (2564). สภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัลลภ พร้าวไธสง. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุทธนา เลิศคลัง. (2565). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ สังกัดสำนักงานเขต. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนเครือข่ายอำเภอพนัสนิคม. (2567). รายงานการประเมินตนเอง (SAR). ชลบุรี: โรงพิมพ์โรงเรียนกลุ่มเครือข่าย.
- วริยา สายสว่าง. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนตามวงจรคุณภาพ เดมมิ่ง (PDCA) สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วุฒิพงษ์ สุดเกตุ. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- สุกัญญา นามธรรม. (2565). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อนุพงศ์ จูงใจ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (4th ed). New York: Harper & Row .
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก*

DEVELOPMENT OF PUBLIC HEALTH POLICY AND LOCAL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS AFFECTING THE LIFE QUALITY OF PEOPLE IN NAKHON NAYOK PROVINCE

สุรกิจ ลิมสิทธิกุล*, ภมร ชันระหัตต์, ธนิสร ยืนยง

Surakij Limsitthikul*, Phamorn Khanthahat, Tanisorn Yeunyong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) วิเคราะห์การพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของ ประชาชน และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก เป็นวิจัยเชิง ผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครนายก จำนวน 400 คน เลือกโดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane, T. และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครนายก และประชาชน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามโดยการ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.80 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับเท่ากับ .90 ผ่านเกณฑ์ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผ่านหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) ได้เท่ากับ 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิต ของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.22) 2) ผลวิเคราะห์ตัวแปร ด้านการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (X_5) ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค (X_1) และบุคลากรเป็นเลิศ (X_3) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพกายใจสม่ำเสมอ มุ่งสร้างความ มั่นใจในศักยภาพของตนเอง ให้ความรู้และการเข้าถึงความมั่นคงในชีวิตประจำวัน และสนับสนุนการสร้าง ความสัมพันธ์และเครือข่ายที่ดีในชุมชนและครอบครัวผ่านการแลกเปลี่ยนและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ, การพัฒนาท้องถิ่น, คุณภาพชีวิตของประชาชน

Abstract

This study aimed to: 1) Examine the level of quality of life among people in Nakhon Nayok Province; 2) Analyze the development of public health and local development policies of subdistrict administrative organizations that affected the people's quality of life; and 3) Propose

approaches for improving their quality of life. A mixed - methods research design was employed. The samples consisted of 400 residents aged 18 years and over who were eligible voters in Nakhon Nayok Province, determined using Yamane, T.'s formula. Key informants included 20 participants comprising executives of subdistrict administrative organizations and local residents. The research instruments included a questionnaire that had been validated for content validity, with an Index of Item - Objective Congruence (IOC) of 0.80 and an overall reliability coefficient of 0.90, as well as an in - depth interview schedule that achieved a Content Validity Index (CVI) of 1.00. Data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and descriptive analysis. The findings revealed that: 1) The overall quality of life of the people was at a high level ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.22); 2) The variables related to the development of natural resources, environment, and tourism (X_5), health promotion and disease prevention (X_1), and personnel excellence (X_3) significantly affected the people's quality of life at the 0.05 level of statistical significance; and 3) The proposed approaches for improving quality of life included promoting regular exercise and holistic health care, enhancing confidence in personal potential, providing knowledge and access to daily life stability, and supporting the development of strong community and family networks through mutual exchange and understanding.

Keywords: Public Health Policy, Local Development, Life Quality of People

บทนำ

คุณภาพชีวิต (Quality of Life: QOL) ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศและเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการภาครัฐ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาตามกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO) ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยคุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ถึงความพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ตามภาวะสุขภาพ ความพึงพอใจในชีวิต และความรู้สึกต่อตนเองที่ได้รับความช่วยเหลือจากสังคม (Padilla, G. V. & Grant, M. M., 1985) แม้ว่าภาพรวมคุณภาพชีวิตของคนไทยจะอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังคงเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุ และแรงงานนอกระบบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงบริการทางการเงินและสวัสดิการสังคมอย่างไม่ทั่วถึง รวมถึงความท้าทายด้านสุขภาพจากปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ที่เพิ่มขึ้นในสังคมสูงวัย จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีกลไกเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างเท่าเทียม

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ หมายถึง การพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วทุกพื้นที่ รวมถึงการยกระดับไปสู่ความเชี่ยวชาญ ในด้านการแพทย์แม่นยำ และยกระดับระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ โดยอยู่บนพื้นฐานหลักประสิทธิภาพและความยั่งยืนทางการคลังของประเทศ ส่งเสริมให้มีมาตรการสร้างเสริมสุขภาพและอนามัยให้คนไทยทุกช่วงวัยมีสุขภาพแข็งแรงและลดอัตราการเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง พร้อมทั้งจัดให้มีสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อสุขภาพของประชาชนอย่างเหมาะสมและพอเพียง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562) การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพนั้น มีขอบเขตกว้างกว่านโยบายด้านสาธารณสุข โดยหมายถึงนโยบายทุกสาขาที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสุขภาวะของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด "Health in All Policies" ขององค์การอนามัยโลก (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, 2550) กรอบแนวคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค 2) ด้านบริการเป็นเลิศ

3) ด้านบุคลากรเป็นเลิศ และ 4) ด้านบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความเข้มแข็งของผู้นำและการดำเนินงานแบบบูรณาการ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม (ประเสริฐ เล็กสรรเสริญ และประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2560)

ในส่วนของการพัฒนาท้องถิ่นนั้น หมายถึง กระบวนการ (Process) ที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดทำแผนและลงมือปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้มีความเป็นปึกแผ่นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ (เพชรสุดา ภูมิพันธุ์, 2558) การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ครอบคลุม 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และ 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูงจะต้องอาศัยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และความเป็นธรรมในการดำเนินงาน ซึ่งล้วนส่งผลต่อความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตในระยะยาว และหากกล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาชุมชน มี 4 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน โดยเฉพาะมีหลักเกณฑ์ เช่น การศึกษาและสำรวจสภาพของชุมชนขั้นการพิจารณาขีดความสามารถของชุมชน ขั้นที่จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการขั้นวางแผนพัฒนา ขั้นดำเนินการตามแผน และขั้นประเมินกิจกรรมที่ปฏิบัติไปและอาจมีการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมต่อเนื่อง ที่พัฒนาขึ้นไปอีก เป็นต้น โดยการร่วมมือจากคนกลุ่มเล็ก ๆ 2 - 3 คน ไปสู่การร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นที่ช่วยกันตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติการร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบเป็นการมองการพัฒนาชุมชนว่าเป็นการพัฒนาตัวประชาชนให้มีพฤติกรรมที่พึง 2) การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) คือ เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ตั้งกำหนดไว้ในกาเนินการพัฒนาชุมชนต้องมีเป้าหมายไว้ล่วงหน้าแล้วนำวิธีการพัฒนาชุมชนไปเร่งรัดปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาบุคลากร (Human Resources) เน้นที่การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองและชุมชน การพัฒนาบุคลากรจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และ 4) การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participation) หัวใจสำคัญคือการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชุมชนของตนเอง การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมรับผิดชอบ และทำให้การพัฒนาที่มีความยั่งยืนมากขึ้น (บุญยิ่ง ประทุม, 2566)

สำหรับช่องว่างทางการวิจัย (Gap of Knowledge) คือ แม้จะทราบถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสองกับคุณภาพชีวิตในภาพรวม แต่ยังขาดการวิเคราะห์ที่ชัดเจนถึงรูปแบบการบูรณาการและน้ำหนักอิทธิพลเฉพาะของแต่ละองค์ประกอบย่อย (PPH 4 ด้าน และ LD 3 ด้าน) ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต (QOL 4 ด้าน) ในบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ชนบทที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และอาชีพเกษตรกรรมสูง อย่างจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่หลากหลายและวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ยังคงความเป็นชนบทและพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรม แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่จะมีการกิจหลักในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน แต่ลักษณะทางภูมิประเทศและการกระจายตัวของประชากรส่งผลให้การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดย อบต. ยังคงเผชิญกับความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำและประสิทธิภาพที่ไม่สม่ำเสมอในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ข้อมูลด้านสาธารณสุขยังสะท้อนความท้าทายในการจัดการโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพอย่างยั่งยืน ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายกจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อค้นหารูปแบบการดำเนินงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในมิติที่แท้จริงและเป็นรูปธรรมจากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนา

ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยได้การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาระดับความคิดเห็น รวมถึงวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนา และต้องการข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ ให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครนายก จำนวน 234,576 คน แบ่งเป็น ชาย 116,407 คน หญิง 118,169 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครนายก จำนวน 400 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตรของทาโร ยามาเนะ (Yamane, T., 1973) และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 5 เปอร์เซ็นต์ โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน (proportional stratified sampling) โดยจะแบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิ ทำการเลือกตัวอย่างจากแต่ละชั้นในสัดส่วนที่แตกต่างกันซึ่งจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เพียงพอในการสำรวจ และ ขั้นที่ 2 เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างที่ประชากรมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่าง โดยวิธีการจับสลาก (lottery sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี (Base on) ทางรัฐศาสตร์ การสาธารณสุข และสังคมศาสตร์ ได้แก่ กรอบแนวคิดปัจจัยส่วนบุคคล (Babbie, E. R., 2016) กรอบแนวคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (PPH) (World Health Organization, 2014) กรอบแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่น (Local Development: LD) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และแนวคิดคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QOL) (THE WHOQOL GROUP, 1998) เพื่อสร้างตัวแปรและองค์ประกอบย่อยในการวัดผลการวิจัย ได้ข้อคำถาม จำนวน 60 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ และ 5) รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค 2) ด้านบริการเป็นเลิศ 3) ด้านบุคลากรเป็นเลิศ และ 4) ด้านบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 14 ข้อ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และ 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชน จำนวน 16 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางด้านสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วน (Rating Scale) จะเป็นข้อความที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ยกเว้นประเด็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กำหนดหลักเกณฑ์วัดคะแนนเฉลี่ยของระดับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล คุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก และความหมายจากแบบสอบถามที่วัดได้ออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert, R., 1993) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ/การพัฒนาท้องถิ่น/คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ/การพัฒนาท้องถิ่น/คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ/การพัฒนาท้องถิ่น/คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ/การพัฒนาท้องถิ่น/คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ/การพัฒนาท้องถิ่น/คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาไปตรวจสอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม จำนวน 3 ท่าน และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (index of item objective congruence) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence)

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

$$IOC = \frac{239}{3} = 80$$

โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.80

3.2 การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังจากที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try - out) กับกลุ่มตัวอย่างบุคลากรทางการศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ มากกว่า 0.70 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 (พิเศษทศนิยม) แสดงดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	0.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
0.899	48

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน และนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบ จำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ การพัฒนาท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และวิเคราะห์ตัวแปรนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายกสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis: MRA) โดยผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ Multiple Regression ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร 2) ตัวแปรตามมีความต่อเนื่อง 3) ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนคงที่ (Homoscedasticity) 4) ไม่เกิดภาวะพหุคูณ (Multicollinearity) 5) ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระจากกัน และ 6) ความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปกติ (Normality)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายก(นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/รอง

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/ปลัด/รองปลัด/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้า) จำนวน 10 คน ประชาชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการรับรู้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 8 ประเด็น ได้แก่ วันที่ ชื่อ นามสกุล อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในจังหวัดนครนายก เป็นอย่างไร? 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค 2) ด้านบริการเป็นเลิศ 3) ด้านบุคลากรเป็นเลิศ 4) ด้านบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก เป็นอย่างไร? 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ตอนที่ 4 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครนายก เป็นอย่างไร? 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นไปตามโครงสร้างตัวแปรที่ได้กำหนดไว้ กำหนดข้อคำถามเป็นลักษณะปลายเปิด โดยพัฒนาจากตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นโดยพัฒนาจากตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความสอดคล้องต่อเนื่องของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยใช้การหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) ได้เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมถูกต้อง ตามคำแนะนำ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัย ในการขอเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาตำรา บทความ วารสาร เอกสาร งานวิจัย สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากข้อมูลที่รวบรวมด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์ การจดบันทึก การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.00 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.00 มีอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมา คือ อายุ 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.50 อายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.00 อายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.25 และอายุ ตั้งแต่ 61 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.25 ตามลำดับ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.00 รองลงมา คืออนุปริญญา /

ปวส. คิดเป็นร้อยละ 25.50 ปริญญาโทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.25 และมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 17.25 ตามลำดับ มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 32.00 รองลงมา คือ พนักงานราชการ/ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 24.25 อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 23.00 อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 12.75 และอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามลำดับ มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.50 รองลงมา คือ รายได้ต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.75 รายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.00 และรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.75

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน จังหวัดนครนายก ในภาพรวม (n = 400)

คุณภาพชีวิตของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านร่างกาย	3.77	0.49	มาก	4
2. ด้านจิตใจ	3.79	0.47	มาก	3
3. ด้านความสัมพันธ์ทางด้านสังคม	3.86	0.45	มาก	1
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.83	0.46	มาก	2
รวม	3.81	0.22	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน จังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความสัมพันธ์ทางด้านสังคม ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.46) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครนายก ในภาพรวม (n = 400)

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค	3.82	0.48	มาก	2
2. ด้านบริการเป็นเลิศ	3.91	0.31	มาก	1
3. ด้านบุคลากรเป็นเลิศ	3.65	0.37	มาก	4
4. ด้านบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล	3.66	0.39	มาก	3
รวม	3.76	0.22	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านบริการเป็นเลิศ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ ด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.48) ด้านบริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.44) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากรเป็นเลิศ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครนายก ในภาพรวม (n = 400)

การพัฒนาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว	3.73	0.42	มาก	2
2. การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.78	0.40	มาก	1
3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	3.35	0.49	ปานกลาง	3
รวม	3.62	0.26	มาก	

พัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และก

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การพักรท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	2.927	0.248		11.821	0.000
การพัฒนานโยบายสาธารณะ					
ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค (X_1)	0.049	0.023	0.105	2.088	0.037*
บริการเป็นเลิศ (X_2)	0.030	0.035	0.042	0.845	0.398
บุคลากรเป็นเลิศ (X_3)	0.048	0.024	0.101	2.013	0.044*
บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล (X_4)	0.028	0.026	0.054	1.085	0.279
การพัฒนาท้องถิ่น					
การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (X_5)	0.062	0.026	0.116	2.330	0.020*
การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต (X_6)	0.012	0.028	0.022	0.438	0.662
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (X_7)	0.008	0.023	0.018	0.361	0.718

R = 0.463, R Square = 0.556, Adjuster R Square = .229

Std. Error of the Estimate = 0.2194729, F = 10.836, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปร พบว่า การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครนายก ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (X_5) ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค (X_1) และบุคลากรเป็นเลิศ (X_3) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก(Y) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดร่วมกันทำนายตัวแปรคุณภาพชีวิตของประชาชน (Y) ได้คิดเป็นร้อยละ 55.60

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก

3.1 ด้านร่างกาย ควรมีการส่งเสริมไปประชาชนดูแลสุขภาพทั้งกายและใจอย่างสม่ำเสมอ เช่น การส่งเสริมกิจกรรมออกกำลังกายช่วงเย็น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านจิตใจ ควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีความมั่นใจในศักยภาพการดำเนินชีวิตของตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงศักยภาพของประชาชน

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และสามารถเข้าถึง สิ่งที่สร้างความมั่นคงในชีวิตประจำวัน เช่น ความปลอดภัยในที่อยู่อาศัย รวมถึงมีการส่งเสริมชุมชนให้น่าอยู่ เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและครอบครัว โดยมีการส่งเสริมให้ประชาชนพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน หรือมีการร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครนายกโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสูดนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ของ Putnam, R. D. ซึ่งเน้นย้ำว่าความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายทางสังคม (Networking) ในชุมชนชนบทที่มีโครงสร้าง แบบเครือข่าย เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในการสนับสนุนทางอารมณ์และเกื้อกูลกันในชีวิตประจำวัน (Putnam, R. D., 2000) ด้านสิ่งแวดล้อมที่สูงเป็นอันดับสอง ยืนยันถึงความสำคัญของปัจจัยกำหนดสุขภาพ (Social Determinants of Health) ในมิติของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อสุขภาวะ ผลลัพธ์นี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยในบริบทภูมิภาคที่คล้ายคลึงกันของ วีรวุฒิ จมพลคุณวุฒิ ที่พบความเด่นชัดของปัจจัยเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม การที่ด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดถือเป็นข้อค้นพบที่สำคัญซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายจากการเปลี่ยนผ่าน ทางระบาดวิทยา (Epidemiological Transition) และการเข้าสู่สังคมสูงวัยของไทย ที่มักประสบปัญหาโรคไม่ ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ซึ่งจำเป็นต้องมีการนำแนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) มาใช้ในการจัด โครงการตรวจสุขภาพและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกอย่างเข้มข้นเพื่อลดช่องว่างของคุณภาพชีวิตด้านนี้ (วีรวุฒิ จมพลคุณวุฒิ, 2567)

การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัด นครนายก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลนี้บ่งชี้ถึงความพยายามในการใช้กลไกการกระจายอำนาจ (Decentralization Theory) ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์รายด้านได้เผยให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยด้านบุคลากรเป็นเลิศ เป็นด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สอดคล้องกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรียกว่า กับดักของการกระจายอำนาจ (Decentralization Trap) (Manor, J., 1999) ในทฤษฎีการบริหารภาครัฐ โดยที่ อบต. ได้รับมอบภารกิจเพิ่มขึ้น แต่ขาดการจัดสรร งบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรและระบบบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรค สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายที่ซับซ้อนตามที่ ประเสริฐ เล็กสรรเสริฐ และประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้ระบุว่าต้อง อาศัยความเข้มแข็งของบุคลากรภายใน (ประเสริฐ เล็กสรรเสริฐ และประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2560)

ในส่วนของการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครนายก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากไป น้อย ได้แก่ การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว และ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงถึงความก้าวหน้าในด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีจุดที่ต้องเสริมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระนัสทิวส์ จันทสาโร (ภูซุม) พบว่า การพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพสูงต้องอาศัยทั้งความเป็นธรรม ภูมิป้องกัน คุณภาพชีวิต เครือข่าย และสิ่งแวดล้อมที่ดี (พระนัสทิวส์ จันทสาโร (ภูซุม), 2560) และสำหรับด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดนั้น ยังคงเป็นปัญหา สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดหาสินค้าสาธารณะ (Public Goods Provision) ในระดับท้องถิ่น เนื่องจากการลงทุนใน โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา) ในพื้นที่ชนบทที่มีประชากรกระจายตัวต้องใช้ต้นทุนที่สูงมาก (High

Fixed Cost) ในขณะที่ อบต. มีข้อจำกัดด้านรายได้และงบประมาณ ทำให้การจัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ได้มาตรฐานและครอบคลุมทุกพื้นที่เป็นความท้าทายเชิงการคลัง (Stiglitz, J. E., 2015)

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติที่พบว่าปัจจัยสำคัญสามด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (X5) ด้านส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค (X1) และ ด้านบุคลากรเป็นเลิศ (X3) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถือเป็นข้อค้นพบที่ตอกย้ำความจำเป็นในการบูรณาการการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (X5) มีอิทธิพลสูงเพราะเป็นการใช้จุดแข็งทางภูมิศาสตร์ของนครนายกให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งสุขภาพและเศรษฐกิจของชุมชน (X1) มีอิทธิพลเพราะเป็นการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายที่ยังมีคะแนนต่ำสุดด้วยกลยุทธ์เชิงรุกที่เข้าถึงประชาชนได้โดยตรง และที่สำคัญที่สุดคือ (X3) ซึ่งแม้จะมีระดับการพัฒนาต่ำ แต่กลับมีอิทธิพลอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของ อบต. เพียงเล็กน้อยจะสามารถสร้างผลทวีคูณ (Multiplier Effect) ในการส่งมอบบริการที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมที่สุด

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก

3.1 ด้านร่างกาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพทั้งกายและใจอย่างสม่ำเสมอ เช่น จัดกิจกรรมออกกำลังกายในช่วงเย็น เช่น การเดิน การวิ่ง การเต้นแอโรบิก หรือโยคะในสวนสาธารณะ เนื่องจากเป็นแนวทางที่สนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและสามารถทำกิจกรรมประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางกาย ลดความเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดความสามารถแห่งตน (Self - Efficacy) ของ Bandura, A. ที่เน้นว่าการสนับสนุนให้บุคคลประสบความสำเร็จในกิจกรรมเล็ก ๆ จะช่วยเสริมความมั่นใจในการดูแลสุขภาพตนเองในระยะยาว (Bandura, A., 1977) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฐิตินันท์ นาคผู้ และอาจินต์ สงทับ เรื่อง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ที่พบว่าผู้มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองที่เหมาะสมช่วยลดภาวะพึ่งพิงในอนาคต และเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมคุณภาพชีวิต (ฐิตินันท์ นาคผู้ และอาจินต์ สงทับ, 2562)

3.2 ด้านจิตใจ ควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมั่นใจในศักยภาพของตนเอง เช่น จัดเวทีแสดงผลงานหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความสามารถ เช่น ดนตรี งานฝีมือ หรือกีฬา เพื่อให้รู้สึกว่ามีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น (Hierarchy of Needs) ของ Maslow, A. H. โดยเน้นการตอบสนองความต้องการในระดับสูง ได้แก่ ความต้องการการนับถือตนเอง (Esteem Needs) เพื่อให้ประชาชนรู้สึกมีคุณค่า มีความมั่นใจ และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Maslow, A. H., 1943) นอกจากนี้ การสนับสนุนให้มีที่ปรึกษาทางใจ หรือกลุ่มสนับสนุนในชุมชนจะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและเสริมสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ และเนาวรัตน์ สิงห์สนั่น เรื่อง บทบาทของพยาบาลจิตเวชชุมชนเพื่อเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตในผู้ดูแลผู้ป่วยทางจิตเภทที่ได้รับการวินิจฉัยครั้งแรก ยังแสดงว่าบุคลากรด้านสุขภาพจิตในชุมชนสามารถดำเนินการส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูสุขภาพจิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ และเนาวรัตน์ สิงห์สนั่น, 2564)

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความมั่นคงในชีวิตประจำวัน เนื่องจาก การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความรู้และทรัพยากรที่สร้างความมั่นคงในชีวิตประจำวัน เช่น ความปลอดภัยในที่อยู่อาศัย และการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “เครือข่ายชุมชน” ที่จะช่วยให้เกิดการเกื้อกูลกันในชุมชน ผลการศึกษาของ อังคณา วังทอง และคณะ เรื่อง รูปแบบการบูรณาการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพจิตโดยเครือข่ายชุมชน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ที่ศึกษาด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วม

แบบเอไอซี (A - I - C) พบว่า ชุมชนสามารถเพิ่มความรู้ด้านสุขภาพจิตและการมีส่วนร่วมได้สูงขึ้นอย่างชัดเจน (อังคณา วังทอง และคณะ, 2562)

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนและครอบครัว เช่น เชิญประชาชนมาร่วมกิจกรรม “วงแลกเปลี่ยนความรู้สึก / พูดคุย” หรือจัดกลุ่มสนทนาในหมู่บ้านเกี่ยวกับปัญหาในชีวิตประจำวันและแนวทางแก้ไขร่วมกัน การทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น ปลูกต้นไม้ด้วยกัน ทำงานจิตอาสาในชุมชน จะช่วยให้คนรู้จักกันมากขึ้น เข้าใจกัน และสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในชุมชน ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ประชาชนสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและครอบครัว รวมถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึก ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน (Community Empowerment) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning Process) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกื้อกูลกันในชุมชน การสร้างความมั่นคงในชีวิต (เช่น ความปลอดภัยในที่อยู่อาศัย) ยังเป็นองค์ประกอบหลักของคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมตามกรอบแนวคิด WHOQOL (THE WHOQOL GROUP, 1998) ซึ่งงานวิจัยของ อังคณา วังทอง และคณะ ได้พิสูจน์แล้วว่า การบูรณาการดูแลสุขภาพจิตผ่านเครือข่ายชุมชนสามารถเพิ่มความรู้และการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อังคณา วังทอง และคณะ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดนครนายก สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครนายก พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับระดับ การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และการพัฒนาท้องถิ่น ที่อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่เด่นที่สุดของการพัฒนานโยบายฯ คือ บริการเป็นเลิศ และด้านที่ควรปรับปรุงที่สุดคือ บุคลากรเป็นเลิศ ผลการวิเคราะห์พบว่าองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว การส่งเสริมสุขภาพ/ป้องกันโรค และ บุคลากรเป็นเลิศ มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงควรเน้นการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การสร้างความมั่นใจในตนเอง การส่งเสริมเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และการสร้างความรู้/การเข้าถึงความปลอดภัยในชีวิต สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงควรเน้นการลงทุนในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อย่างเป็นระบบเพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควบคู่ไปกับการใช้จุดแข็งของพื้นที่โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง และการจัดทำโครงการคัดกรองและป้องกันโรคเรื้อรังเชิงรุก เพื่อยกระดับสุขภาพด้านร่างกายของประชาชนโดยตรง และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างมลภาวะกับสุขภาพ และการเปรียบเทียบผลกระทบของนโยบายในจังหวัดอื่นเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ และเนาวรัตน์ สิงห์สนั่น. (2564). บทบาทของพยาบาลจิตเวชชุมชนเพื่อเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตในผู้ดูแลผู้ป่วยทางจิตเภทที่ได้รับการวินิจฉัยครั้งแรก. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 22(43), 103-113.
- ฐิตินันท์ นาคนผู้ และอาจินต์ สงทับ. (2562). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 13(1), 48-54.

- บุญยิ่ง ประทุม. (2566). เอกสารคำสอนวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ประเสริฐ เล็กสรรเสริฐ และประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2560). การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของสมาชิกสุขภาพ จังหวัดนนทบุรี. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(3), 2205-2220.
- พระนัสทิวส์ จันทสารโร (ภูซุม). (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก หน้า 4-6 (วันที่ 19 มีนาคม 2550).
- วีรุฒิ จุมพลคุณวุฒิ. (2567). การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 11(7), 270-281.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). ระบบสถิติทางการทะเบียน ประกาศจำนวนประชากร ปี 2567 – 2542. เรียกใช้เมื่อ 29 ตุลาคม 2567 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/sumyear.php>
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2562). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี วันพฤหัสบดี ที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 29 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.thaigov.go.th/uploads/document/66/2019/07/pdf/Doc20190725085640000000.pdf>
- อังคณา วังทอง และคณะ. (2562). รูปแบบการบูรณาการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพจิตโดยเครือข่ายชุมชน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน*, 4(3), 131-142.
- Babbie, E. R. (2016). *The Practice of Social Research*. (14th ed.). Belmont: Cengage Learning.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper Collins.
- Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago, United State: Rand McNally.
- Manor, J. (1999). *The Political Economy of Democratic Decentralization*. Washington, D.C: The World Bank.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Padilla, G. V. & Grant, M. M. (1985). Quality of life as a cancer nursing outcome variable. *Advances in Nursing Science*, 8(1), 45-60.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York, United States: Simon and Schuster.
- Stiglitz, J. E. (2015). *Economics of the public sector* (4th ed.). New York, United States: W. W. Norton & Company.

- THE WHOQOL GROUP. (1998). Development of the World Health Organization WHOQOL-BREF Quality of Life Assessment. *Psychological Medicine*, 28(3), 551-558.
- World Health Organization. (2014). Health in All Policies (HiAP) framework for country action. Geneva: World Health Organization.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York, United States: Harper and Row Publications.

อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์*

THE HERMENEUTIC OF THE TEACHING ON EMPTINESS ACCORDING TO THE VIEW OF BUDDHADASA BHIKKHU FOR LIBERATION FROM SUFFERING

พระครูโกศลสถิตกิจ (สุเชาว์ สุมะโฮ)*, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล (อนุกุล ปานประดิษฐ์),

พระครูวิจิตรศีลาจาร (ประสิทธิ์ ชาตวณโณ), สิทธิโชค ปานธศรี, ภูวเดช ขวัญเสน

Phrakhru Kosolsutakit (Suchao Sumedho)*, Phrakhru Kositwattananukul (Anukul Panpradit),

Phrakhru Wijitsilajarn (Prasit Chatwanno), Sittichok Panasree, Phuwadech Kwansen

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakron Si Thammarat Campus,

Nakron Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: phrakhrukoslutkic@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักคำสอนเรื่องการพ้นทุกข์ในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ 3) ประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้บุคคลเข้าใจสัจธรรมของชีวิต รู้จักควบคุมกิเลสและละวางความยึดติด ทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ และเข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ เพราะเป็นเครื่องค้ำประกันในการประพาสพรหมจรรย์ที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดในที่สุดที่ผู้ปฏิบัติจะพึงได้รับ สุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ หมายถึง สภาวะที่ว่างจากความเป็นตัวตนหรืออัตตา ซึ่งเป็นอนัตตา ไม่มีสาระที่พึงยึดถือว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคล สภาวะที่ว่างหรือปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง คือ รากะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ได้แก่ พระนิพพาน ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวกู ของกู ในกระบวนการการพ้นทุกข์ด้วยความเข้าใจความไม่มีตัวตน เป็นการมองเห็นได้ด้วยปัญญาจักขุเท่านั้น ตัวตนหรือธรรมทั้งมวลล้วนเป็นตัวตนของเหตุที่มาเป็นปัจจัยกัน จึงล้วนไม่ใช่ตัวใจตน ที่หมายถึงเราหรือของเราสิ่งทั้งปวงนั้นจึงไม่ใช่เรา เราจึงไม่ใช่มัน มันจึงไม่ใช่ตัวใจตนของเรา อย่างแท้จริง เมื่อเราเข้าใจอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุด้วยการใช้ภาษาธรรมจะนำไปสู่การเข้าถึงการพ้นทุกข์ได้ องค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา คือ LEPTI Model

คำสำคัญ: อรรถปริวรรต, คำสอนเรื่องสุญญตา, พุทธทาสภิกขุ, การพ้นทุกข์, การประยุกต์ใช้

Abstract

The objectives of this research article are to: 1) Study the teachings on the liberation from suffering in Buddhism; 2) Study the hermeneutic of the teachings on emptiness according to the view of Buddhadasa Bhikkhu; and 3) Apply the hermeneutic of the teachings on emptiness according to the view of Buddhadasa Bhikkhu for the liberation from suffering. This is a qualitative research using documentary research methods to lead to new knowledge in Buddhism. The research results found that practicing the principles of Dhamma consistently will help people understand the Truth of life, know how to control defilements, and let go of attachment, allowing

* Received 8 November 2025; Revised 26 November 2025; Accepted 26 November 2025

them to escape from suffering and reach true happiness because it is a guarantee for practicing celibacy that will lead practitioners to get the best that practitioners should receive. Emptiness (*Suññatā*) according to the view of Buddhadasa Bhikkhu means a state of emptiness from self or ego, which is Anatta, without any substance that should be held on to as being a being or a person. A state of emptiness or freedom from all defilements, such as lust, anger, delusion, etc., is Nirvana, without clinging to the belief that it is me, mine. In the process of escaping suffering through understanding the absence of self It is seen only with the eye of wisdom. The self or all dharmas are the self of causes that come to be factors. Therefore, they are all not self or not self. What refers to us or ours, all things are not us. Therefore, we are not that. Therefore, that is not our self or not self. Truly, when we understand the meaning of the hermeneutic of teaching on emptiness according to the viewpoint of Buddhadasa Bhikkhu by using the language of Dhamma, it will lead to access to freedom from suffering. The new knowledge in Buddhism is the LEPMI Model.

Keywords: Hermeneutic, Teaching on Emptiness, Buddhadasa Bhikkhu, Liberation from Suffering, Application

บทนำ

มนุษย์ในสังคมปัจจุบันต่างมองหาความสุขจากอิสรภาพ เสรีภาพในการดำรงชีวิตประจำวัน กระแสมนุษยนิยมยิ่งชี้ว่าความสุขที่สุดที่ควรแสวงหาและยึดถือเป็นอุดมคติของชีวิตนั้น มีมากมายหลายสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นความสุขกาย ความสบายใจ ปัญญาความรู้ ความหลุดพ้น การได้พักผ่อนและการได้ชื่นชมศิลปะ การได้รับการยอมรับจากสังคม พื้นฐานของชีวิตอยู่ได้ด้วยวัตถุ มนุษย์จึงต้องตอบสนองความต้องการส่วนตนให้มีความสุข ชื่นชมกับสิ่งเหล่านี้ได้ตามความพอใจของแต่ละคน ทำให้คนรุ่นใหม่ต่างแสวงหาความสุขในรูปแบบต่าง ๆ กันอย่างเสรี การพัฒนาสังคมโลกปัจจุบันมุ่งเน้นความเจริญก้าวหน้า แต่ก็ตั้งความหวังที่จะได้สังคมที่มีความสงบสุข ประชาชนมีความสุขในการดำรงชีวิต ไม่มีความขัดแย้งและสงคราม ปัญหาสังคมในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงผลจากความพยายามแสวงหาความสุขผ่านความมั่งคั่งและการสะสมทรัพย์สินในยุคอุตสาหกรรม ยุคบริการ และยุคข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแม้ว่ามนุษย์จะสามารถสร้างความมั่งคั่งได้มากอย่างไม่เคยมีมาก่อน แต่ความพยายามเหล่านี้ยังขับเคลื่อนให้เกิดการแสวงหาความสุขอย่างไม่สิ้นสุด ในขณะที่ความก้าวหน้าของสังคมกลับกลายเป็นปัญหาสำคัญของมนุษยชาติ แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ยังคงขาดความเข้าใจและขาดความสุขที่แท้จริง ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ ความสำนึกคิด และสติปัญญา วิถีชีวิตของมนุษย์จึงเต็มไปด้วยความผันผวนและความท้าทายใหม่ ๆ ที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจในแก่นแท้ของความสุขและการพัฒนาทุกข้ออย่างแท้จริง (สิริกร อมฤตวารี, 2558) ในประเด็นนี้ มองได้ว่ามนุษย์ที่มุ่งแสวงหาความสุขเพราะเขารู้สึกได้ว่าไม่มีความสุข เขาหลงเชื่อในความลวงของสังคมสมัยใหม่ที่ให้สะสมเงินทองให้มากจะได้เอาไปซื้อหาความสุข แต่เขาย่อมไม่สุขเพราะเขาไม่รู้ว่าอะไร คือ ความสุขที่แท้จริง มนุษย์ในสังคมปัจจุบันกำลังเผชิญกับวังวนของกับดักทางความคิด ซึ่งเกิดจากความเชื่อมั่นในความรู้ว่าเป็นระบบและการส่งเสริมมนุษยนิยมที่ถือว่า “มนุษย์เป็นใหญ่” และเป็นศูนย์กลางของโลก ความคิดนี้ทำให้สิ่งทั้งปวงถูกมองว่าอยู่เพื่อมนุษย์เท่านั้น การแสวงหาความสุขจึงกลายเป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุดตามทฤษฎีความต้องการ (Theory of need) ที่ชี้ว่ามนุษย์จะเกิดแรงกดดันหรือความต้องการ (Tension) และเมื่อบรรลุนิยามความต้องการแล้วก็จะเกิดแรงกดดันใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความไม่ยั่งยืนของความสุขในโลกยุคปัจจุบัน ในบริบทเช่นนี้ แนวคิดเรื่องสัจธรรมของพุทธศาสนิกจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะชี้ให้เห็นว่า ความทุกข์ของมนุษย์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่นใน “ตัวกู ของกู” และการมองสิ่งต่าง ๆ

เป็นตัวตนของเรา การเข้าใจและตัดความยึดมั่นถือมั่นนี้ด้วยปัญญา คือ การเข้าถึงภาวะว่างจากตัวตนหรือสญญตา ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การพ้นทุกข์และการสร้างสันติสุขที่แท้จริงทั้งในระดับบุคคลและสังคม

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องสญญตามตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จึงมีคุณค่าต่อทั้งศาสตร์ทางพุทธศาสนาและการพัฒนาชีวิตมนุษย์ในยุคปัจจุบัน การอรรถปริวรรตคำสอนดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง แต่ยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การลดความยึดมั่นถือมั่นในตนและสิ่งรอบข้าง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความทุกข์ในสังคม (ประพัฒน์ศรีกุลกิจ, 2559) นอกจากนี้ การเข้าใจและนำหลักสญญตาไปใช้ยังสามารถสร้างภูมิปัญญาในการจัดการกับปัญหาสังคมที่เกิดจากความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน และความทุกข์ทางใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังคงอยู่ในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ ความแตกแยกทางสังคม รวมถึงปัญหาส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความแก่ เจ็บ และการตาย การศึกษาอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสญญตามตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ จึงมีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงประยุกต์ เพราะสามารถสร้างพื้นฐานความเข้าใจให้กับบุคคล สังคม และองค์กร เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน อันเป็นการสืบทอดและประยุกต์ใช้ปัญญาธรรมของพระพุทธเจ้าให้คงอยู่ต่อไป ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย หนทางนี้เป็นที่ไปอันเอก เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงความโศก และปริเวหา เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโศมนัส เพื่อบรรลุธรรมที่ถูกต้อง เพื่อให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน” (ที.ม. (ไทย) 10/405/268-269) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งแสดงถึงคุณค่าของการศึกษาคำสอนดังกล่าวทั้งในมิติของการพัฒนาตนเองและการพัฒนาสังคมอย่างแท้จริง

สัจธรรมคำสอนดังกล่าวได้ผ่านการพิสูจน์ความเป็นจริงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน อันมีมากมายปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่าเป็นทางสายเอกที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ก้าวข้ามผ่านความทุกข์ทั้งปวง ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องการพ้นทุกข์อันเป็นยอดแห่งองค์ความรู้เพื่อการบำบัดจิตให้พ้นจากทุกข์อย่างถึงที่สุด จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเด็นที่ว่า จะนำไปปฏิบัติในภาวะปัจจุบันได้อย่างไร วิธีการปฏิบัตินั้นจะช่วยให้ผู้คนก้าวข้ามความทุกข์ต่าง ๆ ของตนเองได้อย่างไร รวมทั้งการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบำบัดความทุกข์จากโรคทางกายและโรคทางจิตเป็นไปได้นาน้อยเพียงใด เรื่องเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสติสัมปชัญญะในการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวและมีคุณค่าต่อสังคมอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาผลงานการอธิบายหลักพุทธธรรมผ่านการอรรถปริวรรตคำสอนของพุทธทาสภิกขุ ยิ่งเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เพราะตลอดชีวิตของท่าน ท่านได้มุ่งมั่นตามปณิธานทั้ง 3 ประการอย่างแท้จริง (พุทธทาสภิกขุ, 2549) และเป็นไปตามหลักพุทธวิถีนการนำสู่การสร้างสันติภาพและสันติสุขด้วยกระบวนการพัฒนาปัญญา พุทธทาสภิกขุได้อธิบายว่า การเข้าใจความหมายของหลักธรรมเพียงในระดับภาษาคนไม่เพียงพอที่จะเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ บางครั้งความเข้าใจผิดยังเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้น การตีความหรืออรรถปริวรรตหลักคำสอนผ่าน “ทฤษฎีภาษาคน-ภาษาธรรม” จึงเป็นการพัฒนาปัญญาอย่างสำคัญ เมื่อมนุษย์เข้าใจทั้งภาษาคนและภาษาธรรมจนเกิดปัญญาแล้ว ย่อมนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและสันติสุข (พุทธทาสภิกขุ, 2542) การอรรถปริวรรตหลักพุทธธรรมของพุทธทาสภิกขุจึงมีลักษณะสำคัญ คือ การทำให้หลักธรรมทางศาสนามีความเป็นสากล เป็นความพยายามทำลายกำแพงการกีดกันความหมายของธรรมะที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง เพราะหากใช้เพียงภาษาคนหรือภาษาธรรมดา อาจไม่อาจเข้าถึงความจริงแท้ที่ซ่อนอยู่ พุทธทาสภิกขุจึงใช้ภาษาธรรมในการอธิบายและตีความหลักธรรม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจแก่นของศาสนาอย่างถูกต้องร่วมกัน โดยเฉพาะการอรรถปริวรรตคำสอนเรื่อง สญญตา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาและเสนอเป็นโจทย์วิจัยหลัก เพราะเชื่อว่าจะสามารถตอบคำถามและแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการพ้นทุกข์ได้อย่างลึกซึ้งและเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสญญตามตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์” เนื่องจากการพ้นทุกข์เป็นแก่นสำคัญของพระพุทธศาสนาและเป็นเป้าหมาย

สูงสุดของชีวิตมนุษย์ ในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความแสวงหาความสุข ผู้คนมักไม่สามารถเข้าถึงความสุขที่แท้จริงเพราะขาดความเข้าใจในแก่นธรรม พุทธทาสภิกขุได้นำเสนอแนวทางผ่านการตีความหลักธรรมในรูปแบบอรรถปริวรรต โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องสุญญตา ซึ่งเน้นการลดละความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนและสิ่งทั้งปวงเพื่อให้จิตสงบและพ้นจากทุกข์ การศึกษาคำสอนนี้จึงเป็นการค้นหาหนทางสู่สันติสุขทั้งในระดับบุคคลและสังคม พร้อมเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำสอนเรื่องการพ้นทุกข์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ภายใต้กระบวนการวิจัยด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงรูปแบบการประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่าง ๆ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Document study) ดังต่อไปนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) จะศึกษาค้นคว้าคัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค อภิธัมมัตถสังคหะ เป็นต้น ผลงานของพุทธทาสภิกขุทั้งที่เป็นเอกสารต่าง ๆ และภาพวาดในโรงมหรสพทางวิญญูณที่ปรากฏในสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อีกทั้งรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ และสื่อข้อมูลที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้กล่าวถึงเรื่อง การอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์ และแนวคิดสำคัญของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา อย่าง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กীরติ บุญเจือ ประเวศ อินทองปาน สมบูรณ์ บุญโทและนักวิชาการอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารนั้น ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของเอกสารแต่ละฉบับ ใช้เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) พิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) แหล่งที่มาของเอกสารเป็นแหล่งปฐมภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ 2) ความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสาร หลักฐาน และสถานภาพของผู้เขียน 3) ความน่าเชื่อถือของเอกสารและหลักฐานเป็นเอกสารต้นฉบับหรือได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเป็นเอกสารทางการที่เชื่อถือได้ 4) วัตถุประสงค์และเนื้อหาเอกสารเป็นที่ยอมรับหรือเชื่อถือได้ และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criteria) พิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) ผู้เขียนเอกสารเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้เชี่ยวชาญและความสามารถในเนื้อหาของเอกสารหรือหลักฐานนั้น 2) แหล่งอ้างอิงของเอกสารหรือหลักฐานเชื่อถือได้ 3) เนื้อหาสาระของเอกสารเป็นผลการศึกษาบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ไม่มีลักษณะการบิดเบือนความจริงหรือเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนหรือผู้ศึกษา 4) สาระเนื้อหาความชัดเจนและมีความหมายตรงประเด็น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาเอกสารที่ละฉบับและคัดเลือกไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการวิจัยและใช้เอกสารอื่น ๆ ซึ่งได้อ้างอิงถึงข้อมูลในการศึกษาต่อไป

จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์จากหลักฐานหรือเอกสารที่เชื่อถือได้แล้วนำมาวิเคราะห์โดยปรับความคิดที่เอนเอียงออกไปให้มีความเป็นวัตถุวิสัยหรือน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งสามารถศึกษาและยืนยันได้จากข้อมูลที่พิสูจน์แล้ว โดยผู้วิจัยทำการอ่านเอกสารที่ได้รวบรวมไว้ตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ข้างต้น ตามกรอบวิเคราะห์เอกสารที่กำหนดไว้โดยละเอียดเพื่อจับใจความและประเด็นสำคัญและทำการจดบันทึกแต่ละใจความที่ได้ไว้

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ สืบเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้มีความใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จึงถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยการอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพันธุกรรม ให้เชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกันภายใต้การศึกษาเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องการพันธุกรรมในพระพุทธศาสนา หลักคำสอนเรื่องการพันธุกรรมในพระพุทธศาสนา ทำให้เข้าใจว่า เรื่องความทุกข์ในครั้งพุทธกาล มีอยู่หลายกลุ่ม บางพวกเห็นว่า ความทุกข์เกิดขึ้นเอง ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย (นัตถิกวาท) บางพวกเห็นว่า ความทุกข์เกิดจากมีผู้ทำให้เกิด หรือบันดาลให้เกิด (นิมิตวาท) แต่สำหรับคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าด้วยทุกข์ มีพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนในเบญจขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นทุกข์เพราะการยึดมั่นถือมั่นว่า นั่นเป็นของเรา เราเป็นนั่น นั่นเป็นเรา หากไม่มีการยึดถือก็ไม่เป็นทุกข์ ทุกข์ในติลักขณสูตร เป็นสภาวะทุกข์ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ แต่เพราะมนุษย์ไม่เข้าใจธรรมชาติว่า เป็นสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เป็นสิ่งที่ไม่คงทน ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ มีความพร่องอยู่เป็นนิตย์ และไม่คงความเป็นตัวอยู่ได้ ต้องสลายไปในที่สุด อนัตตลักขณสูตร เป็นกล่าวถึงความทุกข์ที่เกิดจากการยึดมั่นในชั้น 5 ว่าเป็นของเรา ยึดมั่นในความเป็นอัตตา ทั้ง ๆ ที่ไม่มีอัตตาทายอยู่จริง ทุกข์ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นความทุกข์ที่เกิดจากการดำรงชีวิตที่ต้องประสบกับสิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิต ทำให้มีความทุกข์ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาตนเองได้ เพราะตนไม่เข้าใจทุกข์เป็นอย่างไรและสาเหตุของทุกข์ว่ามาจากอะไร ทำอย่างไรให้ความทุกข์หมดไป และเมื่อความทุกข์สิ้นไป สภาพของชีวิตที่พึงปรารถนาเป็นอย่างไร ส่วนในปฏิจจสมุปบาท เป็นการกล่าวถึงทุกข์ว่า เป็นกระบวนการที่เกิดจากเหตุและปัจจัย ไม่มีเหตุปัจจัย ความทุกข์ก็ไม่เกิด ความทุกข์มิใช่เป็นเรื่องของความบังเอิญ การดับทุกข์จึงต้องดับที่เหตุและปัจจัยของทุกข์

2. เพื่อศึกษาอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ทำให้เข้าใจว่า สุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ หมายถึง สภาวะที่ว่างจากความเป็นตัวตนหรืออัตตา ได้แก่ เบญจขันธ์ ธาตุ อายตนะ ซึ่งเป็นอนัตตา ไม่มีสาระที่พึงยึดถือว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคล สภาวะที่ว่างหรือปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง คือ ราคะ โทสะโมหะ เป็นต้น ได้แก่ พระนิพพาน สภาวะที่ว่างเปล่าไม่มีอะไร (นัตถิกิณฺณ) ที่จิตกำหนดหมายไว้ในใจ ว่างจากกิเลสอาสวะ ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวกู ของกู ไม่มีความยึดติดถือมั่นในตัวตน เรา เขา เป็นต้น ลักษณะของสุญญตามี 2 อย่าง ประกอบไปด้วยความว่างที่เป็นลักษณะของสิ่งทั้งปวง และความว่างเป็นลักษณะของจิตที่ไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งทั้งปวง โดยการจะ

เข้าถึงหลักสุญญตาได้นั้น พุทธทาสภิกขุมุ่งพิจารณาอารมณ์ที่อาศัยเบญจขันธ์และสังขารด้วยวิธีปฏิสังขานุปัสสนาญาณ ว่าเป็นของว่าง โดยพิจารณาว่า สิ่งนั้นไม่มีตัวตนในสิ่งที่กำหนดหนอ ว่างจากตัวตนหนอ จนสุดท้ายจะเหลือเพียงคำว่า ว่างหนอ เป็นต้น และตัวของความว่าง นั้นคือ พระนิพพาน ซึ่งหมายถึงความว่างจากตัวตน

ดังนั้น สุญญตา คือ นิพพาน นิพพาน คือ สุญญตา เป็นความจริงง่าย ๆ ว่า นิพพาน คือ สุญญตา สุญญตา คือ นิพพาน หมายถึงว่าว่างจากกิเลส และว่างจากความทุกข์ สุญญตาของพุทธทาสภิกขุมี 1) สุญญตาจากวัตถุ กล่าวคือ ความว่างจากความไม่มีอะไรเลย 2) สุญญตาทางจิต หมายถึง จิตกำลังว่างไม่ได้คิดอะไร ไม่รู้สึกอะไร ไม่ทำหน้าที่อะไรเลย 3) สุญญตาทางปัญญาหรือทางวิญญาน เป็นความรู้ความคิดที่มีอย่างสมบูรณ์ รู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา โดยมีความรู้ว่างไม่มีอะไรเป็นตัวตนที่แท้จริง ไม่มีความยึดมั่นเป็นตัวตนขึ้นมาได้ เป็นความว่างจากตัวตนด้วยอำนาจแห่งสติปัญญา ดังนั้น ลักษณะของสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ คือ สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นสิ่งที่ว่าง ทุกสิ่งอย่างที่เกิดขึ้นนั้นล้วนเป็นของว่างหรือเป็นสุญญตา นอกจากนี้ สุญญตายังเป็นความว่างเป็นลักษณะของสิ่งทั้งปวง เป็นจิตที่ไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งทั้งปวง ความไม่มีอะไรเลย เป็นความว่างทางวัตถุและสุญญตาเป็นความรู้ความคิดที่มีอย่างสมบูรณ์ รู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา เป็นทั้งปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ

3. เพื่อประยุกต์ใช้ธรรมปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์ อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์ ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้ว่า แนวทางอรรถปริวรรตหลักพุทธธรรมของพุทธทาสภิกขุในการพ้นทุกข์นั้น ท่านชี้ให้เห็นว่า ความทุกข์ของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะความรู้สึกรู้ว่ามี “ตัวกู ของกู” ที่เกิดจากการตั้งจิตไว้ผิด ซึ่งจะนำไปสู่การยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์ และด้วย “ปัญญา” รู้เท่าทันเท่านั้น ถึงจะตัดความรู้สึกรู้ว่ามีตัวตนที่ว่างนั้นได้แบบสิ้นเชิง ที่เรียกว่า สมุทเลทวิมุตติ ท่านได้นำแนวทางที่ปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ สังเคราะห์ความรู้เหล่านั้นนำมาสู่การพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง และการพ้นทุกข์จากคำสอนเรื่องสุญญตานี้ต้องอาศัยการแยกแยะระหว่างภาษาคนและภาษาธรรม เพราะสุญญตาหรือจิตว่างนั้นเป็นเรื่องปรมาตมสัจจะ ฐานรองรับทางทฤษฎีสำหรับการตีความหลักคำสอนในนิกายเถรวาทตามแนวใหม่ของพุทธทาสภิกขุ ก็คือ แนวคิดเรื่อง จิตว่างหรือสุญญตา จิตว่าง หมายถึง จิตที่ปลอดจากสิ่งเศร้าหมองในทางศีลธรรม และอยู่ในสถานะสงบราบคาบ ซึ่งเป็นบาทฐานของนิพพาน ในกระบวนการการพ้นทุกข์ด้วยความเข้าใจความไม่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวใช้ตน ไม่ใช่ของตัวของตนหรือไม่มีตัวมีตนนี้ ทั้ง ๆ ที่อาจผัสสะหรือแลเห็นตัวตนอยู่ อันจักเป็นการมองเห็นได้ด้วยปัญญาจักขุเท่านั้น ตัวตนหรือธรรมทั้งมวลล้วนเป็นตัวตนของเหตุที่มาเป็นปัจจัยกัน จึงล้วนไม่ใช่ตัวใช้ตนที่หมายถึงเราหรือของเราสิ่งทั้งปวงนั้นจึงไม่ใช่เรา เราจึงไม่ใช่ นั้น นั่นจึงไม่ใช่ตัวใช้ตนของเรา อย่างแท้จริง นั่นคือตัวตนของตนนั้นไม่ใช่ตัวใช้ตนแท้จริงเป็นเพียงการประชุมปรุงแต่งกันชั่วคราวของเหตุปัจจัยต่าง ๆ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา อันเป็นไปทั้งสังขตธรรมและอสังขตธรรม การตื่นรู้ในสังขตธรรมให้เห็นว่าธรรมชาติหรือธรรม (สิ่ง) ที่เกิดขึ้นมาจากมีเหตุปัจจัยมาปรุงแต่งกันเกิดขึ้น หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าสังขารนั่นเอง เช่น รูปขันธ์หรือ ตัวตน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน จิต ความคิด การพูด การกระทำสิ่งของ วัตถุ ธาตุต่าง ๆ ที่แม้แต่ต่อม ๆ หนึ่งของ วัตถุธาตุทุกชนิดเพราะต่างล้วนเกิดขึ้นมาแต่เหตุปัจจัยปรุงแต่งของเหล่าอิลศตรอนที่ล้วนต้องมีการแปรปรวนแสดงความไม่เที่ยงด้วยการการวิงววนเวียนไปโดยรอบ ๆ ตัวเองและเหล่าโปรตอนและนิวตรอน โดยไม่เคยหยุดหย่อน ฯลฯ อันพึงมีข้อยกเว้นแต่เพียงอสังขตธรรม คือ ธรรม (สิ่ง) ที่ไม่ได้เกิดแต่เหตุปัจจัยปรุงแต่งเท่านั้นเอง คือ บรรดาสภาวะธรรม ดังเช่น พระนิพพาน นั่นคือ จิตว่างเป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างโลกของความเป็นสติในการประกอบกิจทางวัตถุทุกอย่างของฆราวาส กับความหลุดพ้นทางจิตวิญญานอันเป็นภาวะเหนือโลก ตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุแล้ว จิตว่างจะทำให้ฆราวาสเข้าถึงนิพพานได้โดยตรง เมื่อเราเข้าใจอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุด้วยการใช้ภาษาธรรมประกอบจะนำไปสู่การเข้าถึงการพ้นทุกข์ได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องการพันทุกข์ในพระพุทธศาสนา สิ่งที่เป็นเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา มุ่งสอนให้คนเรายู้งกับความเป็นจริง คือ ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นดำรงอยู่ ทุกข์เท่านั้นดับไป และมุ่งให้รู้จักการพันทุกข์นั้นให้ได้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสมุห์หรรษา โสภโณ และ พระสุนทรกิจโกศล ที่ชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นจิตใจเป็นหลัก ซึ่งกล่าวไว้ในอริยสัจเน้นการแก้ไขทุกข์ ทางใจ เมื่อความทุกข์เกิดเพราะมีเหตุ คือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน การดับทุกข์ต้องดับอวิชชา ตัณหา อุปาทานด้วยการพัฒนาสมาธิและปัญญา ซึ่งได้ผ่านการอบรมกายและวาจาด้วยศีลเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ ด้วยสมาธิจนนำไปสู่การเจริญทางด้านปัญญา เพื่อการเข้าใจทุกข์ และกำจัดทุกข์เข้าสู่บรมสุขต่อไป แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการพัฒนาสมรรถนะของแต่ละคน (พระครูสมุห์หรรษา โสภโณ และพระสุนทรกิจโกศล, 2562) และยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ที่ชี้ให้เห็นถึงการที่มนุษย์จะสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องจึงต้องมีความรู้ที่นำพาพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างถูกต้องจึงต้องมีการศึกษา โดยเริ่มจากการรู้จักควบคุมอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ เป็นทางรับรู้ประสบการณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นที่เรียนรู้ หาความรู้ และเป็นทางรับรู้ความรู้สึก ที่จะนำพาไปสู่ปัญหาหาทางออกให้กับชีวิต การเกิดปัญญาได้จึงต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษา คือ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เข้ามาพัฒนามนุษย์นั้นให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมขึ้นมาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หากบุคคลนั้นสามารถประพฤติปฏิบัติตามก็นำไปสู่การพันทุกข์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเจนท์จันทร์ จันทพลโย (แสงคำ) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์วิธีการดับทุกข์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า วิธีดับทุกข์กับการช่วยกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิต ช่วยสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ลดละ รากะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลง โดยการเข้าถึงภาวะนิโรธนั้นเป็นการใช้ชีวิตอยู่ตามหลักอแปมาธรรม มีสติคอยระลึกช่วยส่งเสริมจริยธรรมตั้งแต่ระดับศีลถึงสมาธิ เป็นธรรมที่หากบุคคลฝึกฝนปฏิบัติไปตามลำดับโดยอิงอยู่กับนิรามิสสุขอย่างต่อเนื่อง (พระเจนท์จันทร์ จันทพลโย (แสงคำ), 2560)

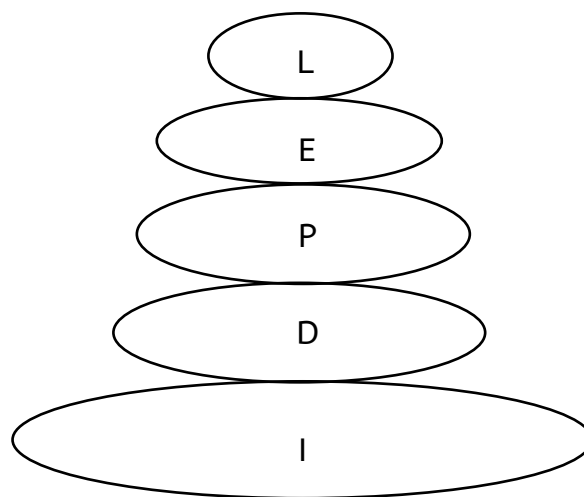
2. เพื่อศึกษาอรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ สุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ หมายถึง สภาวะที่ว่างจากความเป็นตัวตนหรืออัตตา ได้แก่ เบญจขันธ์ ธาตุ อายตนะ ซึ่งเป็นอนัตตา ไม่มีสาระที่พึงยึดถือว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล สภาวะที่ว่างหรือปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง คือรากะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ได้แก่ พระนิพพาน พุทธทาสภิกขุใช้วิธีการอรรถปริวรรตการตีความหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อชี้ให้เห็นว่า ศาสนิกของทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นเข้าใจเนื้อแท้ของหลักคำสอนและเป้าหมายสูงสุดเพื่อกำจัดความทุกข์ความยึดมั่นถือมั่นของตนลง ผ่านทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประทีป ปิณฑโร (ดิษฐอินทร์) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาสุญญตาของนาคคารุณและเถรวาท พบว่า สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นสิ่งที่ว่าง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อาศัยกันเกิดขึ้นนั้นล้วนเป็นของว่างหรือเป็นสุญญตา ไม่มีสาระที่พึงยึดถือว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล สภาวะที่ว่างหรือปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง คือ รากะ โทสะ โมหะ และสามารถไปสู่การพ้นทุกข์ได้จริง (พระประทีป ปิณฑโร (ดิษฐอินทร์), 2567)

3. เพื่อประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์พุทธทาสภิกขุชี้ให้เห็นว่า ความทุกข์ของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะความรู้สึกว่ามี “ตัวกู ของกู” ที่เกิดจากการตั้งจิตไว้ผิด ซึ่งจะนำไปสู่การยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสราวุธ โพธิ์ศรีขาม ได้วิจัยเรื่อง “แนวคิดเรื่อง ตัวกู ของกู ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” ยืนยันว่า “ตัวกู ของกู” หมายถึง ภาวะที่เกิดมาจากความสำคัญมั่นหมาย หรือความยึดมั่นถือมั่นที่ผิดจากความเป็นจริง ด้วยอำนาจการปรุงแต่งของอวิชชา ตัณหาและอุปาทาน อวิชชาเป็นมูลเหตุอันสำคัญทำให้ตัวกู ของกูเกิดขึ้น โดยมีตัณหาและอุปาทาน เป็นปัจจัยสนับสนุน แม้ในกระบวนการดับ ก็เช่นเดียวกัน คือ เมื่ออวิชชาดับ ตัณหาและอุปาทานก็ดับ เป็นผลให้ภาวะแห่งตัวกู ของกู ก็ดับลง (ไม่เกิดขึ้น) หรือแนวทางการปฏิบัติเพื่อกำจัดตัวกู ของกู พุทธทาสภิกขุก็นำเอาหลักอริยมรรคมีองค์ 8 และหลักสติปัฏฐาน 4 มาเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้เกิดสติปัญญา สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการกำจัดสิ่งที่เรียกว่า

ตัวกู ของกู ให้หมดสิ้นไป อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตาสามารถนำไปสู่การพ้นทุกข์ เพราะสามารถนำไปสู่สภาวะจิตเดิมแท้ (พระมหาสุรารุช โพธิ์ศรีขาม, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรชัย ชยาภิวัตโน (พุดชู) และคณะ ได้วิจัยเรื่อง พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ว่าด้วยจิตเดิมแท้ในกระบวนการพัฒนาปัญญาพบว่า การประยุกต์ใช้พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ว่าด้วยจิตเดิมแท้ในกระบวนการพัฒนาปัญญา แยกเป็น 2 ระดับ คือ 1) โลกียปัญญาหรือความรู้เชิงจริยธรรม 2) โลกุตรปัญญาหรือความรู้เชิงสัจธรรม ปัญญาทั้งสองระดับอาศัยทฤษฎีอุปายโกศลวิธี คือ โกอาณ ชาเซนและมอนด์ เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงจิตเดิมแท้ ส่วนความต่างกัน คืองานวิจัยนี้มุ่งหาแนวทางของการพ้นทุกข์ โดยเน้นการนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของความทุกข์มากกว่าการวิเคราะห์เชิงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยนี้เน้นการถอนอหังการมมังการมานานุสัย ความรู้สึกที่นอนเนื่องของความเห็นแก่ตัว โดยเน้นกระบวนการธรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นหลักโดยเฉพาะหลักอหังการปัจเจกหรือปัจเจกสมุปบาทเพื่อการพ้นทุกข์ (พระมหาสุรชัย ชยาภิวัตโน (พุดชู) และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้แก่ LEPMI Model ซึ่งเป็นกระบวนการ มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย LEPMI Model

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ ดังนี้

L ย่อมาจาก Liberation from suffering การหลุดพ้นจากการดับกิเลสและความทุกข์ทั้งปวง เพื่อเข้าถึงสภาวะที่สงบสุขและเป็นอิสระอย่างแท้จริง หรือที่เรียกว่า “นิพพาน”

E ย่อมาจาก Emptiness สุญญตา ความว่าง สภาวะที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน (อนัตตา) จิตมีอิสระว่างจากโลภะ โทสะ โมหะและความสัมพันธ์และการพึ่งพากันของสิ่งทั้งปวง

P ย่อมาจาก Piticcasamuppada ปฏิจจสมุปบาท หลักธรรมที่อธิบายถึงการเกิดขึ้นของสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยเหตุปัจจัยเกี่ยวเนื่องกันไป เปรียบเสมือนลูกโซ่ที่ทุกสิ่งต่างก็มีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้นและดับไปตามลำดับ มีทั้งสายเกิดทุกข์ (สมุทัยวาร/อุปาทวาร) สายดับทุกข์ (นิโรธวาร) เป็นการแสดงกระบวนการเกิดทุกข์และดับทุกข์

D ย่อมาจาก Dhamma Language ภาษาธรรม ภาษาที่กล่าวไปในทางนามธรรม เป็นภาษาระดับปรมาตมธรรมที่กล่าวถึงความไม่มีตัวตน ต่างจากภาษาคนเป็นภาษาที่สื่อสารกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสังคมมนุษย์ เป็นภาษาในระดับที่ยังมีตัวตน

I ย่อมาจาก I and Mine ตัวกู ของกู ความเห็นแก่ตัว อันเกิดจากการยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ของตน อันมาจากรากเหง้าที่สำคัญของอวิชชา ความไม่รู้ ตัณหา ความอยาก และอุปาทาน แล้วนำไปสู่การแสวงหากอบโกย เพื่อสร้างความสุขและกำไรให้แก่ตนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การแสวงหาการพ้นทุกข์เป็นหัวใจสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการเข้าใจธรรมชาติของทุกข์ สาเหตุของทุกข์ และหนทางดับทุกข์อย่างแท้จริง พระพุทธองค์ทรงชี้แนวทางผ่านหลักมัชฌิมาปฏิปทา โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อฝึกฝนกาย วาจา และจิตใจให้หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นในตน และสิ่งทั้งปวง พุทธทาสภิกขุในฐานะนักปฏิบัติและนักเผยแผ่ ได้ตีความคำสอนนี้ในรูปแบบ “อรรถปริวรรต” เพื่อให้เข้าใจแก่นแท้ของหลักธรรม โดยเฉพาะเรื่อง “สุญญตา” ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพ้นทุกข์และการสร้างสันติภาพทั้งในระดับบุคคลและสังคม การตีความนี้ช่วยให้หลักธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัย

1. หลักคำสอนเรื่องการพ้นทุกข์ในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนให้ดำรงชีวิตบนทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ด้วยการยืนยันความจริงว่า “ทุกข์เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป” ทุกข์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่นในตนและสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งว่ามีความไม่เที่ยง ไม่คงที่ และเป็นอนัตตา การดับทุกข์จึงต้องดับที่เหตุและปัจจัยของทุกข์ เช่น ความโลภ โทสะ และโมหะ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นแนวทางสำคัญในการฝึกฝนตนเอง เพื่อลดละกิเลส ควบคุมกาย วาจา และจิตใจ ให้เกิดความสงบและปัญญาเข้าใจความจริงของชีวิต การปฏิบัติตามหลักนี้จะนำไปสู่การพ้นทุกข์และการเข้าถึงสันติสุขที่แท้จริง

2. อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตามตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ พุทธทาสภิกขุใช้การตีความหลักธรรม (อรรถปริวรรต) เพื่อชี้ให้เห็นแก่นแท้ของการพ้นทุกข์ โดยเฉพาะเรื่อง “อิตตา” และ “อนัตตา” ซึ่งท่านสรุปง่าย ๆ ว่าเป็นเรื่องของ “ตัวกู ของกู” ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนเป็นต้นเหตุของทุกข์ ท่านอธิบายว่า สุญญตหมายถึงสภาวะ “ว่างจากตัวตน” ทั้งทางวัตถุ จิต และปัญญา เป็นการลดละกิเลสและความยึดมั่นถือมั่น เพื่อให้จิตสงบและหลุดพ้นจากทุกข์ สุญญตาจึงเป็นแก่นของนิพพาน การตีความนี้ใช้ทั้งภาษาธรรมและภาษาคน เพื่ออธิบายหลักธรรมอย่างง่าย เข้าใจได้ในสังคมสมัยใหม่ และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างศาสนา

3. อรรถปริวรรตคำสอนเรื่องสุญญตามตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุเพื่อการพ้นทุกข์ พุทธทาสภิกขุเน้นว่า การศึกษาเรื่องอิตตาเป็นแก่นสำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะการเข้าใจเรื่องนี้นำไปสู่การดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง ท่านชี้ว่าภัยของการพ้นทุกข์ (“อหังการมานานุสัย”) เกิดจากการยึดมั่นใน “ตัวกู ของกู” การเข้าถึงสุญญตาจึงต้องอาศัยการพิจารณาอย่างมีสติ เพื่อตัดความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน พร้อมใช้ปัญญารู้เท่าทันธรรมชาติของสิ่งทั้งปวง สุญญตาเป็นทั้งการฝึกจิตให้ว่างจากกิเลสและการพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นฐานของนิพพาน การปฏิบัติเช่นนี้ช่วยนำไปสู่การพ้นทุกข์อย่างแท้จริง พร้อมทั้งส่งเสริมสันติภาพทั้งในระดับบุคคล สังคม และระหว่างศาสนา

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวกับการงานด้านศาสนสัมพันธ์ นำไปเป็นแนวทางการสานเสวนาว่าด้วยความเข้าใจศาสนาตนและศาสนาเพื่อน ควรมีการถวายเป็นความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจแก่นคำสอนพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่อง สุญญตา อนัตตา จิตว่าง ที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับอรรถปริวรรตศาสตร์หลักปฏิจจสมุปบาทและหลักกรรมตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับอรรถปริวรรตศาสตร์เชิงพุทธ: การศึกษาแนวคิดพุทธทาสภิกขุในกรอบปรัชญาตะวันตกกับ Hans-Georg Gadamer และ Martin Heidegger

เอกสารอ้างอิง

- ประพัฒน์ ศรีกุลกิจ. (2559). พระไตรปิฎกวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: บริษัท โฟกัส ปริ้นติ้ง จำกัด.
- พระครูสมุทรวิทย์ ภาสโก และพระสุนทรกิจโกศล. (2562). ทุกข์และการดับทุกข์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 6(9), 4166-4183.
- พระเจนท์จันทร์ จันทบุญ (แสงคำ). (2560). ศึกษาวิเคราะห์วิธีการดับทุกข์ตามแนวทางพระพุทธ ศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประทีป ปิยนิทโร (ดิษฐอินทร์). (2567). ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาสัพพัญญูของนาคารชุนและเถรวาท. วารสารมจร ทวารวดีปริทรรศน์, 3(1), 56-66.
- พระมหาสารวุธ โพธิ์ศรีขาม. (2561). แนวคิดเรื่อง ตัวกู ของกู ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุรชัย ชยาภิวัตโน (พุดชู) และคณะ. (2561). พุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ว่าด้วยจิตเดิมแท้ในกระบวนการพัฒนาปัญญา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(3), 1056-1067.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). ภาษาคน ภาษาธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- _____. (2549). ปณิธาน 3 ประการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2560). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สิริกร อมฤตวาริน. (2558). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุข แบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล*

THE APPLICATION MODEL OF THE THREEFOLD TRAINING PRINCIPLE TO PROMOTE SIMPLE HAPPINESS IN THE BUDDHIST WAY IN DIGITAL SOCIETY

พระครูวินัยธรชวลิต อุตตโม (สุวรรณจันทร์)*, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล (อนุกุล ปานประดิษฐ์),

พระครูวิจิตรศีลาจาร (ประสิทธิ์ ชาทวนโณ), สิทธิโชค ปาณะศรี, ภูวเดช ขวัญเสน

Phrakruvinayathom Chavalit Uttamo (Suwanchan)*, Phrakhu Kositwattananukul (Anukul Panpradit),

Phrakhu Wijitsilajarn (Prasit Chatwanno), Sitthichok Panasree, Phuwadech Kwansen

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Phrakhruwinyathrchwltx@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวความคิดการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล 2) ศึกษาหลักไตรสิกขาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) ประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสารเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธเป็นการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางอย่างมีสติและปัญญา ไม่ประมาท ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่หลงใหลวัตถุหรือสิ่งเร้าภายนอกเกินควร เน้นการพัฒนาจิตและปัญญาให้สามารถสร้างความสุขได้ด้วยตนเอง พร้อมพัฒนาสมรรถนะภายในเพื่อก้าวพ้นความทุกข์และนำไปสู่ความสงบเย็น หลักไตรสิกขาคือกระบวนการฝึกฝนเรียนรู้และพัฒนาตนจากศีล สมาธิ และปัญญาให้มั่นคงเป็นอุปนิสัยแห่งตน เริ่มจากศีลเป็นพื้นฐานแห่งความดี เจริญสมาธิให้จิตมั่นคง และเจริญปัญญาเพื่อรู้แจ้งสัจธรรม หลักไตรสิกขาสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง แม้ในสภาวะสุข อันเป็นสุขจากกามคุณ โดยมีศีลธรรม ยับยั้งชั่งใจ รู้จักพอดี ไม่เบียดเบียน และไม่หลงระเหิรในสุขทางวัตถุ ความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธมุ่งสู่รามีสสุข ความสุขที่บริสุทธิ์ ปราศจากโลภะ โทสะ และโมหะ เป็นการชำระจิตให้สะอาด สว่าง และสงบ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขแท้จริงในสังคมดิจิทัล อันนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบ 2MWENL Model ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางจิตปัญญาที่ช่วยเสริมสร้างความสุข ความสมดุล และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักไตรสิกขา, การเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธ, สังคมดิจิทัล

Abstract

This research article aims to: 1) Study the concept of promoting simple Buddhist happiness in the digital society, 2) Study the principles of the Threefold Training as presented in Buddhist scriptures, and 3) Apply the Threefold Training for enhancing simple Buddhist happiness in the

digital society. This research is qualitative in nature, employing a documentary research method to synthesize new knowledge in Buddhist studies. The findings reveal that simple Buddhist happiness represents living along the Middle Path with mindfulness and wisdom, being prudent, adhering firmly to the teachings of Buddhism, and being content with what one has. It discourages excessive attachment to material possessions or external stimuli and emphasizes mental and intellectual development that enables individuals to create happiness by themselves. It also focuses on developing inner competence to transcend suffering and achieve inner peace. The Threefold Training is a process of learning, practicing, and self-development through morality, concentration, and wisdom until these become stable habits. It begins with morality as the foundation of virtue, followed by concentration to strengthen the mind, and culminates in wisdom that brings about enlightenment within oneself. The Threefold Training can be applied as a guideline for proper living even amidst sensual happiness derived from worldly pleasures, by maintaining moral conduct, self-restraint, moderation, and non-harming. One should not be intoxicated by worldly satisfaction. Simple Buddhist happiness aims toward non-material happiness - pure happiness that is free from greed, anger, and delusion. It purifies the mind, making it clean, bright, and calm. Applying the Threefold Training thus becomes an essential approach for living a truly happy life in the digital society. This leads to the synthesis of new Buddhist knowledge in the form of the 2MWENL Model, which serves as a spiritual and intellectual innovation that fosters happiness, balance, and sustainable quality of life in the digital age.

Keywords: Application, Threefold Training Principle, Buddhist Wellbeing, Digital Society

บทนำ

มนุษย์ในสังคมปัจจุบันได้ยกย่องคุณค่าของเงินและวัตถุเป็นสำคัญสูงสุด การแสวงหาและสะสมทรัพย์กลายเป็นเป้าหมายหลักของชีวิต เพื่อสร้างความสะดวกสบาย ความมั่นคง และการได้รับการยอมรับทางสังคม เงินจึงกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความสำเร็จที่ผู้คนยึดมั่นถือมั่น และถูกมองว่าเป็นเครื่องมือแห่งความสุขที่สามารถตอบสนองความต้องการทางวัตถุและกิเลสได้อย่างไม่สิ้นสุด ผลที่ตามมาคือ มนุษย์จำนวนมากตกอยู่ในวงจรแห่งการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์โดยละเลยต่อคุณค่าภายใน ความโลภ โทสะ และโมหะได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของพฤติกรรมทางสังคม ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การแข่งขันที่ขาดศีลธรรม และการเสื่อมของคุณธรรมในระดับบุคคลและส่วนรวม (สิริกร อมฤตวาริน, 2558) ขณะเดียวกัน วิกรม กรมดิษฐ์ ได้อธิบายว่าความมั่งคั่งที่ขาดจิตสำนึกด้านคุณธรรมไม่อาจนำมาซึ่งความสุขแท้จริงได้ เพราะมนุษย์ที่ยึดติดในวัตถุนั้นยอมเพิกเฉยความสุขจากความไม่รู้จักรู้พอและความกลัวการสูญเสีย ซึ่งเป็นความสุขที่ละเอียดลึกภายในใจ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของมนุษย์ในยุคที่ให้ค่ากับเศรษฐกิจและเทคโนโลยีมากกว่าการพัฒนาจิตใจ การก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ การเปรียบเทียบ และแรงกระตุ้นทางข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้คนหลงลืม “ความสุขแท้” ซึ่งแท้จริงแล้วอยู่ในความสงบและความพอเพียงของจิตใจตนเอง อันเป็นรากฐานแห่งความสุขตามแนวพระพุทธธรรมที่ยั่งยืนและไม่แปรเปลี่ยน (วิกรม กรมดิษฐ์, 2555)

พระพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นกลาง เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือ “ทางสายกลาง” อันเป็นวิถีแห่งปัญญาที่มุ่งให้มนุษย์พ้นจากความสุดโต่งของชีวิตทั้งสองฝ่าย คือความหมกมุ่นในกามสุขและการทรมานตน พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์ดำเนินชีวิตด้วยความเข้าใจในเหตุแห่งทุกข์ และใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาชีวิต เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันกิเลส ไม่หลงติดอยู่กับสิ่งลวงในโลกแห่งวัตถุ (สุเมธ เมธาวิทย

กุล, 2540) แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความสุขที่ไม่อาจเกิดจากการครอบครองสิ่งภายนอก แต่เกิดจากความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและการดำรงอยู่ด้วยใจที่เป็นกลาง นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การพัฒนามนุษย์อย่างแท้จริงต้องเริ่มจากการพัฒนาภายใน เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานของ “สมรรถนะทางจิต” ที่จะนำไปสู่ปัญญาและความสุขอันยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

ในยุคสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เข้ามามีบทบาทแทบทุกมิติของชีวิต พระพุทธศาสนากลับยังมีคุณค่ามากขึ้น เพราะชี้ให้เห็นความจริงว่า แม้เทคโนโลยีจะสามารถช่วยให้นมนุษย์สะดวกสบายและมีข้อมูลมากมายเพียงใด แต่ไม่สามารถสร้าง “ความสงบทางใจ” ได้ เครื่องมือทางดิจิทัลไม่อาจแทนที่จิตที่มีคุณธรรมได้ มนุษย์จึงต้องย้อนกลับมาฝึกตนตาม หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา (ที.ปา (ไทย) 11/228/231) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อันเป็นกระบวนการพัฒนาองค์รวมของชีวิตที่ครอบคลุมทั้งกาย วาจา และใจ ศีลช่วยให้เกิดความสงบระบียบในพฤติกรรม สมาธิช่วยให้จิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหวในกระแสโลก และปัญญาช่วยให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตอย่างลึกซึ้ง หลักไตรสิกขาจึงเป็นแนวทางแห่งการพัฒนา “มนุษย์ดิจิทัล” ให้มีคุณธรรมและสติรู้เท่าทันเทคโนโลยี ไม่ตกเป็นทาสของสื่อหรือข้อมูล และสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียง สงบ และมีเมตตา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นหัวใจของ “ความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธ” อย่างแท้จริง

แม้จะมีงานศึกษาวิจัยทางพระพุทธศาสนาจำนวนมากที่กล่าวถึงหลักไตรสิกขา ทั้งในด้านศีลธรรม การศึกษา และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แต่ส่วนใหญ่มักยังคงอยู่ในเชิงทฤษฎีหรือการประยุกต์ใช้เฉพาะด้าน เช่น ด้านการศึกษา หรือการพัฒนาบุคลากรทางศาสนาเท่านั้น ยังไม่พบการนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้โดยตรงเพื่อพัฒนา “รูปแบบการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่าย” ในบริบทของสังคมดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ ความฟุ้งซ่าน และการเบียดเบียนทางจิตใจ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนว่ามนุษย์ในยุคเทคโนโลยีล้ำสมัยยังคงขาด “ภูมิคุ้มกันทางปัญญา” ที่จะช่วยให้เข้าใจและควบคุมอารมณ์ของตนได้อย่างถูกต้อง พระพุทธศาสนาในฐานะศาสตร์แห่งการพัฒนาจิต จึงมีศักยภาพสูงในการเป็นแนวทางสร้างสมดุลให้ชีวิตมนุษย์กลับคืนสู่ธรรมชาติของความสงบและพอเพียง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล” โดยมีเป้าหมายเพื่อสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และกระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธให้สอดคล้องกับบริบทสังคมยุคใหม่ การศึกษานี้คาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางหรือโมเดลการปฏิบัติจริง (เช่น 2MWENL Model) ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อสร้างสมดุลระหว่าง “ปัญญาทางเทคโนโลยี” และ “ปัญญาทางธรรม” ให้เกิดความสุขที่แท้จริง อันเป็นความสุขที่เกิดจากความสงบภายใน ความเข้าใจในตนเอง และความสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นในสังคมดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธี การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลักเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารสำคัญทางพระพุทธศาสนาและงานวิชาการสมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ขั้นตอนการวิจัยเริ่มจากการศึกษารวบรวมเอกสารทั้งชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Document Study) ดังต่อไปนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 รวมถึงอรรถกถาและคัมภีร์สำคัญ เช่น วิสุทธิมรรค วิมุตติมรรค และอภิธัมมัตถสังคหะ ข้อมูลเหล่านี้ถูกคัดเลือกเพื่อศึกษาข้อความที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความสุข การฝึกฝนกาย วาจา และจิตใจ รวมถึงแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยได้อ่านและวิเคราะห์ข้อความโดยเน้นการตีความตามหลักคำสอนเดิม เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการตีความของนักวิชาการรายอื่นและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นวัตถุวิสัยสูงสุด

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ประกอบด้วยวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย บทความวิชาการ และตำราที่เกี่ยวข้องกับ หลักไตรสิกขา สุขภาพแบบเรียบง่าย และสังคมดิจิทัล รวมถึงข้อเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) กิตติ บุญเจือ ประเวศ อินทองปาน และสมบุรณ์ บุญโท การรวบรวมเอกสารทุติยภูมิช่วยให้สามารถเชื่อมโยงแนวคิดดั้งเดิมกับปัญหาและสภาพสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยได้คัดเลือกเอกสารที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2530–2565 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัย มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ และสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทปัจจุบันได้

สำหรับเกณฑ์คัดเลือกเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ทั้งภายนอกและภายใน สำหรับเกณฑ์ภายนอก (External Criteria) พิจารณาแหล่งที่มาของเอกสาร ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน เอกสารเป็นต้นฉบับหรือได้รับการรับรอง และวัตถุประสงค์และเนื้อหาของเอกสารเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ ส่วนเกณฑ์ภายใน (Internal Criteria) ประกอบด้วย การตรวจสอบความเชี่ยวชาญของผู้เขียน แหล่งอ้างอิงภายในเอกสาร ความถูกต้องของข้อมูลที่อ้างอิงถึงจริง และความชัดเจนของสาระสำคัญ

จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Analytical Description) โดยอ่านและทำความเข้าใจเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ แยกแยะใจความสำคัญ จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ แนวคิดและหลักการของไตรสิกขาในบริบทปัจจุบัน การสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธ และการออกแบบรูปแบบการประยุกต์ใช้ (2MWENL Model) จากนั้นนำผลวิเคราะห์มาสังเคราะห์เชิงตรรกะ โดยใช้ หลักอุปมาอุปไมยทางพุทธศาสตร์ เพื่อสร้างรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงแนวคิดดั้งเดิมกับสภาพสังคมดิจิทัลนอกจากนี้ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นขั้นตอนสำคัญ ผู้วิจัยใช้ เทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาและพระเถระชั้นผู้ใหญ่ตรวจสอบความสอดคล้องของการตีความ การตรวจสอบดังกล่าวช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลวิเคราะห์ และยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น งานวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และตำราที่ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ

ความสุขวิถีพุทธและสังคมดิจิทัล โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีหลักธรรมกับปรากฏการณ์สังคมร่วมสมัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้กระบวนการแยกแนวคิดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงตรรกะเพื่อสร้างความเข้าใจและองค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ การฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรม และการสร้างความสุขแบบเรียบง่ายตามวิถีพุทธในบริบทสังคม ดิจิทัลอย่างชัดเจน การนำเสนอข้อมูลจึงสะท้อนทั้งความต่อเนื่องของแนวคิดหลัก ความถูกต้องของเนื้อหา ความ สมบูรณ์ของข้อมูล และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา (2MWENL Model) เพื่อการเสริมสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. แนวคิดการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล ความสุขแบบเรียบง่ายตามวิถีพุทธ หมายความว่าความสุขที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจและยอมรับความจริงของชีวิตอย่างแท้จริง โดยไม่ผูกติดอยู่กับความ พอใจชั่วคราวหรือความสะดักสบายเพียงชั่วคราว ความสุขเช่นนี้มีลักษณะเป็นความสุขที่ครอบคลุมทั้งตนเองและ ผู้อื่น ซึ่งหมายความว่ากระทำใด ๆ ที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือทุกข์ใจ ย่อมไม่ถือว่าเป็นความสุขแท้ตามหลัก พุทธศาสนา ในการสร้างความสุขแท้ บุคคลต้องอาศัยพลังสำคัญของมนุษย์ทั้งสี่ด้าน ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ที่ช่วยให้ สามารถคิดค้น แก้ไขปัญหา และสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม พลังปรับตัวที่ทำให้สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ความคิด และการตัดสินใจให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ พลังแสวงหาที่กระตุ้นให้ ค้นคว้า เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และพลังร่วมมือซึ่งช่วยให้เกิดความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และ สร้างสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน การดำรงชีวิตในสังคมดิจิทัลเต็มไปด้วยสิ่งเร้าและข้อมูลข่าวสารมากมาย หากขาด สติสัมปชัญญะ บุคคลอาจเสเพลสื่อนจนเกิดความเครียด ความวิตกกังวล หรือความเปรียบเทียบกับผู้อื่นได้ การเข้าใจแนวคิดความสุขแบบเรียบง่ายช่วยให้ผู้คนใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลด้วยความพอดี ไม่หลงติดความสนุก ชั่วคราวหรือความอยากได้สิ่งที่เกินจำเป็น รวมทั้งสามารถจัดการความสัมพันธ์ในโลกออนไลน์และออฟไลน์ได้อย่าง สมดุล การมีสติและการสังเกตความรู้สึกตนเองและผู้อื่นช่วยให้เกิดความเข้าใจในความทุกข์และความสุขแท้ การนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์กับชีวิตประจำวันจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืน ทั้งใน ระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม

2. หลักไตรสิกขาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถฝึกฝนตนเองเพื่อให้เกิดความสุขอย่างแท้จริง ศีลเป็นการควบคุมการ กระทำทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้เกิดการเบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น เป็นพื้นฐานของความสงบและความเป็น ระเบียบในชีวิต สมาธิช่วยให้จิตใจมั่นคง สามารถสังเกตความคิดและอารมณ์ได้อย่างละเอียด ทำให้บุคคลสามารถ รับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและรอบคอบ ปัญญาเป็นความรู้แจ้งที่ช่วยให้มองเห็นความจริงของชีวิต เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกาย ใจ และสิ่งแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง การฝึกหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ เริ่มจากศีล เพื่อสร้างพื้นฐานความสงบและความรับผิดชอบ จากนั้นฝึกสมาธิเพื่อเสริมความตั้งมั่นและ ความสามารถในการสังเกตตนเอง และสุดท้ายฝึกปัญญาเพื่อให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง หลักไตรสิกขา แต่ละส่วนทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง ศีลช่วยป้องกันจิตใจจากความฟุ้งซ่าน สมาธิช่วยให้สามารถมองเห็นและ รับรู้เหตุการณ์อย่างชัดเจน ปัญญาช่วยให้สามารถตีความและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างศีล สมาธิ และปัญญานี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมดิจิทัล เช่น การใช้สื่อออนไลน์อย่างมีสติ การบริหารเวลา และพลังงานในการทำงานหรือเรียน และการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับผู้อื่น การนำหลักไตรสิกขามาใช้ช่วย ให้บุคคลสามารถจัดการกับความอยาก ความเครียด และความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ของการสร้างความสุขอย่างแท้จริงในชีวิตยุคปัจจุบัน

3. การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล ทำการประยุกต์หลักไตรสิกขาในบริบทสังคมดิจิทัลเป็นการปรับใช้แนวคิดศีล สมาธิ และปัญญา เข้ากับ พลัง 4 ด้านของมนุษย์เพื่อสร้างความสุขและคุณค่าในชีวิต โมเดล 2MWENL คือกรอบแนวคิดที่รวมองค์ประกอบของหลักไตรสิกขาและพลังสร้างสรรค์ ปรับตัว แสวงหา และร่วมมือเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลในโลกดิจิทัล โมเดลนี้เน้นการพัฒนาศีลให้บุคคลควบคุมการกระทำและการเสพข้อมูลออนไลน์อย่างมีคุณธรรม สมาธิช่วยให้รับรู้สิ่งเร้าและอารมณ์ที่เกิดจากสื่อดิจิทัลได้ชัดเจน โดยไม่ตกเป็นเหยื่อของความคิดปรุงแต่ง ปัญญาช่วยให้วิเคราะห์และตีความข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมองเห็นผลกระทบต่อนิจใจและพฤติกรรมของตนเอง การประยุกต์ใช้โมเดลนี้ยังรวมถึงการฝึก 4 พลังสำคัญ ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ที่ช่วยสร้างเนื้อหาหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม, พลังปรับตัวที่ช่วยปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกดิจิทัล, พลังแสวงหาที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และพลังร่วมมือที่ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกัน ลดความขัดแย้งและสร้างสังคมที่เอื้ออาทร การดำเนินชีวิตตามโมเดล 2MWENL ช่วยให้บุคคลสามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม มีสติสัมปชัญญะ สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ปรับสมดุลระหว่างชีวิตทางกายและจิตใจ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น การประยุกต์ใช้โมเดลนี้จึงไม่เพียงช่วยลดความเครียดจากการเสพสื่อดิจิทัล แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการสร้างสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. การเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล ในยุคปัจจุบันที่สังคมดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลและสื่อสารทำให้ความสุขของบุคคลมีความซับซ้อนและมีมิติหลากหลาย การเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสมดุลและความสงบภายในจิตใจ ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถสร้างความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยอาศัยพลังสำคัญของมนุษย์ทั้งสี่ด้าน ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังแสวงหา และพลังร่วมมือ พร้อมกับการใช้ญาณญาณประกอบการวิเคราะห์และประเมินค่าในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า การฝึกฝนและตระหนักถึงพลังทั้งสี่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการจัดการอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ลดความเครียดและความขัดแย้งกับผู้อื่นในสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาคมสัน วิสุทธญาโณ ได้วิจัยเรื่อง วิถีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเสนอว่า แนวคิดความสุขแบ่งเป็นสองประเภทหลัก คือ 1) ความสุขส่วนตัว และ 2) ความสุขส่วนรวม โดยความสุขแท้เกิดจากการสร้างคุณดี หมดความติดใจในกามคุณทั้งห้า และมีจิตตั้งมั่นในอารมณ์ด้วยความเพ่งพินิจจนถึงนิพพาน (พระมหาคมสัน วิสุทธญาโณ, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมงคลธรรมวิธาน และพระมหาประสิทธิ์ สระทอง ได้ระบุว่าความสุขสูงสุดคือเจตสิกสุข หรือสุขทางใจ ซึ่งไม่ขึ้นกับเวลาและวัตถุ เป็นความสุขล้วน ๆ ที่ปราศจากความทุกข์แฝง (พระมงคลธรรมวิธาน และพระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ ได้วิจัยเรื่อง สังคมวิทยาดิจิทัล: แนวคิดและการนำไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในมิติต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม สังคมวิทยาในฐานะที่เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับสังคม วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม จึงได้พัฒนาแนวคิดสังคมวิทยาดิจิทัลขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์การใช้สื่อดิจิทัล และผลกระทบที่มีต่อสังคม สำหรับบทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประวัติความเป็นมาของแนวคิดสังคมวิทยาดิจิทัล และอธิบายแนวคิดสังคมวิทยาดิจิทัลของ Lupton และการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การนำสื่อดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนและงานวิชาการ 2) การวิเคราะห์เกี่ยวกับ การใช้สื่อดิจิทัลของผู้คนในสังคม 3) การใช้ข้อมูลทางดิจิทัลเพื่อการวิจัยทางสังคม และ 4) สังคมวิทยาดิจิทัลเชิงวิพากษ์ (ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, 2562) บริบทสังคมดิจิทัลยังทำให้การ

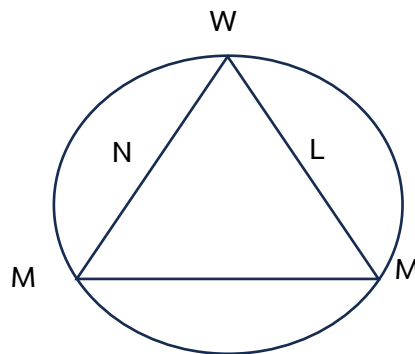
ประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้มีความสำคัญ เนื่องจากผู้คนมักถูกกระตุ้นด้วยข้อมูลข่าวสารมากมาย หากขาดสติและวิจยญาณ ความสุขอาจถูกแทนที่ด้วยความวิตกกังวล ความเครียด หรือความขัดแย้ง การสร้างความสุขวิถีพุทธจึงช่วยให้บุคคลกรองข้อมูล สร้างความสัมพันธ์เชิงบวก และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานก่อนหน้านี้เพราะได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อสร้าง 2MWENL Model ซึ่งจัดระบบการพัฒนาความสุขให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัลโดยเฉพาะ

2. หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา สะท้อนสัจธรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อความสงบและความสุขแท้ โดยมีพื้นฐานจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงสอนเพื่อให้เวไนยสัตว์รู้แจ้งตามความเป็นจริงและหลุดพ้นจากความทุกข์ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันสามารถสร้างทั้งคุณภาพชีวิตส่วนบุคคลและส่งเสริมความสัมพันธ์ในสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร จันทราวุฒิกกร ระบุว่า หลักไตรสิกขาช่วยให้ผู้บริหารองค์กรมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ส่งเสริมการครองตน ครองคน และครองงาน โดยการยึดมั่นในความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ เคารพและให้เกียรติผู้อื่น พร้อมเสริมสร้างความร่วมมือในกลุ่ม (ศุภกร จันทราวุฒิกกร, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ เหลืองศักดิ์ชัย และจันทิมา เขียวแก้ว พบว่า ผู้ประกอบการสามารถสร้างแบรนด์อย่างยั่งยืนโดยอิงหลักไตรสิกขาผ่านการสร้างบารมีธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม (สมเกียรติ เหลืองศักดิ์ชัย และจันทิมา เขียวแก้ว, 2562) ในบริบทสังคมดิจิทัล ศีลช่วยป้องกันการกระทำผิดทางกายและวาจาในโลกออนไลน์ สมาธิช่วยให้จิตตั้งมั่น มีสติ และการควบคุมอารมณ์เมื่อเผชิญข้อมูลมากมาย และปัญญาช่วยในการตัดสินใจอย่างมีวิจยญาณ ผลการศึกษาเน้นย้ำว่าหลักไตรสิกขาที่สอดคล้องกับการสร้างความสุขวิถีพุทธ จะถูกนำมาประยุกต์เป็นส่วนสำคัญของ 2MWENL Model เพื่อจัดการกับความท้าทายของสังคมดิจิทัล

3. การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล การประยุกต์หลักไตรสิกขาในบริบทสังคมดิจิทัลช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับความท้าทายและผลกระทบจากเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารล้นหลามและมีแรงกระตุ้นทางอารมณ์สูง ความสามารถในการมีสติ สมาธิ และใช้ปัญญาอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ ผลการวิจัยพบว่าการใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายนั้นช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับอารมณ์และความคิดที่เกิดจากการเสพสื่อดิจิทัล ลดความวิตกกังวล ความเครียด และการเกิดพฤติกรรมติดสื่อ ซึ่งมักส่งผลต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาธนภุต ธนลาโภ (กลมพุก) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสุขสองระดับ คือ โลภียสุข หรือความสุขในชีวิตประจำวัน และ โลกุตตรสุข หรือความสุขขั้นสูงของพระอริยบุคคล โดยโลภียสุขประกอบด้วยสามีสสุข (สุขอิงอามิส) และนิรามิสสุข (สุขไม่อิงอามิส) การเข้าใจความแตกต่างของความสุขทั้งสองระดับช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาและเลือกแนวทางการสร้างความสุขที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตจริง และนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการเสพสื่อดิจิทัลให้สอดคล้องกับความต้องการและคุณค่าที่แท้จริง (พระใบฎีกาธนภุต ธนลาโภ (กลมพุก), 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพงษ์ สุวโจ (ไชยณรงค์) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์ในสังคมยุคดิจิทัลต้องมีการพัฒนาตนทั้งด้านกาย วาจา ใจ ให้มีอิสระเหนือการถูกครอบงำด้วยอำนาจความยั่ววนในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการลวงละเมิด หรือเสียสภาวะปกติทางกาย วาจา ใจ ของตน โดยในด้านของศีลสิกขา เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกแห่งชีวิต รวมถึงการประกอบอาชีพ ด้านจิตสิกขา หรือสมาธิ เป็นการคุณภาพจิตสมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต และปัญญาสิกขา คือ ศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญาซึ่งมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ (พระสมพงษ์ สุวโจ (ไชยณรงค์), 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้สามารถสังเคราะห์ถอดมาเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้แก่ 2MWENL Model ซึ่งเป็นกระบวนการ มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย 2MWENL Model

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการ ได้ดังนี้

M1 ย่อมาจาก Morality ความมีศีลธรรม การปฏิบัติตนดำรงอยู่ในศีลธรรม โดยพื้นฐานตั้งมั่นเป็นหลักเบญจศีลเบญจธรรม อันเป็นการละชั่ว ทำดี ประกอบกิจของการสร้างประโยชน์สุขของตนเองและผู้อื่น

M2 ย่อมาจาก Mindfulness การมีสติระลึกรู้ เป็นกระบวนการทำงานของสติคือ การระลึกรู้ถึงสิ่งที่เป็นอยู่ การคอยควบคุมกำกับให้ระมัดระวัง ความตื่นตัวหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้าเกี่ยวข้อง

W ย่อมาจาก Wisdom ความมีปัญญา การมองเห็นหนทางที่ถูกต้อง การปลูกความรู้ ความเห็น ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกียปัญญา อันเป็นปัญญาในการแสวงหาสามีสสุข และในระดับโลกุตตรปัญญา อันเป็นมุ่งสู่นิรามิสสุข สุขปลอดโปร่งเพราะใจสงบ ได้รู้สิ่งหลายตามความเป็นจริง

E ย่อมาจาก Egoism อัตตาความเห็นแก่ตัว อันมาจากรากเหง้าที่สำคัญของอวิชชา ความไม่รู้ ตัณหา ความอยาก และอุปาทาน การยึดมั่นถือมั่น เป็นอุปสรรคของการเข้าถึงความสุขแบบเรียบง่ายวิสุทธิ

N ย่อมาจาก Need ความจำเป็น การใช้สติปัญญาในการบริโภคด้วยการพิจารณาถึงความต้องการอย่างแท้จริง การดำรงตนให้อยู่อย่างพอดี พอเพียง พอเหมาะ ไม่ฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ประโยชน์ ไม่ยึดวัตถุเป็นที่ตั้งดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

L ย่อมาจาก Loving Kindness ความมีเมตตากรุณา การพัฒนาคุณภาพจิตใจเพื่อให้ผู้ที่ประพฤติได้มีความสุขบนความสุขของผู้อื่น และต่อยอดความเมตตาด้วยความกรุณาเพื่อให้เขาได้พ้นทุกข์ ได้พบและรู้จักกับสุขที่แท้จริงในการดำรงชีวิต

การประยุกต์ 2MWENL Model ช่วยให้ผู้คนสร้างกลไกการกรองและปรับตัวต่อสื่อดิจิทัลอย่างมีสติ ลดการเกิดความเครียดและความขัดแย้งทางสังคมดิจิทัล พร้อมทั้งพัฒนาความเข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต การฝึกฝนองค์ประกอบแต่ละด้านสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา เช่น ศีลช่วยป้องกันพฤติกรรมไม่เหมาะสม สมาธิช่วยให้จิตตั้งมั่นและมีสติ ปัญญาช่วยให้ตัดสินใจถูกต้อง การพัฒนาตนเองและภาวะผู้นำช่วยให้บุคคลสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมรอบตัว

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่า 2MWENL Model แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ เพราะเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้จากแนวคิดความสุขวิถีพุทธและหลักไตรสิกขา เพื่อสร้างเครื่องมือปฏิบัติที่ตอบสนองความท้าทายเฉพาะของสังคมดิจิทัล ทั้งนี้โมเดลนี้ช่วยให้ผู้ใช้สามารถสร้างความสุขอย่างมีคุณภาพ พร้อมการยกระดับจิตใจและความสัมพันธ์ในสังคมอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เน้นการพัฒนาจิตใจและการใช้ชีวิตอย่างสมดุลตามหลักไตรสิกขาทางพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ความสุขทางกาย ความสุขทางใจ จนถึงความสุขขั้นสูงสุดหรือความสงบสุขอย่างแท้จริง การดำเนินชีวิตในลักษณะนี้มุ่งให้บุคคลสามารถตั้งตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมและข้อปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสงบ ความพอใจ และความพึงพอใจภายในจิตใจ ไม่ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางวัตถุหรือสิ่งของภายนอก การเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายจึงเกิดขึ้นจากการพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการตระหนักรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว ทำให้สามารถรับมือกับแรงกระตุ้นและอิทธิพลจากสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม การฝึกฝนสติสัมปชัญญะช่วยให้บุคคลรับรู้ทันทุกอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดของตนเอง ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของข่าวสาร ข้อมูล หรือแรงกระตุ้นที่เข้ามาจากสื่อดิจิทัล ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขอย่างแท้จริง หลักไตรสิกขาเป็นรากฐานสำคัญของความสุขแบบเรียบง่าย โดยประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ศีลทำหน้าที่ควบคุมการกระทำทางกายและวาจาให้ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้บุคคลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบและสันติ สมาธิช่วยให้จิตใจสงบและมีความมั่นคง สามารถรับมือกับความเครียดและสิ่งเร้าภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนปัญญาช่วยให้บุคคลมองเห็นความจริงตามธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถประเมินสถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ การฝึกฝนหลักไตรสิกขาอย่างต่อเนื่องช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองและสร้างสังคมดิจิทัลที่มีความสมดุล ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคลและชุมชน การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในสังคมดิจิทัลเป็นการปรับหลักธรรมให้เข้ากับบริบทปัจจุบัน ทำให้บุคคลสามารถสร้างความสุขแบบเรียบง่ายได้แม้ในยุคที่มีข้อมูลข่าวสารและแรงกระตุ้นมากมาย การใช้ศีลช่วยให้บุคคลควบคุมการกระทำออนไลน์ได้เหมาะสม สมาธิช่วยสร้างความสงบในขณะที่ต้องเผชิญกับสิ่งเร้าจำนวนมาก และปัญญาช่วยให้สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจในการเสพข่าวสาร ข้อมูล หรือการบริโภคสื่อดิจิทัลได้อย่างมีสติ การประยุกต์นี้ช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และปัญหาที่เกิดจากการเสพติดสื่อดิจิทัล ทั้งยังช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองและสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมโดยรวม ผลลัพธ์สำคัญจากการศึกษาครั้งนี้คือการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เป็น 2MWENL Model ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ออกแบบขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัล โมเดลนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ช่วยให้บุคคลควบคุมตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นระบบ การใช้โมเดลช่วยให้บุคคลสามารถปรับพฤติกรรมในการเสพสื่อดิจิทัลได้อย่างพอเพียง มีสติและปัญญาในการตัดสินใจ สามารถสร้างความสุขจากภายในและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่น สร้างชุมชนดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบและสงบสุข การวิจัยครั้งนี้จึงไม่เพียงแต่ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่ยังได้สร้างรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผลผลิตสำคัญที่ช่วยให้การสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในยุคสังคมดิจิทัลเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2562). สังคมวิทยาดิจิทัล: แนวคิดและการนำไปใช้. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(1), 43-56.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระใบฎีกาธนภุต ธนลาโภ (กลมพุก). (2567). กุศโลบายสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมงคลธรรมวิธาน และพระมหาประสิทธิ์ สระทอง. (2563). การสร้างความสุขในทัศนะของพระพุทธศาสนา. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 21(1), 254-261.
- พระมหาคมสัน วิสุทธญาโณ. (2562). วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(1), 20-32.
- พระสมพงษ์ สุวโจ (ไชยณรงค์). (2561). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(1), 15-16.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกรม กรมดิษฐ์. (2555). คาถาชีวิต. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินท์ ซิตี้ จำกัด.
- ศุภกร จันทราวาท. (2562). การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(10), 5206-5207.
- สมเกียรติ เหลืองศักดิ์ชัย และจันทิมา เขียวแก้ว. (2562). พุทธวิถี (ไตรสิกขา): กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการสร้างแบรนด์ อย่างยั่งยืนตามศาสตร์พระราชา. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต, 13(2), 50-63.
- สิริกร อมฤตวาริน. (2558). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2540). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

การพัฒนานวัตกรรมแนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา*

DEVELOPMENT OF AN INNOVATIVE DIGITAL LEARNING MANAGEMENT APPROACH TO ENHANCE 21ST-CENTURY SKILLS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

อติพร เกิดเรือง

Atiporn Gerduang

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School, Stamford International University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: atiporn.gerduang@stamford.edu

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในสถาบันอุดมศึกษา และ 3) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรมดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณประกอบด้วยนักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยในจังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน ซึ่งกำหนดตามสูตรของเครจซ์และมอร์แกน เลือกวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผลซึ่งได้คะแนนสูงสุด ($\bar{X} = 4.45$) ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.03$) นอกจากนี้การพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในสถาบันอุดมศึกษาพบว่าผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) โดยเฉพาะมิติด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้คะแนนสูงสุด ($\bar{X} = 4.41$) ส่วนมิติที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือทักษะชีวิตและอาชีพ ($\bar{X} = 4.25$) ผลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ยืนยันว่าแนวทางนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง ร้อยละ 85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยองค์ประกอบสำคัญของนวัตกรรมประกอบด้วยการพัฒนานโยบายต่อเนื่อง การออกแบบกิจกรรมดิจิทัลที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การประเมินผลตามสมรรถนะจริง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม

คำสำคัญ: การจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21, เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

Abstract

This study aimed :1) To examine the current conditions of digital learning management in higher education institutions; 2) To develop a digital learning management innovation that enhances 21st-century skills in higher education; and 3) To assess the appropriateness and feasibility of the developed innovation. Mixed methods of research design were employed. The quantitative sample consisted of 400 students and instructors from universities in Chonburi

* Received 9 November 2025; Revised 27 November 2025; Accepted 27 November 2025

Province, determined using Krejcie and Morgan's formula and selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire, and the data was analyzed using descriptive statistics. The qualitative component involved focus group discussions with 10 experts and specialists, and data were analyzed using content analysis. The findings revealed that the overall condition of digital learning management in higher education was at a high level ($\bar{X} = 4.27$) The highest-rated dimension was assessment and evaluation ($\bar{X} = 4.45$) while teaching and instructional practices received the lowest mean score ($\bar{X} = 4.03$) Furthermore, the development of digital learning management innovation to promote 21st-century skills indicated that learners possessed these skills at a high level ($\bar{X} = 4.32$) Among the skill dimensions, learning and innovation skills scored the highest ($\bar{X} = 4.41$), whereas life and career skills received the lowest mean score ($\bar{X} = 4.25$) The focus group results confirmed that the proposed innovation was highly appropriate and feasible, with an overall suitability rating of 85 percent, which exceeds the established standard criteria. Key components of innovation include continuous policy development, digital activity design that fosters learner engagement, competency-based assessment, and the establishment of collaborative networks with industry partners.

Keywords: Digital Learning, Management 21st Century Skills, Eastern Economic Corridor (EEC)

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากพลังของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องปรับตัวจากการสอนเชิงเนื้อหาแบบดั้งเดิมไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและทันสมัย โดยเฉพาะการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Management) ที่ผสมผสานแพลตฟอร์ม เทคโนโลยี และกิจกรรมการเรียนรู้เข้ากับการพัฒนาผู้เรียน (Garrison, D. R., & Vaughan, N. D., 2008); (Moore, J. L. et al., 2011) ในประเทศไทย การกำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และนโยบาย Thailand 4.0 มุ่งเน้นการสร้างกำลังคนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ (Office of the Education Council, 2017); (NESDC., 2020) การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงไม่อาจหยุดอยู่กับรูปแบบการสอนแบบบรรยายแต่จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มี ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่เชื่อมโยงโดยตรงกับความสามารถในการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor (EEC), 2020) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศในอนาคต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูงรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) และเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ดังนั้น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ EEC จึงมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสูงและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานใหม่ ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับทักษะและสมรรถนะของผู้เรียน (Eastern Economic Corridor (EEC), 2020) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียนระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งต้องการทั้งการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน ทักษะดิจิทัล และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพสูงตามแนวทางเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (Trilling, B., & Fadel, C., 2009); (UNESCO, 2015) สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ EEC การเสริมสร้างทักษะดังกล่าวยังมี

ความจำเป็น เนื่องจากต้องตอบสนองความต้องการแรงงานทักษะสูงในอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสนับสนุนการผลิตบัณฑิตที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลอย่างแท้จริง

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นปัจจัยเร่งให้มหาวิทยาลัยไทยต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบออนไลน์เต็มรูปแบบในระยะเวลาอันสั้น (Dhawan, S., 2020) แม้ภายหลังสถานการณ์ฉุกเฉินจะผ่อนคลายลง แต่ประสบการณ์ดังกล่าวได้สร้างการเปลี่ยนผ่านถาวร (Permanent Digital Shift) ของการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนคุ้นชินกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มระดับโลกที่ชี้ว่าการเรียนรู้ดิจิทัลจะเป็นรากฐานของการศึกษายุคใหม่ (Means, B. et al., 2013); (Laurillard, D., 2012) ในเชิงการศึกษา จังหวัดชลบุรีมีความโดดเด่นเนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก และมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนดิจิทัล อาทิ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, PIM EEC Campus และวิทยาลัยดุสิตธานี ศูนย์พัทยา ทำให้พื้นที่นี้เป็นศูนย์รวมของความหลากหลายทั้งด้านนโยบายการบริหารจัดการ การออกแบบหลักสูตร และกลไกการสนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัล นอกจากนี้ จังหวัดชลบุรียังมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การเชื่อมต่อ Smart City ตลอดจนการมีภาคีเครือข่ายจากภาคเอกชนและอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งเอื้อต่อการบูรณาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนเข้ากับการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Work-integrated Learning) ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชลบุรีเป็นพื้นที่ต้นแบบในการศึกษากลไกการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถสะท้อนทั้งความสำเร็จและข้อจำกัดได้อย่างครอบคลุม

อย่างไรก็ตาม แม้การเรียนรู้ดิจิทัลมีประโยชน์มากมาย แต่การประยุกต์ใช้ในบริบทไทยยังพบปัญหาหลายด้าน เช่น ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี และความสามารถของผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้แบบดิจิทัล (Puncreobutr, V., 2016); (UNESCO, 2015) ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากจะช่วยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยสามารถส่งต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างไร และจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ EEC

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมแนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมในการพัฒนานวัตกรรมแนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละระยะ

ระยะที่ 1 ใช้ แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ครอบคลุมด้านนโยบาย การสอน การประเมินผล และเทคโนโลยี ผ่านการตรวจสอบ IOC และความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha > 0.80)

ระยะที่ 2 ใช้ แบบวิเคราะห์ข้อมูลเชิงโครงสร้าง และแบบตรวจสอบองค์ประกอบนวัตกรรม ที่พัฒนาจาก P21 Framework รวมทั้ง แบบบันทึกการประชุมผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกลั่นกรองรูปแบบนวัตกรรม

ระยะที่ 3 ใช้ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรม มาตรฐาน 5 ระดับ และ
แนวคำถามที่โครงสร้างสำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแบบบันทึกการสนทนาในการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ
เมื่อกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในแต่ละระยะเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยในสาม
ระยะต่อไป

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา

ในระยะนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา
โดยออกแบบเครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย
และการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดและประเมินผล และ 4) ด้านการใช้
เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยในจังหวัด
ชลบุรี จำนวน 400 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของ Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. และเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบ
แบ่งชั้น เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของแต่ละสาขาวิชาอย่างเหมาะสม ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วย
สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970)

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

จากผลการวิเคราะห์ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบนวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล
โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (P21 Framework) ซึ่งมุ่งเน้นทักษะการเรียนรู้และ
นวัตกรรม (4Cs) ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งแนวคิดการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการประเมินตามสมรรถนะจริง (Authentic Assessment) เพื่อให้สอดคล้อง
กับความต้องการของสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรม

ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 คน
เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความ
สอดคล้องของนวัตกรรมกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการด้วยการ
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาค่าร้อยละของความเห็นสอดคล้อง โดยกำหนดเกณฑ์ร้อยละ 60
เป็นระดับมาตรฐานในการยอมรับผลการประเมิน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับความสำคัญของปัจจัยการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล

ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	SD	ระดับ	อันดับ
การวัดและประเมินผล	4.45	0.73	มาก	1
การออกแบบกิจกรรมดิจิทัลและ LMS	4.35	0.71	มาก	2
การสนับสนุนจากผู้สอน	4.31	0.76	มาก	3
โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล	4.29	0.77	มาก	4
การมีส่วนร่วมของผู้เรียน	4.27	0.73	มาก	5
นโยบายและกลไกสนับสนุน	4.18	0.79	มาก	6
การจัดการเรียนการสอน	4.03	0.81	มาก	7
รวม	4.27	0.76	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.45$, SD = 0.73) อยู่ในระดับ
มาก สะท้อนให้เห็นว่าการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้รับความสำคัญและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริม

ทักษะผู้เรียน ตามมาด้วยการออกแบบกิจกรรมดิจิทัลและการใช้ LMS ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.71$) และการสนับสนุนจากผู้สอน ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.76$) ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและการมีส่วนร่วมของผู้สอนในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ดิจิทัล ในทางตรงกันข้ามปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.81$) แม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่ถือว่าเป็นจุดที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในด้านการปรับรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมของทุกด้านพบว่ามีความใกล้เคียงเท่ากับ 4.27 ($SD = 0.76$) อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชลบุรีมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง สามารถสะท้อนศักยภาพของสถาบันในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

จากผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนแรกพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายเพียงพอที่จะสะท้อนบริบทจริงของชุมชนและความเห็นต่อปัจจัยที่ศึกษาได้อย่างครอบคลุม ข้อมูลพื้นฐานนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การวิเคราะห์เชิงพรรณนาในส่วนที่สอง เพื่อประเมินระดับของปัจจัยต้นและความสำเร็จของเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับความสำคัญของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

มิติทักษะ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	SD	ระดับ	อันดับ
ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs)	4.41	0.66	มาก	1
ทักษะด้านข้อมูล สื่อ และเทคโนโลยี	4.29	0.69	มาก	2
ทักษะชีวิตและอาชีพ	4.25	0.71	มาก	3
รวม	4.32	0.69	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.69$) แสดงถึงศักยภาพของผู้เรียนในการปรับตัวต่อการเรียนรู้และการทำงานในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม โดยมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.41$) แสดงถึงความโดดเด่นด้านการคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมและการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน ในขณะที่ทักษะด้านข้อมูล สื่อ และเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.29$) อยู่ในระดับมากเช่นกัน สะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนในการเข้าถึง วิเคราะห์ และใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนมิติที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือทักษะชีวิตและอาชีพ ($\bar{X} = 4.25$) ถึงแม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการบริหารจัดการชีวิต การทำงานอาชีพ และความรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในส่วนที่สองพบว่าปัจจัยทั้งสี่ด้านรวมถึงความสำเร็จของเครือข่ายอยู่ในระดับมากในทิศทางเดียวกัน จึงนำไปสู่การตรวจสอบเชิงสถิติในส่วนที่สาม เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ต่อความสำเร็จของเครือข่ายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 3 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ผลจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ รวม 10 คน พบว่า ร้อยละ 85 ของข้อเสนอแนวทางได้รับการยืนยันว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ (สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 60) โดยองค์ประกอบที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล

องค์ประกอบของนวัตกรรม	ร้อยละ	ระดับ	ผลสรุป
การพัฒนานโยบายและกลไกที่ต่อเนื่อง	87%	เหมาะสมมาก	คงไว้
การส่งเสริมกิจกรรมดิจิทัลที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	86%	เหมาะสมมาก	คงไว้
การใช้วิธีประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพจริง	84%	เหมาะสมมาก	คงไว้
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและท้องถิ่น	83%	เหมาะสมมาก	คงไว้
รวม	85%	เหมาะสมมาก	สามารถนำไปใช้ได้จริง

กล่าวสรุปเนื้อหาของตารางที่ 3 นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น ได้รับการยืนยันว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริงในบริบทของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ EEC

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผล และการออกแบบกิจกรรมดิจิทัล เนื่องจากมหาวิทยาลัยในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีความพร้อมต่อการขับเคลื่อนสู่การเรียนรู้เชิงดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของรูปแบบการประเมิน CIPP ต่อความรับผิดชอบทางการศึกษา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการประเมินบริบทและกระบวนการคือปัจจัยชี้แนะคุณภาพของระบบการศึกษา (Stufflebeam, D. L., 1971) นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (LMS) มีส่วนช่วยส่งเสริมการยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้ (Means, B. et al., 2013) อย่างไรก็ตาม ด้านการจัดการเรียนการสอนยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนข้อจำกัดด้านความพร้อมของผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dhawan ที่ศึกษาเรื่องการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทางออกในช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่พบว่าความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) และทักษะผู้สอนเป็นอุปสรรคสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนออนไลน์ (Dhawan, S., 2020) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption พบว่า ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ 21 การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องกระตุ้นการเรียนรู้มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความสร้างสรรค์นวัตกรรม (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ, 2564)

2. การพัฒนานวัตกรรม/แนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนมีระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs) ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากทักษะดังกล่าวเป็นทักษะหลักที่สะท้อนความพร้อมของผู้เรียนในการปรับตัวสู่โลกยุคใหม่ (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การยูเนสโก ที่เน้นให้มหาวิทยาลัยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (UNESCO, 2015) ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คิด วิเคราะห์ ลงมือทำ และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในมิติของทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) ซึ่งเป็นหนึ่งในสามองค์ประกอบสำคัญของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กลับพบว่ามีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ความริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการเวลา ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิตการทำงาน สอดคล้องกับงานของกัปงานวิจัยของ Honey ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แผนปฏิบัติการสู่ความสำเร็จ ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่สามารถอาศัยเพียงความรู้ทางวิชาการได้ แต่ต้องผสมผสานทักษะชีวิตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ และการ

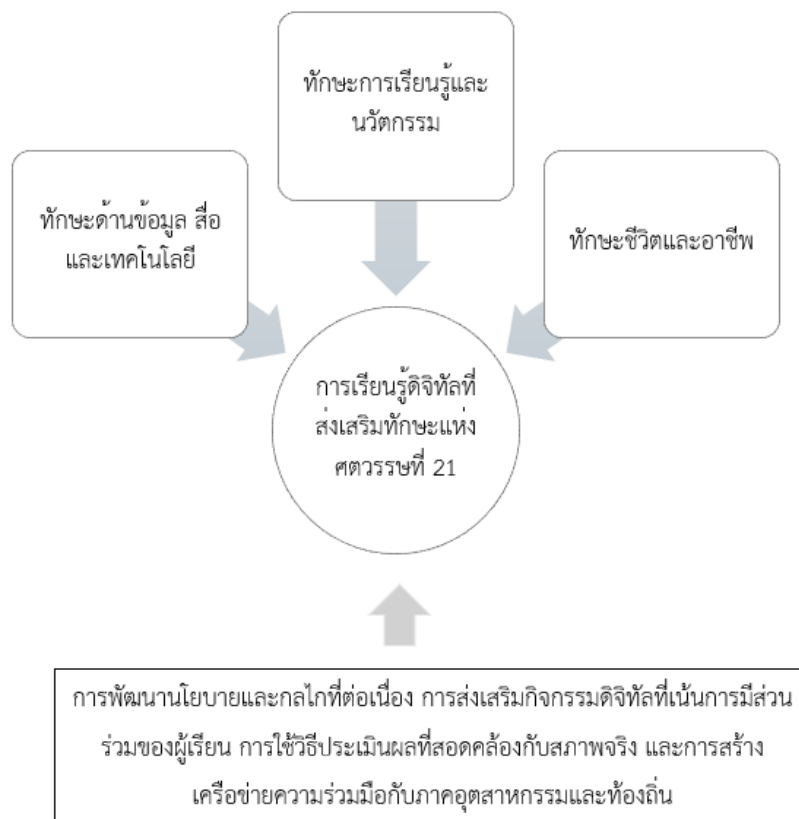
ปฏิบัติจริง (Honey, P., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ ได้ยืนยันแนวคิดดังกล่าว โดยระบุว่าการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ควรครอบคลุมทั้งสามมิติหลัก ได้แก่ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning & Innovation Skills) 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media & Technology Skills) และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และพัฒนาไปสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและยั่งยืนในอนาคต (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ, 2559)

3. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง (ร้อยละ 85) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 60 อย่างชัดเจน ทั้งนี้ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับความต้องการจริงของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ทั้งในเชิงโครงสร้างนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด ได้แก่ การพัฒนานโยบายและกลไกที่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่ระบุว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา จำเป็นต้องมีนโยบายที่เป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO, 2015) นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมดิจิทัลที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ยังสอดคล้องกับแนวคิด Active Learning และ P21 Framework ที่ชี้ให้เห็นว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) ในส่วนของการใช้วิธีการประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพจริง ถือเป็น การปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการประเมินดั้งเดิมไปสู่ Authentic Assessment ที่เน้นสมรรถนะ (Competency-based) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Means และคณะ ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ดิจิทัลจะมีประสิทธิผลสูงสุดเมื่อการประเมินสะท้อนความสามารถจริงของผู้เรียน (Means, B. et al., 2013) ขณะเดียวกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและภาคท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ดิจิทัลมีความเชื่อมโยงกับความต้องการแรงงานในพื้นที่ EEC ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Dhawan ที่เน้นว่าการเรียนรู้ออนไลน์และนวัตกรรมดิจิทัลต้องมีการเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นเพื่อสร้างคุณค่าในทางปฏิบัติ (Dhawan, S., 2020) สอดคล้องกับงานของวิจัยของวิญฐพัชร โพธิ์เพชร ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูที่เหมาะสมคือการจัดให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมให้ครูทดลองใช้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ ในห้องเรียน และการสร้างประสบการณ์จริงในการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาให้เกิดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศดิจิทัลภายในสถานศึกษา (วิญฐพัชร โพธิ์เพชร, 2567)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงแต่ได้รับการยืนยันว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริง แต่ยังสะท้อนถึงการเชื่อมโยงเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และเชิงวิชาการที่ตอบโจทย์การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในพื้นที่ EEC ได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ภาพองค์ความรู้นี้แสดงว่า การเรียนรู้ดิจิทัล เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเชื่อมโยงกับ 3 มิติทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs) การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร ทักษะด้านข้อมูล สื่อ และเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อค้นหา วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิตและอาชีพ ความสามารถในการปรับตัว ทำงานเป็นทีม และความพร้อมต่อการประกอบอาชีพ ทั้งหมดนี้ได้รับการสนับสนุนด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ นโยบายและกลไกที่ต่อเนื่อง กิจกรรมดิจิทัลที่เน้นการมีส่วนร่วม การประเมินผลที่สะท้อนสภาพจริง และการสร้างเครือข่ายกับภาคอุตสาหกรรมและท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติจริงได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อการประเมินเชิงสมรรถนะและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการประเมินผลการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ด้านการจัดการเรียนการสอนยังมีความท้าทายที่สุด แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนดิจิทัลให้เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้เรียนยุคใหม่ ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ ผลจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่า นวัตกรรมแนวทางการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง และสามารถนำไปใช้จริงในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้จากผลวิจัยที่สะท้อนองค์ประกอบสำคัญของการจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล

ผู้วิจัยเสนอว่าสถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาแผนและนโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาครูผู้สอน และการจัดกิจกรรมดิจิทัลที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning, Project-Based Learning และ Blended Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน รวมทั้งควรพัฒนาระบบการประเมินผลตามสมรรถนะจริง เช่น แฟ้มสะสมงาน ชิ้นงานดิจิทัล หรือโครงการที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง นอกจากนี้ สถาบันควรสร้างความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC เพื่อให้ทันวัตกรรมการเรียนรู้ดิจิทัลตอบโจทย์ความต้องการแรงงานยุคใหม่และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของผู้เรียน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายการศึกษาไปยังสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่อื่นของประเทศเพื่อเปรียบเทียบบริบทการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลที่ต่างกัน นอกจากนี้ ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึก เช่น การสังเกตการณ์ในชั้นเรียน หรือการติดตามผลผู้เรียนระยะยาว เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างรอบด้าน นักวิจัยในอนาคตอาจทดสอบประสิทธิผลของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นผ่านการทดลองในชั้นเรียนจริง เพื่อประเมินผลลัพธ์ของนวัตกรรมต่อผลสัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วม และทักษะดิจิทัลของผู้เรียน ตลอดจนควรศึกษาองค์ประกอบด้านจิตวิทยา เช่น ความพร้อมด้านดิจิทัล (Digital Readiness) และแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งอาจมีผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- เบญจวรรณ ธนอมชยธวัช และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 1-15.
- วิณัฐพัชร โพธิ์เพชร. (2567). การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 21(40), 116-129.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ. (2564). การบริหารการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(1), 74-84.
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5-22.
- Eastern Economic Corridor (EEC). (2020). Eastern Economic Corridor development plan. Retrieved March 21, 2023, from <https://www.eeco.or.th>
- Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). *Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Honey, P. (2001). *Facilitating lifelong learning: An action plan for success*. London: Kogan Page.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Laurillard, D. (2012). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. London: Routledge.
- Means, B. et al. (2013). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. Washington, D.C.: U.S. Department of Education.
- Moore, J. L. et al. (2011). e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same? *The Internet and Higher Education*, 14(2), 129-135.
- NESDC. (2020). *Thailand's national strategy 2018-2037*. Bangkok: NESDC.

- Office of the Education Council. (2017). Education in Thailand 2017. Bangkok: Ministry of Education.
- Puncreobutr, V. (2016). Education 4.0: New challenge of learning. *Theresa Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(2), 92-97.
- Stufflebeam, D. L. (1971). The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability. *Journal of Research and Development in Education*, 5(1), 19-25.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2015). Education 2030: Incheon declaration and framework for action. Paris: UNESCO.

ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ในมณฑลไห่หนาน*

POSITIVE IMPACT OF SOCIAL MEDIA USE AMONG UNIVERSITY STUDENTS IN HAINAN

จู เสี่ยงฉี*, นิสากร ยินดีจันทร์

Zhu Xiangqi*, Nisakorn Yindeechan

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat university, Chanthaburi Thailand

*Corresponding author E-mail: puripat.k@rbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ใช้สูตรของทาโรยามาเน่ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ T-test and F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ และวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และพบว่าลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาด้านเพศ อายุ ชั้นปี การศึกษา รายได้ต่อเดือน สถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา พัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา ความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุป: สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ต่อพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษาโดยตรง ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ในด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัย และใช้สื่อสารเพื่อพัฒนานักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การใช้สื่อสังคมออนไลน์, ผลกระทบเชิงบวก, นักศึกษามหาวิทยาลัย, มณฑลไห่หนาน

Abstract

This research aims to study the positive impacts of social media use among university students in Hainan Province, and to examine the relationship between personal characteristics and the positive effects of social media use among university students in Hainan Province, using a quantitative research approach. Data was collected from university students in Hainan Province using quota sampling. Taro Yamane's formula was used to obtain a sample group of 400 people.

The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using T-test and F-test and Pearson correlation analysis. The research found that the positive impacts of social media use among university students in Hainan Province were overall at the highest level, with an average of 4.26 It also found that students' personal characteristics were significantly related to the positive impacts of social media use on students' learning development, social development, convenience in using social media, and utilization of social media, with statistical significance at the 0.05 level. In summary, social media can directly create positive effects on students. The findings of this research can be applied to promote the beneficial use of social media in various aspects of universities in Hainan Province, particularly in publicizing teaching and learning activities, building a positive university image, and communicating effectively with students

Keywords: The Use of Social Media, Positive Impacts, University Students, Hainan Province

บทนำ

ปัจจุบันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่ผู้ใช้เป็นผู้สื่อสารหรือเขียนเล่า เนื้อหา เรื่องราว ประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่เขียนขึ้นเองหรือพบเจอจากสิ่งต่าง ๆ และนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตนผ่านทางเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บไซต์เหล่านี้เป็นคลังข้อมูลความรู้ในการใช้เป็นพื้นฐานในการหาข้อมูลต่าง ๆ และผู้ใช้สามารถเสนอและแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้หรือตั้งคำถามในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลอื่นที่สนใจหรือมีคำตอบได้ช่วยกันตอบ เมื่อมีข้อดีก็ย่อมมีข้อเสียตามไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตเข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าการสื่อสารในทุกมิติ และเข้ามามีบทบาทอย่างสูงในการชี้นำทิศทางต่าง ๆ ให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่ง ความนิยมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่มีมากขึ้นเข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนเจนเนอเรชั่นแซตและและวายเป็นอย่างมาก รวมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกัน ก่อเป็นกระแสความนิยมที่เพิ่มขึ้น ทำให้พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้คนเปลี่ยนไป และเป็นเครื่องมือใหม่ที่ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนด้วยบทสนทนาที่ง่ายกว่าโทรศัพท์ พร้อมรับข้อมูลข่าวสารและโต้ตอบได้ สามารถแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ความสนใจ หรือแสดงออกในเรื่องที่สนใจ โดยการเข้าร่วมกลุ่มหมู่สมาชิก หรือเวทีการสนทนานั้น ๆ (Reena, S. & Ruchi, T., 2016)

การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ง่ายขึ้นและการก้าวเข้ามาของสื่อสังคมออนไลน์ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิถีชีวิตของเรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หน้าที่เราคือต้องเป็นส่วนหนึ่งของอินเทอร์เน็ตและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับที่ต้องใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเช่นเดียวกัน บุคคลในฐานะผู้เสพ และผู้ใช้เทคโนโลยีไม่สามารถปฏิเสธที่จะเสพหรือใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นได้อีกต่อไป การสื่อสารออนไลน์นี้จึงมีประโยชน์ ทำให้ทุกคนสามารถรับรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว หรือการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น เข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย หากว่าเลือกใช้การสื่อสารออนไลน์ได้อย่างถูกวิธี จะช่วยสร้างข้อมูลเพื่อการตัดสินใจด้านต่าง ๆ ได้มากขึ้น เพราะการสื่อสารออนไลน์เราสามารถรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร การวิเคราะห์ ความน่าเชื่อถือ ข้อเท็จจริง และอื่น ๆ จากผู้ที่เคยใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้นมาก่อนได้ การสื่อสารออนไลน์ประหยัดค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างมากการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์นั้นผู้สื่อสารไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายแค่มีแอปพลิเคชัน หรือโปรแกรมติดต่อกัน จากนั้นก็ทำการเชื่อมต่อ Wi-Fi เท่านั้นก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ การเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องด้วยคุณสมบัติในการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็วของสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารและมีการถ่ายโอนข้อมูลได้อย่างสะดวกมากขึ้น ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจน

ก่อให้เกิดชุมชนเสมือน (Virtual community) (Cao, D. et al., 2021) ด้วยคุณสมบัติดังกล่าวทำให้สื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลากหลายองค์กร จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร และการทำงานขององค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับแนวโน้มทางเศรษฐกิจสังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (นักสุวรรณ โจนุทานุรักษ์, 2567)

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และโซเชียลมีเดียที่เพิ่มมากขึ้นสามารถส่งผลกระทบต่อการเปิดรับข่าวสารของนักศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านการหาความรู้ ด้านสังคมและการส่งเสริมพฤติกรรมอันดีงามที่เป็นผลกระทบเชิงบวกที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกวงการรวมถึงการศึกษา และถึงแม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะมีประโยชน์มากเพียงใดก็ตาม แต่โทษหรืออันตรายที่เกิดขึ้นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบันยังคงมีให้เห็นทั่วไป การขโมยข้อมูลในโลกไซเบอร์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ การแอบอ้างชื่อเพื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการหลอกลวงเพื่อทำธุรกิจผิดกฎหมาย การถูกล่อลวงของนักเรียนนักศึกษาผ่านช่องทางการสื่อสารโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ นับได้ว่าเป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันที่พบบ่อยที่สุด พฤติกรรมการรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางการสื่อสารของนักเรียนนักศึกษาที่อาจจะรู้เท่าไม่ถึงการด้วยพฤติกรรมของวัยรุ่นนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ก็เป็นปัญหาสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม และเป็นปัญหาในระดับชาติ (ภัทรา กลิ่นเลขา, 2565) ผลกระทบเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสมอด้วย เหตุผลหลายประการโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกันของการเปลี่ยนแปลงระดับขั้นต้นไปสู่ระดับต่อไป (Murphy, E., 1981) ดังนั้นผลกระทบจึงหมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งใน ปัจจุบัน และอนาคต เป็นไปทั้งทางบวกและทางลบและอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้เป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม (จุลณี เทียนไทย, 2563) ได้อธิบายว่าสื่อสังคมออนไลน์สร้างการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า Mobile Life หรือพลวัตวิถี ทำให้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่หายไป ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารและการใช้งานต่าง ๆ เช่น การค้นหาความรู้ การพัฒนาด้านสังคม และความรอบรู้เรื่องรอบตนเอง ซึ่งสามารถทำได้ในทุกที่ทุกเวลา ผลกระทบที่เป็นลักษณะเด่นในบริบทของทุกสังคมคือ สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม

ด้วยคามนิยมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษานี้เอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์เพื่อเปิดโอกาสหรือเป็นช่องทางใหม่ในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาให้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นสังคมแห่งปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของมณฑลไห่หนาน 5 แห่ง คือ 1) Haikou University of Economics 2) Hainan Normal

University 3) Hainan Medical University 4) Sunya University และ 5) Qiongzhou University มีจำนวน 155,883 คน จึงคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ในครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาด้านเพศ ด้านอายุ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้านสถานศึกษาของนักศึกษา รวมถึงศึกษาปัจจัย 4 ด้าน ที่ส่งผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน คือ ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา ด้านพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา ด้านความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา และด้านประโยชน์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาศึกษาทั้งสิ้น 1 ปี (สิงหาคม 2567 - สิงหาคม 2568)

ขอบเขตด้านสถานที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน 5 แห่ง คือ 1) Haikou University of Economics 2) Hainan Normal University 3) Hainan Medical University 4) Sunya University และ 5) Qiongzhou University

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อความถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นลักษณะตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นชุดคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะงานวิจัยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และมีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item- Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 0.82

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา ด้านพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา และด้านความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา ด้วยสถิติ T-test และ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบสมมติฐานตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน

1. ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน พบว่า นักศึกษาใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.26 นักศึกษาใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านพัฒนาการทางสังคม 4.23 นักศึกษาเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์เพราะความสะดวก 4.30 และนักศึกษานำสื่อสังคมออนไลน์เพราะมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.23

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน (N=400)

	ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา	4.26	0.76	มากที่สุด
2	ด้านพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา	4.23	0.72	มากที่สุด
3	ด้านความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา	4.30	0.78	มากที่สุด
4	ด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา	4.23	0.69	มากที่สุด
	รวม	4.26	0.74	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษากับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ด้านเพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานศึกษาของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านพัฒนาการทางสังคม ด้านความสะดวกของสื่อสังคมออนไลน์ และด้านประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา จากการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารเฉพาะสำหรับการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องที่น่าสนใจ และข้อมูลข่าวสารดังกล่าวสามารถแลกเปลี่ยนระหว่างนักศึกษาด้วยกันได้ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษามีโลกทัศน์ที่เอื้อต่อการเกิดความเข้าใจวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมที่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาทักษะและศักยภาพของนักศึกษา ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้ในปัญหา ความต้องการ และความสนใจของตนเอง และพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ส่งเสริมกระบวนการคิดในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้อย่างเนื่อง และสื่อสังคมออนไลน์ยังส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้อย่างไม่จำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ นักศึกษาสามารถทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับแนวคิด (Hrastinski, S. & Aghaee, N. M., 2012) ที่กล่าวว่าในปัจจุบันการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้กลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการสื่อสารของผู้เรียน สื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับผู้คนทั่วโลกได้อย่างง่ายดาย แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะการเขียน การพูด และการฟัง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และการแบ่งปันข้อมูลในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่เป็นทักษะสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Manca, S. & Ranieri, M., 2016) ที่กล่าวว่านอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่าทั้งนี้เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์ได้บรรจุความรู้จากหลายแหล่งทั่วโลกไว้เพื่อใครก็ตามสนใจก็สามารถค้นหาความรู้

เหล่านั้นได้ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นสื่อหนึ่งสำหรับการเรียนรู้ การค้นคว้า และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของบุคคลในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิต

2. พัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา จากการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำให้นักศึกษามีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั่วโลกส่งผลให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง และเกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของตนจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์กับอาจารย์ เพื่อน และบุคคลในครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม และพบว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาคูณาการเรียนรู้ ด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว ส่งผลให้นักศึกษามีแนวคิดและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา การเรียนรู้ทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และบุคคลรอบข้างอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา ด้วยเหตุนี้พัฒนาการทางสังคมของนักศึกษาที่เกิดจากกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นทักษะสำคัญของพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ (ธนารักษ์ สารเลื่อนแก้ว และคณะ, 2567) ที่กล่าวว่าในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิต สื่อสังคมออนไลน์จึงมีส่วนช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคมจากเรียนรู้โลกภายนอก และการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สื่อสาร เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันส่งผลต่อการวางตัวที่เหมาะสมในสังคม การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นทักษะที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริม เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในสังคมดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. ความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่สามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ได้ง่าย ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความสะดวกในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา ฯลฯ พบว่า ความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อนักศึกษาที่สามารถสื่อสารได้อย่างสะดวกรวดเร็วเพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาทุกด้านในยุคปัจจุบัน และพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่นักศึกษาใช้ด้วยความสะดวกเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีทั้งโอกาสและความท้าทาย โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาอย่างมีสติ รู้เท่าทัน และมีความรับผิดชอบของนักศึกษา ส่งผลต่อการสร้างสังคมที่ดีและเป็นสังคมที่ยั่งยืน ความสะดวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สิทธิรักษ์ ศิลป์ประสิทธิ์ และคณะ, 2565) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร พบว่า สื่อสังคมออนไลน์มีความสะดวกเพียงแค่นักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์หลักที่สะดวกในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และสามารถดาวน์โหลดแพลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจมาใช้ในการเรียนการศึกษา ติดตามข่าวสารของศิลปินดารา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือหาเพื่อนได้ง่ายเพราะสะดวก ได้ก่อให้เกิดลักษณะทางสังคมใหม่ และเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มนักเรียนผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ และจากความสะดวกของสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสาร และการติดต่อกับเพื่อน ซึ่งลักษณะเฉพาะที่มีความเด่นด้านความสะดวกและรวดเร็วในปัจจุบันของสังคมออนไลน์ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อวัตถุประสงค์ด้านศึกษาและการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียนมากขึ้น เนื่องจากสังคมออนไลน์สามารถโพสต์ข้อความ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็ว

4. การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางของนักศึกษาในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารทั่วไป ความรู้เฉพาะทางที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษา พัฒนาการทางสังคมของนักศึกษา และพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาสามารถติดต่อกับครู อาจารย์ เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ รอบตัว ที่มีความรู้

ความสามารถ ได้อย่างกว้างขวางและสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นความรู้ได้ทั่วโลกโดยไม่จำกัดระยะทางหรือเวลา และนักศึกษายังสามารถสนทนาโต้ตอบได้แบบเรียลไทม์ผ่านทางแชทหรือวิดีโอคอลได้ตามคุณสมบัติที่เด่นของสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้การสื่อสารเพื่อพัฒนาความรู้ของนักศึกษาเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และพบว่า นักศึกษาใช้ประโยชน์สื่อสังคมเพื่อความบันเทิง เพื่อเรียนรู้โลกภายนอก โดยสามารถสื่อสารกับผู้อื่น คนอื่น ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก และการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจได้มากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (ภัทรา กลิ่นเลขา, 2565) ที่กล่าวสื่อออนไลน์เปิดประตูสู่โลกแห่งข้อมูลและโอกาส สร้างการสื่อสารที่ไร้พรมแดน รวดเร็ว และประหยัดต้นทุน องค์กรสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างใกล้ชิด สร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีผ่านเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม Social Media หรือ สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Facebook , Line, Instagram, Twitter, Blog ฯลฯ สื่อเหล่านี้มีบทบาทอย่างมากสำหรับคนในยุคดิจิทัลที่มีอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน กลายเป็นพื้นที่ในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ และทำกิจกรรมประเภทต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือ การทำงานหรือประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาที่จะกลายเป็นพนักงานหรือผู้ประกอบการใหม่ในยุคดิจิทัลนี้ให้ทราบและเตรียมตัวพัฒนาตนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา การพัฒนานักศึกษาไม่ได้ถูกจำกัดอยู่กับสื่อหลักอีกต่อไป สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นสื่อหลักที่สำคัญเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในการเรียนรู้ของนักศึกษา และพัฒนาทางสังคมแก่นักศึกษา นั่นคือการที่นักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการสื่อสารข้อมูลข่าวสารของมหาวิทยาลัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้นักศึกษาได้รับรู้ ด้านการจัดการศึกษา โปรแกรมการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก และความสำเร็จด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัย 2) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ควรกำหนดให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาสังคมของนักศึกษา 3) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ควรเก็บข้อมูลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการต่างๆ ของนักศึกษา ประชาชนหรือผู้ประกอบการที่ปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อใช้ปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานของมหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งศึกษาผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างเจาะจงเฉพาะประเด็นผลกระทบเชิงบวกจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา ดังนั้นผู้สนใจควรที่จะศึกษาสื่อออนไลน์อื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อจะได้มองเห็นภาพรวมของผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมด ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น งานวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจควรที่จะใช้การวิจัยโดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไปที่อาจสนใจผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในประเด็นอื่น ๆ 4) ควรทำการศึกษา เพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ในการวิจัย เช่น ประสิทธิภาพของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา ประชาชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษาที่อาจส่งผลการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น และสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุง แก้ไข ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 5) ควรทำการศึกษา เพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีบทบาทและมีผลกระทบต่อความสำเร็จของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน เช่น การมีอยู่ของทรัพยากรการศึกษา การพัฒนาความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่หลากหลายด้านการศึกษา การสร้าง

การมีส่วนร่วมระหว่าง มหาวิทยาลัยกับนักศึกษาหรือประชาชนหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา การส่งเสริมการตลาดการศึกษา และการสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จุลณี เทียนไทย. (2563). ผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทยในมุมมองของนักมานุษยวิทยา. ใน รายงานการวิจัย ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว และคณะ. (2567). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล. วารสารการศึกษาเชิงประยุกต์, 2(5), 37-44.
- นภัสวรรณ โกณฑานุรักษ์. (2567). การศึกษาการเปิดรับสื่อและความพึงพอใจที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรของพนักงาน บริษัท ไทยกรุปโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน). ใน สารนิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรา กลิ่นเลขา. (2565). ผลกระทบจากการใช้โซเชียลมีเดียของนักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สิทธิรักษ์ ศิลป์ประสิทธิ์ และคณะ. (2565). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cao, D. et al. (2021). Understanding consumer's social media engagement behavior: An examination of the moderation effect of social media context. *Journal of Business research*, 12(21), 835-846.
- Hrastinski, S. & Aghaee, N. M. (2012). How are campus students using social media to support their studies? An explorative interview study. *Education and Information Technologies*, 17(21), 451-464.
- Manca, S. & Ranieri, M. (2016). Facebook and the others. Potentials and obstacles of social media for teaching in higher education. *Computers & education*, 95(15), 216-230.
- Murphy, E. (1981). Strategic Planning for Higher Education. *The Journal of Higher Education*, 5(52), 470-489.
- Reena, S. & Ruchi, T. (2016). Demystifying 'selfie' : a rampant social media activity. *Behavior and information Technology*, Taylor & Francis Journals, 35(10), 864-871.

การเปรียบเทียบผลของการฝึกกระหว่างโบซุบอลและอินฟเลตบอลที่มีต่อความแข็งแรง ของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น*

THE COMPARISON BETWEEN BOSU BALL AND INFLATABLE BALL TRAINING ON LEG, CORE MUSCLE STRENGTH AND BALANCE TIME IN GYMNASTIC AMATEUR PLAYERS

ศรัณย์ สุวรรณษา

Saran Suwansa

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย สุโขทัย ประเทศไทย

Faculty of Education, Thailand National Sports University Sukhothai Campus, Sukhothai Province, Thailand

Corresponding author E-mail:saran.suwansa2523@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการฝึกโบซุบอลและอินฟเลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นในจังหวัดสุโขทัย ปี 2567 จำนวน 32 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงและคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power โดยผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ฝึกโบซุบอลจำนวน 16 คน และกลุ่มที่ฝึกอินฟเลตบอลจำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) โปรแกรมการฝึกโบซุบอล 2) โปรแกรมการฝึกอินฟเลตบอล 3) แบบทดสอบแรงเหยียดขา 4) แบบทดสอบลุกนั่ง 60 วินาที และ 5) แบบทดสอบการทรงตัวรูปตัววาย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สถิติที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มที่ฝึกโปรแกรมโบซุบอลและกลุ่มที่ฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอลหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 มีความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวดีกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มที่ฝึกโปรแกรมโบซุบอลมีความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวดีกว่ากลุ่มที่ฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าโปรแกรมการฝึกโบซุบอลสามารถใช้เป็นโปรแกรมเสริมในการฝึกเพื่อพัฒนาความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวของนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น โดยต้องทำการฝึก 3 วันต่อสัปดาห์ วันละ 30 นาที เป็นเวลาจำนวน 8 สัปดาห์ สามารถพัฒนาความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวได้

คำสำคัญ: โบซุบอล, อินฟเลตบอล, ความแข็งแรง, การทรงตัว, นักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น

Abstract

This research aimed to study and comparison between bosu ball and inflated ball training on leg, core muscle strength and balance time in gymnastic amateur players. The sample consisted of 32 amateur gymnasts in Sukhothai Province in 2024. They were selected by purposive sampling and calculate the sample size using G*Power software. The researchers divided the samples into 2 groups: 16 people who trained in Bosu ball and 16 people who trained in inflat ball. The research instruments included 1) Bosu ball training program, 2) inflat ball training program, 3) leg extension test, 4) 60-second

sit-up test, and 5) Y-balance test. Data were analyzed by means and standard deviations, and t-test analysis. The results of the study found that 1) the Bosu Ball program training group and the Inflat Ball program training group after the 8th week of training had better leg-trunk strength and balance than before training with statistical significance at the .05 level. 2) After the 8th week of training, the Bosu Ball program training group had better leg-trunk strength and balance than the Inflat Ball program training group with statistical significance at the .05 level. In conclusion, the Bosu Ball training program can be used as a supplementary training program to develop leg-trunk strength and balance in amateur gymnasts. Training must be done 3 days a week, 30 minutes a day for 8 weeks to be able to develop leg-trunk strength and balance.

Keywords: Bosu ball, Inflatable ball, Strength, Balance, Amateur gymnasts

บทนำ

กีฬายิมนาสติกเป็นกีฬาที่เน้นการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างสวยงามในท่วงที และลีลาที่สวยงาม มีศิลปะ ความตื่นตาตื่นใจ มีจังหวะที่สวยงาม ผสมผสานกับความแข็งแรง ความยืดหยุ่น ความคล่องตัว การทรงตัว ดังที่ ปริญญญา แจ่มกระจ่างและคณะได้กล่าวว่า กีฬายิมนาสติกเป็นกีฬาที่ต้องอาศัยความสามารถทางกายต่าง ๆ หลายด้านมาประกอบกัน เช่น ความสมดุลการทรงตัว ความแข็งแรง ความยืดหยุ่น ความคล่องตัว การประสานงานและความอดทน ในการฝึกซ้อมและแข่งขันยิมนาสติกนั้นการเคลื่อนไหวที่จำเป็น คือการลงสู่พื้นอย่างมั่นคงเช่น กระโดดลงสู่พื้นหลังจากวิ่งกระโดดด้วยความเร็วสูง การลงสู่พื้นหลังจากการกระโดดหมุนตัวกลางอากาศ นักกีฬาจะต้องรักษาสมดุลร่างกายให้หนึ่งที่สุดเพื่อให้ได้คะแนนสูงสุด ดังนั้นจึงต้องการจัดวางตำแหน่งร่างกายต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อรักษาสมดุลการทรงตัว (ปริญญญา แจ่มกระจ่างและคณะ, 2563) ซึ่งนักกีฬาต้องฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ร่างกายและจิตใจพร้อมสำหรับการแข่งขัน และลดความเสี่ยงจากการบาดเจ็บ ซึ่งสมรรถภาพที่สำคัญสำหรับการลงสู่พื้นอย่างมั่นคงได้แก่ความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัว โดยนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นในจังหวัดสุโขทัยเป็นนักกีฬาที่ทำการฝึกซ้อมเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันกีฬายิมนาสติกพื้นฐานของสมาคมกีฬายิมนาสติกแห่งประเทศไทย กีฬายิมนาสติกชิงแชมป์แห่งประเทศไทย กีฬายาวชนแห่งชาติ แต่จากผลงานที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นยังขาดสมรรถภาพทางกายที่ดี จึงควรมีแบบฝึกที่เหมาะสมกับนักกีฬาที่สามารถฝึกร่วมกับการฝึกทักษะกีฬายิมนาสติกได้ และที่สำคัญต้องปลอดภัยและสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ที่ร่วมกิจกรรมการฝึก โดยการนำโบลบอลและอินฟเลตบอลมาใช้ในการฝึกจะทำให้เกิดความสนุกสนานมาจากการพยายามรักษาการทรงตัวจากบนพื้นผิวที่ไม่คงที่ซึ่งมีความยากกว่าการทำงานบนพื้นราบ ลูกบอลจะมีความนุ่มนวลและลดแรงกระแทกมีความปลอดภัยสูงสามารถปรับเปลี่ยนท่าทางได้หลากหลายไม่จำเจเหมือนการออกกำลังกายแบบเดิมๆ อีกทั้งยังสามารถเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวและการทรงตัวได้

การออกกำลังกายโดยใช้โบลบอลเกิดประโยชน์ต่อกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การออกกำลังกายบนพื้นราบ โดยเฉพาะการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การทรงตัว และการรับรู้ตำแหน่งร่างกาย ต้องออกแบบโปรแกรมการฝึกอย่างถูกวิธีและเหมาะสมกับเป้าหมายของผู้ฝึก สามารถใช้พัฒนากล้ามเนื้อ พื้นฟูการบาดเจ็บได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Snarr, R. L. et al ได้กล่าวว่าแนวโน้มนที่เพิ่มขึ้นในการฝึกความแข็งแรงและการปรับสภาพร่างกายด้วยการฝึกด้วยโบลบอลจะทำให้มีการพัฒนาการทรงตัว การฝึกด้วยโบลบอล ประโยชน์แก่บุคคลที่กำลังฟื้นฟูจากการบาดเจ็บ นักกีฬา และผู้ที่ต้องการเพิ่มออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (Snarr, R. L. et al., 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yee, C. N. J. et al. พบว่า การฝึกการรับรู้ตำแหน่งของร่างกายโดย

ใช้อุปกรณ์โบลบอลกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางอย่างมีนัยสำคัญทั้งด้านขวา ($P < 0.001$) และด้านซ้าย ($P = 0.038$) ซึ่งการฝึกแบบต่อเนื่องเป็นเวลา 8 สัปดาห์ในนักกีฬามาสติกเยาวชนส่งผลให้ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางดีขึ้น (Yee, C. N. J. et al., 2023) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Salam, A., et al., พบว่า การฝึกด้วยโบลบอลอย่างสม่ำเสมอจะเพิ่มมีประสิทธิผลในการพัฒนาทรงตัวของนักกีฬา โดยสามารถจัดรูปแบบการฝึกเป็นแบบสถานี หรือการผสมผสานกับการออกกำลังกายประเภทอื่น ๆ จะช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางกายด้านอื่น ๆ ได้ด้วย (Salam, A., et al., 2024) และการฝึกโดยใช้อินแฟลตบอลคือการใช้ความไม่มั่นคงของลูกบอลเพื่อพัฒนาความสมดุล การทรงตัว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว การฝึกด้วยอินแฟลตบอลสามารถทำได้โดยใช้ทั้งสองด้านของลูกบอล ซึ่งช่วยกระตุ้นกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ทั่วร่างกาย มีพัฒนาการทรงตัว ฝึกการรักษาสมดุลของร่างกาย ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ สร้างกล้ามเนื้อเน้นกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว และยังช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อส่วนอื่นๆ เช่น แขน ขา หน้าท้อง หลัง และสะโพก

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษางานวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลของการฝึกระหว่างโบลบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายสำหรับนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นสมัครเล่นสู่การเป็นนักกีฬาชั้นนำ และนำไปใช้เป็นตัวช่วยในการออกแบบโปรแกรมการฝึกทางกีฬาในการจัดการเรียนการสอนวิชาทักษะกีฬายิมนาสติกของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการฝึกโบลบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกโบลบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นระหว่างก่อนการฝึก กับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกระหว่างโบลบอลกับอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร แล้วแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม โดยกลุ่มทดลองฝึกซ้อมด้วยโปรแกรมการฝึกโบลบอล และกลุ่มทดลองฝึกซ้อมด้วยโปรแกรมการฝึกอินแฟลตบอลที่เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยมีการทดสอบความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยประชากรคือ นักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นในจังหวัดสุโขทัย ปี 2567 จำนวน 65 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น ปี 2567 จำนวน 32 คน โดยผู้วิจัยได้ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power 3.1 (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2563) กำหนดการวิเคราะห์สถิติ t test independent ขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.80 ความคลาดเคลื่อนในการทดสอบ (α) เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.70 กำหนดสมมุติฐานทางเดียวจากนั้นทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposively Selected) โดยแบ่งกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 16 คน กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบการจับคู่ Matching group โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Inclusion criteria) ประกอบด้วยผู้ที่มีความสามารถในการฝึกและการทดสอบได้เต็มเวลาตามที่ผู้วิจัยกำหนดและยินยอมและสมัครใจให้ความร่วมมือในการวิจัย และเกณฑ์การคัดออกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Exclusion criteria) คือ เข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่ถึง ร้อยละ 80 หรือ ป่วย เกิดการบาดเจ็บ ประสบ

อุบัติเหตุไม่สามารถเข้าร่วมวิจัยต่อได้ โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวจากการวิจัยหรือยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาตามความต้องการโดยไม่มีผลการกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

สมมุติฐานการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดสมมุติฐานการวิจัย ไว้ 2 ข้อคือ 1) ผลของการฝึกโบซบอลและอินฟเลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่นระหว่างก่อนการฝึก กับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกัน 2) ผลของการฝึกกระหว่างโบซบอลกับอินฟเลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่นแตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมการฝึกโบซบอล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฝึกโบซบอล แล้วนำมาหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำโปรแกรมการฝึกโบซบอลที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบโปรแกรมการฝึกโบซบอลเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโปรแกรมการฝึก โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติเป็นผู้จบการศึกษาไม่น้อยกว่าในระดับปริญญาโทในสาขาพลศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักการฝึกกีฬา และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ฝึกสอนกีฬาโยมินาสติกไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน และเป็นผู้ที่มีผลงานวิชาการในการออกแบบโปรแกรมการฝึกกีฬาไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง จำนวน 2 คน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80-1.00

2. โปรแกรมการฝึกอินฟเลตบอล โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอินฟเลตบอล แล้วนำมาหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำโปรแกรมการฝึกอินฟเลตบอลที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโปรแกรมการฝึก โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติเป็นผู้จบการศึกษาไม่น้อยกว่าในระดับปริญญาโทในสาขาพลศึกษาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักการฝึกกีฬา และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ฝึกสอนกีฬาโยมินาสติกไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน และเป็นผู้ที่มีผลงานวิชาการในการออกแบบโปรแกรมการฝึกกีฬาไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80 - 1.00

3. แบบทดสอบแรงเหยียดขา (Leg Dynamometer Test) เพื่อวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา (ถาวร กุมทรี และคณะ, 2558) โดยการวัดเป็นกิโลกรัมนำผลที่ได้มาหารด้วยน้ำหนักตัวผู้เข้ารับการทดสอบ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน (Try out) ด้วยวิธีการทดสอบซ้ำ (Re-test) โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

4. แบบทดสอบลุกนั่ง 60 วินาที (60 Seconds sit ups) เพื่อวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว (ถาวร กุมทรี และคณะ, 2558) โดยการวัดเป็นจำนวนครั้ง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (Try out) ด้วยวิธีการทดสอบซ้ำ (Re-test) โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91

5. แบบทดสอบการทรงตัวรูปตัววาย (The Y Balance Test) เพื่อวัดการทรงตัว (Neves, L. F. et al., 2017) เป็นการทดสอบโดยเหยียดขาอีกข้างหนึ่ง ไปแตะใน 3 ทิศทาง ให้ได้ไกลที่สุด โดยเริ่มจากทิศทางด้านหน้า (Anteromedial : AM) ทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านใน (Posteromedial : PM) และทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านนอก (Posterolateral : PL) คล้ายอักษรรูปตัว Y ผู้วิจัยนำแบบทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (Try out) ด้วยวิธีการทดสอบซ้ำ (Re-test) โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยสมัครใจ และใช้แบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
2. เตรียมอุปกรณ์และสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกและเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ทดสอบความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวเพื่อให้ได้กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวนกลุ่มละ 16 คน ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มมีการความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาไม่แตกต่างกัน

4. ดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการฝึกโยซูบอลและอินแฟลตบอลเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 17.30 น. - 18.00 น.

5. ทำการทดสอบความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวภายหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลทางสถิติและสรุปผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลของการฝึกโยซูบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่น

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการฝึกโยซูบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่น ระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 โดยใช้สถิติ (Paired Samples t-test)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการฝึกระหว่างโยซูบอลกับอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่น โดยใช้สถิติ (independent sample t-test)

ผลการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการเปรียบเทียบผลของการฝึกระหว่างโยซูบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่นระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ดังตาราง 1-3

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลของการฝึกโยซูบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขาในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่น ระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 (n=32)

รายการ	ก่อนฝึก		หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
กลุ่มฝึกโปรแกรมโยซูบอล	2.13	0.10	2.34	0.10	-13.28	0.00*
กลุ่มฝึกโปรแกรมอินแฟลตบอล	2.13	0.09	2.26	0.10	-8.87	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 พบว่า ความแข็งแรงของขา ก่อนการฝึก และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 พบว่า กลุ่มฝึกโปรแกรมโยซูบอลมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 2.13 และ 2.34 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 และ 0.10 ตามลำดับ กลุ่มฝึกโปรแกรมอินแฟลตบอลมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 2.13 และ 2.26 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 และ 0.10 ตามลำดับ โดยทั้งกลุ่มฝึกโปรแกรมโยซูบอลและกลุ่มฝึกโปรแกรมอินแฟลตบอลหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ความแข็งแรงของขาดีกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลของการฝึกโยซูบอลและอินแฟลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของลำตัวในนักกีฬาโยมินาสติกสมัครเล่น ระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 (n=32)

รายการ	ก่อนฝึก		หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
กลุ่มฝึกโปรแกรมโยซูบอล	37.25	4.20	43.00	4.16	-7.61	0.00*
กลุ่มฝึกโปรแกรมอินแฟลตบอล	37.12	5.15	38.94	5.54	-4.03	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความแข็งแรงของลำตัวก่อนการฝึก และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 พบว่า กลุ่มฝึกโปรแกรมโบลบอลมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 37.25 และ 43.00 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.20 และ 4.16 ตามลำดับ กลุ่มฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอลมีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 37.12 และ 38.94 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.15 และ 5.54 ตามลำดับ โดยทั้งกลุ่มฝึกโปรแกรมโบลบอลและกลุ่มฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอลหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ความแข็งแรงของลำตัวดีกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลของการฝึกโบลบอลและอินฟเลตบอลที่มีต่อการทรงตัวในนักกีฬา ยิมนาสติกสมัครเล่น ระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 (n=32)

รายการ	ทิศทาง การทรงตัว	ก่อนฝึก		หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
กลุ่มฝึก	AM	94.69	4.01	97.25	3.30	-8.38	0.00*
โปรแกรมโบลบอล	PA	98.84	5.08	102.75	4.68	-8.46	0.00*
	PL	96.07	2.40	98.16	1.58	-5.94	0.00*
กลุ่มฝึก	AM	94.33	3.37	94.78	3.50	-2.23	0.04*
โปรแกรมอินฟเลตบอล	PA	98.77	4.46	99.32	4.51	-5.09	0.00*
	PL	96.05	2.53	96.55	2.52	-3.54	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า การทรงตัวก่อนการฝึก และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 พบว่า กลุ่มฝึกโปรแกรมโบลบอล การทรงตัวทิศทางด้านหน้า (AM) มีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 94.69 และ 97.25 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.01 และ 3.30 ตามลำดับ ทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านใน (PM) มีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 98.84 และ 102.75 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.08 และ 4.68 ตามลำดับ และทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านนอก (PL) มีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 96.07 และ 98.16 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.40 และ 1.58 ตามลำดับ กลุ่มฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอล การทรงตัวทิศทางด้านหน้า (AM) มีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 94.33 และ 94.78 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.37 และ 3.50 ตามลำดับ ทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านใน (PM) มีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 98.77 และ 99.32 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.46 และ 4.51 ตามลำดับ และทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านนอก (PL) มีค่าเฉลี่ยก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เท่ากับ 96.05 และ 96.55 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.53 และ 2.52 ตามลำดับ โดยทั้งกลุ่มฝึกโปรแกรมโบลบอลและกลุ่มฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอลหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 การทรงตัวทิศทางด้านหน้า (AM) ทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านใน (PM) และทิศทางด้านหลังค่อนมาทางด้านนอก (PL) ดีกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบผลของการฝึกระหว่างโบลบอลกับอินฟเลตบอลที่มีต่อที่มีต่อความแข็งแรงของขา - ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่น พบว่า หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มที่ฝึกโปรแกรมโบลบอลมีความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวดีกว่ากลุ่มที่ฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

โปรแกรมการฝึกโบลบอลและโปรแกรมการฝึกอินฟเลตบอลสามารถพัฒนาความแข็งแรงของขา-ลำตัว และการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นได้ ผู้วิจัยขออภัยผลได้ดังนี้

1. ผลของการฝึกโบซบอลและอินฟเลตบอลที่มีต่อความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 เพราะโปรแกรมการฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับหลักการฝึกทางการกีฬาที่ประกอบด้วยขั้นตอนอุ่นร่างกาย ขึ้นฝึก และขึ้นคลายอุ่น โดยใช้เวลา 30 นาทีต่อวัน จำนวน 3 วันต่อสัปดาห์ กำหนดระยะเวลาฝึก 8 สัปดาห์ สอดคล้องกับชนวัฒน์ สรรพสิทธิ์ที่กล่าวไว้ว่าการเสริมสร้างสมรรถภาพกล้ามเนื้อให้กับนักกีฬาระดับเยาวชนด้วยการฝึกด้วยแรงต้านนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนานักกีฬาในระยะยาว ผู้ฝึกสอนควรให้คำแนะนำและการดูแลกระบวนการฝึกอย่างถูกต้องเหมาะสมและมีคุณภาพ โปรแกรมการฝึกซ้อม ต้องมีการอบอุ่นร่างกายและคลายอุ่นร่างกายที่เหมาะสม อย่างน้อย 10 - 15 นาที สำหรับการอบอุ่นร่างกายนั้นควรปฏิบัติในลักษณะการอบอุ่นร่างกายแบบเคลื่อนที่ (dynamic warm - up) ที่จะช่วยเพิ่มอุณหภูมิของร่างกายกระตุ้นการทำงานของระบบประสาทกล้ามเนื้อ เพิ่มพิสัยการเคลื่อนไหวของข้อต่อให้มากขึ้น ขณะที่ในช่วงคลายอุ่นร่างกายเน้นไปที่การยืดเหยียดแบบคงค้างไว้ (ชนวัฒน์ สรรพสิทธิ์, 2565) และ Şadiye, T. U. R. A. et al พบว่า การทรงตัวแบบอยู่กับที่และแบบเคลื่อนไหวหลังการฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกด้วยโบซบอลมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าการฝึกด้วยด้วยโบซบอลสามารถมีส่วนช่วยในเชิงบวกต่อการพัฒนาการทรงตัวแบบอยู่กับที่และแบบเคลื่อนไหวในนักบาสเกตบอลเยาวชน(Şadiye, T. U. R. A. et al., 2024) และสอดคล้องกับ Marquina, M. et al ได้ศึกษาผลกระทบต่อน้ำหนักตัว ความแข็งแรง พลัง และความเร็วในการปฏิบัติการออกกำลังกายโดยใช้ลูกบอลออกกำลังกาย ลูกบอลทรงตัวครึ่งทรงกลม และอุปกรณ์ฝึกแบบแขวนซึ่งได้นำอินฟเลตบอลที่สามารถใช้งานได้หลายวิธีมาสร้างสถานการณ์การออกกำลังกายที่แตกต่าง และ พบว่าความแข็งแรงของกล้ามเนื้อได้รับผลกระทบมากที่สุด (Marquina, M. et al., 2021)

2. หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มที่ฝึกโปรแกรมโบซบอลมีความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวดีกว่ากลุ่มที่ฝึกโปรแกรมอินฟเลตบอล เพราะการฝึกโปรแกรมโบซบอลเป็นโปรแกรมฝึกสำหรับที่ใช้การเคลื่อนไหวของข้อต่อเน้นการใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวเป็นหลัก ช่วยให้สามารถควบคุมและจัดระเบียบร่างกายสำหรับกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายได้ และการฝึก 8 สัปดาห์สามารถทำให้สรีระวิทยาของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงได้ สอดคล้องกับสนธยา สีละมาตและดุจเดือน สีละมาตได้กล่าวว่าการเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อจะเพิ่มขึ้นหลังจากสองถึงสามสัปดาห์ของการฝึกความแข็งแรง จะมีการเพิ่มโปรตีนที่เส้นใยกล้ามเนื้อทำให้กล้ามเนื้อมีการเจริญเติบโต โยโปรตีนที่หนาขึ้นและมากขึ้นจะทำให้เส้นใยกล้ามเนื้อสร้างแรงได้มากขึ้น ซึ่งเกิดขึ้นประมาณ 4 - 6 สัปดาห์ หลังเข้าโปรแกรมการฝึกซ้อม(สนธยา สีละมาตและดุจเดือน สีละมาต, 2560) สอดคล้องกับศราวุฒิ อินพวง ภารดี ศรีลัดและสุธนะ ดิงศักดิ์ย์ ได้กล่าวว่าการออกกำลังกายโดยใช้โบซบอลก่อให้เกิดการทำงานของส่วนต่างๆ ของร่างกาย การทรงตัวบนลูกโบซบอลต้องอาศัยการทำงานของระบบกล้ามเนื้อในแต่ละท่าในการฝึกทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็ก และกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของร่างกาย (ศราวุฒิ อินพวง และคณะ, 2561) และ Prasetyo, H. et al ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการฝึกแบบวงจรด้วยโบซบอลที่มีต่อการทรงตัวและความแม่นยำของนักกีฬายิงธนู พบว่า การพัฒนาในด้านการทรงตัวและความแม่นยำในการยิงธนูมีนัยสำคัญ โดยมีค่า p-value เท่ากับ $0.00 < 0.05$ ซึ่งบ่งชี้ว่าการฝึกด้วยโบซบอลสามารถพัฒนาการทรงตัวและความแม่นยำในการยิงธนูของนักกีฬาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Prasetyo, H. et al., 2023) และ Abuwarda, K. et al พบว่าการฝึกแบบหนักสลับเบาโดยใช้โบซบอลบนพื้นที่ไม่มั่นคงและพื้นที่มั่นคงแสดงการพัฒนาที่ดีกว่ากลุ่มควบคุมในด้านความแข็งแรง การทรงตัว ความคล่องแคล่วว่องไว และความสามารถในการกระโดดม้วนในกีฬายิมนาสติก (Abuwarda, K. et al., 2024)

สรุปและข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการฝึกโบซบอลสามารถพัฒนาความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นได้ดีกว่าโปรแกรมการฝึกอินฟเลตบอล จึงควรนำผลการวิจัยไปให้อาจารย์ ผู้ฝึกสอน ตลอดจนผู้ที่สนใจนำไปใช้พัฒนาความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวในนักกีฬายิมนาสติกสมัครเล่นเพื่อให้มีสมรรถภาพทาง

กายที่ดีขึ้นอันจะส่งผลไปสู่ทักษะกีฬายิมนาสติกต่อไป อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชากีฬายิมนาสติก เพื่อให้ให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการพัฒนาความแข็งแรงของขา-ลำตัวและการทรงตัวนักกีฬาได้อย่างถูกต้อง และผู้ที่สนใจในการพัฒนางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทางพลศึกษาและกีฬานำไปศึกษาและพัฒนาในต่อยอดไปสู่งานวิจัยที่สามารถนำผลของการฝึกโบซบอลและอินฟเลตบอลไปใช้กับกับนักกีฬายิมนาสติกในกลุ่มอื่น เช่น นักกีฬาเยาวชน นักกีฬาทีมชาติ หรือศึกษากับนักกีฬาชนิดอื่นๆ เช่น กีฬาลีลาศ กีฬาวูซู เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตสุโขทัย คณะผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือ และนักกีฬายิมนาสติกทุกท่านที่สละเวลาในการฝึกและทดสอบ ซึ่งทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชนวัฒน์ สรรพสิทธิ. (2565). การฝึกด้วยแรงต้านสำหรับการพัฒนานักกีฬาระดับเยาวชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 14(2), 309-321.
- ถาวร กุมทศรี และคณะ. (2558). เกณฑ์สมรรถภาพทางกายนักกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2563). ขนาดอิทธิพลการวิเคราะห์อำนาจการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้โปรแกรม G*Power. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศราวุฒิ อินพวง และคณะ. (2561). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายโดยใช้โบซบอลที่มีต่อการทรงตัว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 13(4), 417-430.
- สนธยา สีละมาตและดุจดเดือน สีละมาต. (2560). การฝึกด้วยน้ำหนัก : การประยุกต์กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาสู่เทคนิคการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abuwarda, K. et al. (2024). High-intensity interval training on unstable vs stable surfaces: effects on explosive strength, balance, agility, and Tsukahara vault performance in gymnastics. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 28(1), 43-52.
- Marquina, M. et al. (2021). Effects on strength, power and speed execution using exercise balls, semi-sphere balance balls and suspension training devices: a systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 18(3), 1026. <https://doi.org/10.3390/ijerph18031026>.
- Neves, L. F. et al. (2017). The Y balance test-how and why to do it. *Int Phys Med Rehab J.*, 2(4), 99-100.
- Prasetyo, H. et al. (2023). Circuit training bosu ball: Effect on balance and accuracy of archery athletes. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 27(3), 229-234.
- Şadiye, T. U. R. A. et al. (2024). The Impact of Bosu Training on The Development of Static and Dynamic Balance in Teenage Basketball Players. *International Journal of Religion*, 5(5), 424-431.
- Salam, A., et al. (2024). A Mini Review: How Does the Bosu Ball Training Method Affect an Athlete's Balance. *J Adv Sport Phys Edu*, 7(5), 99-104.

- Snarr, R. L. et al. (2021). Bodyweight BOSU Ball Exercises. *Strength & Conditioning Journal*, 43(3), 117-126.
- Yee, C. N. J. et al. (2023). Effects of proprioceptive training using BOSU® balance trainer on core strength and static balance in young competitive rhythmic gymnasts. *Malaysian Journal of Movement, Health & Exercise*, 12(2), 66-72.

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังการพิจารณาคดี ในคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ*

SPECIAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF WITNESSES AFTER TRIAL IN CASES INVOLVING TRANSNATIONAL CRIMES

สุรัชย์ พ่วงชูศักดิ์

Surachai Phuangchoosakdi

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Law, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: attorneyssp@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการใช้มาตรการพิเศษคุ้มครองพยานภายหลังการพิจารณาคดี โดยเฉพาะคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 2) เปรียบเทียบแนวทางการใช้มาตรการดังกล่าวระหว่างกฎหมายไทยกับต่างประเทศ 3) วิเคราะห์ข้อจำกัดของระบบคุ้มครองพยานไทย และ 4) เสนอแนวทางใหม่ที่เหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในกฎหมายไทย ผลการศึกษาพบว่า แม้มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จะกำหนดมาตรการคุ้มครองระหว่างการพิจารณาคดี แต่ยังไม่มียกเว้นสิทธิคุ้มครองพยานหลังคดีสิ้นสุด พยานในคดีอาชญากรรมข้ามชาติมีความเสี่ยงต่อการถูกคุกคามและไม่มั่นใจในการให้ข้อมูลลงกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมไทยจากการเปรียบเทียบพบว่า ออสเตรเลียมีมาตรการเปลี่ยนชื่อสร้างตัวตนใหม่ ย้ายถิ่นฐาน และสนับสนุนด้านการเงิน สหรัฐอเมริกามีหน่วยงานเฉพาะด้านความปลอดภัยพยาน พร้อมระบบย้ายถิ่นฐานและการรักษาความลับที่เข้มงวด ทั้งสองประเทศมีระบบคุ้มครองหลังคดีที่มั่นคงและต่อเนื่องกว่าไทย อย่างชัดเจน ไทยยังขาดหน่วยงานเฉพาะด้านการคุ้มครองพยานหลังคดี ขาดมาตรการระยะยาว ไม่กำหนดสิทธิของพยานหลังการคุ้มครองต้องปรับปรุงทั้งด้านกฎหมายและกลไกบริหารจัดการ ควรจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองพยานหลังคดี บัญญัติมาตรการย้ายถิ่นฐานและเปลี่ยนตัวตน สนับสนุนทางการเงินระยะเปลี่ยนผ่าน และกำหนดหลักเกณฑ์รักษาความลับตามแนวทางของออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา และศึกษาว่าหากไทยนำมาตรการดังกล่าวไปใช้ ให้การคุ้มครองพยานครอบคลุมครบทุกช่วง ช่วยลดความเสี่ยงของพยาน เสริมความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมและเพิ่มศักยภาพของรัฐในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พยานในคดีอาญา, มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน, องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, อนุสัญญาสหประชาชาติ

Abstract

This study aims to: 1) examine the problems arising from the application of special measures to protect witnesses after criminal proceedings, particularly in cases under the Prevention and Suppression of Participation in Transnational Organized Crime Act B.E. 2556; 2) compare the use of such measures between the Thai legal system and selected foreign

* Received 9 November 2025; Revised 27 November 2025; Accepted 28 November 2025

jurisdictions; 3) analyze the limitations within Thailand's current witness protection framework; and 4) propose new approaches suitable for integration into the Thai legal system. The findings indicate that although Section 8 of the Witness Protection in Criminal Case Act B.E. 2546 provides protective measures during the trial process, it does not extend protection beyond the conclusion of the case. As a result, witnesses involved in transnational organized crime remain exposed to intimidation and harm, discouraging them from providing complete information and weakening the criminal justice system. Comparative analysis shows that Australia and the United States have developed comprehensive and enduring post-trial protection systems. Australia adopts measures such as legal name changes, identity reconstruction, relocation assistance, and financial support. The United States, through its witness security program, offers structured relocation procedures, strict confidentiality safeguards, and long-term protection. Both jurisdictions demonstrate stronger post-trial frameworks than Thailand. The analysis highlights Thailand's lack of a dedicated post-trial protection agency, insufficient long-term measures, and the absence of explicit recognition of witness rights after protection. Legislative and administrative improvements are therefore necessary. Recommended measures include establishing a post-trial witness protection body, enacting provisions for relocation and identity change, providing transitional financial support, and adopting strict confidentiality standards based on international practice. The study concludes that implementing these measures would strengthen witness protection across all stages, reduce risks, enhance public confidence in the justice process, and improve Thailand's capacity to combat transnational organized crime sustainably.

Keywords: Witnesses in Criminal Cases, Special Witness Protection Measures, Transnational Organized Crime, United Nations Convention.

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) ถือว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมที่ร้ายแรงมีผลกระทบมากกว่าหนึ่งประเทศซึ่งมีผลขยายมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ล้ำสมัยจึงทำให้เป็นคดีที่สำคัญ (รุ่งนภา ศรีนวล, 2560) โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดการค้าขายอย่างเสรีในระดับนานาชาติและระดับภูมิภาค ซึ่งทำให้มีการเชื่อมโยงการขนส่งต่าง ๆ สะดวกรวดเร็ว ทำให้เกิดมีการก่อการร้ายบริเวณช่วงข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ การลักลอบค้ายาเสพติด การค้ายมนุษย์ การฟอกเงิน โจรสลัด ค้าอาวุธ ลักลอบใช้ข้อมูลบัตรเครดิต การคอร์รัปชัน โดยเฉพาะบริเวณชายแดนของระหว่างประเทศไทย เมียนมาร์ ลาว ซึ่งเปิดการค้าขายในระดับภูมิภาคแต่เชื่อมโยงไปสู่ระดับนานาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime, 2021) ซึ่งผู้กระทำผิดมักจะใช้เส้นทางเพื่อข้ามผ่านไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาเหนือ ยุโรป เอเชีย และยังรวมถึงการคอร์รัปชันในกลุ่มเจ้าหน้าที่และนักการเมืองต่าง ๆ เพื่อหาผลกำไรจากการก่ออาชญากรรมข้ามชาติในแต่ละประเภทต่าง ๆ ซึ่งในการดำเนินคดีในขั้นตอนการสืบพยานซึ่งพยานในคดีอาญาต้องมาเบิกความตอบข้อซักถามในการพิจารณาคดีต่อหน้าศาลและต่อหน้าจำเลยแล้ว ส่วนใหญ่พยานก็จะไม่กล้าเบิกความยืนยันเอาผิดจำเลยเนื่องจากกลัวว่าจำเลยจะจำตนเองได้กับกลัวเกรงบารมีของจำเลยว่า จำเลยกับพวกบิรวารจำเลยจะทำอันตรายตัวพยานเองหรือบุคคลใกล้ชิดในภายหลังจากพิจารณาเสร็จแล้ว จึงทำให้ศาลซึ่งพิจารณาคดีไม่เชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดคดีที่เกี่ยวกับการกระทำผิดอาชญากรรมข้ามชาติและมีคำพิพากษายกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไป จึงถือว่าปัญหาการที่พยานไม่กล้าเบิกความต่อหน้าจำเลยดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญ ฉะนั้นจึงเกิดที่มา

แนวคิดของการคุ้มครองพยานในคดีอาญาในระดับนานาชาติ ซึ่งเริ่มมีขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อครั้งแรกในการร่างปฏิญญาสิทธิ 17 ประการของเหยื่ออาชญากรรมซึ่งสมัชชาใหญ่องค์สหประชาชาติได้ลงมติรับรองไว้ในปี พ.ศ. 2528 (ค.ศ. 1985) (United Nations General Assembly, 1985) โดยได้มีการประกาศหลักเกณฑ์เบื้องต้นของงานด้านกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะสำหรับเหยื่อของอาชญากรรมที่เกิดจากการใช้อำนาจในทางที่ผิด โดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้มีการร่างกฎหมาย UNDCP Model Witness Protection Bill 1988 (พ.ศ. 2531) ขึ้น เพื่อใช้เป็นตัวอย่างกฎหมายแม่บทให้แต่ละประเทศสมาชิกสามารถนำไปปรับใช้โดยในการร่างกฎหมายนี้โดยมีแนวคิดหลักที่สำคัญ ก็คือ พยานบุคคลจะไม่ให้การเบิกความโดยปราศจากการคุ้มครองจากภัยอันตรายหรือได้รับผลการตอบแทนที่เกี่ยวกับการกระทำทางอาญาโดยพิจารณาปรับตามความผิดมูลฐานที่สมควรนำมาตราการคุ้มครองพยานนำมาใช้เหมาะสม ต่อมาแนวคิดนี้ถูกนำมาพัฒนา จนสมัชชาสหประชาชาติได้มีข้อมติที่ 53/111 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2541 จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจระหว่างรัฐบาลเพื่อพิจารณาร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม (Ad Hoc Committee on the Elaboration of a Convention against Transnational Organized Crime) และพิธีสารที่เกี่ยวข้องอีก 3 ฉบับ อันได้แก่ เกี่ยวกับการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Trafficking in Persons Especially Woman and Children) เรื่องการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น (Smuggling of Migrants) และเรื่องการผลิตและค้าอาวุธ (Illicit Manufacturing of Firearms) โดยคณะกรรมการเฉพาะกิจระหว่างรัฐบาลเพื่อพิจารณาร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมได้ดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2544 ได้สรุปแนวคิดการคุ้มครองพยาน ในการพิจารณาร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ไว้ในหัวข้อที่ 18 ter อันถือเป็นแนวคิดที่สำคัญก็คือ การคุ้มครองพยานนั้นจะต้องให้มีประสิทธิภาพสมควรเหมาะสมจากการคุกคามหรือแค้นจากร้ายแรง ซึ่งก็ได้พัฒนาที่มาจากแนวคิดการคุ้มครองพยานหัวข้อที่ 18 ter นี้อย่างจริงจังในเวลาต่อมาและได้เริ่มใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ เมื่อ พ.ศ. 2543 โดยที่บัญญัติแนวคิดนี้ไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 ซึ่งก็เป็นแนวคิดหลักการที่ประเทศไทยนำมาปรับใช้อยู่ในมาตรการพิเศษในการคุ้มครองตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 นั้นได้กำหนดให้พยานจะได้รับการคุ้มครองในความปลอดภัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตร่างกาย เพื่อที่จะมาเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) ซึ่งในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะความผิดที่ได้กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จะต้องมีการมาตรการในการคุ้มครองพยาน 2 มาตรการ คือ มาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ มาตรการทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นคดีความผิดอาญาทั่วไปที่ไม่ร้ายแรง พยานก็ไม่ได้รับอันตรายร้ายแรงจนไปกระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยมากเกินไป ซึ่งก็มักจะเป็นการเลือกใช้มาตรการวิธีการที่ไม่ซับซ้อนโดยให้โทรศัพท์มือถือแก่พยานเพื่อให้สามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ส่วนตัวโดยตรง ส่วนมาตรการพิเศษส่วนใหญ่เป็นคดีความผิดอาญาร้ายแรง วิธีการที่ใช้ในกรณีที่พยานอาจได้รับอันตรายอย่างร้ายแรงซึ่งก็มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการที่มีความซับซ้อนเข้มข้นมากขึ้น เช่น การจัดให้มีการแยกห้องนั่งรอพิจารณาคดีของพยานในศาลเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าของพยานกับจำเลยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยนอกศาล โดยการใช้การถามผ่านวิดีโอจอภาพแทน หรือการย้ายถิ่นฐานพยานเปลี่ยนข้อมูลตัวตนพยานเป็นบุคคลอื่นอันเป็นการคุ้มครองพยานหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งภายใต้มาตรการวิธีการคุ้มครองพยานที่ใช้ดังกล่าวนี้ก็ต้องไม่ทำให้เสื่อมเสียต่อสิทธิของจำเลยซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามหลักนิติรัฐด้วย โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานตามอนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ตามข้อ 6 (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental

Freedoms ARTICLE 6 Right to a Fair Trial) เนื่องจากว่าสิทธินี้ถือว่าเป็นหลักการสำคัญซึ่งเกิดจากผู้ลงนามของรัฐบาลซึ่งเป็นสมาชิกของสภาของยุโรปซึ่งได้ร่วมกันให้ปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้ประกาศใช้มาตั้งแต่เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 แล้ว โดยมุ่งเน้นถึงจุดมุ่งหมายในการที่จะต้องตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานแห่งความยุติธรรมและสันติภาพในโลก ซึ่งหลักการสิทธิพื้นฐานนี้ขึ้นอยู่กับเขตอำนาจการกำกับดูแลของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป The European Court of Human Rights ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นโดยอนุสัญญาเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะ ดังนั้น มาตรการคุ้มครองพยานของประเทศไทยดังกล่าวนี้ ในอีกแง่มุมหนึ่ง นอกจากจะคุ้มครองพยานแล้วก็ต้องเป็นการไม่กระทบสิทธิของตัวความจำเลยอีกด้วย ซึ่งก็ต้องสอดคล้องกันตามหลักการโดยเฉพาะในคดีความผิดที่ประเทศไทยได้นำมาอนุวัติใช้เพื่อป้องกันความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมเป็นกฎหมายตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรม (Ad Hoc Committee on the Elaboration of a Convention against Transnational Organized Crime) และพิธีสารที่เกี่ยวข้องอีก 3 ฉบับ อันได้แก่ เกี่ยวกับการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Trafficking in Persons Especially Woman and Children) เรื่องการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น (Smuggling of Migrants) และเรื่องการผลิตและค้าอาวุธ (Illicit Manufacturing of Trafficking in Firearms) ดังกล่าว ก็คือ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นจำเลยและพยานซึ่งเคยร่วมกระทำความผิดด้วยกันเชื่อมโยงกันในระดับนานาชาติ

ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทยนั้น พยานบุคคลที่จะมาเป็นพยานในศาลในคดีอาญาทั่วไปจะต้องเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในนิยามความหมายของคำว่า พยาน ซึ่งอยู่ในข่ายตามมาตรา 3 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และผู้ที่มาเป็นพยานนั้นจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Muangtham, W., 2016) ฉะนั้น บุคคลคน ๆ นั้นจะต้องเป็นพยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือว่าจะได้ให้ข้อเท็จจริงต่อศาลในคดีอาญาเป็นหลัก ซึ่งก็ยกรวมไปถึงมาให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้ที่มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาหรือพนักงานสอบสวนคดีอาญาหรือพนักงานอัยการผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อีกทั้งยังรวมไปถึงผู้ชำนาญการพิเศษอีกด้วย แต่ยากเว้นในกรณีที่จำเลยได้อ้างตนเองเป็นพยานเท่านั้นที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง โดยทั่วไปแล้วพยานบุคคลมีสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามมาตราที่ได้กำหนดไว้ใน หมวด 1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ตามมาตรา 6 และมาตรา 7 และในหมวด 2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาตรา 8 และมาตรา 10 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (สุนีย์ ศรีสุวรรณ, 2564) มาตรการทั่วไปตามมาตรา 6 และมาตรา 7 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ก็คือ ในกรณีที่พยานรวมไปถึงผู้ที่มีความใกล้ชิดกับพยานอาจจะไม่ได้รับความปลอดภัย วิธีการก็คือ ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานหรือเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายก็อาจจะจัดให้ในความคุ้มครองตามที่สมควรตามความจำเป็นที่ได้รับความยินยอมด้วยและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ตามมาตรา 8 และมาตรา 10 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จะถูกนำมาใช้กับคดีร้ายแรงเป็นกรณีของคดีอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ 6 ประเภท อันได้แก่ 1) คดีเกี่ยวกับยาเสพติด การฟอกเงิน การป้องกันปราบปรามการทุจริตหรือศุลกากร 2) คดีเกี่ยวกับความมั่นคงรัฐ 3) คดีเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา 4) คดีเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม เช่น อั้งยี่ซ่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา 5) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือหนักกว่า 6) คดีที่สำนักงานคุ้มครองพยานให้ความคุ้มครองเป็นกรณีพิเศษ โดยใช้วิธีการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ และก็ต้องเลือกใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังต่อไปนี้ อันได้แก่ 1) จัดการให้พยานย้ายที่อยู่ให้เหมาะสม 2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรกับตัวพยานหรือบุคคลที่พยาน อุปการะเลี้ยงดูไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นก็ขอขยายได้ไม่เกินสองปีครั้งละไม่เกินสามเดือน 3) เปลี่ยนชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียน กับพร้อมที่เปลี่ยนกลับมาสู่ฐานะเดิมด้วย 4) จัดการให้มีอาชีพการเรียนศึกษาอบรมอย่างเหมาะสมเพื่อให้พยานใช้ชีวิตดำรงชีพต่อไปได้ 5) ให้ความ

ช่วยเหลือตามกฎหมายตามสิทธิความเรียกร้องของพยาน 6) ให้พยานมีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในเฉพาะช่วงที่จำเป็น 7) ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองตามเหมาะสมที่เห็นสมควร ในการจัดการตามวิธีการดังกล่าวให้ถือเป็นความลับห้ามมิให้เปิดเผย เว้นแต่ว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะอนุญาต มาตรการในการคุ้มครองพยานทั้งสองนี้ นั้น ถือได้ว่าเป็นวิธีการในการคุ้มครองพยานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มาดั้งเดิมของการคุ้มครองพยานของประเทศไทยตามที่อยู่ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244 ซึ่งได้บัญญัติรับรองให้พยานในคดีอาญามีสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ คือ 1) พยานจะได้รับการคุ้มครองปลอดภัย 2) พยานจะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม 3) พยานจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ ทั้งวิธีการคุ้มครองพยานโดยรูปธรรมดังกล่าวก็จะมีสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานดำเนินการ

ผู้ศึกษาเห็นว่า ในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น ส่วนใหญ่แล้วมีปัญหาที่ตัวพยานเองจะไม่กล้ามาเบิกความต่อหน้าจำเลยเพราะว่า กลัวจำเลยจำตนเองได้และเกรงกลัวอิทธิพลอันตรายของจำเลยที่จะกลับมาทำร้ายตนเองหรือคนใกล้ชิดภายหลังจากที่พิจารณาคดีแล้ว ซึ่งมาตรการการพิเศษในการคุ้มครองตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังไม่มีการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะเจาะจง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546) จึงมีผลทำให้วิธีการมาตรการคุ้มครองพยานของประเทศไทยที่มานั้นอาจจะยังไม่เพียงพอ ฉะนั้น จึงเห็นควรศึกษาค้นคว้าถึงวิธีการมาตรการคุ้มครองพิเศษอย่างอื่นเพื่อนำมาใช้คุ้มครองพยานที่เพียงพอเหมาะสมโดยไม่ให้กระทบสิทธิทั้งของจำเลยและพยานในการต่อสู้คดีอันเป็นสิทธิพื้นฐาน ทั้งนี้ ก็เพื่อจะให้นำมาปรับปรุงใช้เป็นมาตรการพิเศษทางเลือกอีกทางหนึ่งในการคุ้มครองพยานประเทศไทยโดยเฉพาะในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเริ่มจากการศึกษาถึงสภาพประเด็นปัญหาในการใช้วิธีการมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งจากหลักการแล้วพบว่า มาตรการพิเศษในการคุ้มครองตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังไม่มีการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่คุ้มครองพยานให้ได้รับปลอดภัยขั้นสูงภายหลังจากได้เอาตัวเองเข้าไปเสี่ยงเกี่ยวข้องในการเป็นพยานในการพิจารณาคดีแล้ว ซึ่งน่าจะได้รับการคุ้มครองในระดับสูงเพื่อให้ปลอดภัยสบายใจจากการเป็นพยานดังกล่าว อันตรงตามแนวคิดของมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในการพิจารณาคดีตามหลักการของข้อ 24 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 โดยในประเทศออสเตรเลียก็ได้มีการใช้วิธีการนี้ในการคุ้มครองพยานดังกล่าวมาแล้ว จึงทำให้เกิดมุมมองมาตรการพิเศษในการคุ้มครองตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ของประเทศไทย น่าจะยังไม่เพียงพอสำหรับการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 โดย ได้เกิดมุมมองในการศึกษาถึงประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาถึงการใช่วิธีการมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีดังกล่าว คือ 1) ศึกษาถึงสภาพปัญหาในการใช่วิธีการมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ของระบบกฎหมายไทย 2) ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการใช่วิธีการมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ 3) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้วิธีการมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระบบกฎหมายไทย 4) ศึกษาแนวทางใหม่

ในการใช้วิธีการมาตราพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระบบกฎหมายไทยเพื่อนำเสนอมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อไป จากกฎหมายสองฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง เพราะกฎหมายปี 2556 เป็นกฎหมายที่ใช้เอาผิดองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ส่วน กฎหมายปี 2546 เป็นกฎหมายที่ใช้คุ้มครองพยานในคดีอาญา เมื่อนำทั้งสองฉบับมาใช้ร่วมกันจึงเกิดช่องว่างสำคัญ คือ แม้คดีองค์กรอาชญากรรมจะอันตรายมาก แต่กฎหมายคุ้มครองพยานกลับไม่ได้ให้การดูแลพยานในระยะยาว ทั้งที่พยานในคดีแบบนี้มักตกอยู่ในความเสี่ยงต่อเนื่อง งานศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจช่องว่างของกฎหมายคุ้มครองพยานไทย โดยเฉพาะการคุ้มครองหลังคดีจบ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมจากต่างประเทศมาปรับใช้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ การช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองเห็นความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการคุ้มครองพยานให้รัดกุมขึ้น ส่งเสริมให้พยานรู้สึกปลอดภัยและกล้าให้ข้อมูลมากขึ้น และช่วยยกระดับประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมไทยในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในการใช้วิธีการมาตราพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ของระบบกฎหมายไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการใช้วิธีการมาตราพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหการใช้วิธีการมาตราพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระบบกฎหมายไทย
4. เพื่อศึกษาแนวทางใหม่ในการใช้วิธีการมาตราพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังจากการพิจารณาคดีโดยเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระบบกฎหมายไทยเพื่อนำเสนอมาปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงเอกสารทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานหลังการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 รวมทั้งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เช่น งานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา และรายงานทางกฎหมายที่อธิบายหลักการหรือแนวปฏิบัติในการคุ้มครองพยานของประเทศต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Legal Analysis) เพื่อเปรียบเทียบแนวทางของกฎหมายไทยกับประเทศที่มีระบบคุ้มครองพยานหลังการพิจารณาคดีที่ชัดเจน เช่น สหรัฐอเมริกาและ

ออสเตรเลีย จากนั้นจึงสังเคราะห์ผลเพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานภายหลังการพิจารณาคดีในคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ แนวคิดเรื่องการคุ้มครองพยานเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ควรกำหนดไว้ดังนี้

แนวคิดเรื่องการคุ้มครองพยานถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะหากพยานรู้สึกไม่ปลอดภัย ก็ย่อมไม่กล้าออกมาให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำเนินคดี หลักการนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากล โดยเฉพาะอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 24 ที่กำหนดให้ประเทศภาคีต้องจัดให้มีมาตรการคุ้มครองพยานทั้งในระหว่างคดีและหลังคดีสิ้นสุด เพื่อป้องกันอันตรายหรือการข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นจากเครือข่ายอาชญากรรม

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดมาตรการไว้ทั้งแบบทั่วไปและแบบพิเศษตามมาตรา 6-10 แต่เมื่อพิจารณาอย่างจริงจังจะพบว่า ขอบเขตการคุ้มครองของกฎหมายยังจำกัดอยู่เฉพาะช่วงที่คดีกำลังพิจารณา ยังไม่มีบทบัญญัติที่ดูแลพยานต่อเนื่องหลังคดีจบ ทั้งที่เป็นช่วงเวลาที่พยานมักเผชิญความเสี่ยงมากที่สุด โดยเฉพาะในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมักมีอิทธิพลสูงและมีเครือข่ายกว้างไกล

แม้กฎหมายไทยจะมีมาตรการพิเศษ เช่น การย้ายที่อยู่ การสนับสนุนค่าใช้จ่าย หรือการให้เจ้าหน้าที่คุ้มครอง แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่สามารถให้การคุ้มครองพยานได้อย่างต่อเนื่องหลังคดีเสร็จสิ้น ซึ่งต่างจากประเทศที่มีระบบคุ้มครองพยานเข้มแข็งกว่า เช่น ออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกาในออสเตรเลีย มีกฎหมาย Witness Protection Act 1994 มาตรา 13 ที่เปิดให้พยานสามารถเปลี่ยนชื่อ สร้างตัวตนใหม่ หรือย้ายถิ่นฐานได้ พร้อมมีการช่วยเหลือด้านค่าครองชีพ ในขณะที่สหรัฐอเมริกามีโครงการ WITSEC ภายใต้กฎหมาย Title 18 U.S.C. §3521 ซึ่งบริหารโดย U.S. Marshals Service ที่ดูแลเรื่องการย้ายถิ่นฐาน การเก็บข้อมูลเป็นความลับ และความปลอดภัยในระยะยาวอย่างจริงจัง ทั้งสองประเทศจึงมีระบบที่ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนคดี ระหว่างคดี ไปจนถึงหลังคดีเสร็จสิ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว จะเห็นชัดว่าระบบไทยยังขาดกลไกสำคัญในการคุ้มครองพยานในระยะหลังคดี ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัญหาเหล่านี้ให้ละเอียด ทั้งการวิเคราะห์ข้อจำกัดในกฎหมายไทย การเปรียบเทียบแนวทางในต่างประเทศ และการพิจารณาแนวแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อเสนอวิธีการใหม่ที่สามารถนำมาปรับใช้ในบริบทของไทยได้จริง

หากประเทศไทยพัฒนาระบบคุ้มครองพยานหลังคดีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ก็จะช่วยลดความเสี่ยงของพยาน เพิ่มความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และส่งผลทางบวกต่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า การคุ้มครองพยานเป็นเรื่องสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งพยานมักต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูงต่อการถูกข่มขู่หรือทำร้าย หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดใน ข้อ 24 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องมีมาตรการคุ้มครองพยานทั้งในระหว่าง

พิจารณาคดีและหลังคดีสิ้นสุด เพื่อให้พยานรู้สึกปลอดภัยและกล้าที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ผลที่ได้ยังสอดคล้องกับงานของศุภชัย มโนการ ที่สรุปว่าการคุ้มครองพยานควรต่อเนื่องไปจนกว่าพยานจะปลอดภัย ไม่ใช่หยุดเพียงแค่วินาทีสิ้นสุด เพราะความกลัวและความไม่มั่นใจของพยานอาจกระทบต่อความจริงในกระบวนการยุติธรรมได้ อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (ศุภชัย มโนการ, 2562) ซึ่งมีทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษกำหนดไว้ชัดเจนในหมวด 1 และหมวด 2 (มาตรา 6-10) แต่การคุ้มครองดังกล่าวยังจำกัดอยู่ในช่วงของการพิจารณาคดีเท่านั้น ยังไม่มีระบบหรือมาตรการรองรับการคุ้มครองหลังจากคดีสิ้นสุดลง ส่งผลให้พยานยังมีความเสี่ยงจากการถูกติดตามหรือทำร้ายโดยผู้เกี่ยวข้องในคดี สอดคล้องกับข้อค้นพบของ กิตติชัย สุทธิสวัสดิ์, 2563 ที่สรุปว่าระบบการคุ้มครองพยานของไทยยังมีข้อจำกัดด้านการติดตามและการคุ้มครองต่อเนื่อง โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมข้ามชาติที่มีผู้มีอิทธิพลเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังพบว่าปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร และกลไกทางปฏิบัติเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองพยานอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระบบการคุ้มครองพยานที่เข้มแข็งกว่า เช่น ออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา จะเห็นความแตกต่างที่ชัดเจน โดยออสเตรเลียมีกฎหมาย Witness Protection Act 1994 ที่อนุญาตให้พยานสามารถเปลี่ยนชื่อ ย้ายถิ่นฐาน หรือสร้างตัวตนใหม่ได้ รวมถึงได้รับเงินสนับสนุนและที่พักอาศัยเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ (กิตติชัย สุทธิสวัสดิ์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Dhondge, P สรุปว่ามาตรการนี้ช่วยลดความกลัวของพยานและป้องกันการตอบโต้ได้จริง ส่วนในสหรัฐอเมริกามี Witness Security Program (WITSEC) ภายใต้การดูแลของ U.S. Marshals Service (USMS) ที่มีกระบวนการย้ายถิ่นฐานอย่างเป็นความลับและให้การดูแลพยานในระยะยาว (Dhondge, P., 2020) ซึ่งเป็นระบบต้นแบบตามแนวทางของ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) สรุปว่าเสนอให้รัฐจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยานถาวรเพื่อสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยแก่พยานทุกคน (United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)., 2008) ดังนั้น ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ระบบกฎหมายไทยยังขาดกลไกการคุ้มครองพยานภายหลังการพิจารณาคดีที่มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ แม้มาตรการในปัจจุบันจะช่วยคุ้มครองพยานได้ระดับหนึ่งในช่วงการเบิกความ แต่ก็ยังไม่ตอบโจทย์ในระยะยาว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรนำแนวทางจากประเทศที่มีระบบการคุ้มครองพยานที่เข้มแข็งมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เช่น การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ การให้สิทธิพยานเปลี่ยนชื่อหรือย้ายถิ่นฐาน และการจัดสวัสดิการช่วยเหลือหลังคดีสิ้นสุด ซึ่งจะช่วยให้ระบบการคุ้มครองพยานของไทยมีความสมบูรณ์มากขึ้น สอดคล้องกับมาตรฐานของสหประชาชาติ และช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรมไทยในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การคุ้มครองพยานหลังคดีสิ้นสุดเป็นประเด็นที่มักถูกละเลย ทั้งที่ในความเป็นจริง พยานยังต้องเผชิญความเสี่ยงจากผู้เกี่ยวข้องในคดีต่อไปอีกยาวนาน โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งผู้กระทำความผิดมีทั้งอิทธิพล เครือข่าย และทรัพยากรที่สามารถติดตามพยานได้แม้ศาลจะปิดคดีไปแล้วก็ตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องสองฉบับได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แม้จะถูกออกแบบเพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม แต่เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันกลับพบช่องว่างสำคัญ นั่นคือ การไม่มีกลไกคุ้มครองพยานหลังคดีสิ้นสุดอย่างจริงจัง มาตรา 8 ของกฎหมายคุ้มครองพยานปี 2546 แม้จะเป็นมาตรการพิเศษที่มีประโยชน์ในหลักการ แต่ยังจำกัดอยู่ในช่วงการพิจารณาคดีเท่านั้น เปรียบเหมือนการให้ร่มกันฝนเฉพาะตอนที่ฝนกำลังตก แต่เมื่อพายุกำลังจะซัดอีกระลอก ร่มกลับถูกเก็บ ทำให้พยานยังคงเปราะบางและเสี่ยงต่อการถูกคุกคามไม่ต่างจากเดิม โดยเฉพาะในคดีที่มีความรุนแรงและเครือข่ายอาชญากรรมที่แข็งแกร่งจนสามารถเข้าถึงตัวพยานได้ง่าย ตรงกันข้าม ประเทศที่มีระบบคุ้มครองพยานเข้มแข็ง เช่น ออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ได้วางโครงสร้างการปกป้องพยานหลังคดีไว้เป็นระบบ

ออสเตรเลียใช้กฎหมาย Witness Protection Act 1994 ที่เปิดทางให้พยานเปลี่ยนชื่อหรือสร้างตัวตนใหม่ พร้อมย้ายถิ่นฐานไปสู่พื้นที่ปลอดภัย ส่วนสหรัฐอเมริกา มีโครงการ WITSEC ที่ดำเนินงานโดย U.S. Marshals Service ซึ่งให้การดูแลทั้งด้านความปลอดภัยและการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง หลักคิดของทั้งสองประเทศสะท้อนว่า “ความปลอดภัยของพยานไม่ควรหมดอายุพร้อมคำพิพากษา” ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองหลังคดีอย่างชัดเจน เช่น การเปลี่ยนชื่อ การย้ายถิ่นฐาน การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนดงบประมาณเฉพาะสำหรับการสนับสนุนพยาน และการตั้งหน่วยงานรับผิดชอบที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การปรับปรุงนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มความปลอดภัยแก่พยาน แต่ยังเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้พยานกล้าให้ข้อมูลกับรัฐอย่างตรงไปตรงมา อันจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม หากประเทศไทยสามารถเติมเต็มช่องว่างในกฎหมายและจัดวางระบบคุ้มครองพยานหลังคดีได้อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนและทำให้กระบวนการยุติธรรมไทยก้าวสู่มาตรฐานเดียวกับที่นานาประเทศให้การยอมรับ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุทธิสวัสดิ์. (2563). การพัฒนาระบบการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 13(2), 55-72.
- รุ่งนภา ศรีนวล. (2560). การคุ้มครองพยานในคดีอาญา: ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงกฎหมายไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(2), 87-102.
- ศุภชัย มโนการ. (2562). แนวทางการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม. วารสารกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม, 9(1), 101-115.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สุนีย์ ศรีสุวรรณ. (2564). ประสิทธิภาพของมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญาไทยภายหลังการพิจารณาคดี. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 50(3), 55-72.
- Dhondge, P. (2020). Witness protection laws: Comparative analysis of Australia, USA and India. International Journal of Legal Research and Jurisprudence, 7(2), 44-58.
- Muangtham, W. (2016). Victims of human trafficking in Thailand: A study of how victim's right is protected in criminal proceedings. PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research (PSAKUIJIR), 5(2), 101-115.
- United Nations General Assembly. (1985). Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. Resolution 40/34. Retrieved November 29, 1985, from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse-power>
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2008). Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). Model law on witness protection. Vienna, Austria: United Nations Office on Drugs and Crime.

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ ในสังคมบริโภคนิยม*

THE APPLICATION MODEL OF MINDFULNESS IN THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF FOUR FACTORS OF CONSUMPTION IN A CONSUMERIST SOCIETY

พระครูสุวรรณคูหาพิทักษ์ (กษม สมเคราะห์)*, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล (อนุกูล ปานประดิษฐ์),

พระครูวิจิตรศีลาจารย์ (ประสิทธิ์ ชาตวณฺเณ), สิริโชค ปาณะศรี, ภูวเดช ขวัญเสน

Phrakru Suwankuhapitak (Kasama Somkraoh)*, Phrakhrukositwattananukul (Anukul Panpradit),

Phrakhruwijitsilajarn (Prasit Chatwanno), Sitthichok Panasree, Phuwadech Kwansen

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakorn Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author Email: phrakhsuwankuhaphithak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดดังกล่าวมีลักษณะเป็นการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Consumption) มากกว่าการบริโภคเพื่อความจำเป็นพื้นฐาน โดยประชาชนถูกชักนำจากสื่อ การโฆษณา และค่านิยมทางสังคม ทำให้เลือกบริโภคเพื่อตอบสนองภาพลักษณ์และความอยากมากกว่าความต้องการจริง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเกินพอดีและขาดสมดุลต่อสุขภาวะ 2) หลักสติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สามารถสังเคราะห์ได้เป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) สติในพระไตรปิฎก อธิบายว่าเป็นความระลึกได้ รู้เท่าทันอารมณ์ เช่น สติปัฏฐาน 4 และอานาปานสติ 2) สติในคัมภีร์อรรถกถาและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เปรียบสติเป็นเครื่องควบคุมจิตและไม่ให้หลงตามสิ่งเร้า 3) สติในทัศนะนักวิชาการที่มองว่าสติเป็นทักษะสำคัญในการแยกแยะความจำเป็นกับความอยาก และลดอิทธิพลสื่อ 3) การประยุกต์ใช้หลักสติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการบริโภคแบ่งเป็น 3 กระบวนการ คือ การพัฒนาสติเพื่อพฤติกรรมระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ บริโภคอย่างพอเหมาะ ใช้สติพิจารณาเหตุผลก่อนบริโภค การพัฒนาระดับสังคม ได้แก่ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและลดค่านิยมอวดฐานะ และระดับการบริโภคอย่างยั่งยืน คือ บริโภคตามความจำเป็น คำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และลดการเป็นทาสตัณหา การสังเคราะห์ทั้งหมดนำไปสู่การสร้าง 2CNVMW Model ซึ่งเป็นกรอบคิดใหม่ทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยให้ผู้บริโภคเข้าใจความต้องการที่แท้จริง ลดผลกระทบของบริโภคนิยม และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลด้วยสติ พร้อมทั้งเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืนยิ่งขึ้น อันนำไปสู่สังคมที่ตระหนักถึงความพอเพียงและการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งปัญญาแท้จริง

คำสำคัญ: หลักสติ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ปัจจัยสี่, สังคมบริโภคนิยม

Abstract

This research article aims to: 1) investigate the concept of quality-of-life development in the consumption of the four basic necessities within a modern consumerist society. The findings

reveal that contemporary consumption is driven more by symbolic meaning than by genuine physical needs, as people are strongly influenced by media, advertising, and prevailing social values that encourage choices based on image, desire, and social identity rather than actual necessity. This leads to excessive consumption, diminished self-awareness, and an overall imbalance that negatively affects physical, emotional, and social well-being. 2) The principle of mindfulness in Buddhist teachings can be synthesized into three dimensions: 1) mindfulness described as the ability to stay aware, remember intentions, and clearly observe emotions and thoughts in the present moment; 2) mindfulness explained in traditional commentaries as a mental regulator that prevents the mind from being distracted or misled by external stimuli; and 3) mindfulness in academic interpretations, which highlight its value as an essential life skill that helps individuals distinguish true needs from cravings, reduce impulsive behaviors, and lessen the influence of media and consumer culture. 3) The application of mindfulness to improve quality of life in consumption can be divided into three processes: individual development, which includes moderate and deliberate consumption with careful reflection before making choices; social development, which involves promoting media literacy, awareness, and reducing consumption driven by social competition or status; and sustainable consumption, which emphasizes meeting genuine needs, considering environmental impacts, and reducing attachment to desire or material accumulation. The synthesis of these findings results in the 2CNVMW Model, a new conceptual framework based on Buddhist principles that helps individuals recognize authentic needs, minimize the detrimental effects of consumerism, and enhance overall quality of life through mindfulness, supporting balanced living, responsible resource use, and long-term personal, social, and community well-being.

Keywords: Mindfulness, Quality of Life Development, The Four Basic Necessities, Consumerist Society

บทนำ

สังคมบริโภคนิยมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการบริโภคสินค้าและบริการในชีวิตประจำวันของผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคสิ่งของที่เกินความจำเป็นและการแสดงสถานะทางสังคมผ่านการครอบครองทรัพย์สิน ในอดีตพฤติกรรมกรรมการบริโภคของมนุษย์มักมุ่งเน้นไปที่ความจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ แต่ในปัจจุบัน การบริโภคมักเกินความจำเป็นและมีแนวโน้มเน้นการสะสมสินค้าที่สะท้อนฐานะทางสังคม การโฆษณาและสื่อสมัยใหม่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความต้องการผู้บริโภค ขณะเดียวกัน ระบบการผลิตและตลาดในสังคมทุนนิยมมุ่งเน้นการผลิตสินค้าและบริการจำนวนมากเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง มลพิษ และขยะ รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น หนี้สินครัวเรือนสูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการลดลงของคุณค่าทางจิตใจและความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน (พระมหาเกรียงไกร กิตติเมธี (พินยารักษ์), 2556)

ปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย และถือเป็นรากฐานของคุณภาพชีวิตที่ดี อาหารเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดเนื่องจากมนุษย์ใช้อาหารเพื่อบำบัดความหิวและเสริมสร้างพลังในการดำเนินชีวิต แม้บุคคลจะเข้ามาบวชใน

พระพุทธศาสนาแล้ว ก็ยังคงต้องการอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายและรักษาสุขภาพ พระพุทธศาสนาจึงเน้นการใช้สติพิจารณาประโยชน์แท้ของสิ่งที่บริโภค แยกแยะคุณค่าแท้ (สิ่งที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อชีวิต) จากคุณค่าเทียม (สิ่งที่ไม่จำเป็นหรือเกินความจำเป็น) โดยยึดหลักบทปัจฉัยปัจจเวกขณะในการพิจารณาก่อนบริโภค (พระมหาเกรียงไกร กิตติเมธี (พินยารัก), 2556)

การใช้สติและหลักธรรม เช่น มัตตัญญูตา (การบริโภคแต่พอดี) และ รักโยนิโสสิกขา (การพิจารณาอย่างรอบคอบและมีเหตุผล) เป็นแนวทางสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมการบริโภค การบริโภคปัจฉัยสี่ตามหลักพระพุทธศาสนาไม่มุ่งเพื่อความพุ่มเฟือยหรือการแสดงฐานะ แต่เพื่อให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ ระวังความลำบาก และสนับสนุนการทำความดี การบริโภคที่สมเหตุสมผลจะช่วยลดผลกระทบจากตัณหาและกิเลส ซึ่งเป็นต้นเหตุของความอยากได้อะไรก็มีในสังคมบริโภคนิยม ทำให้มนุษย์ไม่ถูกชักจูงด้วยคุณค่าเทียมและภาพลักษณ์ที่ยั่ววนกิเลส (สวส์ดี อโณทัย และคณะ, 2565) นอกจากนี้ การบริโภคปัจฉัยสี่ที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็นอาจส่งผลให้เกิดความไม่สบายกายและจิต เช่น กรณีพระเจ้าปเสนทิโกศลที่เสวยอาหารเกินปกติ ทำให้เกิดความอึดอัดและง่วงนอน พระพุทธเจ้าจึงทรงแนะนำให้เสวยอาหารตามความเหมาะสม ผลลัพธ์ทำให้เกิดความสบายและลดความอึดอัด (ม.ม. (ไทย) 12/422-423/456) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การฝึกสติในการบริโภคมองสอดคล้องกับพระวินัยเรื่องมารยาทการฉันอาหารของพระสงฆ์ เพื่อพัฒนาปัญญาและการขัดเกลาตนเอง (วิ.ม. (ไทย) 2/230/434) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจฉัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม โดยมุ่งเน้นการสร้างแบบจำลองที่สามารถช่วยให้ผู้บริโภคพิจารณาและใช้สติในการควบคุมพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีเหตุผล การศึกษานี้มีความจำเป็นในการลดผลกระทบเชิงลบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการบริโภคที่สมดุลและสอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจฉัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม
2. เพื่อศึกษาหลักสติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจฉัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ภายใต้กรอบการวิจัยเชิงรูปแบบการประยุกต์ใช้ (Applied Model Study) ผู้วิจัยมุ่งเน้นการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่าง ๆ เพื่อออกแบบโมเดลการประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจฉัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงหลักธรรม
2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค อภิธัมมัตถสังคหะ ตลอดจนข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย

บทความ เอกสารวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับ “รูปแบบประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม” รวมถึงแนวคิดของนักวิชาการพระพุทธศาสนา เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พรทิพย์ อันทิวโรทัย, สวัสดิ์ อโณทัย และนักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) และการพิจารณาภายใน (Internal Criteria) อย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาแหล่งที่มา ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน เอกสารต้นฉบับ หรือเอกสารที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ รวมถึงความสอดคล้องและความถูกต้องของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารแต่ละฉบับอย่างละเอียด ก่อนคัดเลือกไว้เป็นหลักฐานในการวิจัย

จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการตรวจสอบและคัดเลือกหลักฐานหรือเอกสารที่เชื่อถือได้ จากนั้นนำมาวิเคราะห์อย่างรอบคอบโดยปรับความคิดที่เอนเอียงออก เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นวัตถุวิสัยและน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยทำการอ่านเอกสารที่รวบรวมไว้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และใช้กรอบวิเคราะห์เอกสารอย่างละเอียดเพื่อจับใจความสำคัญและประเด็นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดบันทึกข้อมูลแต่ละข้ออย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการปรึกษาและยืนยันข้อมูลกับ ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้มั่นใจว่าการตีความเอกสารทั้งในเชิงข้อเท็จจริงและเชิงนัยมีความถูกต้องและสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอน

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ สืบเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้มีความใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จึงถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการเสริมสร้างความสุขแบบเรียบง่ายวิถีพุทธในสังคมดิจิทัลให้เชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกันภายใต้การศึกษาเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการบริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม สะท้อนให้เห็นว่าสังคมยุคนี้มีใช้เพียงยุคแห่งการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน แต่ยังเป็นยุคที่เทคโนโลยีและวัฒนธรรมผ่านสื่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างและกำหนดความหมายของวัตถุบริโภค วัตถุเพื่อการบริโภคไม่ได้มีคุณค่าเพียงทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนมูลค่าเชิงสัญลักษณ์ (sign value) ที่ถูกสร้างขึ้นทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้สินค้าและอาหารแปรเปลี่ยนจากมูลค่าพื้นฐานไปเป็นสัญลักษณ์ทางสังคมและความทรงจำ โดยที่การบริโภคในสังคมบริโภคนิยมมักมีใช้เพราะความจำเป็น แต่เกิดจากความต้องการตอบสนองต่อจินตภาพและสัญลักษณ์ที่สื่อและโฆษณาสร้างขึ้น โบ德里าร์ดชี้ว่า สื่อและการโฆษณามีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาผู้บริโภคและแพร่กระจายสัญลักษณ์เหล่านี้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในวัฒนธรรมการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ที่อยู่ในวังวนของความเกินจริง (hyperreality) ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในบริบทนี้จึงต้องอาศัยการสร้างสติและเครื่องมือทางปัญญาเพื่อหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับกระแสทุนนิยมรักษาอัตลักษณ์ของตน และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังกล่าว

ช่วยให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการของสังคมอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนความท้าทายในการปรับใช้หลัก
ภาวนา 4 ประการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตท่ามกลางวัฒนธรรมการบริโภคสมัยใหม่

2. หลักสติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สติที่ปรากฏในพระไตรปิฎกสะท้อนให้เห็นว่า 1) สติคือความ
ระลึกได้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ โดยไม่ยึดติดกับอดีตและไม่ก้าวไปสู่อนาคต การระลึกถึงในปัจจุบันนี้หมายถึง
การมีใจอยู่กับกิจกรรมหรืออิริยาบถต่าง ๆ ของชีวิตอย่างต่อเนื่อง ไม่ปล่อยให้จิตล่องลอยหรือเผลอไปกับความคิด
นอกเหนือจากสิ่งที่ปัจจุบันกำลังเกิดขึ้น การปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาสติจึงหมายถึงการกำหนดระลึกถึงต่ออิริยาบถ
ต่าง ๆ ตั้งแต่กิจวัตรประจำวัน เช่น การตื่นนอน การเข้าห้องน้ำ การรับประทานอาหาร การสวมใส่เครื่องแต่งกาย
หรือการทำงานต่าง ๆ โดยสามารถนำสติมาประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง 2) สติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามี
ความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและการกำกับการแสดงออกทั้งทางกายและวาจา โดยสติทำหน้าที่
กำกับจิตให้ไม่เผลอและไม่ตกไปในทางเสื่อม ซึ่งเมื่อสติรวมกับปัญญาจะเกิดเป็น สติสัมปชัญญะ หมายถึงความรู้ตัว
ต่อสิ่งนั้น ๆ ในขณะนั้น ทำให้พฤติกรรมของผู้ปฏิบัติเป็นไปด้วยเหตุผลบริสุทธิ์และเป็นธรรม ความสัมพันธ์ระหว่าง
สติและสติสัมปชัญญะยังสัมพันธ์กับความเพียรในการเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งทำหน้าที่ปลุกเร้าจิตให้ไม่ทอดทิ้งและ
ขับเคลื่อนให้จิตก้าวไปสู่การเจริญกุศลธรรมอย่างต่อเนื่อง และ 3) สติตามทัศนะของนักวิชาการทาง
พระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า สติทำหน้าที่กำหนดจับอารมณ์และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันสามารถ
พิจารณาและรู้เท่าทันความจริงของสภาวะนั้น ๆ จึงไม่หลงลืม ไม่สับสน และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความ
ระมัดระวัง ทั้งนี้ สติและสติสัมปชัญญะมีบทบาทสำคัญต่อการควบคุมจิตและพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับ
วิถีชีวิตที่มีคุณธรรม พร้อมทั้งช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจและตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมอย่างชาญฉลาดและ
สมดุล

3. การประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยมสามารถ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา โดยด้านร่างกาย มุ่งเน้นการฝึกสติ
และปัญญาในการบริโภคอาหารตามหลัก โภชนะ มัตตัญญูตา ซึ่งเน้นการบริโภคอาหารอย่างพอดี เหมาะสมกับ
ความต้องการของร่างกาย ลดความเสี่ยงต่อโรคอ้วน เบาหวาน และโรคหัวใจ การบริโภคอย่างมีสติ เช่น การเคี้ยว
อาหารให้ละเอียด จะช่วยกระตุ้นการย่อยและส่งเสริมสุขภาพโดยรวม ด้านสังคม หลักสติช่วยให้เห็นปัญหาการ
บริโภคในสังคมยุคบริโภคนิยม เช่น การบริโภคเกินพอดี ความไม่เท่าเทียมทางอาหาร และผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อม โดยสามารถประยุกต์ศึกษาบทและจริยธรรมเพื่อสร้างสังคมที่มีความรับผิดชอบต่อการบริโภค
ด้านจิตใจ การฝึกสติช่วยให้บุคคลตระหนักถึงคุณค่าของอาหาร ลดความอยาก และลดความเครียด การรู้คุณค่า
ของอาหารช่วยให้เกิดความสุขจากสิ่งที่มีโดยไม่ยึดติด และการลดความยึดติดช่วยให้จิตสงบ ลดความทุกข์และ
พฤติกรรมบริโภคฟุ่มเฟือย ด้านปัญญา การบริโภคอย่างมีสติและการพิจารณาคุณค่าของอาหารช่วยให้สามารถ
แยกแยะความต้องการที่แท้จริงจากความอยาก และลดอิทธิพลจากการโฆษณาและการตลาดของสังคมบริโภคนิยม การประยุกต์ใช้ สติสัมปชัญญะ ทำให้ผู้บริโภคระลึกได้และรู้ตัวต่อการดำเนินชีวิตทุกกิจกรรม ทำให้การ
บริโภคปัจจัยสี่เกิดคุณค่าที่แท้จริง ไม่ตกเป็นทาสของตัณหา จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ผู้วิจัย
เสนอรูปแบบกระบวนการประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม
ดังนี้ 1) กระบวนการพัฒนาสติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมบริโภคในระดับปัจเจกบุคคล การฝึกสติและสติสัมปชัญญะ
เพื่อควบคุมความอยากในการบริโภคอาหารและทรัพยากร ตระหนักถึงคุณค่าและความพอดีในการบริโภค
2) กระบวนการพัฒนาสติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมบริโภคในระดับสังคม การเผยแพร่ความรู้เรื่องการบริโภคอย่างมี
สติ การสร้างวัฒนธรรมการบริโภคที่รับผิดชอบ และการลดการบริโภคฟุ่มเฟือยในสังคม 3) กระบวนการพัฒนาสติ
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมบริโภคอย่างยั่งยืน การสร้างแนวทางการบริโภคที่สอดคล้องกับความยั่งยืนของทรัพยากร
และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักความพอดีและคุณค่าที่แท้จริงของปัจจัยสี่ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม การประยุกต์ใช้
หลักสติในลักษณะดังกล่าวช่วยให้การบริโภคปัจจัยสี่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้บุคคล

สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างสังคมที่มีความสุขและความสันติสุขในระดับชุมชนและประเทศชาติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยม

จากการวิเคราะห์พบว่าผู้คนในสังคมบริโภคนิยมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อและโฆษณาที่พยายามสร้างภาพลักษณ์และตัวตนของสินค้า/อาหารในจินตภาพของผู้บริโภคอย่างเข้มข้น ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (symbolic consumption) ซึ่งผู้บริโภคมักถูกดึงดูดให้เสพติดสัญลักษณ์เหล่านี้โดยไม่ตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริงของการบริโภค สะท้อนให้เห็นความเป็นเกินจริงของการบริโภคปัจจัยสี่ในชีวิตประจำวัน) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล คมคาย ได้วิจัยเรื่อง การโอ้อวดสัญลักษณ์ในวัฒนธรรม พบว่าสินค้าหนึ่ง ๆ นอกจากมีคุณค่าใช้สอยและมูลค่าซื้อขายแล้ว ยังมีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้บริโภครอคอยครอบครองสินค้านั้นโดยมิได้ขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอยอย่างแท้จริง (ญัฐพล คมคาย, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลภัสสรดา วรดาภคินันท์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย ชี้ให้เห็นว่าการบริโภคอาหารมีอยู่เดียวตามแนวทางพระสงฆ์ นอกจากช่วยให้ร่างกายมีพลานามัยสมบูรณ์แล้ว ยังเป็นรูปแบบการบริโภคอย่างสมดุลที่ไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ตกอยู่ในวังวนของสัญลักษณ์เชิงบริโภค แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งที่บริโภค และสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด mindful consumption ของจิตวิทยาสมัยใหม่ที่เน้นการตระหนักรู้ (awareness) และการพิจารณาผลกระทบต่อการร่างกาย สังคม และสิ่งแวดล้อม (ลภัสสรดา วรดาภคินันท์, 2562)

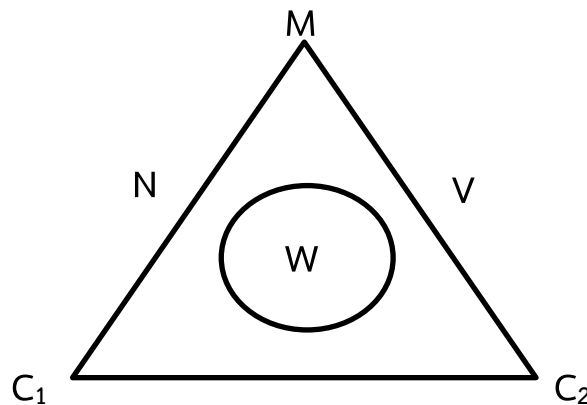
2. หลักสติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเน้นการระลึกถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของชีวิตอย่างละเอียดและต่อเนื่องในปัจจุบันขณะ (present moment) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถควบคุมพฤติกรรมและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับ ช่วยลดความฟุ้งซ่านของจิตและป้องกันความผิดพลาดในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธรรมทส ขนติโพล (พีชจันทร์) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต แสดงให้เห็นถึงบทบาทของสติในการป้องกันความเสียหายและสร้างการตัดสินใจที่รอบคอบ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของสติในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง (พระมหาธรรมทส ขนติโพล (พีชจันทร์), 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นคร จันทราช และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาบริโภคนิยมของวัยรุ่นจังหวัดอุบลราชธานี ระบุว่าหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริโภคอย่างรู้คุณค่า เช่น หลักโยนิโสมนสิการ หลักสติสัมปชัญญะ หลักโภชนะ มัตตัญญูตา และหลักมัชฌิมาปฏิปทา ล้วนมีสติกำกับเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถควบคุมความอยากและลดการบริโภคเกินความจำเป็น การประยุกต์หลักสติสอดคล้องกับแนวคิด mindful consumption ที่เน้นการตระหนักรู้และการมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ ทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้เพื่อสร้างพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมและยั่งยืน (นคร จันทราช และคณะ, 2557)

3. การประยุกต์ใช้หลักสติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการบริโภคปัจจัยสี่ สามารถดำเนินได้ใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยเฉพาะหลัก โภชนะ มัตตัญญูตา ที่เน้นการบริโภคอย่างพอดี ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินความจำเป็น การฝึกสติช่วยให้ผู้บริโภคสามารถควบคุมความอยากลดความเครียด และมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนมีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทวัฒน์ ปรีดาภักทรพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างพฤติกรรมในการบริโภคปัจจัยสี่แนวพุทธ พบว่าการบริโภคปัจจัยสี่ที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ ช่วยพัฒนาพฤติกรรมบริโภคให้เหมาะสมและยั่งยืน (นนทวัฒน์ ปรีดาภักทรพงษ์, 2562) ในขณะทำงานของ สมิตรา โสริวกุล ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4

ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ระบุว่า การบริโภคปัจจัยสี่ควรคำนึงถึงความไม่ประมาท ความประหยัด ความพอเพียง และการดับทุกข์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกสติสามารถประยุกต์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ลดการบริโภคเกินจำเป็น และสร้างความสุขทางกายและจิตใจ นอกจากนี้ การเปรียบเทียบกับแนวคิด mindful consumption ของ จิตวิทยาสมัยใหม่ชี้ให้เห็นว่า การบริโภคอย่างมีสติไม่เพียงลดผลกระทบต่อร่างกายและสังคม แต่ยังสร้างการรับรู้ และพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความตั้งใจของพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตอย่าง มีความพอเพียงและมีสติ (สมิตรา โสรัวกุล, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้สามารถสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้ใหม่ออกมาเป็น 2CNVMW Model ซึ่งเป็นโมเดลเชิงกระบวนการสำหรับการบริโภคปัจจัยสี่อย่างมีสติและพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมบริโภคนิยม โดยรายละเอียดของกระบวนการสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 2CNVMW Model

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ ดังนี้

C1 ย่อมาจาก Craving ตัณหา หมายถึง ความอยากมี อยากได้ อยากเป็น และความตั้งใจในอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นกิเลสภายในจิตใจที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ตัณหาเหล่านี้มักถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าจากสังคมบริโภค ทำให้ผู้บริโภคตกเป็นเหยื่อของความฟุ้งซ่านและการเสพติดสัญญาณของสินค้าและบริการ

C2 ย่อมาจาก Consumerism คือ แนวคิดหรือค่านิยมที่เน้นการบริโภคสินค้าและบริการเป็นหลัก เพื่อสนองตอบความต้องการส่วนตัวหรือแสดงสถานะทางสังคม การยึดติดกับลัทธิบริโภคนิยมนี้ทำให้ผู้บริโภค ละเลยความพอดีและคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งที่บริโภค

N ย่อมาจาก Necessity หมายถึง การตระหนักถึงความจำเป็นและความต้องการที่แท้จริงของสินค้าและบริการในการดำรงชีวิต การดำเนินชีวิตอย่างพอดีและพอเพียงตามหลัก มัตตัญญูตา เป็นเครื่องมือสำคัญในการ ควบคุมการบริโภคที่เกินจำเป็น

V ย่อมาจาก Value การพิจารณาและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งของที่จะบริโภค การแยกแยะคุณค่าที่แท้จริงของปัจจัยสี่ออกจากคุณค่าเทียมหรือคุณค่าที่ถูกสร้างขึ้นทางสังคม ช่วยให้การบริโภคเกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ร่างกาย จิตใจ และสังคม

M ย่อมาจาก Mindfulness เป็นกระบวนการของการระลึกรู้และตระหนักถึงสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ การมีสติช่วย ควบคุมการกระทำและความคิดให้เกิดความระมัดระวัง ตื่นตัว และพร้อมอยู่เสมอในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ บริโภคและชีวิตประจำวัน

W ย่อมาจาก Wisdom Well-being คือ การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา การใช้ความรู้ ความเข้าใจ และเหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม

การประยุกต์ใช้ 2CNVMW Model สามารถดำเนินได้ในหลายระดับดังนี้

1. ระดับบุคคล การฝึกฝนตนเองให้มีสติและตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริงของร่างกาย จิตใจ และความต้องการทางสังคม ลดการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย ฝึกการบริโภคอย่างพอดี และมีปัญญาในการตัดสินใจทางอาหาร การใช้สอย และการดำเนินชีวิต

2. ระดับครอบครัว การสร้างวัฒนธรรมการบริโภคอย่างพอดีในครอบครัว โดยการแบ่งปันความรู้เรื่องคุณค่าของสิ่งของ การวางแผนการบริโภคปัจจัยสี่ให้เพียงพอและเหมาะสม การส่งเสริมการตระหนักรู้และสติสัมปชัญญะในสมาชิกครอบครัวทุกวัย

3. ระดับชุมชน การส่งเสริมการบริโภคอย่างรู้คุณค่าในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอย่างยั่งยืน การสร้างระบบแบ่งปันทรัพยากร การประสานงานเพื่อลดของเสียและสร้างการบริโภคที่พอเพียงตามหลักพุทธธรรม

4. ระดับสังคม การขับเคลื่อนนโยบายและวัฒนธรรมการบริโภคอย่างยั่งยืนผ่านการสื่อสาร สื่อสาธารณะ และการจัดการระบบเศรษฐกิจที่สนับสนุนการบริโภคอย่างมีสติและคุณค่า การสร้างเครือข่ายสังคมที่มีความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการบริโภคต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชน

การบูรณาการ 2CNVMW Model ทั้ง 6 องค์ประกอบเข้ากับการประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม จึงเป็นแนวทางเชิงกระบวนการที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้บริโภคปัจจัยสี่ในสังคมบริโภคนิยมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในสังคมยุคบริโภคนิยม ปัญหาการบริโภคเกินความจำเป็นเกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกตนเอง ปัจจัยภายในคือความอยากและตัณหาที่ฝังลึกในจิตใจ เมื่อบุคคลเผชิญสิ่งยั่วยวนจากสังคมบริโภคนิยมและสื่อดิจิทัล ความอยากเหล่านี้จะปะทุรุนแรงยิ่งขึ้น ส่วนปัจจัยภายนอกเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาการของเศรษฐกิจทุนนิยมที่สอดประสานกับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสื่อสาร ผ่านการโฆษณาและการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าและอาหาร ทำให้บุคคลถูกหล่อหลอมให้ติดอยู่กับคุณค่าเทียมของสิ่งของและอาหารจนละเลยคุณค่าที่แท้จริง การบริโภคปัจจัยสี่อย่างมีสติและปัญญาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากสร้างสุขภาวะทางร่างกาย เช่น การลดโรคอ้วน ความเครียด และปัญหาสุขภาพจากการบริโภคเกินความจำเป็นแล้ว ยังช่วยเสริมความสงบของจิตใจ ลดความฟุ้งเฟ้อ ส่งเสริมความเรียบง่ายและความพอเพียงในการดำรงชีวิต การนำหลักสติ เช่น โภชนาปฏิสังขาร มาประยุกต์ใช้ช่วยให้บุคคลรับรู้คุณค่าที่แท้จริงของสิ่งที่บริโภค รู้จักควบคุมความอยาก รู้จักหยุด และเกิดการบริโภคอย่างมีสติและสัมปชัญญะ ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ แนวคิดการบริโภคอย่างมีสติยังสอดคล้องกับหลัก Mindful Consumption ของจิตวิทยาสมัยใหม่ ซึ่งเน้นการตระหนักรู้ต่อความต้องการและการบริโภคของตนเอง โดยฝึกให้ผู้บริโภคสามารถแยกความต้องการที่แท้จริงออกจากความอยากชั่วคราวและสัญชาตญาณทางสังคม ซึ่งช่วยลดการตกเป็นทาสของสื่อและโฆษณา สร้างความยั่งยืนในการบริโภค และพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม บทสรุปของการวิจัยสะท้อนว่าการบริโภคอย่างมีสติสามารถสร้างพฤติกรรมที่สมดุล ลดความฟุ้งเฟ้อ และสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การส่งเสริมมาตรการสนับสนุนการบริโภคอย่างมีสติในระดับชุมชนและสังคม การออกแบบหลักสูตรและนโยบายด้านโภชนาการเพื่อส่งเสริมความพอเพียงและความสมดุลทางอาหาร ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้นการฝึกสติและสร้างความตระหนักในการบริโภคปัจจัยสี่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดกิจกรรมอบรม การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการ

บริโภคอย่างสมดุล ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ การศึกษารูปแบบการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตต่อสื่อดิจิทัลโดยใช้สติเป็นฐาน การประยุกต์ใช้หลักสติในการลดความเครียด โรคซึมเศร้า และการสร้างความยั่งยืนทางพฤติกรรมบริโภคในสังคมยุคปัจจุบัน ตลอดจนการเชื่อมโยงแนวคิด Mindful Consumption กับหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบและมีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล คมคาย. (2561). การโอ้อวดสัญญาณในวัดถุนิยม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นคร จันทราช และคณะ. (2557). การศึกษาเชิงประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาบริโภคนิยมของวัยรุ่นนจังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นนทวัฒน์ ปรีดาภิทรพงษ์. (2562). การเสริมสร้างพฤติกรรมในการบริโภคอาหารแนวพุทธ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 15(3), 46-48.
- พระมหาเกรียงไกร กิตติเมธี (พินยารักษ์). (2556). พุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคปัจจัย 4. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมทส ขนติพิโล (พีชจันทร์). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้สติเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัสสรดา วรดาภรณ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมิตรา โสริวิกุล. (2565). การศึกษาวิเคราะห์การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สวัสด์ อโณทัย และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักการบริโภคอาหารตามแนวทางพระพุทธศาสนา. วารสารเซนตจอร์น (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 25(37), 262-276.

การบริหารจัดการหนี้สินบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่
ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*
THE DEBT MANAGEMENT BASED ON
THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY
OF VILLAGE FUNDS AND BAN MAI URBAN COMMUNITY
IN PANG MOO SUBDISTRICT, MUANG MAEHONGSON, MAEHONGSON PROVINCE

ศราวุฒิ สมวะธา*, นครินทร์ พรภิไธว, ธนัต บุญชัย

Saravut Somvata*, Nakarin Pripwai, Thanat Boonchai

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Graduate School Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: saravut_som@g.cmr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิจัยแบบผสมผสาน ศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ จำนวน 12 คน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ จำนวน 60 คน รวมเป็น 72 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของความเชื่อมโยงการบริหารจัดการหนี้สินบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.52$, $\sigma=0.54$) รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความมีเหตุผล ($\mu=4.19$, $\sigma=0.72$) ด้านความรู้ ($\mu=3.73$, $\sigma=0.82$) ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ($\mu=3.51$, $\sigma=0.69$) และด้านความพอประมาณ ($\mu=3.45$, $\sigma=0.74$) ประเด็นการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหนี้กองทุนหมู่บ้านฯ คือ การพึ่งพาเทคโนโลยีและใช้เงินลงทุนสูง การทำอาชีพซ้ำซ้อน การขาดแคลนแรงงาน ความสัมพันธ์เครือญาติ การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์และด้านการสื่อสาร 2) แนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านฯ โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งเงื่อนไขคุณธรรมและความรู้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการหนี้กองทุนหมู่บ้านฯ ซึ่งอยู่ภายใต้ 3 ระยะ ดังนี้ 1) ก่อนก่อหนี้ 2) ขณะมีหนี้ และ 3) หลังการปลดหนี้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการหนี้สิน, กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the current conditions of members of Village and Ban Mai Urban Community Fund in Pang Moo Subdistrict, Mueang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province, in relation to the Sufficiency Economy Philosophy, and 2) to study and propose guidelines for debt management of the fund based on the Sufficiency Economy Philosophy. Mixed-method research was employed, studying the entire population comprising 12 committee members and 60 fund members, totaling 72 participants. The research instrument was a questionnaire. The findings revealed that, overall, the integration of debt management based on the Sufficiency Economy Philosophy in Ban Mai Village Pang Moo Subdistrict, Mueang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province, showed the morality dimension at the highest level ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.54$), followed by high levels in: reasonableness ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.72$), knowledge ($\mu = 3.73$, $\sigma = 0.82$), immunity ($\mu = 3.51$, $\sigma = 0.69$), and moderation ($\mu = 3.45$, $\sigma = 0.74$), respectively. Debt management of Village and Ban Mai Urban Community Fund based on the Sufficiency Economy Philosophy included: 1) Community problems affecting village fund debt management: excessive technology dependence and high capital investment, occupational redundancy, shortage of labor, kinship relationships, misuse of loan purposes, and communication; 2) Guidelines for debt management of the fund is grounded in the Sufficiency Economy Philosophy, which comprises three core principles: moderation, reasonableness, and immunity, complemented by two essential conditions-morality and knowledge. The framework addresses debt management challenges within the fund through a three-phase approach: 1) the pre-debt incurrence phase, 2) the debt management phase, and 3) the post-debt resolution phase.

Keywords: Debt Management, Village and Urban Community Fund, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

ประเทศไทยภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ประสบกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นโดยเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม เกิดมลพิษ และความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรระหว่างกลุ่มต่าง ๆ (สิทธิชัย ตันศรีสกุล, 2549) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 มุ่งเน้นการเปิดเสรีทางการเงิน ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชน ส่งผลให้เกิดการลงทุนที่เกินตัว ความสามารถในการแข่งขันลดลง และสุดท้ายเกิดฟองสบู่ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหายนะสำหรับประเทศไทยในปี 2540 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2547) อีกทั้งในช่วงหลังวิกฤตโควิด-19 ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตใหม่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจโลก เทคโนโลยี และสุขภาพ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของประชาชน (สันติธาร เสถียรไทย, 2565) ปัจจุบันในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2567-2568 เศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตที่ชะลอตัวแต่ยังเผชิญความท้าทายหลายด้าน คือ 1) เศรษฐกิจไทยขยายตัวราว 2.5% ในปี 2567 โดยได้รับสนับสนุนจากการส่งออกและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การบริโภคภายในประเทศยังอ่อนแอและมีแรงกดดันจากอัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับสูง (World Bank Group, 2025)หนี้สินครัวเรือนอยู่ในระดับสูงโดยปลายไตรมาสสุดท้ายของปี 2567 หนี้สินครัวเรือนอยู่ที่ประมาณ 88.4% ของ GDP จำนวนหนี้รวมประมาณ 16.42 ล้านล้านบาท 3) รัฐบาลได้เริ่มมาตรการ

บรรเทาภาระหนี้ เช่น การพักชำระดอกเบี้ย ลดการผ่อนเงินต้นบางส่วน และการปรับมาตรการทางการเงินเพื่อสนับสนุนผู้กู้รายย่อยโดยมุ่งหวังให้การขยายตัวของเศรษฐกิจสามารถตอบสนองต่อการลดความเหลื่อมล้ำและลดผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้มีรายได้น้อย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568)

ทั้งนี้ ในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ นั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการนั้นได้นำแนวคิดและแนวทางมาจากทฤษฎีและองค์ความรู้ของต่างชาติมาปรับใช้ บางครั้งไม่สอดคล้องกับบริบทภูมิสังคมของไทยเนื่องจากการถูกบังคับหรือเป็นเพียงข้อแลกเปลี่ยนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางอย่างทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อสร้างแนวทางการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและมั่นคง การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการดำรงชีวิตทั้งด้านวัตถุและจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการบริหารจัดการ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2551) และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงรัฐ เพื่อสร้างสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ทั้งภายในและภายนอก (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560) ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังคงมีความสำคัญในฐานะทางเลือกที่ตอบโจทย์ทั้งภูมิสังคมและความยั่งยืน โดยเฉพาะในระดับชุมชนที่ “ความพอประมาณ” “เหตุผล” และ “ภูมิคุ้มกัน” ถูกเน้นเพื่อสร้างสมดุลระหว่างรายได้ รายจ่าย และหนี้สิน เพื่อให้ประชาชนตกอยู่ในกับดักหนี้ นอกจากนี้ มาตรการและนโยบายใหม่ ๆ ที่สนับสนุนผู้กู้รายย่อยและผู้ที่อยู่นอกระบบธนาคาร (non-bank debtors) เริ่มได้รับการพิจารณาและดำเนินการจริง ซึ่งสะท้อนความตระหนักรู้ถึงปัญหาหนี้สินในฐานะอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม

จากการศึกษาข้อมูลแผนพัฒนาบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าประชาชนในพื้นที่ยังคงเผชิญปัญหาความยากจนจากภาระหนี้สินและรายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย แม้ว่าจะมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามาสนับสนุน โดยได้รับจัดสรรเงินเข้ากองทุน จำนวน 3 ครั้ง คือ เงินจัดสรร (เงินกองทุน) เป็นเงิน 1,000,000 บาท เงินจัดสรร AAA เป็นเงิน 100,000 บาท และเงินจัดสรรเพิ่มทุนฯ ระยะที่ 3 เป็นเงิน 1,000,000 บาท รวมเป็นเงิน 2,100,000 บาท ซึ่งในปี 2566 กองทุนฯ มีเงินฝากธนาคาร เป็นเงิน 460,779.42 บาท ลูกหนี้ปกติ จำนวน 61 ราย เป็นเงิน 1,538,000 บาท และลูกหนี้ผิดนัดชำระ จำนวน 14 ราย เป็นเงิน 180,455 บาท (อยู่ระหว่างการประนอมหนี้) (คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านใหม่, 2567) ข้อมูลการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานในปี 2565 ชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนจำนวน 410 ครัวเรือน รวม 757 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อคน 111,758.94 บาทต่อปี และรายจ่ายเฉลี่ย 49,355.28 บาทต่อปี ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 206,345.17 บาทต่อปี แต่ต้องรับภาระรายจ่ายเฉลี่ย 91,126.70 บาทต่อปี (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน, 2565) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความซับซ้อนในการจัดการทรัพยากรครัวเรือนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้การบริหารจัดการแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะเป็นการบูรณาการองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยสร้างความมั่นคงและสมดุลในการดำรงชีวิตในระยะยาวอย่างมั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รวบรวมข้อมูลในลักษณะพหุวิธี (Multi-Methods) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ประชากร

การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด จำนวน 72 คน แบ่งเป็น 1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 12 คน และ 2) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากประชากร ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) กำหนดกรอบเนื้อหาของประเด็นการวิเคราะห์ 3) ร่างแบบสอบถาม โดยกำหนดข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ แบบ Likert Scale 4) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 5) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 0.94 6) นำแบบสอบถามทำการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Test) โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งไม่ซ้ำกับประชากรที่ศึกษา และได้ทดสอบค่าความน่าเชื่อถือในรูปของสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.934 7) นำแบบสอบถาม จำนวน 72 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับสมาชิกทั้งหมดของกองทุนหมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) ขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย เมื่อเดือนมีนาคม 2567 2) ขออนุญาตพื้นที่เก็บแบบสอบถาม เมื่อเดือนตุลาคม 2567 3) ลงพื้นที่สอบถามข้อมูลกับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน

72 คน ระหว่างเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2567 4) เมื่อรับแบบสอบถามกลับได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และสมบูรณ์ครบถ้วน หลังจากนั้นได้ถ่ายทอดข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 2) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสมาชิกและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการหนี้สินบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย เกณฑ์ในการแปลความหมายของ เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ แบบ Likert Scale 3) ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) นำมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (Frequency) (เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ, 2551)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มพร้อมทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participatory observation) สังเกตการแสดงออกทั้งที่เป็นถ้อยคำ ภาษา และท่าทางของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวจะช่วยให้เข้าใจและตีความความหมายได้ชัดเจน และลึกซึ้งมากขึ้น

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้ 1) นำประเด็นข้อมูลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพปัจจุบันของสมาชิกและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดเป็นโครงสร้างแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม 2) ร่างแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 3) นำแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) นำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกไว้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา 2) ประสานผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกไว้เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 3) ขออนุญาตหนังสือลงพื้นที่และเชิญผู้เชี่ยวชาญตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ 4) ลงพื้นที่จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ (Moderator) พร้อมจดบันทึก และใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกตลอดการสนทนากลุ่ม เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 6) ผู้ดำเนินการ สรุปประเด็นทุกครั้งเพื่อยืนยันข้อมูลสำหรับนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้การจัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ แล้วตีความเพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เชื่อมโยงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.50 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.89 มีระดับระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.94 มีอาชีพรับจ้างมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.94 มีแหล่งของเงินกู้มากที่สุด คือ กองทุน เช่น กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 72.84 มีวัตถุประสงค์การกู้ยืมมากที่สุด คือ ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย ค่าสิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 50.62 สำหรับพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยมากที่สุด คือ มีพื้นที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 86.42 และมีอายุเฉลี่ย 49.25 ปี ($\sigma = 8.78$) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.67 คน ($\sigma = 1.06$) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,559.72 บาท ($\sigma = 7,470.99$) มีหนี้สิน ณ ปัจจุบัน (รวมทุกแหล่ง) เฉลี่ย 47,958.33 บาท ($\sigma = 51,726.38$) มีพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยเป็นของตนเอง จำนวน 0.71 งาน 30.88 ตารางวา ($\sigma = 0.88, 30.98$) และมีพื้นที่สำหรับประกอบอาชีพ เป็นของตนเอง จำนวน 0.53 งาน 18.33 ตารางวา ($\sigma = 0.71, 27.37$) และเป็นพื้นที่เช่า จำนวน 0.28 งาน ($\sigma = 2.36$)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเชื่อมโยงการบริหารจัดการหนี้สินบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวม (N=5)

รายการ	μ	σ	ระดับที่ส่งผล
1. ด้านความพอประมาณ	3.45	0.74	มาก
2. ด้านความมีเหตุผล	4.19	0.72	มาก
3. ด้านความมีภูมิคุ้มกัน	3.51	0.69	มาก
4. ด้านความรู้	3.73	0.82	มาก
5. ด้านคุณธรรม	4.52	0.54	มากที่สุด
โดยรวม	3.88	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับความเชื่อมโยงการบริหารจัดการหนี้สินบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวม ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.88, \sigma=0.70$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.52, \sigma=0.54$) รองลงมา ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.19, \sigma=0.72$) ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.73, \sigma=0.82$) ด้านความมีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.51, \sigma=0.69$) และด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.45, \sigma=0.74$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 ปัญหาของชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้กองทุนหมู่บ้าน

2.1.1 ปัญหาการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปและการใช้เงินลงทุนสูง โดยชาวบ้านหันไปใช้เครื่องจักรทำการเกษตรและเทคโนโลยีใหม่แต่ขาดการประเมินความคุ้มค่าทำให้เกิดหนี้สินที่เกินกำลังการลงทุนในเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับขนาดการผลิตและตลาด ส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยสูงและคืนทุนช้า

เพื่อนบ้านแข่งขันกันซื้อเครื่องจักรใหม่โดยไม่คิดถึงความเป็นและความสามารถในการชำระหนี้ การแก้ไขปัญหา
นี้ควรเน้นการประเมินความเหมาะสมและความคุ้มค่าของเทคโนโลยี

2.1.2 ปัญหาการทำอาชีพซ้ำซ้อนและขาดความหลากหลาย โดยพฤติกรรมของคนใน
หมู่บ้านที่มักจะทำอาชีพเหมือนกันทั้งหมู่บ้านหรือการเลียนแบบ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อภาวะการล้มตลาดและส่งผล
กระทบต่อการชำระหนี้ เช่น ปลูกข้าวโพด กระเทียม ถั่วเหลือง งาม การรวมกลุ่มในอาชีพเดียวกันสร้างความเสี่ยง
แบบเป็นระบบไม่มีแหล่งรายได้ทางเลือก การขาดข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนที่แม่นยำทำให้ไม่สามารถประเมิน
ความเสี่ยงของอาชีพใหม่ได้อย่างถูกต้อง การแก้ไขปัญหาควรเน้นส่งเสริมความหลากหลายของอาชีพและ
การกระจายความเสี่ยงโดยการจัดทำแผนพัฒนาอาชีพในระดับชุมชน การศึกษาตลาดและความต้องการ และ
การจำกัดสัดส่วนการให้สินเชื่อในอาชีพเดียวกัน

2.1.3 ปัญหาการขาดแคลนแรงงานคุณภาพและการอพยพแรงงาน โดยปัญหาแรงงาน
วัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่ไปรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม และผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงมักจะไม่กลับมาทำงานในหมู่บ้าน
ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ขาดแรงงานที่มีความคิดสร้างสรรค์และ
นวัตกรรม คนรุ่นใหม่ไม่มีความสนใจและไม่เข้าใจคุณค่าของกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งสมาชิกกองทุนส่วนใหญ่เป็น
ผู้สูงอายุขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ การแก้ไขปัญหาควรเน้นสร้างแรงจูงใจและโอกาสให้คน
รุ่นใหม่กลับมาพัฒนาชุมชน ดังนั้น โดยการพัฒนาโอกาสทางเศรษฐกิจในพื้นที่ การสร้างสิทธิประโยชน์พิเศษ และ
การพัฒนารูปแบบการทำงานที่ทันสมัย

2.1.4 ปัญหาความสัมพันธ์เครือญาติและการขาดความเป็นธรรม โดยความสัมพันธ์เครือ
ญาติซึ่งเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ในชุมชนแม้จะสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมแต่ก็อาจส่งผล
กระทบต่อความเป็นธรรมในการบริหารจัดการกองทุน อาจเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายหากมีความขัดแย้งระหว่าง
ตระกูล อาจเกิดการให้สินเชื่อแบบพิเศษหรือการค้ำประกันตามความสัมพันธ์ไม่ใช่ตามหลักเกณฑ์ทางการเงิน
 อีกทั้งยังลดต้นทุนการตรวจสอบซึ่งอาจเกิดความเสี่ยงจากการกระจุกตัวของกลุ่มเดียวกันและไม่โปร่งใส
 การแก้ไขปัญหาควรเน้นการสร้างระบบธรรมาภิบาลและความโปร่งใสที่สามารถใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์
เครือญาติในทางบวก แต่ลดผลกระทบในทางลบด้วย

2.1.5 ปัญหาการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์และผลกระทบจากนโยบายรัฐ โดยหลาย
ครอบครัวมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเนื่องจากกู้มาแล้วไม่นำไปลงทุนแต่นำไปใช้อย่างอื่นที่ไม่สามารถสร้างรายได้ เช่น
ซื้อของใช้ในบ้าน จ่ายค่าเล่าเรียนลูก จัดงานบุญงานบวช เกิดปัญหาการผิวนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้นมีการขอปรับปรุง
เงื่อนไขหนี้และขอกู้เพิ่ม ประกอบกับผลกระทบจากนโยบายการพักหนี้ที่ทำให้เงินหมุนเวียนในกองทุนลดลง
 การแก้ไขปัญหาควรเน้นการสร้างระบบการติดตามและควบคุมการใช้เงินกู้พร้อมทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกและวินัย
ทางการเงินที่ถูกต้อง

2.1.6 ปัญหาการด้านการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจ โดยการสื่อสารและการสร้าง
ความเข้าใจนั้นก็เป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากมีหลายส่วนที่เกี่ยวข้องไม่
ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลและควบคุม คณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกกองทุน การขาดการสื่อสารและ
สร้างความเข้าใจอาจเป็นเหตุแห่งความไม่พอใจและการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ รวมถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์
และวัฒนธรรม การแก้ไขปัญหาควรเน้นการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจโดยไม่เร่งดำเนินการ ควรมีการ
ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจะได้มีการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งอาจมีการบริการให้คำปรึกษา
ในด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของผู้บริหารและคณะกรรมการกองทุน

2.2 แนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู
อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความเชื่อมโยงการบริหารจัดการหนี้สินกองทุนหมู่บ้านบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องยึดหลักด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขด้านความรู้ และด้านคุณธรรมเป็นแกนกลาง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านควรมีความรู้และความเข้าใจแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินที่สอดคล้องกับการปฏิบัติบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การกำหนดวงเงินกู้ที่เหมาะสมกับรายได้ การวางแผนการลงทุนและการชำระหนี้อย่างมีเหตุผล รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมในการชำระหนี้ตามข้อผูกพัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและลดความเสี่ยงในการขาดทุนของกองทุนหมู่บ้าน

แนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้คือ สร้างความตระหนักและปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเองและกองทุนหมู่บ้านในสมาชิก กำหนดวงเงินกู้ที่เหมาะสมกับความจำเป็นและความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก ส่งเสริมการวางแผนการลงทุนอย่างมีเหตุผลและการใช้เทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า พัฒนาระบบติดตามและบริหารหนี้ที่โปร่งใสตรวจสอบได้ รวมถึงการจัดระบบบัญชีที่ถูกต้อง ส่งเสริมความหลากหลายของอาชีพในชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงจากรายได้ที่ซ้ำซ้อน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการเงิน การบริหาร และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกและคณะกรรมการ สร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความยุติธรรมซึ่งอยู่ภายใต้ 3 ระยะ ดังนี้ 1) ก่อนก่อหนี้ 2) ขณะมีหนี้ และ 3) หลังการปลดหนี้

ด้วยระยะดังกล่าวข้างต้นและแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกทั้งส่งเสริมความมั่นคงและความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระยะ	ความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง				
	พอประมาณ	มีเหตุผล	ภูมิคุ้มกัน	ความรู้ (เงื่อนไข)	คุณธรรม (เงื่อนไข)
1. ก่อนก่อหนี้	กำหนดวงเงินกู้เท่าที่จำเป็น สอดคล้องรายได้ และค่าใช้จ่ายจำเป็นของครัวเรือน	วิเคราะห์โครงการลงทุนและตลาด ก่อนตัดสินใจกู้ เช่น แผนธุรกิจ อย่างย่อ	เตรียมเงินออมสำรองเผื่อเหตุฉุกเฉิน เพื่อลดการกู้เพิ่ม	อบรมความรู้การเงินและบัญชี คร่าวๆ เป็นเงื่อนไขก่อนกู้	ปลูกฝังความซื่อสัตย์ ไม่หลอกตนเองเรื่องศักยภาพชำระหนี้
2. ขณะมีหนี้	ควบคุมรายจ่ายไม่ก่อหนี้เพิ่มโดยไม่จำเป็น	ปรับโครงสร้างหนี้ให้เหมาะสมกับรายได้และฤดูกาลผลิต	สร้างอาชีพเสริมและใช้กลไกกองทุนหมู่บ้านฯ ช่วยลดความเสี่ยง	ทำบัญชีครัวเรือน ติดตามกระแสเงินสดจริงเทียบกับแผน	รักษาวินัยการชำระหนี้ ตรงเวลา เคารพข้อตกลง
3. หลังการปลดหนี้	วางแผนไม่กลับไปก่อหนี้ซ้ำ กำหนดเพดานหนี้ที่ยอมรับได้	ประเมินบทเรียนทางการเงินจากประสบการณ์นี้ และการปรับโครงสร้าง	เพิ่มเงินออมในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และเครือข่ายพึ่งพากันในชุมชน	ถอดบทเรียนร่วม ชุมชนใช้เป็นองค์ความรู้พัฒนาแนวทางป้องกันหนี้	แบ่งปัน ประสบการณ์ช่วยเหลือกันในชุมชน สร้างวัฒนธรรมรับผิดชอบร่วมกัน

การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยบูรณาการทั้ง 3 หลัก ส่งเสริมการเลือกอาชีพเดียวกันที่พอประมาณ มีการศึกษาข้อมูลอย่างมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันด้วยทักษะหลากหลายและกระจายอาชีพ ให้ความรู้เรื่องการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเลือกอาชีพ แนะนำให้คิดอย่างมีเหตุผลก่อนตัดสินใจ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจด้านการเงินและการดำเนินชีวิตประจำวัน การสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญโดยสร้างโอกาสงานและอาชีพใหม่ในชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ตอบสนองคนรุ่นใหม่ จัดหาทุนสนับสนุนการกลับมาของคนรุ่นใหม่ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ สร้างแบบอย่างการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบสมัยใหม่ การสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเงินทุนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุเมธ ตันติเวชกุล ได้ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543) หลักความพอประมาณในบริบทของกองทุนหมู่บ้านมีความหมายที่กว้างขวางกว่าการจำกัดปริมาณการกู้ยืมเพียงอย่างเดียว ตามที่กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ได้อธิบายไว้ว่า ความพอประมาณหมายถึงความพอดีที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, 2546) ในกรณีของกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่หลักการนี้ปรากฏในการควบคุมการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ซึ่งผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินการอย่างพอดีบนพื้นฐานของทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ และประชากรประกอบอาชีพหลักทางด้านการเกษตร การรับจ้างทั่วไป และการรับราชการ ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบการให้สินเชื่อที่เหมาะสม การทำบัญชีรับจ่ายของครอบครัวหรือบัญชีครัวเรือน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณในระดับปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เสนอว่าการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจควรไม่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณยังคงเผชิญกับความท้าทายในทางปฏิบัติ ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของสุนทร ปัญญาพงษ์และคณะ ที่พบปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ การกู้ยืมเงิน การพิจารณาอนุมัติการกู้ยืม และการรับเงิน-ส่งคืนเงินยืม สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างระบบควบคุมที่มีประสิทธิภาพ (สุนทร ปัญญาพงษ์ และคณะ, 2562) ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณในบริบทของกองทุนหมู่บ้านจะต้องอาศัยการบูรณาการกับเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ตามที่อำพล เสนาณรงค์ เสนอไว้ว่าการเป็นคนดีที่มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ ประกอบกับการมีความรู้และประสบการณ์ จะช่วยให้การประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อำพล เสนาณรงค์, 2558) จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่มีความเป็นไปได้และประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกและเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเฉพาะ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนต่อไป

ด้านความพอประมาณ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมระดับต่ำสุด ($\mu = 3.45$, $\sigma = 0.74$) สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านยังไม่สามารถนำหลักความพอประมาณมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะมีความรู้ความเข้าใจที่ดี แต่ยังพบพฤติกรรมการก่อหนี้เกินกว่าความจำเป็นและรายได้จริง เช่น การขอกู้เงินจำนวนมากกว่าที่จำเป็นใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อสนองความต้องการชั่วคราว ไม่สอดคล้องกับหลักของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพิจารณาความต้องการแท้จริงและกำลังทรัพย์ นอกจากนี้ ยังพบปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนนความพอประมาณต่ำ คือ สมาชิกกองทุนส่วนใหญ่ขาดวินัยในการเก็บออมเงินอย่างต่อเนื่องหรือเก็บอมน้อยเกินไป ส่งผลให้ไม่มีเงินสำรองเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ เมื่อขาดเงินออม ครั้วเรือนจึงมีแนวโน้มพึ่งพาเงินกู้มากเกินความจำเป็นหรือใช้จ่ายโดยไม่ประเมินความเหมาะสมกับรายได้จริง ซึ่งขัดกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน

ดังนั้น การพัฒนาหลักความพอประมาณในการบริหารจัดการหนี้สินควรเน้นไปที่การส่งเสริมให้ความรู้ทางด้านการออม การสร้างกระบวนการกลั่นกรองการกู้ยืม และการปลูกฝังทัศนคติในการประเมินความจำเป็นที่แท้จริง เพื่อให้การใช้เงินกู้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดโอกาสก่อหนี้เกินตัว ชุมชนและกองทุนจึงควรมีมาตรการที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการส่งเสริมหลักความพอประมาณให้เกิดขึ้นจริงในระบบบริหารจัดการหนี้สิน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผลในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการตัดสินใจที่อาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ถูกต้องเป็นพื้นฐาน ตามที่กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ได้นิยามไว้ว่า ความมีเหตุผลหมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณพิจารณาจากปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, 2546) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการคิดให้ดีกว่าก่อนเป็นหนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจที่รอบคอบของสมาชิกกองทุนในการพิจารณาก่อนการกู้ยืม สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐสรณ์ เกตุประภากร ที่อธิบายว่าความมีเหตุผลเปรียบเสมือนการจัดทำรายการการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ เพื่อการวางแผนอย่างรอบคอบ การลงทุนอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมีเหตุผล (ณัฐสรณ์ เกตุประภากร, 2564) แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักการวิเคราะห์ความเสี่ยงและผลตอบแทนในบริบทของการเงินชุมชน ดังที่ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินได้เสนอแนะว่า ปัจจัยที่ควรพิจารณาก่อนก่อหนี้ประกอบด้วยความสามารถในการผ่อนชำระ ประเภทของสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยและวิธีการคิดดอกเบี้ย ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, 2565) การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพ ตามที่รุ่งทิพย์ ถ้ำทอง ได้นิยามการบริหารจัดการหนี้สินว่าเป็น "การวางแผนการชำระคืนเงินกู้ยืมหรือภาระแห่งการชำระคืนเงินกู้ยืมอย่างมีแบบแผน" ซึ่งต้องอาศัยเหตุผลในการพิจารณาความเหมาะสมของแต่ละรายการใช้จ่าย (รุ่งทิพย์ ถ้ำทอง, 2556) การพิจารณาการกู้ยืมด้วยเหตุด้วยผลอย่างถี่ถ้วน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจที่ครอบคลุมการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของกวิน มลิกา ที่เสนอแนวทางการบริหารหนี้สินที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและกู้เงินในระบบ หลีกเลี่ยงการกู้เงินนอกระบบ และการกู้เพื่อการลงทุนที่จะก่อให้เกิดรายได้หรือประโยชน์ในอนาคต (กวิน มลิกา, 2561) ความท้าทายของการประยุกต์ใช้หลักความมีเหตุผลในบริบทของกองทุนหมู่บ้านคือการสร้างสมดุลระหว่างความเข้าใจทางเทคนิคกับภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่วันเพ็ญ ชื่นใจ พบในการศึกษาของกองทุนหมู่บ้านทาสองท่าว่าการจัดการกองทุนต้องคำนึงถึงทั้งการพัฒนาทุนทางสังคมและการเรียนรู้ต่อเนื่องที่สะท้อนภูมิปัญญาของชุมชน (วันเพ็ญ ชื่นใจ, 2563) การประยุกต์ใช้หลักความมีเหตุผลในกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่ยังต้องคำนึงถึงบริบทของชุมชนที่มีลักษณะเศรษฐกิจหลากหลาย ตั้งแต่การเกษตร การรับจ้างทั่วไปจนถึงการรับราชการ ความแตกต่างของลักษณะอาชีพดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบรายได้และความต้องการเงินทุนที่แตกต่างกัน ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักความมีเหตุผลจึงต้องมีความยืดหยุ่นและ

เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละกลุ่มสมาชิก หลักความมีเหตุผลในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้าน จึงไม่ควรเป็นเพียงการประเมินทางการเงินเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการพิจารณาผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิก ความยั่งยืนของชุมชน และการสร้างโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในระยะยาว เพื่อให้การบริหารจัดการหนี้สินเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ตามแนวคิดของกลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ที่กำหนดไว้ว่า การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรเพื่อเตรียมตัวรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, 2546) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการติดตามทบทวนและแก้ไขอย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์การกู้ยืมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐสรณ์ เกตุประภากร ที่อธิบายว่า การมีภูมิคุ้มกันเปรียบเสมือนขั้นตอนการจัดทำรายงานการบริหารความเสี่ยง เมื่อเผชิญกับปัญหาจะสามารถบริหารจัดการความเสียหายให้อยู่ในวงจำกัด (ณัฐสรณ์ เกตุประภากร, 2564) การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในบริบทของกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีลักษณะเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตั้งแต่การเกษตรซึ่งมีความเสี่ยงจากปัจจัยธรรมชาติ การรับจ้างทั่วไปที่อาจมีความไม่แน่นอนของรายได้ จนถึงการค้าขายที่แม้จะมีความมั่นคงแต่อาจมีข้อจำกัดในการเพิ่มรายได้ การคาดการณ์ค่าใช้จ่ายในอนาคตเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกัน ตามที่อำพล เสนาณรงค์ เสนอไว้ว่า ภูมิคุ้มกันแต่ละคนไม่เท่ากันเนื่องจากความหลากหลายทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นทุกคนจึงต้องพยายามหาความรู้และประสบการณ์อย่างเต็มที่ (อำพล เสนาณรงค์, 2558) การสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านต้องคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงหลายประการตามที่รัชนิกร วงศ์จันทร์ ได้เตือนไว้เกี่ยวกับข้อพึงระวังในการก่อหนี้ ได้แก่ การสร้างนิสัยฟุ่มเฟือย ภาระหนี้สินล้นพ้นตัว สภาพคล่องทางการเงินลดลง ต้นทุนสูง และภาวะเงินเฟ้อ (รัชนิกร วงศ์จันทร์, 2553) ซึ่งล้วนเป็นความเสี่ยงที่กองทุนหมู่บ้านต้องเตรียมพร้อมรับมือ ในกรณีของกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่การสร้างภูมิคุ้มกันยังต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลาย เช่น ประเพณีดับไฟเทียน ตานข้าวเหนียวแดง ปอยส่างลอง และประเพณีสงกรานต์ การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้อาจส่งผลต่อการใช้จ่ายของสมาชิก ดังนั้นการวางแผนและเตรียมความพร้อมทางการเงินสำหรับกิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างภูมิคุ้มกัน การศึกษาของทัศนัย ชัตติยวงษ์และคณะ เสนอแนะว่า การสร้างความเข้มแข็งบนรากฐานทางการเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกองทุนหมู่บ้าน โดยปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ การจัดการสวัสดิการและการให้ประโยชน์ทางการเงิน และการมีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือในปัญหาต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกกองทุน (ทัศนัย ชัตติยวงษ์ และคณะ, 2561) การสร้างภูมิคุ้มกันในบริบทของกองทุนหมู่บ้านจึงไม่ได้เป็นเพียงการเตรียมพร้อมในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่ต้องเป็นการสร้างความเข้มแข็งของระบบโดยรวม ผ่านการพัฒนาความสามารถในการปรับตัว การสร้างเครือข่ายสนับสนุน และการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง

เงื่อนไขความรู้และคุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญที่พ้องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้าน ตามที่กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ได้กำหนดไว้ว่า เงื่อนไขความรู้ต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ส่วนเงื่อนไขคุณธรรมต้องเสริมสร้างด้านจิตใจและการกระทำ เน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และความเพียร (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์, 2546) ผลการวิจัยพบว่าด้านความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรอบคอบและความ

ระมัดระวังในการนำความรู้มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐสรณ์ เกตุประภากร ที่เสนอว่า องค์การมีหน้าที่บริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในและภายนอกองค์กรอย่างสม่ำเสมอ (ณัฐสรณ์ เกตุประภากร, 2564) การแบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างสม่ำเสมอที่พบในการศึกษาค้นคว้า สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544) ข้อ 5 ที่กำหนดให้มีการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม การมีความรู้เรื่องการเงินหรือการลงทุน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของเงื่อนไขความรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการหนี้สิน ตามที่ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ได้เสนอแนะว่า การตัดสินใจเป็นหนี้ควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ความสามารถในการผ่อนชำระ ประเภทของสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยและวิธีการคิดดอกเบี้ย ตลอดจนคุณภาพการให้บริการ (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, 2565) ด้านคุณธรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการตระหนักรู้ในคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยึดมั่นในหลักจริยธรรมของสมาชิกกองทุน สอดคล้องกับแนวคิดของอำพล เสนาณรงค์ ที่เสนอว่า คนดีต้องมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ ประกอบกับการทำงานด้วยความสามัคคี การขยันหมั่นเพียร อดทน และซื่อสัตย์สุจริต (อำพล เสนาณรงค์, 2558) ที่พบในการศึกษาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้อธิบายไว้ว่า จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และดำเนินชีวิตด้วยความอดทนและความเพียร (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) การรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกส่วนรวมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ดังที่ปรากฏในวัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ข้อ 3 คือการเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน การศึกษาของรังสรรค์ อินทน์จันทน์ สนับสนุนผลการวิจัยนี้ โดยพบว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกองทุนหมู่บ้านต้นแบบมีการนำหลักความมีคุณธรรมผสมผสานกับการประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินงาน โดยเน้นที่ความเหมาะสมกับบริบทของกองทุนหมู่บ้าน (รังสรรค์ อินทน์จันทน์, 2560) ความท้าทายของการประยุกต์ใช้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรมในบริบทของกองทุนหมู่บ้านบ้านใหม่คือการสร้างสมดุลระหว่างความรู้สมัยใหม่ทางการเงินกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการรักษาคุณธรรมภายใต้ความสัมพันธ์เครือข่ายที่แน่นแฟ้นในชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการหนี้สินเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย สรุปได้ว่า ผลการศึกษา พบ 2 ประเด็นหลัก 1) ปัญหาของชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้กองทุนหมู่บ้าน ดังนี้ 1.1) ปัญหาการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปและการใช้เงินลงทุนสูง 1.2) ปัญหาการทำอาชีพซ้ำซ้อนและขาดความหลากหลาย 1.3) ปัญหาการขาดแคลนแรงงานคุณภาพและการอพยพแรงงาน 1.4) ปัญหาความสัมพันธ์เครือข่ายและการขาดความเป็นธรรม 1.5) ปัญหาการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์และผลกระทบจากนโยบายรัฐ 1.6) ปัญหาการด้านการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจ 2) แนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 2.1) ก่อนก่อนหนี้ 2.2) ขณะมีหนี้ 2.3) หลังการปลดหนี้ โดยในทุกกระบวนมีความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินของกองทุนหมู่บ้านกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) พัฒนาระบบการประเมินความสามารถในการชำระหนี้แบบองค์รวมโดยการกำหนด

เกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ตามหลักความมีเหตุผล และสร้างระบบการติดตามและประเมินผลการชำระหนี้อย่างต่อเนื่อง 2) การสร้างหลักสูตรการศึกษาทางการเงินเพื่อเสริมสร้างความรู้และคุณธรรมโดยเป็นหลักสูตรการบริหารการเงินส่วนบุคคลและครัวเรือนที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน 3) การสร้างกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โดยกำหนดหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินกู้ที่ชัดเจน สร้างระบบการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกและจัดให้มีที่ปรึกษาทางการเงินเพื่อแนะนำการใช้จ่ายเงินกู้ที่เหมาะสม 4) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือโดยจัดทำแผนที่อาชีพและโอกาสทางธุรกิจในพื้นที่สร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการ หน่วยงานรัฐ และสถาบันการศึกษาและพัฒนาศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก 5) การสร้างกลไกการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้กองทุนหมู่บ้านระดับตำบล และพัฒนาระบบการวิจัยและพัฒนาในชุมชน และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยในการพัฒนาตัวแบบการประเมินความเสี่ยงสินเชื่อสำหรับกองทุนหมู่บ้านบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ควรมีการวิจัยในการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์. (2546). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- กวิน มลิกา. (2561). แนวทางการบริหารหนี้สินที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การเงิน.
- คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านใหม่. (2567). แผนพัฒนาหมู่บ้าน ประจำปี พ.ศ. 2568 บ้านใหม่ ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. แม่ฮ่องสอน: คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านใหม่.
- ณัฐสรณ์ เกตุประภากร. (2564). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนัย ชัตติยวงษ์ และคณะ. (2561). การสร้างความเข้มแข็งบนรากฐานทางการเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน. วารสารพัฒนาชุมชน, 15(2), 45-60.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). สรุปรายรวมธนาคารพาณิชย์ ไตรมาส 4 ปี 2567 และ ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/news-and-media/news/2025/news-20250218.pdf>
- เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ. (2551). สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชัยพัฒนา.
- รังสรรค์ อินทน์จันทน์. (2560). การประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกองทุนหมู่บ้านต้นแบบ. วารสารพัฒนาสังคม, 19(1), 89-105.
- รัชนิกร วงศ์จันทร์. (2553). ข้อพึงระวังในการก่อหนี้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การเงินครัวเรือน.
- รุ่งทิพย์ ถ้าทอง. (2556). การบริหารจัดการหนี้สิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันเพ็ญ ชื่นใจ. (2563). การจัดการกองทุนหมู่บ้านท่าสองท่า: การพัฒนาทุนทางสังคม. วารสารวิจัยและพัฒนาสังคม, 12(3), 120-135.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2551). เศรษฐกิจพอเพียง: ปรัชญานำชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน. (2565). คู่มือการจัดการหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2547). รายงานวิกฤตเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- สันติธาร เสถียรไทย. (2565). ผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์, 29(2), 78-95.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559). หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษฯ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน. (2565). รายงานการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2565 ตำบลปางหมู. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน.
- สิทธิชัย ตันศรีสกุล. (2549). การพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้ระบบทุนนิยม. วารสารสังคมศาสตร์, 38(1), 15-30.
- สุนทร ปัญญะพงษ์ และคณะ. (2562). ปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน. วารสารการจัดการชุมชน, 16(4), 201-218.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). เศรษฐกิจพอเพียง: หลักคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อำพล เสนาณรงค์. (2558). หลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- World Bank Group. (2025). Thailand economic monitor. Retrieved กุมภาพันธ์ 20, 2568, from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021325041525730/pdf/P50807917b8d2707b180e01e05baadeaece.pdf>

รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ
ทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา*
A SUPERVISORY MODEL THROUGH THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY
(PLC) PROCESS TO ENHANCE CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY AT BAN
NAKAN COMMUNITY SCHOOL, SABA YOI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

สุธาสิณี ดังแก้วสี

Suthasinee Dangkaewsee

โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สงขลา ประเทศไทย
Ban Nakan Community School, Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: dangkaewsee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศดังกล่าว และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาگان จังหวัดสงขลา จำนวน 16 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกการประชุม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบประเมิน แบบตรวจสอบความสอดคล้องความเหมาะสม และแบบสรุปข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศควรสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนและใช้ผลวิจัยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบ PLC การนิเทศติดตามผลอย่างเป็นระบบ และมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการนิเทศที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหากระบวนการนิเทศ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ และมีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างทีม วางแผน ร่วมปฏิบัติ เปิดรับการชี้แนะ สะท้อนผล และเผยแพร่สู่สาธารณะ ซึ่งมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนและการเขียนรายงาน อยู่ในระดับดีและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان, รูปแบบการนิเทศ, การนิเทศภายใน, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC), การทำวิจัยในชั้นเรียน

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine the fundamental information required for developing a supervision model based on the Professional Learning Community (PLC) process to enhance teachers' classroom research competency; 2) to construct a supervision model using

the PLC approach to strengthen classroom research skills; 3) to investigate the effects of implementing the developed supervision model; and 4) to evaluate the model in terms of input factors, process, and outcomes. The target group consisted of 16 teachers from Ban Nakan Community School, Songkhla Province. The research instruments included meeting record forms, interview forms, observation forms, evaluation forms, content validity checklists, and data summary forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and content analysis. The findings revealed that: 1) the essential conditions for developing an effective supervision model involve supporting teachers in conducting classroom research and applying research results to improve instructional practices, promoting knowledge sharing through PLC, implementing systematic supervision and follow-up, and providing continuous expert mentoring; 2) the developed supervision model consists of six components—principles, objectives, content, supervision process, measurement and evaluation, and success conditions—and its supervision process comprises six steps: team building, planning, collaborative practice, coaching, reflection, and dissemination. The model was rated at the highest level of appropriateness; 3) the implementation results indicated that teachers' competency in classroom research and research report writing reached a good level and exceeded the 75% criterion with statistical significance at the .05 level; and 4) the evaluation of the model in terms of input, process, and product showed that all aspects were rated at the highest level.

Keywords: Ban Nakan Community School, Supervision Model, Internal Supervision, Professional Learning Community (PLC), Classroom Research

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระบบการศึกษา ทำให้การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ. กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545) มาตรา 30 ได้กำหนดให้ครูใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายส่งเสริมให้ครูทุกคนทำวิจัยในชั้นเรียน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย (พิชิต ฤทธิจรูญ, 2556) และ (มนสิข สิริสมบุญ, 2563) มองว่าการวิจัยเป็นเรื่องซับซ้อน ยุ่งยาก และเป็นภาระเพิ่มเติมจากงานสอน อีกทั้งงานวิจัยบางชิ้นไม่เชื่อมโยงกับปัญหาที่แท้จริงในชั้นเรียน ทำให้ไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และของ โสภพร ไสยแพทย์ ที่ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ครูไม่เพียงแต่เพิ่มความรู้ด้านวิธีวิจัยเท่านั้น แต่ยังกระตุ้นให้มีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนและสามารถทำวิจัยจริงในชั้นเรียนได้ดีขึ้น (โสภพร ไสยแพทย์, 2565)

จากการสำรวจในโรงเรียน พบว่า ครูจำนวนมากยังขาดความรู้และทักษะด้านการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งการสร้างเครื่องมือ เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ผล อีกทั้งภาระงานที่มากทำให้ไม่มีเวลาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้การใช้การวิจัยแก้ปัญหาการเรียนการสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนา

ศักยภาพครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถใช้กระบวนการวิจัยในการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ(PLC) (Martin, G. & Atteh, E., 2020)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลาเป็นการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย	รายละเอียดการดำเนินงาน
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยดำเนินการดังนี้: 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) สสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู จำนวน 16 คน 3) สทนากลุ่มครูวิชาการ จำนวน 12 คน 4) สทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน เครื่องมือ: แบบสรุปข้อมูล, แบบบันทึกการประชุม, ประเด็นสนทนากลุ่ม
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการนิเทศ	ผู้วิจัยออกแบบและยกร่างรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการ PLC และตรวจ สอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความเหมาะสม โดยดำเนินการ ดังนี้: 1) สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน 2) ประเมินรูปแบบด้วยแบบตรวจสอบ การวิเคราะห์ข้อมูล: ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ	ทดลองใช้รูปแบบกับครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาگان จำนวน 16 คน (คัดเลือกแบบเจาะจง) เพื่อประเมินผล ดังนี้: 1) ความสามารถในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน 2) ความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน 3) สรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน เครื่องมือ: แบบประเมิน และแบบสรุปข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล: ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, t-test for one sample, การวิเคราะห์เนื้อหา
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ	ประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการ PLC โดยครูจำนวน 16 คน ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่: 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 2) ด้านกระบวนการ (Process) 3) ด้านผลผลิต (Output) เครื่องมือ: แบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล: ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา สรุบบัญชีข้อมูลจากการบันทึกการประชุม

ขั้นตอนที่ 2 การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2564)

ขั้นตอนที่ 3 การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินโดยใช้สถิติ t-test for sample

ขั้นตอนที่ 4 การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ตารางที่ 2 เกณฑ์ตัดสินคุณภาพและเกณฑ์การผ่านการประเมินความสามารถในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

คะแนนประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การผ่านการประเมิน
117 คะแนนขึ้นไป	มีความสามารถในระดับดีเยี่ยม	ครูมีความสามารถในการเขียนรายงาน
84 - 116 คะแนน	มีความสามารถอยู่ในระดับดี	การวิจัยในชั้นเรียน
51 - 83 คะแนน	มีความสามารถในระดับพอใช้	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75
ต่ำกว่า 50 คะแนน	ควรปรับปรุงและต้องได้รับการช่วยเหลือและชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและศึกษาเพิ่มเติม	(คะแนน 92 ขึ้นไป)

ตารางที่ 3 เกณฑ์ตัดสินคุณภาพและเกณฑ์การผ่านการประเมินความสามารถในการจัดทำรายงานการวิจัยในชั้นเรียน

เกณฑ์การประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การผ่านการประเมิน
71 คะแนนขึ้นไป	มีความสามารถในระดับดีเยี่ยม	ครูมีความสามารถในการเขียนรายงาน
51-70 คะแนน	มีความสามารถอยู่ในระดับดี	การวิจัยในชั้นเรียน
31-50 คะแนน	มีความสามารถในระดับพอใช้	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75
ต่ำกว่า 30 คะแนน	ควรได้รับคำแนะนำและศึกษาเพิ่มเติม	(คะแนน 56 ขึ้นไป)
	ควรปรับปรุง และได้รับการช่วยเหลือและชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและศึกษาเพิ่มเติม	

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน ใช้ผลงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาครูและการส่งเสริมการทำวิจัยควรสร้างความตระหนักให้ความรู้พัฒนาทักษะการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ใช้การ PLC และเครือข่ายวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) กระบวนการนิเทศและการติดตามผลต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ให้คำปรึกษาและชี้แนะติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีการสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา 4) แนวทางการประเมิน คือ การปฏิบัติตามกระบวนการวิจัย การเขียนรายงานและการนำผลวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ คือ การวางนโยบายที่ชัดเจน สนับสนุนทรัพยากร สร้างแรงจูงใจและกำลังใจ มีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูมีการเผยแพร่และยกย่องผลงาน

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา มี 6 องค์ประกอบ

ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมี กระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างทีมและกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ขั้นวางแผนการนิเทศ ขั้นร่วมปฏิบัติการนิเทศ ขั้นเปิดรับการชี้แนะการทำวิจัยในชั้นเรียน ขั้นสะท้อนผลการนิเทศร่วมกัน และขั้นเผยแพร่สู่สาธารณะและสร้างเครือข่าย ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า 1) ครูมีความสามารถในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมมีความสามารถอยู่ในระดับดี และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2) ครูมีความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนโดยรวม อยู่ในระดับดี และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) สรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวม พบว่า ครูทุกคนมีส่วนร่วมและมีผลงานทางวิชาการ คือ รายงานการวิจัยในชั้นเรียนฉบับย่อหรือฉบับเต็มอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีจุดที่ควรพัฒนา คือ โรงเรียนควรจัดอบรมปฏิบัติการให้ความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียนและฝึกปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องจนเป็นแบบอย่างได้ และกำหนดเป็นนโยบายหลักของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้วิจัยจัดทำและเผยแพร่งานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตีพิมพ์ในวารสารโรงเรียนหรือสื่อวิชาการ Facebook โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان เวทีจัดการความรู้ระดับต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนจากผู้นิเทศกับเกณฑ์คุณภาพระดับดีขึ้นไป

การทดสอบความสามารถ	จำนวนครู	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 92 ขึ้นไป)	ค่าสถิติ (t)	P
ความสามารถในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน	16	132	101.44	6.88	92	8.999*	.000

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ครูที่ได้รับการนิเทศ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบความสามารถ	จำนวนครู	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์ (ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม)	ค่าสถิติ (t)	P
ความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน	16	80	66.78	6.16	56	10.641*	.000

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า ครูที่ได้รับการนิเทศ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาگان โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 6 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลาโดยรวม

รายการ	n = 16		ระดับความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.60	0.28	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	4.56	0.24	มากที่สุด
ด้านผลผลิต	4.60	0.20	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.58	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูมีความต้องการได้รับการส่งเสริมในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการวิจัย การได้รับคำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง และการได้รับการนิเทศที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน แนวทางนิเทศที่ครูต้องการ ได้แก่ การใช้กระบวนการ PLC ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวางแผนการนิเทศที่เป็นระบบ การกำหนดนโยบายด้านการวิจัยที่ชัดเจน การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนให้ครูเผยแพร่ผลงานวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลี้ยง ทุมทอง, รัตนะ บัวสนธ์ และทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้, การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา และการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ที่พบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาถึงผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา รวมทั้งการสำรวจความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อสำรวจความต้องการแก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานในประเด็นต่างๆ ซึ่งการศึกษาทำได้หลายกรณี ได้แก่ การสังเคราะห์เอกสารสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็นการศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559); (รัตนะ บัวสนธ์, 2563); (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2563) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุฒิ ศรีสุขใจ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่พบว่า จากผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดความรู้ ความเข้าใจต้องการ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายและมีความประสงค์ให้ผู้บริหารเอาใจใส่จริงจังในการนิเทศ (ศราวุฒิ ศรีสุขใจ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาศรียา ชายเกลี้ยง และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการวิจัยของครู ระดับมัธยมศึกษา ที่พบว่า สภาพปัจจุบันครูมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก และมีความต้องการนิเทศเพื่อส่งเสริมการวิจัยในระดับมากที่สุด (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2562)

2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างทีมและกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ขั้นวางแผนการนิเทศ ขั้นร่วมปฏิบัติการนิเทศ ขั้นเปิดรับการชี้แนะการทำวิจัยในชั้นเรียน ขั้นสะท้อนผลการนิเทศร่วมกัน และขั้นเผยแพร่สู่สาธารณะและสร้างเครือข่าย ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวได้พัฒนาขึ้น โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Knowles, M.S การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาใช้ในการนิเทศการศึกษา (Knowles, M.S., 1978) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงอ้อย ไชยดี ทำให้ได้สาระสำคัญขององค์ประกอบ จำนวน 6 องค์ประกอบ มีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน มีความเหมาะสมขององค์ประกอบและแนวทางที่พัฒนาสูงอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (พวงอ้อย ไชยดี, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภพร ไสยแพทย์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ที่พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ: หลักการ, วัตถุประสงค์, เนื้อหา, กระบวนการนิเทศ, เงื่อนไขความสำเร็จ (โสภพร ไสยแพทย์, 2565) กระบวนการนิเทศในรูปแบบนี้ถูก

ออกแบบจากแนวคิดการนิเทศภายในและกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางวิชาชีพ (PLC) โดยมีจุดเด่นคือการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในทุกขั้นตอนของการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียน ระเบียบปฏิบัติการนิเทศประกอบด้วยขั้นร่วมปฏิบัติการนิเทศ ขั้นเปิดรับการชี้แนะ และขั้นสะท้อนผล โดยครูและผู้บริหารร่วมกันสร้างความเข้าใจใน PLC และกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ลงมือปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผล และพัฒนาทักษะการวิจัยและการเขียนรายงาน พร้อมทั้งรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญอย่างสร้างสรรค์ รูปแบบนี้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และได้ทดลองใช้กับครูแกนนำก่อนนำไปใช้จริง ทำให้รูปแบบได้รับการปรับปรุงจนมีความเหมาะสมและสอดคล้องในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการวิจัยของครูระดับมัธยมศึกษา ที่พบว่า รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ และ กระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน คือ การค้นหาความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศโดยใช้วิธีการนิเทศแบบผสมผสาน การประเมินผลการนิเทศ และการสะท้อนผล (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา ฉายวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่พบว่า รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศและการวัดผล ประเมินผล กระบวนการนิเทศ มี 4 ขั้นตอน คือ การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินและรายงานผลการนิเทศ (นัยนา ฉายวงศ์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ กากแก้ว, และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่พบว่า รูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ ขั้นตอนการนิเทศ ปัจจัยสนับสนุนโดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (นิรันดร์ กากแก้ว และคณะ , 2560)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบอ้ายย จังหวัดสงขลา พบว่า 1) ครูมีความสามารถในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมมีความสามารถอยู่ในระดับดีและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2) ครูมีความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนโดยรวม อยู่ในระดับดีและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) สรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวม พบว่า ครูทุกคนมีส่วนร่วมและมีผลงานทางวิชาการ คือ รายงานการวิจัยในชั้นเรียนฉบับย่อหรือฉบับเต็มอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีจุดที่ควรพัฒนา คือ โรงเรียนควรจัดอบรมปฏิบัติการให้ความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียน และฝึกปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องจนเป็นแบบอย่างได้และ กำหนดเป็นนโยบายหลักของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้วิจัยจัดทำและเผยแพร่งานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตีพิมพ์ในวารสารโรงเรียนหรือสื่อวิชาการ เฟสบุ๊ค เวทีจัดการความรู้ระดับต่าง ๆ เป็น เพื่อขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีส่วนร่วมและปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยในขั้นร่วมปฏิบัติการนิเทศ ครูได้รับการอบรมปฏิบัติการจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้มีความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนชัดเจนขึ้น ต่อมาในกระบวนการเปิดรับการชี้แนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนผลภายในชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) แต่ละกลุ่มสาระ ครูสามารถดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน การเขียนรายงาน และการถอดบทเรียนได้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งได้รับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงงานวิจัยให้มีคุณภาพมากขึ้น การติดตามความก้าวหน้าและการประเมินตามสภาพจริงช่วยเสริมความสามารถในการทำวิจัยและการเขียนรายงานของครู ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมและผลงานทางวิชาการที่พัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันของครูภายในแต่ละกลุ่มสาระของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวลิท ชูกำแพง ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การวิจัยในชั้นเรียน โดยมีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างทีมการกำหนดแนวทางการ

แก้ปัญหา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียนและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนคิด และรายงานผล การวิจัยในชั้นเรียนที่เกิดจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการเผยแพร่อย่างเป็นระบบตาม กระบวนการวิจัย (ขวลิต ชูกำแพง, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิต เอรารวรรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางวิชาชีพ ที่ได้เสนอกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ มีเป้าหมายหรือฉันทะ ร่วมกันในด้านการเรียนการสอนแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ทบทวนและวางแผนการสอน ร่วมเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริงของเพื่อนร่วมวิชาชีพ เผยแพร่สู่สาธารณะและสร้างเครือข่ายโดยการใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็น แหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนทำให้องค์กรมีความยั่งยืนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ประวิต เอรารวรรณ์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาศรียา ชายเกลี้ยง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน เพื่อส่งเสริมการวิจัยของครูระดับมัธยมศึกษา ที่พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีทักษะการวิจัยเฉลี่ย ร้อยละ 78.37 และผลงานวิจัยของครูมีคุณภาพระดับมาก (ชาศรียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2562) และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ นัยนา ฉายวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ที่พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนความสามารถ ด้านการจัดทำเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ความสามารถในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ใน ระดับมาก และความสามารถด้านการจัดทำรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (นัยนา ฉายวงศ์, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพรพรรณ ญาณโกมุท และคณะ ที่ได้ ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน ที่พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะในการนิเทศภายในสูงขึ้นโดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน และมีความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายในสูงกว่าก่อน การใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นพพรพรรณ ญาณโกมุท นพพรพรรณ ญาณโกมุท และคณะ, 2558)

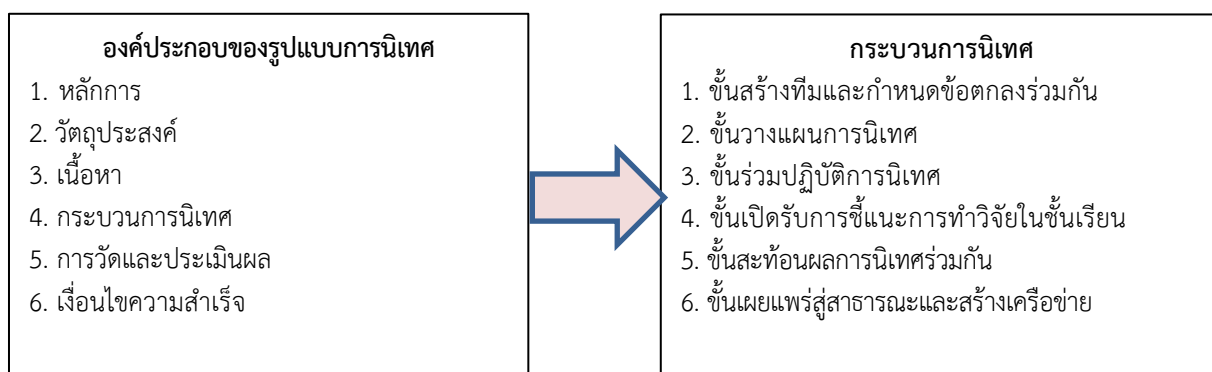
4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบไถ้อย จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็น ของผู้อำนวยการโรงเรียน และครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาگان ด้านผลผลิต ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โรงเรียนส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยจัดเตรียม ทรัพยากรที่จำเป็น เช่น คู่มือการใช้รูปแบบ เนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของครูและ การสนับสนุนจาก ผู้บริหาร ภาควิชาเครือข่าย และผู้นิเทศ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องระหว่างกระบวนการนิเทศ ครูตระหนักถึงความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน ผ่านการลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการ เรียนรู้ และการได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้ครูพัฒนาความรู้และทักษะทั้งด้านการทำวิจัยและการ เขียนรายงานได้อย่างเป็นระบบ สามารถถอดบทเรียนและสะท้อนคิดเกี่ยวกับการวิจัยของตนเองได้ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้ครูสามารถสร้างรายงานการวิจัยที่มีคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา การเรียนรู้และวงวิชาการ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนสิข สิทธิสมบุรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ที่พบว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครู ผลของการวิจัยในชั้นเรียน ก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงก็คือนักเรียน และยังเป็นประโยชน์ กับตัวครู เพื่อนครูในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกมากมาย (มนสิข สิทธิสมบุรณ์, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Martin, G. & Atteh, E ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการนิเทศการฝึกสอน : เครื่องมือทรงคุณค่าสำหรับครูรุ่นใหม่ ที่พบว่า การพัฒนาครูผ่านการนิเทศ การชี้แนะ และการติดตามอย่าง ต่อเนื่องมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพผู้เรียน โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญผ่านการเยี่ยมชมห้องเรียน สังเกตการสอน ตรวจสอบวิธีสอน แผนการสอน และบันทึกการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งให้คำแนะนำ ปรีกษา และ

เปิดโอกาสให้ครูพัฒนาวิชาชีพ ตลอดจนเชื่อมโยงการนิเทศกับการกิจของโรงเรียน ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาโดยรวมของโรงเรียนพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ (Martin, G. & Atteh, E., 2020) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ บุตรพรม ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า รูปแบบการนิเทศประกอบด้วย 1) กระบวนการนิเทศภายใน มี 5 กระบวนการ ได้แก่ การศึกษาปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์ความสำคัญและวางแผน การสร้างความเข้าใจ การดำเนินการนิเทศ การบันทึกการนิเทศ และรายงานผล 2) ปัจจัยส่งเสริมการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ มี 5 ปัจจัย ได้แก่ นโยบายส่งเสริมการนิเทศภายใน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจ และทักษะของผู้นิเทศภายในสื่อและเครื่องมือการนิเทศ และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง (นรินทร์ บุตรพรม, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาพร ศรีทองสุข ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนสระพังวิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยภูมิ ที่พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตโดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ลัดดาพร ศรีทองสุข, 2565) ผลจากการนิเทศแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม (Collaborative Culture) ของครู PLC และกระบวนการนิเทศช่วยให้ครูมีความรับผิดชอบร่วม (Collective Responsibility), การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Shared Practice) และการสะท้อนผลลัพธ์เพื่อนำไปพัฒนา (Reflective Dialogue) ดังนั้น การนิเทศโดยการ PLC ที่โรงเรียนชุมชนบ้านนาگانสามารถถือได้ว่าเป็น PLC ในรูปแบบปฏิบัติจริงส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gülhan, F. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการศึกษา STEAM: ตัวอย่างเวิร์กช็อปแบบลงมือทำ (Gülhan, F., 2024) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Liu, J., et al. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาวิชาชีพลูกแบบดิจิทัลกับการบูรณาการสอนแบบดิจิทัล: บทพิสูจน์จากครู STEM การพัฒนาวิชาชีพแบบดิจิทัล (digital professional development) ถือเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้ครูมีทักษะดิจิทัลที่จำเป็นและสามารถจัดการทรัพยากรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ก็มีบทบาทสำคัญมาก (Liu, J. et al., 2024)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน มี 6 องค์ประกอบ และกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านนาگان อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ 2) ผลการประชุมสภาพปัญหาและความต้องการ ควรดำเนินการโดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจน สร้างความตระหนักและความเข้าใจ เปิดโอกาสให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการนิเทศ ติดตามให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการเผยแพร่ผลงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นระบบ 3) ผลการสนทนากลุ่มครูวิชาการชี้ว่า การนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรพัฒนาครูให้สามารถศึกษาวิเคราะห์และทำวิจัย โดยใช้ระบบ PLC มีระบบการนิเทศ เปิดโอกาสให้ครูมีบทบาททั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) ผลการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สำรวจปัญหาและความต้องการวางแผนและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มีการนิเทศอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการมีส่วนร่วม ให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ ประเมินผลตามสภาพจริง พร้อมสะท้อนผลเพื่อปรับปรุง และส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิจัยของสถานศึกษา 2. ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน มี 6 องค์ประกอบ โดยมีกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ในการปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมมีความสามารถอยู่ในระดับดี และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาگان จำนวน 16 คน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/ระดับสถานศึกษา กำหนดนโยบายชัดเจน เพื่อสนับสนุนการนิเทศและการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดสรรทรัพยากรและเวลา สำหรับการนิเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิจัยของครูในระดับโรงเรียนและเครือข่าย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ/ระดับครูพัฒนาครูให้มี ความรู้และทักษะในการวิจัยเชิงปฏิบัติ, นิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ, วางแผนการนิเทศ เตรียมสื่อและเครื่องมือ อบรม ถ่ายทอดความรู้ และประเมินผลอย่างชัดเจน, ส่งเสริมให้ครูมี บทบาททั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงการสอน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปขยายกลุ่มตัวอย่างไปยัง หลายโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์, ศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบ PLC แบบต่างๆ เพื่อหาวิธีนิเทศที่เหมาะสมที่สุด, พิจารณาประเมินผล ระยะยาว ของการใช้รูปแบบต่อความสามารถในการทำวิจัยและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน จากการศึกษาข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะนำรูปแบบการนิเทศโดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ ดังนี้ - การประยุกต์ใช้รูปแบบนิเทศ PLC เพื่อพัฒนาความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนของครูหลายโรงเรียน, การเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบ PLC ต่อความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนของครู, การพัฒนาสื่อและเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศ PLC เพื่อส่งเสริมความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน, การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูเพื่อพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนด้วยรูปแบบ PLC, การพัฒนาทักษะการวิจัยเฉพาะวิชาของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยในชั้นเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 11ก (23 กุมภาพันธ์ 2561).
- ชวลิต ชูกำแหง. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การวิจัยในชั้นเรียน. วารสารครุทรรศน์ (Online), 1(1), 53-63.
- ชาคริยา ชายเกลี้ยง และคณะ. (2562). รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการวิจัยของครูระดับมัธยมศึกษา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(10), 5345-5361.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2563). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- นพพรพรรณ ญาณโกมุทนพพรพรรณ ญาณโกมุท และคณะ . (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 5(9), 25-40.
- นรินทร์ บุตรพรม. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน ของสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- นัยนา ฉายวงศ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นิรันดร์ กากแก้ว และคณะ . (2560). รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 81-90.
- บุญเลี้ยง ทูมทอง. (2559). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.
- ประวีต เอรารวรรณ์. (2562). การสร้างชุมชนวิชาชีพบนฐานโรงเรียน: บทเรียนจากโครงการโรงเรียนสุขภาวะ. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(1), 1-15.
- พวงอ้อย ไชยดี. (2564). การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษา มหบัณฑิต. (สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2556). ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน: ครูทุกคนทำได้ไม่ยาก. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: แฮร์ส ออฟ เคอร์มิสท์.
- มนสิข สิทธิสมบุรณ์. (2563). การวิจัยในชั้นเรียน. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2563). การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาพร ศรีทองสุข. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนสระพังวิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 4(2), 47-60.
- ศราวุฒิ ศรีสุขใจ. (2559). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อการจัดทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านท่าทรายโดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- โสภาพร ไสยแพทย์. (2565). รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(11), 472-494.

- Gülhan, F. (2024). Professional Learning Community (PLC) in STEAM Education: A Hands On Workshops Sample. *Science Insights Education Frontiers*, 20(1), 3149-3172.
- Knowles, M.S. (1978). *Andragogy: Adult Learning Theory in Perspective*. *Community College Review*, 5(3), 9-20.
- Liu, J. et al. (2024). Leveraging professional learning communities in linking digital professional development and digital instructional integration among STEM teachers. *International Journal of STEM Education*, 11(1), 1-14.
- Martin, G. & Atteh, E. (2020). Teaching Practice Supervisory Process: A Resourceful Tool for Up-Coming Teachers. *Asian Research Journal of Arts & Social Sciences*, 13(3), 47-54.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา*

FACTORS INFLUENCING STUDENTS' DECISION ON UNDERGRADUATE STUDIES

สมิตา จุลเขตร์

Smita Julakate

นักวิจัยอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Independent researcher, Bangkok, Thailand

Corresponding author Email: Mondota27@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผู้วิจัยใช้การเปิดตารางแสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ได้เท่ากับ 346 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง การแปรปรวนการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติทดสอบที และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้านพบว่า สถาบันการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านหลักสูตร ด้านการเงิน และด้านสถาบันการศึกษา และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มีความสัมพันธ์โดยภาพรวม ความสัมพันธ์ในระดับสูงและมีความสัมพันธ์ ในลักษณะ คล้อยตามกัน กล่าวคือ หากปัจจัยใดเพิ่มขึ้นการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ก็จะมีระดับ เพิ่มขึ้นด้วย งานวิจัยนี้เกิดข้อค้นพบว่า การสืบค้นแสวงหาข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจมีความแม่นยำมากขึ้นว่าจะเลือกเข้าศึกษาต่อระดับสาขาวิชาอะไรและเลือกมหาวิทยาลัยใดบ้างที่เปิดสาขาวิชานั้น ๆ เพื่อเป็นการ ประเมินทางเลือกได้ถูกต้อง

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, นักศึกษามหาวิทยาลัย, การศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

This research has the objective 1) To study the factors affecting students' decision to pursue undergraduate studies and 2) To study the relationship between factors affecting students' decision to pursue undergraduate studies. This research used a mixed research method between Qualitative research and Quantitative research. For the research sample, the researcher used the sample size table of Krejcie and Morgan with a 5% error, which was equal to 346 people. The instruments used to collect data were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were descriptive statistics by finding the mean, standard deviation (SD), skewness, and

* Received 8 October 2025; Revised 29 November 2025; Accepted 30 November 2025

kurtosis, One-Way ANOVA, and hypothesis testing with the t-test. And qualitative research uses content analysis of data. The Research results that: 1. The factors influencing students' decisions to pursue a bachelor's degree are generally rated at a high level. Among the specific factors, social factors had the highest average influence, followed by personal factors, family factors, curriculum factors, financial factors, and institutional factors. And 2) Factors related to students' decision to continue their studies at the bachelor's degree level are related in general, highly related and have a relationship in a consistent manner. That is, if any of these factors increases, students' decision to pursue undergraduate studies will also increase. This research found that information seeking can help people make more accurate decisions about which fields of study to pursue and which universities offer those fields of study, in order to properly evaluate their options.

Keywords: Decision Making, University Students, Further Education

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 11 กำหนดให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) จัดทำแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศเพื่อใช้เป็นกรอบในการ ดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ในส่วนของการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีทั้งปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอ มีการวางแผนด้านการอุดมศึกษา เพื่อการผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระบบ (Aged Group) และนอกระบบอุดมศึกษา (Non - Aged Group) ให้มีความชัดเจน โดยต้องสอดคล้องและสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาตามที่แผนยุทธศาสตร์และนโยบายในทุกระดับกำหนดบนพื้นฐานของความเหมาะสมกับการพัฒนาในแต่ละกลุ่มและช่วงวัยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต (Lifelong Learning) และพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะของความเป็นพหุปัญญา (Multiple Intelligence)อย่างมีคุณภาพต่อไป

การศึกษาระดับปริญญาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่ออนาคตของนักศึกษาและการพัฒนาสังคม โดยรวม ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรและพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ แต่ในปัจจุบันพบว่า การตัดสินใจของนักศึกษาในการศึกษาต่อระดับปริญญาเริ่มมีความ ซับซ้อนและท้าทายมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยหลายประการ อาทิ สภาพสังคม เศรษฐกิจของครอบครัว การแข่งขัน ในตลาดแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ความสนใจในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน และแนวโน้มทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว (ธัญกร ช่วยทุกข์เพื่อน, 2557)

นอกจากนี้ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและการเข้าถึงข้อมูลที่ง่ายขึ้น ทำให้นักศึกษามีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ไม่เพียงแค่มิติของวิชาการ แต่ยังรวมถึงผลกระทบในระยะยาวต่อชีวิตและอาชีพ และทั้งนี้การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่ออนาคตของนักศึกษาโดยตรง หากนักศึกษามี ข้อมูลที่เพียงพอหรือการแนะแนวที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิต ซึ่งอาจ ส่งผลต่อความพึงพอใจในอาชีพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสุขภาพจิตอีกทั้งปัจจัยในระดับสังคม การเลือก ศึกษาต่อในสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอาจทำให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลในระบบเศรษฐกิจ อาทิ การขาดแคลนแรงงานในบางสาขาและการล้นตลาดในสาขาอื่น ๆ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหานี้จะช่วยให้ สามารถพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการตัดสินใจที่มีคุณภาพของนักศึกษาได้ (ณัชชา สุวรรณวงศ์, 2560) มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศก็เป็นอีกสถาบันการศึกษาที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากประเด็นสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย

มีความสนใจที่ประสงค์จะศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ส่วนบุคคลและปัจจัยอื่น ๆ เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการเลือกเส้นทางการศึกษา และหาแนวทางในการสนับสนุนการตัดสินใจที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหาการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม และสามารถเลือกเส้นทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพและความก้าวหน้าของสังคมในระยะยาว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหัวข้อเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประชากร คือ นักศึกษาที่ศึกษาในคณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย จำนวน 3,856 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2566) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางแสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ที่ ความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 346 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (proportion sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

- เพศ จัดอยู่ในมาตรวัดแบบนามบัญญัติ (nominal scale)
- อายุ จัดอยู่ในมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (ordinal scale)
- ระดับชั้นปีการศึกษา จัดอยู่ในมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (ordinal scale)
- อาชีพหลักของครอบครัว จัดอยู่ในมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (ordinal scale)
- รายได้ของครอบครัว/เดือน จัดอยู่ในมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (ordinal scale)
- ภูมิลำเนาของครอบครัว จัดอยู่ในมาตรวัดแบบเรียงลำดับ (ordinal scale)

- ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ผู้วิจัยสร้างข้อคำถาม เป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (likert scale) แบ่งเป็น 5 ลำดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

โดยใช้เกณฑ์ในการแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง น้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.50	หมายถึง น้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.51 - 3.50	หมายถึง ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.51 - 4.50	หมายถึง มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง มากที่สุด

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 - 1.00 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามนิยามของตัวแปรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าสิ่งที่ประเมินมีค่าความสอดคล้อง
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสิ่งที่ประเมินมีค่าความสอดคล้องกับเนื้อหา
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

เมื่อรับแบบสอบถามกลับนำมาหาผลความสอดคล้องของเนื้อหา พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 - 1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เกณฑ์การตัดสินใจเลือกข้อคำถาม คือ 1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ และ 2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการทดสอบหาค่า Pre-test แบบสอบถามกับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 200 คน ได้ค่า Cronbach's alpha รวมระดับความเชื่อมั่น .975 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์สามารถนำมาเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้

2. แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล 2) ด้านการเงิน 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านสถาบันการศึกษา 5) ด้านครอบครัว และ 6) ด้านสังคม) ใช้ศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ผู้วิจัยทราบมุมมองกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายเป็นข้อมูลเชิงลึก และมุมมองใหม่ที่ไม่สามารถได้จากแบบสอบถามในการวิจัยปริมาณ โดยสามารถนำมาใช้สนับสนุนและประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยให้ชัดเจนขึ้น

ระยะเวลาการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยระหว่างเดือน สิงหาคม - ธันวาคม 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 346 คน ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือประสานขอความร่วมมืออธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในคุณสมบัติตามเกณฑ์กำหนด

2. เมื่อได้รับความร่วมมือจากผู้วิจัยและทีมงานจะเข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์กำหนดเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องระบุชื่อ สกุล ลงในแบบสอบถาม หากขณะทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างมีความไม่

สบายใจหรือไม่ต้องการทำแบบสอบถามต่อสามารถหยุดทำแบบสอบถามได้ทันที และขอความร่วมมือในการเข้าเป็นอาสาสมัครการวิจัยในครั้งนี้

3. เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเป็นอาสาสมัครการวิจัย อาสาสมัครจะได้รับแบบสอบถามคนละ 1 ชุด ให้นำเวลา กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยและทีมงานจะรับแบบสอบถามกลับคืน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ หากมีบางฉบับไม่สมบูรณ์จะขอให้กลุ่มตัวอย่างรายนั้นทำแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยและทีมงานจะทำเช่นนี้จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปี 1 จำนวน 6 คนมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่เป็นข้อคำถามแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละรายบุคคลตามจำนวนที่กำหนด

2. ผู้วิจัยติดต่อ ประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล เพื่อขอความอนุเคราะห์ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย

3. เมื่อได้รับความยินยอม ผู้วิจัยจัดส่งโครงร่างการวิจัย และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกราย หลังจากนั้นประมาณ 1-2 สัปดาห์ ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล เพื่อขอสัมภาษณ์ในวัน เวลา และสถานที่ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะดวก

4. กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะดวกที่จะให้ผู้วิจัยและทีมงานเข้าพบเพื่อทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะเข้าพบตามวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแจ้งมาจะมีการขออนุญาต บันทึกเสียง จัดบันทึกพร้อมด้วยขณะดำเนินการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5. กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขอให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายนั้นจัดทำเอกสารคำให้สัมภาษณ์ส่งมายังผู้วิจัย หรือการบันทึกเสียงส่งมาทาง แอปพลิเคชัน (application) ต่าง ๆ ตามข้อคำถามถึงโครงสร้างที่ผู้วิจัยได้จัดส่งไปล่วงหน้าแล้ว

6. ถอดเทปบันทึกเสียงและจัดพิมพ์คำสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละราย แบบคำต่อคำ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะอ่านคำสัมภาษณ์อย่างละเอียด หากพบประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากผู้ให้ข้อมูลรายอื่น ผู้วิจัยจะโทรศัพท์หรือขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความครบถ้วน ชัดเจน และครอบคลุมเรื่องที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติ ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทุกตัวแปรมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (skewness) และค่าความโด่ง (kurtosis) แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แปลผลตามเกณฑ์ของ (Best and kahn, 1993)

การแปรปรวนการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) สำหรับประชากรที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 65.90 ส่วนใหญ่มีอายุ 18-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.94 รองลงมาคืออายุ 20-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.08 ส่วนระดับชั้นปีการศึกษา พบว่า ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.94 รองลงมาคือ ปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 19.08 ส่วนอาชีพหลักของครอบครัว คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.96 รองลงมาคือ พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 17.05 ส่วนมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 20,001-30,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.15 รองลงมาคือ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.46 และภูมิสำเนาของครอบครัวคือ ราชบุรี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.29 รองลงมาคือ เพชรบุรี คิดเป็นร้อยละ 15.90

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านหลักสูตร ด้านการเงิน และด้านสถาบันการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน ผลการวิจัย พบว่า ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มีค่านิยมที่ดีหรือรักต่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อนร่วมรุ่นในสถาบันเดียวกันมีความคิดที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา และต้องการมีรูปแบบวิถีชีวิตอย่างนักศึกษา ด้านการเงิน อยู่ในระดับ มาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มหาวิทยาลัยมีค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรที่เหมาะสมพอเหมาะพอดี มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยมีค่าธรรมเนียมแรกเข้าศึกษาต่อที่เหมาะสม และมหาวิทยาลัยมี แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมและการช่วยเหลือการเงินด้านอื่น ๆ ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับ มาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า หลักสูตรมีความหลากหลายคณะหลายสาขาวิชา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ หลักสูตรมีความทันสมัยตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และหลักสูตรมีจำนวน อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษา ตามลำดับ ด้านสถาบันการศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มหาวิทยาลัยมีทุนให้เปล่าและเงินกู้ยืมรวมทั้งการช่วยเหลือ ด้านการเงินอื่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด การสอน และมหาวิทยาลัยมีประวัติและชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม ด้านครอบครัว อยู่ในระดับ มาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า ครอบครัวมีศักยภาพพอในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่อการศึกษา มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ และครอบครัวมีความ คาดหวังในอาชีพและความมั่นคงก้าวหน้าในอาชีพ ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า เหล่าบรรดาเครือข่ายการศึกษาในระดับปริญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ สังคมยกย่องยอมรับในความรู้และความสามารถ และศิษย์เก่าเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ตามล าดับ

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยก พิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการเสาะแสวงหาข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประเมิน ทางเลือก และด้านการตระหนักถึงความต้องการของตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ด้านการตระหนักถึงความต้องการของ ตนเอง อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มีความใฝ่ฝันที่จะศึกษาในระดับปริญญาตรี ชอบ ค่านิยมในการศึกษาระดับอุดมศึกษา และต้องการที่มีภูมิความรู้ในระดับปริญญาบัตร

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเสาะแสวงหาข่าวสาร อยู่ในระดับ มาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า เลือกตัดสินใจด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ อาจารย์แนะแนวของสถานศึกษาเดิมแนะนำ และติดตามข่าวสารกับเพื่อน

ด้านการประเมินทางเลือก อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับและรับรู้ทั่วไป มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ เปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ และผู้ปกครองมีความสามารถที่จะส่งเสริมและสนับสนุนได้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มีความสัมพันธ์โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สัมพันธ์กันในระดับสูงและมีความสัมพันธ์ในลักษณะ คล้อยตามกัน กล่าวคือ หากปัจจัยใดเพิ่มขึ้นการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาก็จะมี ระดับเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของด้านย่อยแต่ละด้านโดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในทางบวกอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง โดยด้านสังคม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง มากที่สุด รองลงมาด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้านบุคคล มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ด้านสถานบันการศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และด้านหลักสูตร มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากกลุ่มตัวอย่าง 346 คน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ที่กำหนดไว้มีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวม (n = 346)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	ลำดับ
1. ด้านบุคคล (X_1)	4.37	0.42	มาก	2
2. ด้านการเงิน (X_2)	4.29	0.43	มาก	5
3. ด้านหลักสูตร (X_3)	4.33	0.39	มาก	4
4. ด้านสถานบันการศึกษา (X_4)	4.25	0.32	มาก	6
5. ด้านครอบครัว (X_5)	4.33	0.35	มาก	3
6. ด้านสังคม (X_6)	4.39	0.38	มาก	1
รวม (X_{tot})	4.33	0.24	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.24) และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านบุคคล ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.42) ด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.35) ด้านหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.36) ด้านการเงิน ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.43) ตามลำดับ และด้านสถานบันการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.32)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีข้อค้นพบสำคัญประเด็น ดังนี้

ปัจจัยด้านบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชื่อมั่น และนิยมบุคคลที่เรียนต่อในระดับปริญญา ซึ่งมีความรู้ สามารถประกอบอาชีพการงานที่ดี เป็นที่ยอมรับยกย่องต่อผู้พบเห็น และเพื่อนร่วมรุ่น หรือเพื่อนสนิทเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ปัจจัยด้านการเงิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้รับเงินการศึกษา ตลอดหลักสูตร ส่วนใหญ่มาจากผู้ปกครอง มหาวิทยาลัยควรมีค่าใช้จ่ายแต่ละหลักสูตรที่เหมาะสมและแต่ละชั้นปีควรลดลง ๆ หรือไม่ก็ควรจะมีการผ่อนปรนค่าเทอมในระยะยาว สำหรับนักศึกษาที่ครอบครัวประสบปัญหาทางการเงินหรือมีรายได้น้อย

ปัจจัยด้านหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรหรือสาขาวิชาที่เลือกเรียนมีเนื้อหาวิชาที่ทันสมัยและมีจำนวนหน่วยกิตที่เหมาะสมตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และมีหลักสูตรที่หลากหลายเป็นที่สนใจของนักศึกษา มีวัสดุอุปกรณ์ และสื่อ การเรียนการสอนที่ทันสมัยครบครัน เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมและทัศนียภาพที่สวยงามส่งผลต่อการศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย การเดินทางสะดวก สถานที่กว้างขวาง อาคารเรียนเพียงพอเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนระหว่างอาจารย์ และนักศึกษา

ปัจจัยด้านครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพทางการเงินจะส่งผลต่อความสำเร็จการศึกษาอย่างยิ่ง และครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนในการตัดสินใจที่จะเลือกศึกษาต่อ เพราะครอบครัวมีความคาดหวังในอาชีพ และความก้าวหน้าอย่างมั่นคงในอนาคต เหล่าบรรดาเครือข่ายและญาติพี่น้องส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาจึงมีแบบอย่างและทำให้เกิดแรงจูงใจ เลือกตัดสินใจด้วยตนเอง การเลือกตัดสินใจว่าจะมองไปว่ามหาวิทยาลัยเหมาะสมกับตนเอง อาทิ หลักสูตรหรือสาขาวิชาที่เปิดเรียนเปิดสอนตนเองมีความชอบ ถ้าไม่มีก็จะพิจารณาอันดับรอง

ปัจจัยด้านการเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า การเลือกตัดสินใจจะมองไปว่ามหาวิทยาลัยเหมาะสมกับตนเอง อาทิ หลักสูตรหรือสาขาวิชาที่เปิดเรียนเปิดสอนตนเองมีความชอบ ถ้าไม่มีก็จะพิจารณาอันดับรอง

3. ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ด้านบุคคล พบว่า การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี การทำให้เกิดค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษาจะเป็นแรงจูงใจหรือตัวกระตุ้นส่งเสริมให้กลุ่มวัยเรียนให้ความสำคัญกับการศึกษาและเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านบุคคล ตนเองรักและนิยมบุคคลที่เรียนต่อในระดับปริญญา ซึ่งยกย่องว่าผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ และประทับใจต่อผู้ได้พบเห็น และเพื่อนร่วมรุ่นเพื่อนสนิทก็เลือกเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย

ด้านการเงิน พบว่า การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรที่พอเหมาะเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ณ มหาวิทยาลัยนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า ตลอดหลักสูตรมหาวิทยาลัยควรจะมีการลดหย่อนค่าใช้จ่ายที่ลดลงและให้เหมาะสมตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรจะมีการลดค่าธรรมเนียมลงในแต่ละชั้นปี และควรมีแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมที่เพียงพอหรือไม่ก็มีเงินทุนสนับสนุนการศึกษา ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้มีการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาจำนวนหลายทุน ได้แก่ ทุนการศึกษาโครงการทุนอภิมณัศรีจอมบึง ทุนการศึกษาวิจิตรพงศ์พันธุ์ เพื่อส่งเสริมศาสนา การศึกษา และสังคม” เป็นต้น

ด้านหลักสูตร พบว่า การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยที่มีหลายคณะ หลักสูตรหรือสาขาวิชาที่หลากหลายจะเป็นตัวพิจารณาในอันดับต้น ๆ ของนักศึกษาในการเลือกตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า หลักสูตรเป็นที่นิยม เมื่อเลือกที่จะเรียนต่อจึงเลือกศึกษาคณะสาขาวิชาที่ชอบ และนอกจากนี้แต่ละหลักสูตรมีหลากหลายทันสมัยตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษา

ด้านสถาบันการศึกษา พบว่า การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ไม่เพียงแต่ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่การที่มหาวิทยาลัยต่างมีทุนให้เปล่าหรือเงินกู้ยืมช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันต่างก็ให้ความสำคัญพิจารณาปัจจัยดังกล่าวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า สถาบันการศึกษาควรมีเรื่องเงินทุนหรือสวัสดิการทางด้านต่าง ๆ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษา อาทิ มีบริการรถประจำทางภายในมหาวิทยาลัยฟรี (shuttle bus) และอาคารสถานที่เอื้ออำนวยแก่การเรียนการสอน

ด้านครอบครัว พบว่า การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีครอบครัวมีอิทธิพลต่อการศึกษต่อการสร้างศักยภาพในการส่งเสริมสนับสนุนเงินทุนค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรของการเรียน เพราะครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกที่จะศึกษาต่อหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การเลือกเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาหรือปริญญาตรีเพราะมีความเห็นว่าครอบครัวมีศักยภาพเพียงพอในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการเงินและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ด้านสังคม พบว่า การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี แรงจูงใจมาจากปัจจัยแวดล้อม เครือญาติหรือบุคคลในชุมชนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้ชุมชนใช้คนในชุมชนหรือเครือญาติเป็นแบบอย่าง และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า แรงจูงใจที่สำคัญต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญา คือ เหล่าบรรดาเครือญาติสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา ตนเองจึงมีความต้องการที่จะสำเร็จในระดับอุดมศึกษา และเชื่อว่าการสำเร็จในระดับปริญญาสามารถเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพที่ดี หน้าที่การงานที่ดี ความมั่นคง และครอบครัวของตนเองได้

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา พบว่า การสืบค้นแสวงหาข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจมีความแม่นยำมากขึ้นว่าจะเลือกเข้าศึกษาต่อระดับสาขาวิชาอะไรและเลือกมหาวิทยาลัยใดบ้างที่เปิดสาขาวิชานั้น ๆ เพื่อเป็นการประเมินทางเลือกและความต้องการของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า การเลือกตัดสินใจเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยใดนั้นอาจารย์ฝ่ายแนะแนวของสถานศึกษาเดิมแนะนำให้ข้อมูลข่าวสารและมีส่วนช่วยในการตัดสินใจยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มีค่านิยมที่ดีหรือรักต่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อนร่วมรุ่นในสถาบันเดียวกันมีความคิดที่จะเรียนต่อระดับอุดมศึกษา และต้องการมีรูปแบบวิถีชีวิตอย่างนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ณิชชา สุวรรณวงศ์ การที่บุคคลจะมีการตัดสินใจที่เหมือนหรือแตกต่างกันนั้นล้วนมีผลมาจากลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจได้เป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายใน (internal factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออกซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยที่ปัจจัยภายในประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ความจำเป็น ความต้องการหรือความปรารถนา แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทักษะคติ การรับรู้และการเรียนรู้ และ 2) ปัจจัยภายนอก (external factors) หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคลซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรม โดยปัจจัยภายนอกแบ่งออกเป็นองค์ประกอบ สภาพเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ตัวกระตุ้นทางการตลาด และสภาพแวดล้อม (ณิชชา สุวรรณวงศ์, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์ ที่อธิบายว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค เป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออก มีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยแรงจูงใจ (motivation) การรับรู้ (perception) การเรียนรู้ (learning) ความน่าเชื่อถือ (beliefs) ทักษะคติ (attitudes) บุคลิกภาพ (personality) และแนวคิดของตนเอง (self-concept) (อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์, 2563)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ด้านการเงิน อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า มหาวิทยาลัยมีค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรที่เหมาะสมพอเหมาะพอดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยมีค่าธรรมเนียมแรกเข้าศึกษาต่อที่เหมาะสม และมหาวิทยาลัยมีแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมและการช่วยเหลือการเงินด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของจิรัชดี กิ่งจันทร์, บุญธรรม ราชรักษ์ และตรีสุข โพชนนตวิจิตร ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของผู้เรียนในสังกัด กศน. คือ อาชีพ รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัว และการพึงพิงในครอบครัว โดยผู้เรียนที่มีอาชีพเป็นพนักงาน

บริษัทเอกชน มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีน้อยกว่า เมื่อเทียบกับผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาชีพอื่น (จิรศักดิ์ กิ่งจันทร์ และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิทวัส เหล่ามะลอ กล่าวถึงปัจจัยด้านการเงินว่า ปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการตัดสินใจที่จะศึกษาต่อของนักศึกษา เนื่องจากรายได้ (income) หรือโอกาสทางเศรษฐกิจ (economic circumstance) โอกาสทางเศรษฐกิจของบุคคลมีผลกระทบต่อสินค้าและบริการที่เขาตัดสินใจซื้อ โอกาสเหล่านี้ประกอบด้วยรายได้การออมสินทรัพย์ อำนาจการซื้อและทัศนคติเกี่ยวกับการจ่ายเงิน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าทั้งสิ้น (วิทวัส เหล่ามะลอ, 2562) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อพบว่า หลักสูตรมีความหลากหลายคณะหลายสาขาวิชา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ หลักสูตรมีความทันสมัยตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และหลักสูตรมีจำนวนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์ กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้านหลักสูตรว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบและปัจจัยจากการเรียนการสอน วิชาเอก สาขาวิชา ความน่าสนใจของการเรียนการสอน และการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในเนื้อหาการเรียนหลักสูตรตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานหรือการจ้างงาน หลักสูตรมีความนิยม หลักสูตรมีการเน้นความเชี่ยวชาญในศาสตร์และวิชาชีพของหลักสูตร มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่หลากหลาย น่าสนใจ และหลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน (อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์, 2563) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัณฐา หงษ์สำโรง กล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาด้านหลักสูตรพบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนเป็นที่นิยมขึ้นชอบของนักศึกษา หลักสูตรมีการเน้นความเชี่ยวชาญในศาสตร์และวิชาชีพของหลักสูตร มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่หลากหลาย น่าสนใจ และหลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน (ญัณฐา หงษ์สำโรง 2565)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ด้านสถาบันการศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อพบว่า มหาวิทยาลัยมีทุนให้เปล่าและเงินกู้ยืมรวมทั้งการช่วยเหลือด้านการเงินอื่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด การสอน และมหาวิทยาลัยมีประวัติและชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ วราภรณ์ ช่วยประคอง กล่าวว่า ปัจจัยด้านสถาบันหรือภาพลักษณ์ของสถาบันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจต่อการเลือกเรียน ประกอบด้วย การมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ความพร้อมเพียงในการจัดการเรียนการสอน ความทันสมัยในทุกด้าน การมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน และสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย (วราภรณ์ ช่วยประคอง, 2562) และแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาของ วันวิสา ชมพูวิเศษ, 2563 อธิบายว่า ปัจจัยด้านสถาบันหรือภาพลักษณ์ของสถาบันทางการศึกษา หมายถึงความเชื่อถือ (วันวิสา ชมพูวิเศษ, 2563) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายข้อพบว่า ครอบครัวมีศักยภาพพอในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ และครอบครัวมีความคาดหวังในอาชีพและความมั่นคงก้าวหน้าในอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุไบชะ จำนงลักษณ์กล่าวถึงปัจจัยด้านครอบครัวว่า บุคคลในครอบครัวถือว่ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนคติ ความคิด และค่านิยมของบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของครอบครัว การเสนอขายสินค้าจึงต้องคำนึงถึงลักษณะการบริโภคและการดำเนินชีวิตในครอบครัว (สุไบชะ จำนงลักษณ์, 2564) และสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาของ อรุชชา สุวพานิช และสมเกียรติ ชัยพิบูลย์ ปัจจัยด้านครอบครัวนั้นครอบครัวต้องให้การสนับสนุนทุก ๆ ด้านของการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี และเป็นสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา ซึ่งสัมพันธ์กับรายได้ของครอบครัว สภาพคล่องด้านการเงินและสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน อาทิมิเงินเก็บไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว และภาระหนี้สิน (อรุชชา สุวพานิช และสมเกียรติ ชัยพิบูลย์, 2565)

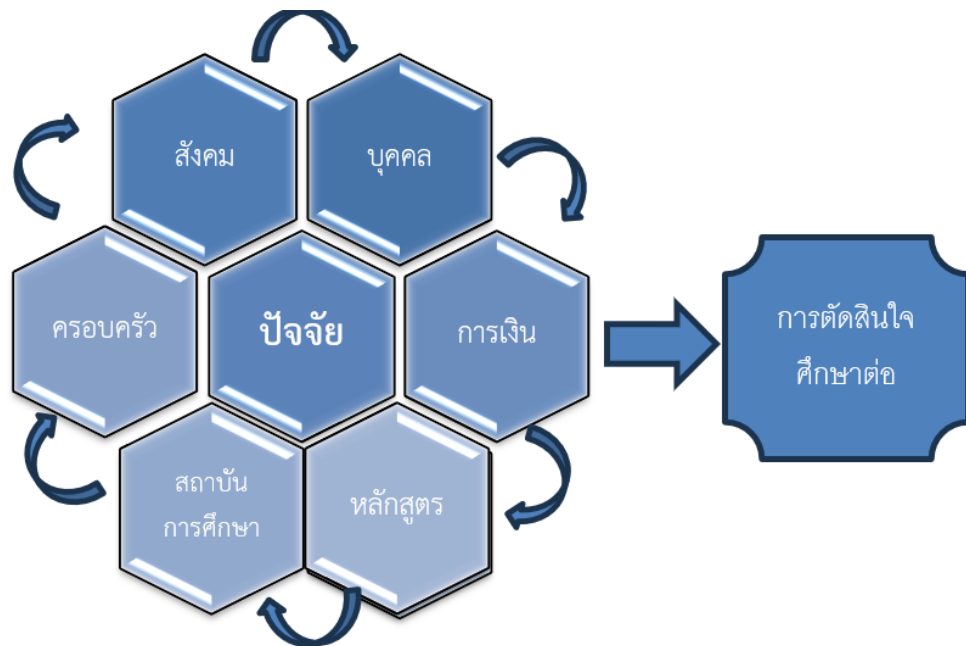

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายข้อ พบว่า เหล่าบรรดาเครือข่ายการศึกษาในระดับปริญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ สังคมยกย่องยอมรับในความรู้และความสามารถ และศิษย์เก่าเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรยาพร เสมอใจ สังคม (social) กลุ่มสังคมรอบ ๆ ตัวของบุคคลมีผลต่อการปรับพฤติกรรมของบุคคล ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันของสังคม เพื่อการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือที่เรียกว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ประกอบด้วยรูปแบบการดำเนินชีวิต (lifestyles) ค่านิยมของสังคม (social values) และความเชื่อ (believes) นอกจากนี้สังคมอาจเป็นได้ทั้งสังคมอาชีพและสังคมท้องถิ่นทำให้ต้องศึกษาถึงลักษณะของสังคมเพื่อจะทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการ อยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยเฉพาะบรรทัดฐาน (norms) ที่สังคมกำหนด (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550) และสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤนาฏ สุวรรณ ปัจจัยด้านสังคมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษา เนื่องจากการศึกษาจะทำให้ให้นักศึกษาพบสังคมใหม่ ๆ ในระดับอุดมศึกษา มีเพื่อนใหม่ ได้รับการยอมรับทางสังคมมากขึ้นจากการจบการศึกษา หรือบางคนเหล่าเครือข่ายให้การแนะนำหรือสามารถชักจูงทางความคิดได้และมีการชี้แนะให้เกิดการเรียนรู้หรือศึกษาต่อ (นฤนาฏ สุวรรณ, 2559)

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการเสาะแสวงหาข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการประเมินทางเลือก และด้านการตระหนักถึงความต้องการของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์ ได้กล่าวถึงการค้นหาข้อมูลซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเองหรือเกิดจากสิ่งกระตุ้นจากภายในและภายนอก รวมถึงความต้องการทางร่างกายและความต้องการด้านจิตวิทยา สิ่งเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นถึงระดับหนึ่งจะกลายเป็นสิ่งกระตุ้น ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับสิ่งกระตุ้นจากประสบการณ์ในอดีตทำให้เขาจะตอบสนองสิ่งกระตุ้นที่เกิดขึ้นอย่างไร และการค้นหาข้อมูล (information search) เมื่อบุคคลได้รับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการแล้วเขาจะค้นหาวิธีที่จะทำให้ความต้องการดังกล่าวได้รับความพอใจ การค้นหาอาจกระทำโดยสัญชาตญาณอย่างรวดเร็ว (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุจารี มานิจธรรมพงษ์ กล่าวว่าการประเมินผลทางเลือก (evaluation of alternatives) เป็นขั้นตอนในกระบวนการตัดสินใจซื้อซึ่งผู้บริโภคประเมินผลประโยชน์ที่จะได้รับจากแต่ละทางเลือกของผลิตภัณฑ์ที่กำลังพิจารณา หลังจากที่ได้ค้นหาข้อมูลแล้ว ผู้บริโภคต้องประเมินผลทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ก่อนตัดสินใจในขั้นนี้ผู้บริโภคต้องกำหนดเกณฑ์การพิจารณาที่จะใช้สำหรับประเมินผล (สุจารี มานิจธรรมพงษ์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดล การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อปัจจัยใดมีค่ามากก็จะหนุนเสริมปัจจัยอื่น และถ้าปัจจัยใด ๆ มีค่าน้อยก็จะอาศัยปัจจัยอื่น ๆ หนุนเสริมหรือสร้างแรงจูงใจด้วยเช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สำหรับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านสังคม รองลงมาคือด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านหลักสูตร ด้านการเงิน และด้านสถาบันการศึกษาตามลำดับ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของด้านย่อยแต่ละด้านโดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในทางบวกอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง มากที่สุด รองลงมาด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้านบุคคล มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ด้านสถาบันการศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และด้านหลักสูตร มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มีความสัมพันธ์โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สัมพันธ์กันในระดับสูงและมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายตามกัน กล่าวคือ หากปัจจัยใดเพิ่มขึ้น การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาก็จะมีระดับเพิ่มขึ้นด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของด้านย่อยแต่ละด้านโดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในทางบวกอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

โดยความสัมพันธ์มากที่สุด คือด้านสังคม รองลงมาด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้านบุคคล มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ด้านสถาบันการศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และด้านหลักสูตร มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) หลักสูตรต่าง ๆ ควรทบทวนปัจจัยเกี่ยวกับอัตราค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียน ค่าหน่วยกิต ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการเรียนให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน 2) มหาวิทยาลัยควรศึกษาถึงความเหมาะสมในการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนของแต่ละหลักสูตรหรือสาขาวิชา อาจใช้พื้นฐานของอัตรากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา 3) มหาวิทยาลัยควรมีโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง กับหลักสูตรสาขาวิชา 4) มหาวิทยาลัยควรทำงานในพื้นที่โครงการลักษณะการเปิดบ้าน Open House ในสถานศึกษาแต่ละแห่งที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย 5) มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางการพัฒนานโยบายที่สนับสนุนการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ กิ่งจันทร์ และคณะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 37(2), 42-56.
- ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เนท.
- ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560. นครราชสีมา: สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ฉันทกร ช่วยทุกข์เพื่อน. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- นฤนาฏ สุวรรณ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วรารณณ์ ช่วยประคอง. (2562). การตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันวิสา ชมพูพิเศษ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิทวัส เหล่ามะลอ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562 โดยผ่านการคัดเลือกด้วยระบบ TCAS. ขอนแก่น: สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์. (2560). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- สุจารี มานิจธรรมพงษ์. (2565). กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านอาหารฮาลาล เกอซีโย จังหวัดอ่างทอง. พระนครศรีอยุธยา: บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุไพบชะ จำนงลักษณ์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุรัชชา สุวพานิช และสมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยแม่โจ้. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 12(2), 1-17.

การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา*

DEVELOPMENT OF COMPETENCE OF BASIC EDUCATION ADMINISTRATORS
IN THE DIGITAL ERA THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
NAKHON RATCHASIMA

มนิรัตน์ กวดขุนทด*, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, อุทัยวรรณ สายพัฒนะ
Maneerat Kuadkhunthod*, Sowwanee Sikkhabandit, Uthaiwan Saipattthana
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Graduate school, North Bangkok University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: louis_yo_lovely@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 136 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำพหุองค์การให้เติบโตและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม มีความรู้เชิงลึกด้านดิจิทัล นวัตกรรม และการจัดการข้อมูล และทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) สมรรถนะประจำสายงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถบริหารสถานศึกษาในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง 3) สมรรถนะส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และมีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล และ 4) สมรรถนะด้านการบริหาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนกลยุทธ์ และนำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ทันต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุคดิจิทัล, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา

Abstract

This research aims to study the competence and development guidelines for basic education administrators in the digital age under the Nakhon Ratchasima Primary Educational

Service Area Office. This research utilized a mixed-method approach. The sample consisted of 136 administrators under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5. The sample size was determined according to Krejci and Morgan's table, using stratified random sampling. The instruments used were questionnaires and interviews. The statistics used were means, standard deviations, and content analysis. The results revealed that 1) the overall competence of basic education administrators in the digital age was at a high level. 2) The development guidelines for basic education administrators' competence in the digital age were as follows: 1) Core competence: It was found that administrators led the organization to grow and respond to technological and social changes. They possessed in-depth knowledge of digital, innovation, and data management, and skills in effectively using technology in school administration. 2) Functional competence: It was found that administrators were able to manage schools in a rapidly changing environment, especially in information technology. They continuously adapted and developed new skills. 3) Personal competence: It was found that administrators were able to adapt to new technologies and analyze data. and the use of digital tools for effective decision making, and having determination and enthusiasm in developing and solving problems to lead educational institutions to success in the digital age, and 4) administrative competence, it was found that educational administrators use technology to plan strategies and implement changes in the administration of educational institutions effectively in order to develop education to keep up with the needs of society in the digital age.

Keywords: Development of Competence, Basic Education Administrators, Digital Era, Nakhon Ratchasima Provincial Education Area Office

บทนำ

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาที่สามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมมีความได้เปรียบมากเท่านั้น สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อชาติ “เพราะการศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน และโรคอุบัติใหม่ กลายเป็นแรงผลักดันบังคับให้เกิดการปรับตัวและนำมาซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบการศึกษาใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง การเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีศักยภาพในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาอันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปณณัฐฐามาเชก, 2565) ในความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนในยุคนี้ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ต้องเกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแนวทางวิธีการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้เรียน ซึ่งพบว่าระบบการศึกษาของไทยยังมีปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาในทุกกระดับ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพบุคลากร ประสิทธิภาพด้านการบริหาร และด้านโอกาสความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดสมรรถนะในการปฏิบัติงานไว้ 2 ประเภท คือ สมรรถนะหลัก (Core competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลในตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกตำแหน่งจะต้องมีเพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่

กำหนดเฉพาะสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแต่ละสายงาน ส่วนสมรรถนะที่ยังไม่ได้กำหนด ได้แก่ สมรรถนะเฉพาะ (Specific competency) ซึ่งเป็นสมรรถนะในลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดเฉพาะสายอาชีพ โดยอาจจำเป็นต้องมีการกำหนดเพิ่มเติมเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ซึ่งสมรรถนะมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายด้าน โดยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยสนับสนุน วิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ของสถานศึกษา ทำให้บุคลากรมีพฤติกรรมและความเชื่อที่สอดคล้องกับเป้าหมาย ร่วมกัน สมรรถนะยังช่วยกำหนดวัฒนธรรมองค์กรและลดการเกิดวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังมี บทบาทในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาและฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมถึงการบริหารผลตอบแทน โดยประยุกต์ใช้สมรรถนะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2549)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน และยังมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง แนวทางการพัฒนาภายในสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้การศึกษามีความทันสมัย สร้างโอกาสและสนับสนุนให้ครูและนักเรียนได้รับการฝึกอบรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในอนาคต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นำแนวคิดนวัตกรรมมาปรับใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ปัญหาหลักที่พบในการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน คือผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดสมรรถนะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเต็มศักยภาพ การปรับตัวต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังเป็นไปอย่างล่าช้า และยังมีความท้าทายในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายังมีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาโดยรวม ผู้บริหารที่ขาดทักษะดิจิทัลจะไม่สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลให้แก่ครูและนักเรียนได้เต็มที่ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ที่ทันสมัยและคุณภาพ

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรม การพัฒนาผู้บริหาร และเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและการบริหารงานทางการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthetic Methods Content) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน จำนวน 208 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 208 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan D. W., 1970) จำนวน 136 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสถานศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ขนาดสถานศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ขนาดเล็ก	130	85
ขนาดกลาง	74	48
ขนาดใหญ่	3	2
ขนาดใหญ่พิเศษ	1	1
รวม	208	136

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท (Likert, R., 1967) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open ended) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้เท่ากับ .870 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่ตอบมาสมบูรณ์ จำนวน 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 2 คน และอาจารย์ระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์หรือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดคำถามที่ครอบคลุมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ในระหว่างการสัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์และเรียบเรียงให้ถูกต้อง และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา โดยรวม (N = 136)

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สมรรถนะหลัก	4.30	0.26	มาก
2. สมรรถนะประจำสายงาน	4.10	0.22	มาก
3. สมรรถนะส่วนบุคคล	4.04	0.38	มาก
4. สมรรถนะด้านการบริหาร	4.23	0.20	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.15	0.12	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมรรถนะหลัก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.26) สมรรถนะด้านการบริหาร ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.20) สมรรถนะประจำสายงาน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.22) สมรรถนะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำพาองค์กรให้เติบโตและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้เชิงลึกด้านดิจิทัล นวัตกรรม และการจัดการข้อมูล รวมถึงทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องมีภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่น เปิดกว้างต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ พัฒนาครูและผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลประจำวัน

2.2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถที่จำเป็นสำหรับการบริหารสถานศึกษาในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการวางแผน การสื่อสาร การตัดสินใจ และการประเมินผล การสร้างนวัตกรรมในกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะในการปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

2.3 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีทักษะในการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความสามารถในการควบคุมอารมณ์เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นบวกและเปิดกว้าง มีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล

2.4 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีในการวางกลยุทธ์ และนำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทักษะการเป็นผู้นำ การกำหนดวิสัยทัศน์ การควบคุมตนเอง การสอนงาน และการแก้ปัญหาเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ทันต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถ และทักษะในทางการบริหารสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายเป้าหมายและวิธีการทำงานที่ชัดเจน สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ควบคู่กับยุทธศาสตร์หรือหลักการต่าง ๆ ในการบริหารงานอย่างสูงสุด ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการศึกษา การบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพโดยผสมผสานความรู้ทางเทคโนโลยี ทักษะการจัดการข้อมูล เจตคติที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และสามารถสร้างสรรคนวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย ตลอดจนมีความรับผิดชอบทางจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของครู และผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหาร จัดการและการบริการด้านการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ภาณุวัฒน์ สิงห์หาญ, 2558)

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล มีการพัฒนาเพื่อบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความต้องการ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการจัดการทรัพยากร การสร้างความแตกต่างและประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน การส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัจกัก บุชาพิมพ์ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรม ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนา และความสามารถในการนำอย่างสร้างสรรค์ 2) สมรรถนะในหน้าที่ ประกอบด้วย ความสามารถในการสร้างทีมการเรียนรู้ ความสามารถในการพัฒนาให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ ความสามารถในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้กับสภาพแวดล้อม 3) สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย การเป็นต้นแบบคุณธรรม การสร้างแรงบันดาลใจ

การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการเป็นผู้สอนงานทางวิชาชีพ และ 4) สมรรถนะด้านบริหารจัดการ ประกอบด้วย ความสามารถในการวางแผนอย่างเป็นระบบ ความสามารถในการติดตามประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติงาน (นัจกัฒ บุษาศิพม์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gurr, D. ได้ศึกษาวิจัยถึงผลกระทบด้านเทคโนโลยีต่อการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จ คือ ด้านนักเรียน คือ การมีความรู้เรื่องเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการทำงาน และการเรียนรู้ ตลอดชีวิต แสวงหาแนวทางจัดการศึกษาการเพิ่มโอกาส ขยายโอกาส และโอกาสที่เสมอภาคในการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์และความเข้าใจระดับโลก ด้านผู้บริหาร สถานศึกษาและครู คือ การพัฒนากลยุทธ์ซึ่งให้ความสำคัญต่อระยะเวลาช่วงต่าง ๆ ในการยอมรับ เทคโนโลยีของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องคุณภาพของผู้บริหารและวิสัยทัศน์ของผู้จัดระบบการศึกษา ซึ่งเป็นทั้งผู้ใช้เทคโนโลยี ผู้จัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ (Gurr, D., 2006)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก ผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม มีความรู้เชิงลึกด้านดิจิทัล นวัตกรรม การจัดการข้อมูล และทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) สมรรถนะประจำสายงาน ผู้บริหารมีความสามารถบริหารสถานศึกษาในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง 3) สมรรถนะส่วนบุคคล ผู้บริหารมีการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการวิเคราะห์ข้อมูลในการใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และมีความมุ่งมั่น กระตือรือร้นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล และ 4) สมรรถนะด้านการบริหาร ผู้บริหารมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้ 1) ควรเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา 2) ควรศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา และ 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล. (2560). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์.
- นัจกัฒ บุษาศิพม์. (2560). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ปุ่นณัฐธ มาเขค. (2565). การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภานุวัฒน์ สิงห์หาญ. (2558). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2549). หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูฯ ให้มีหรือเลื่อนเป็นวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและเชี่ยวชาญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test (5th ed.). New York: Harper Collins.

Gurr, D. (2006). The impact of Information and Communication Technology on the Work of School Principals. New York: Prentice-Hall.

Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1967). "The Method of Constructing an Attitude Scale", Reading in Attitude Theory and Measurement Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.

การเปิดรับข่าวสาร กับทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย ของชาวจีนในมณฑลกว่างซี*

THE EXPOSURE TO NERS WITH ATTITUDES AND BEHAVIORAL TRENDS IN TOURISM IN THAILAND OF CHINESE PEOPLE IN GUANGXI PROVINCE

จิงอี้ เว่ย*, ฐิติ วิทยาสรณะ

Jingyi Wei *, Thiti Vitayasorana

หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Master of Communication Arts Program, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: jingyiwei.mca64@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซีจำแนกตามลักษณะทางประชากร 2) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือชาวจีนมณฑลกว่างซี 400 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวในประเทศไทยมา 3-4 ปี ช่องทางที่เปิดรับมากที่สุดคือแอปพลิเคชัน Tencent News เนื้อหาที่สนใจที่สุดคือ การแนะนำที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ เหตุผลหลักการเปิดรับจากคำแนะนำเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีทัศนคติที่ดีในเรื่องการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ด้านแนวโน้มพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานยังพบว่า ลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ ซึ่งทัศนคติก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ด้วยเหตุนี้ สามารถสรุปได้ว่าการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสร้างทัศนคติเชิงบวกและกระตุ้นการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวจีนกลุ่มนี้ได้

คำสำคัญ: การเปิดรับข่าวสาร, ทัศนคติ, แนวโน้มพฤติกรรม, การท่องเที่ยวในประเทศไทย, ชาวจีนในมณฑลกว่างซี

Abstract

This study aimed to investigate 1) Tourism Information Exposure of Chinese Residents in Guangxi Province to Thailand, Categorized by Demographic Characteristics 2) The relationship between information exposure and their attitudes towards tourism in Thailand; and 3) The relationship between their attitudes towards tourism and their behavioral intention concerning travel to Thailand. A questionnaire was used as the primary data collection instrument.

The sample consisted of 400 Chinese residents from Guangxi province, selected using multi-stage random sampling. The statistical methods employed included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using t -tests for independent means, one-way analysis of variance (ANOVA), and Pearson's product-moment correlation coefficient. The key findings revealed that the majority of the sample had been exposed to tourism-related information about Thailand for 3 to 4 years. The most frequently accessed channel was the Tencent News application, and the content that garnered the most interest was recommendations for new tourist attractions. The main reason for information exposure was the credibility of the source. Regarding attitudes, the sample held the most positive attitude toward the issue of tourist safety and security measures. Concerning behavioral intention, the majority of the sample demonstrated the highest intention to travel to Chiang Mai province. Furthermore, the hypothesis testing indicated that differing demographic characteristics did not significantly affect information exposure regarding tourism in Thailand. However, there was a positive correlation between information exposure and attitudes. Importantly, attitudes also demonstrated a statistically significant positive correlation with behavioral intention towards tourism at the 0.05 level. Consequently, it can be concluded that digital communication channels play a crucial role in shaping positive attitudes and stimulating the travel decision-making process among this group of Chinese tourists.

Keywords: News Exposure, Attitudes, Behavioral Trends, Tourism In Thailand, Chinese In Guangxi Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณี และเป็นที่ยอดนิยมของนักท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ชายหาดที่สวยงามที่จังหวัดภูเก็ต และเกาะสมุยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และยังมีน้ำตกที่งดงาม ถ้ำลึกลับ ป่าฝนเขตร้อน เป็นต้น และอีกเอกลักษณ์อันโดดเด่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว ก็คือด้านวัฒนธรรม ได้แก่ มวยไทย การไหว้ ที่เป็นที่ยูนิคของคนทั่วโลก การมีสัมมาคารวะ การเคารพผู้อาวุโส การรู้จักกาลเทศะ รวมถึงประเพณีไทยที่เป็นที่ยูนิคไปทั่วโลก เช่น ประเพณีลอยกระทง เทศกาลกินเจ ผีตาโชน บั้งไฟพญานาค และประเพณีสงกรานต์ ที่เป็นเทศกาลยอดนิยมที่สร้างความประทับใจจนเป็นอันดับหนึ่งในดวงใจทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ มีการเล่นสาดน้ำ การสงฆ์พระ การกลับไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ รดน้ำดำหัว ที่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อผู้มีพระคุณ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

การที่นักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางมาเที่ยวที่ประเทศไทยนั้น ส่วนหนึ่งอาจมาจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศไทย โดยการเปิดรับดังกล่าว อาจประกอบไปด้วย การเลือกเปิดรับจากสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อออนไลน์ เช่น Weibo TikTok Wechat Xiaohongshu เป็นต้น (ธัญญา สีมายา, 2564) ซึ่งเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้น จากการศึกษาของ Van Aelst, Strömbäck, Aalberg and Esser ที่ได้ศึกษาเรื่อง Political Communication in a High-Choice Media Environment: A Challenge for Democracy? ได้ระบุไว้ว่า การเปิดรับข่าวสารเป็นการใช้ประโยชน์จากสื่อรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการเลือกสรรหรือแสวงหาข่าวสาร เพื่อสนับสนุนทัศนคติหรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่แต่เดิม และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางหลักในการแลกเปลี่ยน

และเปิดรับข่าวสาร โดยเฉพาะในกลุ่มผู้รับสารที่เป็นเยาวชน (Van Aelast, Strömbäck, Aalberg & Esser, 2017) ดังนั้น การเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะก่อให้เกิดการสะสมความรู้ ความสนใจ และความชอบในประเทศไทย ที่อาจส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย รวมถึงอาจส่งผลให้มีแนวโน้มพฤติกรรม หรือความต้องการในการมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทยนั้นมาจากหลายภูมิภาค เช่น กวางตุ้ง กวางโจว และกวางซีจ้วง เป็นต้น โดยมีมณฑลกวางซี (Guangxi) เป็นเขตปกครองตนเองที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเวียดนาม และเป็นมณฑลที่มีอาณาเขตใกล้เคียงกับประเทศไทยมากที่สุด โดยใช้เวลาเดินทางด้วยเครื่องบินในเวลาเพียงสองชั่วโมง ปัจจุบันมีเมืองหลวงคือหนานหนิง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา โดยปี พ.ศ. 2557 มีประชากรรวม 50.126 ล้านคน มณฑลกวางซียังเป็นแหล่งผลิตภัณฑทางทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศจีน และเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลที่สำคัญของจีน โดยมีผลผลิตประมาณ 1 ใน 3 ของทั้งประเทศ นอกจากนี้ ภาวะเศรษฐกิจของนครหนานหนิง ในปี พ.ศ. 2554 มีอัตราการขยายตัวสวนกระแสภาวะเศรษฐกิจโลก จากการเปิดเผยของสำนักงานสถิตินครหนานหนิง (Nanning Statistic Bureau) มูลค่า GDP เท่ากับ 221,151 ล้านหยวน ขยายตัวร้อยละ 13.5 ซึ่งอันสืบเนื่องมาจากการเติบโตของ ภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอุตสาหกรรม น้ำตาล การผลิตกระดาษ การแปรรูปไม้ และผลิตภัณฑ์พลาสติก ดังนั้นสภาวะการณดังกล่าวอาจจะส่งผลให้ประชาชนในมณฑลกวางซีมีฐานะทางเศรษฐกิจดีและสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อเดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทยได้ (Expedia, 2567)

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสาร กับทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกวางซี เพื่อทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร กับทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีน และผลการวิจัยอาจก่อให้เกิดประโยชน์กับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย สามารถนำไปเป็นแนวทางในวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย ในกลุ่มของประชาชนชาวจีนเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกวางซีจำแนกตามลักษณะทางประชากร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกวางซี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกวางซี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อตอบคำถามการวิจัยและทดสอบสมมติฐาน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในมณฑลกวางซีทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 50,126,804 คน (ฝ่ายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2564) เนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับสูตรการคำนวณประชากรของ Yamane, T. ที่ได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อนที่สามารถยอมรับได้ไม่เกิน 0.05 ผลจากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 399.99 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างไว้ จำนวน 400 คน (Yamane, T., 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 5 ตอน ตอนที่ 1 คำถามคัดกรองว่าผู้ตอบแบบสอบถามถึงเมืองที่อาศัยอยู่ และการเปิดรับข่าวสาร โดยหากผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้อาศัยอยู่ในมณฑลกว่างซีและไม่เคยเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย จะถูกคัดออกทันที ตอนที่ 2 ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 4 คำถาม ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย ประกอบด้วย ช่วงเวลาที่เปิดรับ ความถี่ในการเปิดรับ ระยะเวลาที่เปิดรับ การเปิดรับเนื้อหา และเหตุผลในการเปิดรับ จำนวน 5 คำถาม ตอนที่ 4 ทศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย ประกอบด้วย ระดับความคิดเห็นและความรู้สึที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 15 คำถาม และ ตอนที่ 5 พฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 9 คำถาม แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert, R. โดยได้กำหนดค่าคะแนนและการแปลผลดังนี้ คือ 5 หมายถึง มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00) ระดับ 4 หมายถึง มาก (ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50) ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50) ระดับ 2 หมายถึง น้อย (ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50) และระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 1.50) (Likert, R., 1967)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นสร้างแบบสอบถามเบื้องต้นและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความชัดเจนของภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ต่อมนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของข้อความคำถาม และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อความคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับชาวจีนที่อาศัยอยู่ในมณฑลกว่างซีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) จากการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีข้อความคำถามที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 34 ข้อ จากนั้นจึงหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง ตามเกณฑ์ของ Nunnally, J. C. (1978) ที่กำหนดไว้ว่าค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป สุดท้ายนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพแล้วมาปรับปรุง จากนั้นจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ในโปรแกรม Wechat ได้แก่ โปรแกรม Wenjuanxing Program โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งหมด 400 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และรับประกันการรักษาความลับของข้อมูล แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมามีความสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ได้ 400 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequencies Distribution) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับข้อมูลทั่วไปลักษณะทางประชากรของชาวจีนในมณฑลกว่างซี การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย ทศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย และแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยว

ในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของเพศกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของอายุ รายได้และระดับการศึกษากับการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย และการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบว่าการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี และทดสอบว่าทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. การเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซีจำแนกตามลักษณะทางประชากร ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน) n = 400	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	173	43.25
หญิง	227	56.75
รวม	400	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	52	13.00
20 - 25 ปี	96	24.00
26 - 30 ปี	66	16.50
31 - 35 ปี	32	8.00
36 - 40 ปี	32	8.00
41 - 45 ปี	28	7.00
46 - 50 ปี	25	6.25
51 - 55 ปี	25	6.25
56 - 60 ปี	21	5.25
มากกว่า 60 ปี	23	5.75
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้น	55	13.75
มัธยมศึกษาตอนปลาย	78	19.50
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	44	11.00
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	50	12.50
ปริญญาตรี	101	25.25
ปริญญาโท	45	11.25
ปริญญาเอก	27	6.75
รวม	400	100.00
รายได้		
ต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 5,000 หยวน (23,250 บาท)	77	19.25
5,001 - 5,500 หยวน (23,254 - 25,575 บาท)	61	15.25
5,501 - 6,000 หยวน (25,579 - 27,900 บาท)	90	22.50
6,001 - 6,500 หยวน (27,918 - 30,225 บาท)	51	12.75
6,501 - 7,000 หยวน (30,229 - 32,550 บาท)	30	7.50
7,001 - 7,500 หยวน (32,554 - 34,875 บาท)	38	9.50
7,500 หยวนขึ้นไป (34,875 บาท)	53	13.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน (ร้อยละ 56.75) และเป็นเพศชาย จำนวน 173 คน (ร้อยละ 43.25) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 25 ปี จำนวน 96 คน (ร้อยละ 24.00) รองมาคือ อายุ 26 - 30 ปี จำนวน 66 คน (ร้อยละ 16.50) การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.25) รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 78 คน (ร้อยละ 19.50) และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,501 - 6,000 หยวน (25,579 - 27,900 บาท) มากที่สุด จำนวน 90 คน (ร้อยละ 22.50) รองลงมาคือ ต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 5,000 หยวน (23,250 บาท) จำนวน 77 คน (ร้อยละ 19.25)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละ ระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลาที่เปิดรับ	จำนวน (คน) n = 400	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	36	9.00
1 - 2 ปี	104	26.00
3 - 4 ปี	146	36.50
5 - 6 ปี	90	22.50
มากกว่า 6 ปี	24	6.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยมาแล้ว 3 - 4 ปี จำนวน 146 คน (ร้อยละ 36.50) รองลงมา คือ 1 - 2 ปี จำนวน 104 คน (ร้อยละ 26.00)

ด้านความถี่ในการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.72 โดยช่องทางการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างพบว่าผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน Tencent News สูงที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.77 รองลงมา ได้แก่ Xiaohongshu และ Tencent Video เท่ากัน ค่าเฉลี่ย 2.74 ส่วนระยะเวลาที่เปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.61 โดยช่องทางการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผ่านช่องทาง CCTV News และ Tencent News สูงที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.63 รองลงมา ได้แก่ ช่องทาง Weibo Wechat และ Peoples Daily ค่าเฉลี่ย 2.62 การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.74 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารด้านการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ค่าเฉลี่ย 2.78 รองมาคือ เนื้อหาข่าวสารด้านโปรโมชั่นของบริษัทการท่องเที่ยว และโปรโมชั่นโรงแรม ค่าเฉลี่ย 2.77 เหตุผลในการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.82 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเหตุผลในการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารจากความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ค่าเฉลี่ย 2.84 รองลงมาคือ เหตุผลจากการมีรูปภาพประกอบครบถ้วน และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.83

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี ตามตารางที่ 3 -4

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง

ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย	ระดับความคิดเห็นและความรู้สึก / จำนวน (คน) (ร้อยละ)						Mean	S.D.	แปลความ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	รวม			
บุคลากรผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวมีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นอย่างดี	41 (10.25)	125 (31.25)	134 (33.5)	87 (21.25)	13 (3.25)	400 (100.00)	2.76	1.00	ทางกลาง
ภูมิอากาศของประเทศไทยมีความใกล้เคียงกับมณฑลกว่างซี ดังนั้นจึงเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว	37 (9.25)	139 (34.75)	131 (32.75)	80 (20.00)	13 (3.25)	400 (100.00)	2.73	0.98	ทางกลาง

ด้านทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีทัศนคติเป็นกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.69 โดยค่าเฉลี่ยในภาพรวมของทัศนคติที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นกลางสูงที่สุด ได้แก่ บุคลากรผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวมีการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย 2.76 รองลงมาได้แก่ ภูมิอากาศของประเทศไทยมีความใกล้เคียงกับมณฑลกว่างซี ดังนั้นจึงเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 2.73

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะมาท่องเที่ยวในประเทศไทย	แนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย						Mean	S.D.	แปลความ
	ตั้งใจมากที่สุด	ตั้งใจมาก	ปานกลาง	ตั้งใจน้อย	ตั้งใจน้อยที่สุด	รวม			
จังหวัดเชียงใหม่	51 (12.75)	112 (28.00)	133 (33.25)	78 (22.00)	16 (4.00)	400 (100.00)	2.76	1.05	ปานกลาง
กรุงเทพฯ	49 (12.25)	120 (30.00)	128 (32.00)	87 (21.75)	16 (4.00)	400 (100.00)	2.75	1.05	ปานกลาง

ด้านแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.73 โดยกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีความตั้งใจที่จะมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 2.76 รองลงมาได้แก่ ความตั้งใจที่จะมาท่องเที่ยวที่กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ย 2.75

4. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมานการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยแตกต่างกัน

ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีเพศแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีอายุแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 การเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซีจำแนกตามลักษณะทางประชากร

สมมติฐานที่ 1 ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยแตกต่างกัน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ชาวจีนในมณฑลกว่างซีที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน ด้านเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงในมณฑลกว่างซีอาจมีค่านิยมและความสนใจร่วมกันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย รวมถึงช่องทางการสื่อสารที่มีมากมายและเข้าถึงได้ง่าย เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ท่องเที่ยว แอปพลิเคชัน หรือรายการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่ไม่ว่าจะเพศไหนก็สามารถเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน ทำให้การเปิดรับข่าวสารไม่ถูกจำกัดด้วยเพศ ด้านอายุ พบว่า อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่คล้ายคลึงกันมากขึ้นในยุคปัจจุบัน รวมถึงการที่การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดคนทุกช่วงวัย และเนื้อหาด้านการตลาดที่ตอบโจทย์ความสนใจที่หลากหลาย ด้านระดับการศึกษา พบว่า อาจเป็นเพราะการเข้าถึงข้อมูลในยุคดิจิทัลเป็นเรื่องง่ายและเท่าเทียมกันมากขึ้น และความสนใจในการท่องเที่ยวเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาเพียงอย่างเดียว และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาจเป็นเพราะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันเป็นไปอย่างเท่าเทียมและไม่มีค่าใช้จ่าย การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีตัวเลือกที่ตอบสนองความต้องการของทุกคน และกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะเก็บข้อมูลไว้เพื่อวางแผนการเดินทางในอนาคต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบัน

จากผลการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสา ชูศรี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับ ทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่มีต่อสื่อออนไลน์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับ การศึกษา รายได้ แตกต่างกันมีความถี่การเปิดรับสื่อออนไลน์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรไม่แตกต่างกัน (อริสา ชูศรี, 2564) เช่นเดียวกับผลการวิจัยนี้

สอดคล้องกับงานวิจัย ฉัตรพิไล หอมไกรลาศ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารและการยอมรับนวัตกรรมบัตรเดบิตเพื่อการท่องเที่ยวของผู้บริโภค ที่พบว่า ลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันของผู้บริโภคไม่มีความแตกต่างในการเปิดรับข่าวสารและการยอมรับนวัตกรรมใน

การเลือกใช้บัตรเดบิตเพื่อการท่องเที่ยว เพราะเทคโนโลยีทำให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม และประโยชน์ของบัตรเดบิตก็ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของการเดินทางในยุคปัจจุบัน ทำให้ผู้บริโภคทุกกลุ่มมีความสนใจในการใช้บัตรประเภทนี้มากขึ้น (ฉัตรพิไลย หอมไกรลาศ, 2562)

ด้านเพศ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Huang, Q. and Lu, Y. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์นี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 การที่เพศไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน อาจเป็นเพราะการเข้าถึงข้อมูลที่เท่าเทียมกันผ่านสื่อออนไลน์ การตัดสินใจท่องเที่ยวที่เป็นไปในลักษณะกลุ่ม และการทำการตลาดที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอย่างครอบคลุม (Huang, Q. and Lu, Y., 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาซูวัน อาเยะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคาดหวัง พฤติกรรมการเปิดรับ ความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนมุสลิมในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า เพศของเยาวชนมุสลิมที่แตกต่างกันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ความถี่ (ครั้ง / สัปดาห์) ไม่แตกต่างกัน การที่ความถี่ในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกันตามเพศ เป็นเพราะเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่าย การที่สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเยาวชน และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่ได้จำกัดการใช้งานตามเพศ (อาซูวัน อาเยะ, 2562) เช่นเดียวกับผลวิจัย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกาเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี

สมมติฐานที่ 2 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี

การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเพราะการเปิดรับข่าวสารที่ถูกต้องและครอบคลุม ทั้งเรื่องการแนะนำสถานที่ การบอกเล่าประสบการณ์ กิจกรรม ประวัติศาสตร์ โปรแกรมต่าง ๆ และโปรโมชั่น ทำให้กลุ่มตัวอย่างในมณฑลกว่างซีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศไทยมากขึ้น และสื่อออนไลน์ก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย และกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเดินทางมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ โดยมนุษย์มีวิธีการในการเลือกเปิดรับข่าวสาร ผ่านกระบวนการในการเลือกเปิดรับเลือกให้ความสนใจ ในเรื่องใกล้ตัว ทำการตีความหมาย และเลือกจดจำ โดยมนุษย์จะเลือกเปิดใจหรือเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่คิดว่าสอดคล้องและช่วยเสริมความเชื่อค่านิยม ทัศนคติ การตัดสินใจ และหลีกเลี่ยงการเปิดรับสิ่งที่ยึดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน (Klapper, J.T., 1985)

นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนธ์ ยี่หลั่นสุวรรณ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อโครงการส่งเสริมสังคมของผู้นำเยาวชนประเทศอาเซียน และญี่ปุ่นผ่านช่องทางเฟสบุ๊ค พบว่า การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อโครงการส่งเสริมสังคม (ศรีนธ์ ยี่หลั่นสุวรรณ, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lanqi, H. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ในด้านเว็บไซต์ท่องเที่ยว รูปแบบข้อมูล และข่าวสารของโรงแรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ระดับนัยสำคัญ (Lanqi, H., 2017) ดังนั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย และอาจจะส่งผลต่อทัศนคติเป็นกลาง ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย เพราะการท่องเที่ยวจะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงและความน่าเชื่อถือ และยังเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการในไทยสามารถสร้างความประทับใจที่แท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคต

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี

สมมติฐานที่ 3 ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี

จากผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวจีนในมณฑลกว่างซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จากสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ กานต์ชนัน ทองทา ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร: กรณีศึกษาของบริหารจัดการเก็บข้อมูลสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยสรุปองค์ประกอบของทัศนคติมี 3 ประการคือ องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) คือส่วนที่เป็นความเชื่อ ความคิด หรือข้อมูลที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางของทัศนคติ (ชอบ/ไม่ชอบ) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) คือส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก หรือค่านิยมส่วนตัวต่อสิ่งนั้น และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือการแสดงออกหรือแนวโน้มการตอบสนองต่อสิ่งนั้น ซึ่งเป็นผลรวมจากความรู้ ความคิด และความรู้สึกที่สั่งสมมา ทำให้ทัศนคติทำหน้าที่เป็นความพร้อมทางจิตใจที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า (กานต์ชนัน ทองทา, 2566)

องค์ประกอบของทัศนคติดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรม โดยเมื่อชาวจีนในมณฑลกว่างซีมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นกลาง เช่น สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงาม สถานที่ท่องเที่ยวมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ดี เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจจะส่งผลให้ชาวจีนในมณฑลกว่างซีดังกล่าวมีแนวโน้มพฤติกรรมมาท่องเที่ยวประเทศไทยปานกลางเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนภรณ์ ก้อนทองดี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ และพฤติกรรมการรับชม รายการข่าว “รายการทูโป๊ะข่าว” ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติที่มีต่อรายการข่าว “รายการทูโป๊ะข่าว” ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการรับชมรายการข่าว “รายการทูโป๊ะข่าว” อย่างมีนัยสำคัญ โดยหากกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อรายการทูโป๊ะข่าว แนวโน้มพฤติกรรมในการรับชมรายการทูโป๊ะข่าวก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับทัศนคติ (รัตนภรณ์ ก้อนทองดี, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสา ชูศรี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับ ทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่มีต่อสื่อออนไลน์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อสื่อออนไลน์ ภาพรวมมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมกับสื่อออนไลน์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ทั้งด้านด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และด้านการให้บริการ (อริสา ชูศรี, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ศึกษาชาวจีนในมณฑลกว่างซีจำนวน 400 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20 - 25 ปี ระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,501-6,000 หยวน โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นระยะเวลา 3-4 ปี และมีความถี่ในระดับปานกลาง โดยช่องทางที่นิยมเปิดรับมากที่สุดคือ Tencent News และสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ด้วยเหตุผลด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติโดยรวมต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นกลาง และมีแนวโน้มพฤติกรรมที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยมีจุดหมายปลายทางที่ตั้งใจไปมากที่สุดคือ จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม การทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อการเปิดรับข่าวสาร แต่การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ และทัศนคติก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านช่องทางดิจิทัลที่น่าเชื่อถือจะสามารถช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีและกระตุ้นการตัดสินใจ

เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยได้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้ลักษณะทางประชากรจะไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้รูปแบบการรับข่าวสารแตกต่างกัน แต่การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกับทัศนคติ ซึ่งทัศนคติที่ดีก็มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับแนวโน้มพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวของชาวจีนในมณฑลกว่างซี ดังนั้นผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางดิจิทัลยอดนิยม เช่น Tencent News, Xiaohongshu, และ Tencent Video โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ และ โปรโมชั่นที่พัก / การท่องเที่ยว และสร้างความมั่นใจในด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีและกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ชนัน ทองทา. (2566). ทัศนคติในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร: กรณีศึกษากองบริหารจัดการเก็บข้อมูลสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). แผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2558 จาก http://tourismthailand.org/tourismthai-land_index/th/
- ฉัตรพิไล หอมไกรลาศ. (2562). การเปิดรับข่าวสารและการยอมรับนวัตกรรมบัตรเดบิตเพื่อการท่องเที่ยวของ ผู้บริโภค. ใน การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัญญา สิมายา. (2564). การรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนเมื่อพักยาว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- รัตนารณ ก้อนทองดี. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ และพฤติกรรมการรับชม รายการข่าว รายการทูบไต่ข่าว. วารสาร Media and Communication Inquiry, 3(2),1-12.
- ศรินทร์ ยี่หลั่นสุวรรณ. (2558). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อโครงการส่งเสริมสังคมของผู้นำเยาวชนประเทศอาเซียน และญี่ปุ่น ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook). ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อริสา ชูศรี. (2564). การเปิดรับ ทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่มีต่อสื่อออนไลน์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาซูวัน อาเยะ. (2562). ความคาดหวัง พฤติกรรมการเปิดรับ ความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Expedia. (2567). กว่างซี. doi:<https://www.expedia.co.th/Guangxi.dx604842>
- Klapper, J.T. (1985). The Effect of Mass Communication. New York: Free Press.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley.
- Van Aelast, Strömbäck, Aalberg & Esser. (2017). Political Communication in a High-Choice Media Environment: A Challenge for Democracy? Annals of the International Communication Association, 41(1), 3-27.
- Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน
เป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่*
INSURED PERSONS' OPINIONS REGARDING THE ELECTION OF INSURED
PERSON REPRESENTATIVES TO THE SOCIAL SECURITY COMMITTEE
IN 2023, KRABI PROVINCE

ฉลองชัย นวลแก้ว*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Chahlongchai Nuankaew*, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: chahlongchai.nua@student.mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ และ 2) แนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยได้แก่ ผู้ประกันตนในเขตพื้นที่จังหวัดกระบี่ จำนวน 98,390 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านคุณสมบัติของผู้แทน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.60) และด้านกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ และ 2) แนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคมจังหวัดกระบี่ พบว่า 1) ด้านกฎหมาย ควรเพิ่มเติมระเบียบเกี่ยวกับผู้แทน เมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้ว หากผู้แทนประพฤติมิชอบผู้ประกันตนมีสิทธิร่วมลงชื่อถอดถอนได้ 2) ด้านคุณสมบัติของผู้แทน ผู้แทนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของสำนักงานประกันสังคม มีวิสัยทัศน์ที่ดีต่อการพัฒนาต่อ ยอดงานประกันสังคม 3) ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้ง ควรลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรเน้นประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียควบคู่กับช่องทางอื่น และ 5) ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้ง ควรให้มีการเลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, การเลือกตั้ง, ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน, คณะกรรมการประกันสังคม

Abstract

This research article aims to study : 1) The level of opinions of Insured persons regarding the election of employees's representatives to the social security committee in 2023, Krabi Province. and 2) Guidelines for promoting the election of employees's representatives to the social security committee, Krabi Province. This research was a mixed-methods study. The study

population consisted of 98,390 insured persons in Krabi Province, resulting in a sample size of 384. The research instrument was a questionnaire and interview form. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that: 1) Insured Persons' Opinions Regarding the Election of Insured Person Representatives to the Social Security Committee in 2023, Krabi Province. Overall, it was at the highest level, ranked from highest to lowest in terms of average value. It was found that the representative's qualities had the highest average value ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.60). Next in line were voting, voting rights ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.60), and law enforcement, which had the lowest mean values ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.65), respectively. and 2) Guidelines for promoting the election of insured representatives to the Social Security Board in Krabi Province found that: 1) Regarding the law, additional regulations regarding the duties of representatives should be added once they have been elected. If a representative misconducts, insured persons have the right to sign a petition to remove him/her. 2) Qualifications of representatives: Representatives must have knowledge and understanding of the context of the Social Security Office and have a vision for further development. Social Security work. 3) Qualifications and methods for registering to vote: Voters should register to vote via the electronic system. 4) In terms of public relations, public relations should be emphasized through social media, along with other channels. 5) In terms of voting, elections should be held electronically.

Keywords: Opinion, Election, Representative of Insured Persons, Social Security Committee

บทนำ

ระบบประกันสังคมเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศเยอรมันภายใต้การปกครองของบิสมาร์ค(Bismarck) ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1883-1889 โดยเริ่มจากการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน (Mutual Fund) เพื่อนำไปดำเนินการประกันกรณีเจ็บป่วย ต่อมาอีก 1 ปี เกิดการประกันกรณีเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ซึ่งดำเนินการโดยสมาคมนายจ้างสำหรับการประกันกรณีทุพพลภาพและกรณีชราภาพ ซึ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าวจะมาจาก 3 ฝ่าย คือ ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล (อัครธีร ธารีฉัตรไพศาล, 2565) มีการบริหารเงิน โดยใช้วิธีการจัดเก็บเงินสมทบและเป็นระบบบังคับสำหรับผู้ที่มีรายได้ ซึ่งจะมีการการันตีประโยชน์ทดแทนให้แก่ผู้ที่อยู่ในโครงการ หลังจากนั้นประเทศในแถบยุโรป ลาตินอเมริกา สหรัฐอเมริกา ได้นำรูปแบบของเยอรมันไปใช้ และได้แพร่หลายต่อไปยังทวีปแอฟริกา เอเชีย และกลุ่มประเทศในแถบแคริบเบียนในเวลาต่อมา (อารี ผสานสินธวงศ์, 2556)

สำหรับระบบการประกันสังคมในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ในรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 และได้มีการจัดตั้ง "กรมประกันสังคม" สังกัดกระทรวงการคลัง เนื่องจากการทำงานซึ่งถือได้ว่าเป็นประเภทหนึ่งของระบบประกันสังคม จึงได้จัดตั้งสำนักงานกองทุนเงินทดแทนขึ้นเป็นองค์กรรับผิดชอบการบริหารดังกล่าว เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2517 และให้อยู่ในกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และเป็นต้นกำเนิดของกองทุนเงินทดแทน ต่อมา พ.ศ. 2518 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2533 สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับรองและยืนยันผ่านร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม ทำให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายเรียกว่า "พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533" (ปารินทร์ วิไลโรจน์, 2557) โดยกำหนดให้มีกองทุนประกันสังคมเพื่อให้ความคุ้มครองลูกจ้างกรณีเจ็บป่วย ทุพพลภาพ และตาย ที่ไม่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร ชราภาพ และว่างงาน

เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้ชีวิตและสวัสดิการที่ครอบคลุมให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมั่นคง (ชัยธรรมย์ ธรรมบุษดี, 2565) และได้จัดตั้งสำนักงานประกันสังคม เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานกองทุนเงินทดแทน และกองทุนประกันสังคม เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2533 ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งการจัดตั้งการประกันสังคมของไทยได้ดำเนินการสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้กำหนดบทบาทภารกิจประชาชนและหน่วยงานภาครัฐไว้ค่อนข้างชัดเจน เกี่ยวกับการส่งเสริมสาธารณสุขและการคุ้มครองแรงงาน การประกันสังคม โดยรัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับการบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง (พิมพ์ผกา ดรณพงศ์, 2556)

“กองทุนประกันสังคม” ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการประกันสังคม” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงาน เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข และผู้แทนสำนักงบประมาณเป็นกรรมการ กับผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน ฝ่ายละเจ็ดคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยให้ผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนมาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด (พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4), 2558) (พ.ศ. 2558, 2558) และเพื่อให้การได้มาซึ่งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงมีการออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม (ระเบียบกระทรวงแรงงาน ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564, 2564) ซึ่งเดิมผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนได้รับคัดสรรจากสภาองค์การลูกจ้างเป็นตัวแทนผู้ใช้แรงงานที่เชื่อมโยงกับ พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ ปรับเป็นการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนจากมือผู้ประกันตนเข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม ได้ถูกกำหนดขึ้นครั้งแรกในวันอาทิตย์ที่ 24 ธันวาคม 2566 มีผู้ลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ จำนวน 854,930 คน (ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เรื่อง ผลการรวมคะแนนเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน, 2567) จากจำนวนผู้ประกันตนทั่วประเทศ 24,625,325 คน คิดเป็นร้อยละ 3.47 ซึ่งจังหวัดกระบี่เป็น 1 ใน 77 หน่วยเลือกตั้งทั่วประเทศ มีที่เลือกตั้ง จำนวน 7 ที่เลือกตั้ง และเป็นหน่วยเลือกตั้งที่มีผู้ลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 5,003 คน คิดเป็นร้อยละ 5.43 ของจำนวนผู้ประกันตนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ จำนวนทั้งสิ้น 92,134 คน มีจำนวนผู้ลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งสูงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ (สำนักงานประกันสังคม, ข้อมูล ณ กันยายน 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ เพื่อจะได้ทราบถึงความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม รวมถึงแนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคมในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ เป็นการศึกษาเชิงผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกันตนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ จำนวน 98,390 คน (สำนักงานประกันสังคม ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2568)

1.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วนตามอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง (30 คน) เพื่อหาข้อบกพร่องและหาค่าความเชื่อมั่นเบื้องต้น คำนวณค่าความเชื่อมั่นใช้โปรแกรมสถิติ SPSS นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจริง ประกอบด้วย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 7 รายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นผู้ประกันตน และการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) ประกอบด้วย 1) ข้อคำถามด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 2) ข้อคำถามด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 3) ข้อคำถามด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 4) ข้อคำถามด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 5) ข้อคำถามด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถาม ผู้ประกันตนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ จำนวน 384 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ทั้งหมดจำนวน 384 ฉบับ กรอกรหัสแบบสอบถาม กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้วบันทึก ข้อมูลประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percent) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้ง ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในด้านต่าง ๆ ซึ่งกำหนดตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการแจกแจงความถี่แนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In - depth Interview) กับประกันสังคมจังหวัดกระบี่ หัวหน้าส่วนงานสังกัดสำนักงานประกันสังคม ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนในคณะกรรมการประกันสังคมจังหวัดกระบี่ ประธานอาสาสมัครแรงงานจังหวัดกระบี่ และเครือข่ายประกันสังคม รวมจำนวน 5 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจริง ประกอบด้วย

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปังจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ประกอบด้วย 1) ข้อคำถามด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 2) ข้อคำถามด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 3) ข้อคำถามด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 4) ข้อคำถามด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม 5) ข้อคำถามด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดง ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ทั้งหมดจำนวน 5 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละด้าน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ โดยรวม

ความคิดเห็นของผู้ประกันตน					
ด้านที่	ต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	4.55	0.70	มากที่สุด	5
2.	ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	4.68	0.60	มากที่สุด	1
3.	ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	4.65	0.65	มากที่สุด	3
4.	ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	4.59	0.69	มากที่สุด	4
5.	ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	4.67	0.60	มากที่สุด	2
ภาพรวม		4.63	0.65	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ โดยรวมทุกด้าน ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.60) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.60) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.69) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.70) อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

ข้อที่	ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมาจากการเลือกตั้งของผู้ประกันตนโดยตรง	4.68	0.61	มากที่สุด	1
2.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมีจำนวน 7 คน	4.57	0.62	มากที่สุด	3
3.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนที่มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 7 คน เป็นผู้ประกันตนมาตรา 33, 39 หรือ 40 จำนวนเท่าใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแบ่งสัดส่วนผู้แทนของแต่ละมาตรา	4.32	0.97	มาก	4
4.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมีวาระไม่เกิน 2 ปี	4.61	0.61	มากที่สุด	2
รวม		4.55	0.70	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.70) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมาจากการเลือกตั้งของผู้ประกันตนโดยตรง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมีวาระไม่เกิน 2 ปี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมีจำนวน 7 คน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.62) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนที่มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 7 คน เป็นผู้ประกันตนมาตรา 33, 39 หรือ 40 จำนวนเท่าใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแบ่งสัดส่วนผู้แทนของแต่ละมาตรา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.97) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

ข้อที่	ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน ควรมีสัญชาติไทย	4.88	0.33	มากที่สุด	1
2.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน ไม่ควรเป็นหรือเคยเป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกรรมการหรือที่ปรึกษาของพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง	4.35	1.11	มาก	4
3.	ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน ควรมีการส่งเงินสมทบติดต่อกันไม่น้อยกว่า 36 เดือนนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง	4.67	0.57	มากที่สุด	3
4.	ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมาจากผู้ประกันตนมาตรา 33 หรือ 39 หรือ 40	4.83	0.37	มากที่สุด	2
รวม		4.68	0.60	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เป็นคณะกรรมการประกันสังคม ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.60) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนควรมีสัญชาติไทย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมาจากผู้ประกันตนมาตรา 33 หรือ 39 หรือ 40 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37) อยู่ในระดับมากที่สุด ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ฝ่ายผู้ประกันตน ควรมีการส่งเงินสมทบติดต่อกันไม่น้อยกว่า 36 เดือนนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.57) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน ไม่ควรเป็นหรือเคยเป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกรรมการหรือที่ปรึกษาของพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 1.11) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

ข้อที่	ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรมีสัญชาติไทย	4.84	0.44	มากที่สุด	1
2.	ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรเป็นผู้ประกันตนติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนเดือนที่มีการประกาศให้มีการจัดการเลือกตั้ง	4.64	0.55	มากที่สุด	3
3.	ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือนภายในระยะเวลา 6 เดือนที่มีการประกาศให้มีการจัดการเลือกตั้ง	4.46	0.87	มาก	4
4.	ท่านเห็นด้วยกับการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน	4.67	0.72	มากที่สุด	2
รวม		4.65	0.65	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคมซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.84, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรมีสัญชาติไทย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.44) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นด้วยกับการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับมากที่สุด ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรเป็นผู้ประกันตนติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนเดือนที่มีการประกาศให้มีการจัดการเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.55) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือนภายในระยะเวลา 6 เดือนที่มีการประกาศให้มีการจัดการเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.87) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

ข้อที่	ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ท่านเห็นด้วยกับการส่งจดหมายให้กับผู้ประกันตนโดยตรง	4.58	0.75	มากที่สุด	3
2.	ท่านเห็นด้วยกับการส่ง SMS ให้กับผู้ประกันตนโดยตรง	4.65	0.58	มากที่สุด	1
3.	ท่านเห็นด้วยกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Youtube, Line เป็นต้น	4.64	0.62	มากที่สุด	2
4.	ท่านเห็นด้วยกับการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้	4.50	0.80	มาก	4
รวม		4.59	0.69	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.69) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นด้วยกับการส่ง SMS ให้กับผู้ประกันตนโดยตรง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.58) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นด้วยกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Youtube, Line เป็นต้น ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.62) อยู่ในระดับมากที่สุด ท่านเห็นด้วยกับการส่งจดหมายให้กับผู้ประกันตนโดยตรง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นด้วยกับการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.80) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม

ข้อที่	ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ท่านเห็นด้วยกับการเปิดลงคะแนน ตั้งแต่เวลา 08.00-16.00 น.	4.79	0.45	มากที่สุด	1
2.	ท่านเห็นด้วยกับการแสดงตนในการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งด้วยบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุ หรือบัตรอื่น หรือใบอนุญาตขับขี่	4.70	0.61	มากที่สุด	2
3.	ท่านเห็นว่า ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ไม่เกินจำนวน 7 คน	4.56	0.58	มากที่สุด	4
4.	ท่านเห็นด้วยกับการลงคะแนนเลือกตั้งให้เขียนหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งลงในบัตรเลือกตั้ง	4.61	0.75	มากที่สุด	3
รวม		4.67	0.60	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทน

ฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.60) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเห็นด้วยกับการเปิดลงคะแนนตั้งแต่เวลา 08.00-16.00 น. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ท่านเห็นด้วยกับการแสดงตนในการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งด้วยบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุ หรือบัตรอื่น หรือใบอนุญาตขับขี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด ท่านเห็นด้วยกับการลงคะแนนเลือกตั้งที่ให้เขียนหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งลงในบัตรเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่า ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ไม่เกินจำนวน 7 คน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.58) อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม โดยแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ส่วนใหญ่เห็นด้วยการระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฯ เป็นครั้งแรกของการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนโดยตรงจากผู้ประกันตนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการขับเคลื่อนงานด้านการประกันสังคม แต่อาจจะต้องเพิ่มระเบียบ แนวปฏิบัติ และข้อกำหนดเพิ่มเติมให้มีความละเอียด มีความกระชับไม่ซับซ้อน ครอบคลุมทุกกระบวนการ รวมถึงขับเคลื่อนการเลือกตั้งรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถเกิดขึ้นได้จริงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันคือ ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนต้องมาจากผู้ประกันตนเท่านั้น จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจถึงสิทธิประโยชน์และเห็นความสำคัญของการมีหลักประกันสังคม อีกทั้งต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ประกันตนในฐานะตัวแทนของผู้ประกันตน เช่น มีการนำส่งเงินสมทบ จำนวน 36 งวดติดต่อกันก่อนสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เป็นต้น

ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งควรเป็นผู้ประกันตนที่มีการนำส่งเงินสมทบ จำนวน 3 เดือนติดต่อกันก่อนลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้ง และลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผ่านระบบออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ของสำนักงานประกันสังคม เพราะมีความสะดวกแก่ผู้ลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้ง อีกทั้งเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถเพิ่มจำนวนผู้ลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้ง

ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนประกันสังคม ผ่านแกนนำชุมชน เครือข่ายประกันสังคม อาสาสมัครแรงงาน และอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ ควรประชาสัมพันธ์กระจายให้ทั่วถึงทุกอำเภอ ผู้แทนต้องมีการหาเสียงเลือกตั้ง แสดงวิสัยทัศน์นโยบาย เช่นเดียวกับการเลือกตั้งทั่วไป มีการลงพื้นที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกันตนที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง

ด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ส่วนใหญ่เห็นว่า ควรใช้วิธีการลงคะแนนเลือกตั้งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ประกันตนที่มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้าถึงการเลือกตั้งได้ทุกคนทุกกลุ่ม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาหลายฉบับ ได้แก่ ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ประกันตนเห็นด้วยกับการเลือกตั้งผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของผู้ประกันตน และเห็นด้วยกับการกำหนดระยะเวลาวาระของการดำรงตำแหน่ง ควรมีวาระไม่เกิน 2 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญญา ตั้งธรรมธิติ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม ที่กล่าวถึงการเลือกตั้งผู้แทนประกันสังคมว่า ควรมาจากการเลือกตั้งของผู้ประกันตนโดยตรง มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และมีความต่อเนื่องในการทำหน้าบริหารกองทุน หรือเสนอกำหนดนโยบายประกันสังคม (ชนัญญา ตั้งธรรมธิติ, 2566) ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เห็นด้วยกับการกำหนดคุณสมบัติผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนควรมีสัญชาติไทย มีการส่งเงินสมทบติดต่อกันไม่น้อยกว่า 36 เดือน สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นย้ำคุณสมบัติควรมีสัญชาติไทย ให้ความสำคัญถึงความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ และการกำหนดระยะเวลาส่งเงินสมทบเป็นการพิสูจน์ "ความเป็นเจ้าของ" และความผูกพันในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญญา ตั้งธรรมธิติ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม ที่กล่าวถึงการเลือกตั้งผู้แทนประกันสังคมว่า ผู้แทนควรมีความรู้เข้าใจ การประกันสังคมจะต้องจ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนแล้วไม่น้อยกว่า 36 เดือน จึงมาสมัครเป็นผู้แทนผู้ประกันตนเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคมได้ (ชนัญญา ตั้งธรรมธิติ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวธาร โพธิ์กลัด, อัครนัย ขวัญอยู่ และศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพของสิทธิประโยชน์ประกันสังคมกรณีชราภาพ ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ประกันตนว่า ผู้ประกันตนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์แต่ละกรณีของตนที่พึงได้รับจากกองทุน และสะท้อนความต้องการ ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบที่ได้รับต่อสำนักงานประกันสังคม (เสาวธาร โพธิ์กลัด, อัครนัย ขวัญอยู่ และศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2565) ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เห็นด้วยกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ การส่งจดหมายหรือ SMS ให้กับผู้ประกันตน รวมทั้งการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของผู้ประกันตนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณ กิตติบัณฑิต และสุภาวดี ปานเต็ม (2566) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การที่ประชาชน ทุกช่วงวัยได้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย ส่วนสำคัญคือ การประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนให้ครอบคลุมและทั่วถึง (พระครูโสภณ กิตติบัณฑิต และสุภาวดี ปานเต็ม, 2566) และด้านการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตน เป็นคณะกรรมการประกันสังคม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เห็นด้วยกับการออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ไม่เกินจำนวน 7 คน โดยการลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระ สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้ประกันตนต่อระบบการเลือกตั้งที่เปิดกว้างให้ผู้ประกันตนสามารถเลือกผู้แทนได้มากที่สุดถึง 7 คน อย่างอิสระ โดยมุ่งหวังให้ผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นตัวแทนที่มีคุณภาพ หลากหลาย และได้รับการคัดเลือกผ่านกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งการเข้าถึงการเลือกตั้งระบบอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลให้ผู้ประกันตนทุกคนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการใช้สิทธิเลือกตั้งได้ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาลิดา ศิลป์ชำนาญ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ประกันตนมาตรา 39 ในการใช้แอปพลิเคชัน SSO Connect ซึ่งได้กล่าวถึงการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ว่า การให้บริการงานประกันสังคมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตามนโยบายภาครัฐ เป็นการรองรับการเปลี่ยนแปลงการทำงานในยุคดิจิทัลและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบ

สารสนเทศ เพื่อให้ผู้ประกันตนทุกคนทุกกลุ่มได้เข้าถึงการให้บริการที่ครอบคลุมรวดเร็ว โดยจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ปาธิตา ศิลปชำนาญ, 2565)

2. แนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ดังนี้ ด้านกฎหมาย/ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม สนับสนุนการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนโดยตรงจากผู้ประกันตน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนงานด้านการประกันสังคม อาจจะต้องเพิ่มระเบียบ แนวปฏิบัติ และข้อกำหนดเพิ่มเติมให้มีความละเอียด มีความกระชับไม่ซับซ้อน ครอบคลุมทุกกระบวนการ รวมถึงขับเคลื่อนการเลือกตั้งรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถเกิดขึ้นได้จริงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ด้านคุณสมบัติของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนต้องมาจากผู้ประกันตนเท่านั้น จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจถึงสิทธิประโยชน์และเห็นความสำคัญของการมีหลักประกันสังคม อีกทั้งต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ประกันตนในฐานะตัวแทนของผู้ประกันตน ด้านคุณสมบัติและวิธีการลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งควรเป็นผู้ประกันตนที่มีการนำส่งเงินสมทบ จำนวน 3 เดือนติดต่อกันก่อนลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้ง และลงทะเบียนใช้สิทธิเลือกตั้งผ่านระบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนประกันสังคม ผ่านแกนนำชุมชน เครือข่ายประกันสังคม อาสาสมัครแรงงาน และอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ ควรประชาสัมพันธ์กระจายให้ทั่วถึงทุกอำเภอ ผู้แทนต้องมีการหาเสียงเลือกตั้ง แสดงวิสัยทัศน์นโยบาย เช่นเดียวกับการเลือกตั้งทั่วไป มีการลงพื้นที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกันตนที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญญา ตั้งธรรมธิ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม ที่กล่าวถึงการเลือกตั้งผู้แทนประกันสังคม คุณสมบัติผู้แทนควรมีความรู้เข้าใจการประกันสังคม รวมไปถึงปัญหาและข้อจำกัดของการเลือกตั้งผู้แทนประกันสังคม (ชนัญญา ตั้งธรรมธิ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นวิจัยเชิงผสมผสาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกันตนในพื้นที่จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ 1) ความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2566 จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) แนวทางในการส่งเสริมการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ด้วยระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นคณะกรรมการประกันสังคม ปี พ.ศ. 2564 ถูกกำหนดขึ้นล่วงหน้าก่อนจะมีการเลือกตั้งจริงถึง 2 ปี อาจทำให้ระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทน ไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมระเบียบว่าด้วยที่มาของผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนในด้านต่าง ๆ ให้มีความละเอียดและครอบคลุม ขั้นตอน วิธีการ และสามารถปฏิบัติได้จริงตรงตามวัตถุประสงค์ของข้อกำหนด ภายใต้ข้อจำกัดที่น้อยที่สุด ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับเลือกตั้งประกันสังคมให้ผู้ประกันตนตระหนักและเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ควรเน้นการประชาสัมพันธ์แบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ชุมชน และหมู่บ้าน ผ่านกลไกตัวแทนในพื้นที่ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ครอบคลุมและทั่วถึง อันนำไปสู่ปริมาณผู้ประกันตนที่ออกมาใช้สิทธิใช้เสียงของตนในการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนในครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้ประกันตนต่อการเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม กรณีผู้ประกันตนในพื้นที่จังหวัดกระบี่เท่านั้น มิได้สะท้อนความคิดเห็นของผู้ประกันตนในพื้นที่อื่น จึงควรมีการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อ

การเลือกตั้งผู้แทนเป็นคณะกรรมการประกันสังคมทั้งในฝ่ายผู้ประกันตน และฝ่ายนายจ้างในแต่ละพื้นที่ในการวิจัย
ครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนัญญา ตั้งธรรมิณี. (2566). ปัญหาทางกฎหมายในการเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม. ใน สารนิพนธ์
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ปารินทร์ วิไลโรจน์. (2557). ความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันสังคมของนายจ้างสถาน
ประกอบการขนาดเล็ก ในความรับผิดชอบของสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานคร พื้นที่ 6. ใน
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาลิตา ศิลปชำนาญ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ประกันตนมาตรา 39 ในการใช้แอปพลิเคชัน
SSO Connect. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูโสภณ กิตติบัณฑิต และสุภาวดี ปานเต็ม. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง
ผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่. วารสาร มจรบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์,
9(1), 15-30.
- พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4). (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 53 ก หน้า 2(22 มิถุนายน
2558).
- พิมพ์ผกา ทรัพย์พงศ์. (2556). ความต้องการของแรงงานนอกระบบต่อการประกันสังคม กรณีศึกษามอเตอร์ไซด์
รับจ้างในพื้นที่จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาราชวิทยาลัย.
- ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี. (2565). การยกระดับประกันสังคมสู่ระบบประกันสังคมถ้วนหน้า. ใน รายงานการวิจัย.
กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- เสาวธาร โพธิ์กลัด, อัครนัย ขวัญอยู่ และศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2565). การประเมินประสิทธิผลของสิทธิประโยชน์
ประกันสังคมกรณีชราภาพ. วารสาร สังคมวิจัยและพัฒนา, 4(3). 36-71.
- อัครธีร์ ธารีฉัตรไพศาล. (2565). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบทิศทางการปรับตัวของกองทุนประกันสังคมเพื่อรองรับ
สังคมผู้สูงอายุ. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อารี ผสานสินธุวงศ์. (2556). กองทุนประกันสังคมกับการพัฒนาทุนมนุษย์ในประเทศไทย. วารสาร มนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์, 7(14), 21-28.

การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ
ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ*

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF
COMPETENCY-BASED CURRICULUM IN BASIC EDUCATION
IN THAILAND AND INTERNATIONAL

เกศริน บินสัน¹, พัสระเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล^{2*}

Katsarin Binsun¹, Phatsarabet Wetwiriyaakun^{2*}

¹หน่วยวิจัยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพบนพื้นที่นวัตกรรม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

¹Research Unit Professional Learning Community Sandbox, Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

²สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

²Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: sophon@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารทางวิชาการ รายงานนโยบาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานวิจัยที่ตีพิมพ์ จากทั้งในประเทศและกลุ่มประเทศเปรียบเทียบที่ประสบความสำเร็จในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาความเหมือน ความแตกต่าง และแนวโน้มร่วมกันในประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) นโยบายระดับชาติ 2) โครงสร้างหลักสูตร 3) การพัฒนาครู 4) ระบบการประเมินผล และ 5) การเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์พบว่า ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบายแบบมีส่วนร่วม มุ่งออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีระบบพัฒนาครูที่ต่อเนื่อง มีระบบประเมินสมรรถนะที่หลากหลาย และเชื่อมโยงหลักสูตรกับชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ในขณะที่ประเทศไทยและประเทศอาเซียนยังคงประสบปัญหาในด้านช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ ความไม่พร้อมของครูผู้สอนต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และการประเมินที่เน้นผลสัมฤทธิ์มากกว่าความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งความท้าทายหลักที่ทุกประเทศเผชิญคือ การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ และการมีระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง บทความฉบับนี้จึงเสนอข้อค้นพบเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพที่เน้นการพัฒนาเชิงระบบแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงทุกส่วนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ, หลักสูตรฐานสมรรถนะ, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This article employs a Documentary Research methodology to conduct a comparative analysis of the development trends of the Competency-Based Curriculum (CBC) in basic education

across Thailand and selected international jurisdictions. The study systematically gathered and analyzed secondary data from academic literature, policy reports, national core curricula, and published research from both Thailand and successful CBC implementers globally. The collected data were subjected to qualitative content analysis and categorization to identify similarities, differences, and convergent trends across five critical dimensions: 1) National Policy, 2) Curriculum Structure, 3) Teacher Professional Development, 4) Assessment Systems, and 5) Local Context Integration. The analysis reveals that educationally advanced nations prioritize participatory policy formulation, design flexible, learner-centric curricula, maintain robust systems for continuous teacher professionalization, utilize diversified competency-based assessment, and effectively integrate the curriculum with local communities and cultural contexts. In contrast, Thailand and several ASEAN counterparts grapple with significant challenges, notably the policy-practice gap, the insufficient preparedness of educators for competency-based pedagogy, and an assessment focus skewed toward achievement scores over authentic learner capabilities. The primary global challenge identified is the implementation gap and the need for rigorous institutional support. This paper concludes by presenting policy recommendations derived from the comparative findings, advocating for strengthening the transition to a CBC system in Thailand through an integrated and systemic development approach that ensures concrete and sustainable linkage across all educational components.

Keywords: Comparative Analysis, Competency-Based Curriculum, Basic Education

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาหลายประเทศทั่วโลกเผชิญกับแรงผลักดันจากการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ในปัจจุบันจึงไม่อาจยึดติดอยู่กับการสอนเนื้อหาเชิงวิชาการเท่านั้น หากต้องเน้นการสร้างสมรรถนะ (Competencies) ที่ผสมผสาน องค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเข้าด้วยกันอย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว ทำงานร่วมกับผู้อื่น และเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นกลไกหลักที่สามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ โดยการออกแบบหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่มีการบูรณาการทักษะข้ามศาสตร์ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และความร่วมมือ ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา เช่น ฟินแลนด์ สิงคโปร์ และแคนาดา (UNESCO Bangkok, 2022) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนหลักสูตรในลักษณะนี้ไม่สามารถอาศัยเพียงการประกาศใช้เอกสารหลักสูตรเท่านั้น แต่ต้องมีกลไกสนับสนุนที่ครอบคลุมทั้งด้านนโยบาย โครงสร้างหลักสูตร การพัฒนาครู ระบบการประเมิน และการเชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่นและวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้จากแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศและพัฒนาโมเดลที่เหมาะสมกับบริบท

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งได้ผลักดันแนวคิด “สมรรถนะ” เข้ามาในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579

และการกำหนดกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ที่เน้นสมรรถนะหลัก 6 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี การใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ถึงแม้นโยบายในระดับชาติจะแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า โรงเรียนและครูส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการตีความแนวคิด “สมรรถนะ” ให้เป็นรูปธรรมที่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริง โดยเฉพาะการบูรณาการข้ามศาสตร์และการประเมินผลตามสมรรถนะ นอกจากนี้ ระบบการพัฒนาครูยังคงเน้นการอบรมเชิงบรรยาย มากกว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเชิงระบบจึงทำให้เกิด “ช่องว่าง” ระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติในห้องเรียน ทั้งนี้ จากประสบการณ์การขับเคลื่อนหลักสูตรที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยยังคงต้องการการออกแบบเชิงระบบที่มีทิศทางชัดเจน พร้อมด้วยเครื่องมือสนับสนุนครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรในต่างประเทศ ที่ได้รับการยอมรับว่ามีระบบการศึกษาก้าวหน้า อย่างเช่น ประเทศฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ได้ปฏิรูปหลักสูตรอย่างลึกซึ้งโดยเน้นไปที่ “สมรรถนะของผู้เรียน” มากกว่า “ปริมาณความรู้” ในหนังสือเรียน โดยมีลักษณะร่วมกันในหลายประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมนโยบายแบบมีส่วนร่วม การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ และการประเมินผลแบบองค์รวม ดังเช่น ประเทศฟินแลนด์ ใช้หลักการ “Phenomenon-based learning” ที่เน้นการเรียนรู้ข้ามสาระวิชา โดยครูสามารถออกแบบกิจกรรมร่วมกับนักเรียนอย่างอิสระ หลักสูตรชาติเป็นเพียงกรอบแนวทางกว้าง ๆ ที่สามารถปรับใช้ได้ตามบริบทของโรงเรียนท้องถิ่น (Finnish National Agency for Education, 2020) แคนาดา โดยเฉพาะรัฐบริติชโคลัมเบียใช้ “Core Competencies” เช่น การสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาตนเอง เป็นแกนกลางของหลักสูตร โดยเน้นการเรียนรู้ เชิงปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ขณะที่สิงคโปร์ มีการออกแบบ “21st Century Competencies” และจัดระบบพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน พร้อมเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และญี่ปุ่น ที่กำหนดสมรรถนะหลักในชื่อ “Zest for Living” ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาทางอารมณ์ จริยธรรม และความสามารถในการดำรงชีวิต โดยยึดโยงกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน (MEXT Japan, 2021) ซึ่งแนวโน้มเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงนโยบายในระดับชาติกับการปฏิบัติที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการมีระบบสนับสนุนที่เชื่อมโยงหลายระดับและแม้จะมีการศึกษาและรายงานเชิงนโยบายจำนวนมากเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ แต่ยังคงพบว่า งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบที่วิเคราะห์อย่างเป็นระบบในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะที่เปรียบเทียบบริบทของประเทศในอาเซียนร่วมกับประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า ยังมีไม่มากนัก ซึ่งงานศึกษานี้จำนวนมากมักเน้นบริบทของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก และขาดการวิเคราะห์เชิงประเด็นร่วมที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทที่ต่างกัน (Tan, C. Y., Goh, J., & Chua, B., 2023) ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ นโยบายระดับชาติ โครงสร้างหลักสูตร การพัฒนาครู ระบบการประเมิน และการเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนโยบายที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

บทความวิชาการนี้ เป็นการนำเสนอการวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า และกลุ่มประเทศอาเซียน ภายใต้ประเด็นศึกษาที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ด้านนโยบาย แนวทางการปฏิบัติ และโครงสร้างหลักสูตร ที่ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละประเทศ เพื่อให้เห็นถึงลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะในบริบทต่างประเทศและบริบทไทย ที่นำมาสู่การระบุประเด็นท้าทายและข้อจำกัดที่ปรากฏในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะทั้งในเชิงนโยบาย การพัฒนาครู การประเมินผล และความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น ตลอดจนนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงระบบและเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการออกแบบและขับเคลื่อน

หลักสูตรฐานสมรรถนะในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ให้สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง รวมทั้งนำเสนอการถอดบทเรียนเชิงระบบเพื่อสร้างแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายหลักสูตรกับการปฏิบัติจริงในโรงเรียน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ผู้เขียนใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะทั้งในบริบทของประเทศไทย ได้แก่ ร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะ รายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำร่องและการประเมินผลหลักสูตรฐานสมรรถนะในประเทศไทย เอกสารทางวิชาการและรายงานนโยบายจากหน่วยงานทางการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ และ สสวท. อีกทั้งผู้เขียนยังได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างประเทศ ได้แก่ เอกสารหลักสูตรแกนกลางระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ รายงานการศึกษาเปรียบเทียบขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น PISA, UNESCO, World Bank และงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเด็นความเหมือน (Similarities) ความแตกต่าง (Differences) และแนวโน้มร่วมกัน (Common Trends) เพื่อการออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ

หากกล่าวถึงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญคือ การขับเคลื่อนสู่ “หลักสูตรฐานสมรรถนะ” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า เช่น ฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ต่างให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเชื่อมโยงกับสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ขณะเดียวกันกลุ่มประเทศอาเซียนก็ได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูปหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงระดับโลกและความต้องการของสังคมในอนาคต แม้ว่าจะเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบริบทภายใน แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านแนวคิดสมรรถนะอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

1. วิวัฒนาการของการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย: เชื่อมโยงสู่แนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะและความจำเป็นของการเปลี่ยนผ่าน

1.1 วิวัฒนาการของการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย

ระบบการศึกษาของประเทศไทย ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจ สังคม และแนวโน้มโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะเมื่อมีแนวคิดทางการศึกษาระดับนานาชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และเนื้อหาหลักสูตร ส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรประเทศไทยมีความจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถแบ่งวิวัฒนาการของการพัฒนาหลักสูตรเป็น 7 ช่วงสำคัญ โดยเริ่มจากยุคก่อนการจัดตั้งระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (ก่อน พ.ศ. 2411) เป็นการศึกษาแบบครอบครัว อาศัยวัดและครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ยุคนี้จะไม่มีการเรียนรู้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เน้นการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นผ่านครุภูมิปัญญาต่อมา พ.ศ. 2411-2475 เป็นยุคที่การศึกษาแบบตะวันตกเริ่มเข้ามา อยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้พัฒนาต่อเนื่องในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกในปี พ.ศ. 2411 และจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นทางการเป็นระบบครั้งแรก พ.ศ. 2445 ภายใต้การกำกับของกระทรวงธรรมการ เน้นการเรียนรู้อ่านภาษาไทย คณิตศาสตร์ และศีลธรรม ทำให้แนวคิดการเรียนรู้เริ่มมี

ความชัดเจนและมีแบบแผนมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2475-2502 ไทยก้าวเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยและการขยายการศึกษา ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ให้ความสำคัญกับการศึกษาสำหรับประชาชนมากขึ้น ได้ออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการบังคับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรในยุคนี้มุ่งเน้นการสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชีวิต และต่อมา ปี พ.ศ. 2503 - 2520 เป็นยุคพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาเพื่อพัฒนา เริ่มดำเนินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ทันสมัยมากขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอาชีพ เน้นการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมเป็นฐาน ปี พ.ศ. 2521 - 2544 เป็นยุคของหลักสูตรบูรณาการและการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยในปี พ.ศ. 2521 มีการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และมีการปรับปรุงต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2533 และ พ.ศ. 2539 เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ประเทศไทยเข้าสู่ยุคการปฏิรูปการศึกษาและหลักสูตรแกนกลาง (พ.ศ. 2544 - ปัจจุบัน) หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในปี พ.ศ. 2544 มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ทิศทางแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตของไทยมุ่งสู่การจัดการศึกษา “ฐานสมรรถนะ” (Competency-Based Education) ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง เน้นการบูรณาการทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีแผนดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยเริ่มทดลองใช้ในโรงเรียนนาร่องและคาดว่าจะมีการประกาศใช้หลักสูตรใหม่ในอนาคตอันใกล้

1.2 บทวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

การขับเคลื่อนการศึกษายุคใหม่ในระดับนานาชาติได้มุ่งเน้นการปฏิรูปหลักสูตรให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะแนวทางของ "หลักสูตรฐานสมรรถนะ" (Competency-Based Curriculum: CBC) ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตจริงได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) โดยสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มที่สำคัญได้ดังนี้

1.2.1 นโยบายระดับชาติและทิศทางการปฏิรูปหลักสูตร มีการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะแตกต่างกันตามระดับการพัฒนาและบริบทสังคมที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมาเลเซียขับเคลื่อนผ่าน "Malaysia Education Blueprint 2013–2025" เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะภาษาและการคิดวิเคราะห์ อินโดนีเซียปฏิรูประบบการศึกษาพัฒนาหลักสูตร Kurikulum 2013 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และทักษะชีวิต ส่วนฟิลิปปินส์ได้ดำเนินการตาม "K to 12 Basic Education Program" ที่ออกแบบมาเพื่อยกระดับสมรรถนะในระดับชาติ สำหรับไทยมีการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในลักษณะนาร่อง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น และเป็นพลเมืองดี

1.2.2 โครงสร้างหลักสูตรและการบูรณาการสมรรถนะ ประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนได้ปรับโครงสร้างหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง มาเลเซียมีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางระดับชาติพร้อมคู่มือสำหรับครู เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมตามสมรรถนะ อินโดนีเซียเน้นการจัดกิจกรรมแบบข้ามวิชาโดยเชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริง ขณะที่ฟิลิปปินส์ มุ่งพัฒนาโครงสร้างรายวิชาตาม ช่วงวัยที่ส่งเสริม

สมรรถนะด้านการคิดสร้างสรรค์และทักษะอาชีพ ส่วนไทยเริ่มนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้ในลักษณะหน่วยการเรียนรู้ตามสมรรถนะ (Competency-based Learning Units) ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ที่เปิดกว้างให้สถานศึกษาและครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียนได้มากขึ้น

1.2.3 การพัฒนาครูและระบบสนับสนุนการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมาเลเซียลงทุนอย่างต่อเนื่องในการฝึกอบรมครูทั้งด้านความรู้ ทักษะ การสอนและการประเมินผล อินโดนีเซียมีระบบฝึกอบรมครูช่วงก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ขณะที่ฟิลิปปินส์ เน้นการพัฒนาครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน ประเทศไทยแม้ว่ายังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน แต่ได้เริ่มพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามสมรรถนะ และเครื่องมือสำหรับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และการประเมิน เพื่อสนับสนุนครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

1.2.4 การประเมินผลตามสมรรถนะ โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะจำเป็นต้องสะท้อนความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ ประเทศในอาเซียนจึงได้เริ่มปรับกระบวนการประเมินผล ให้ออกนอกกรอบการสอบแบบเดิม โดยฟิลิปปินส์ใช้การประเมินแบบโครงการ ขณะที่มาเลเซียและอินโดนีเซียพัฒนาแนวทางการประเมินเชิงพฤติกรรมร่วมกับการประเมินผลการเรียนรู้ทางวิชาการ ประเทศไทยได้เริ่มออกแบบเครื่องมือประเมินผลสมรรถนะ เช่น การประเมินภาระงาน (task-based assessment) การสะท้อนตนเอง และการประเมินแฟ้มสะสมงาน

1.2.5 ความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและวัฒนธรรม ประเทศในอาเซียนต่างมีความพยายามที่จะบูรณาการบริบททางวัฒนธรรมไว้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยอินโดนีเซียให้ความสำคัญกับคุณค่าทางศาสนาและจิตสำนึกทางสังคม มาเลเซียบูรณาการคุณลักษณะแห่งชาติลงในเนื้อหาวิชา ส่วนฟิลิปปินส์ให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมืองในบริบทประชาคมโลก ประเทศไทยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับบริบทของชาติ เช่น การเป็นพลเมืองดี การรู้จักตนเอง การจัดการชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อเชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะและบริบททางสังคมวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเห็นได้ว่า ประเทศในอาเซียนมีแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่คล้ายคลึงกันในเชิงนโยบาย และมีความพยายามในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แม้จะอยู่ในระดับความก้าวหน้า ที่แตกต่างกัน ซึ่งความท้าทายสำคัญที่ทุกประเทศเผชิญร่วมกันคือ การเปลี่ยนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูให้เข้าใจแนวคิดสมรรถนะ และการออกแบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในชีวิตจริง ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาร่วมกัน ทำให้ระบบหลักสูตรมีความยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบโจทย์บริบทของผู้เรียนในภูมิภาคได้

1.3 บทวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น

1.3.1 นโยบายระดับชาติและทิศทางการปฏิรูปหลักสูตร ได้กำหนดทิศทางการปฏิรูปหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงสมรรถนะอย่างชัดเจน ฟินแลนด์ดำเนินการผ่านกรอบ National Core Curriculum ฉบับปรับปรุงปี 2016 ซึ่งยังคงเป็นแนวทางสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาปัจจุบัน โดยให้อิสระโรงเรียนในการออกแบบหลักสูตรบนพื้นฐานสมรรถนะ 7 ด้าน ขณะที่แคนาดา โดยเฉพาะมณฑลบริติชโคลัมเบีย พัฒนาหลักสูตร K-12 ที่มุ่งเน้น “Core Competencies” ประกอบด้วย การสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ และความรับผิดชอบส่วนบุคคล สิงคโปร์ขับเคลื่อนนโยบาย Learn for Life เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นและพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ส่วนญี่ปุ่นได้ปรับปรุง Course of Study ปี 2020 เพื่อเน้น “การเรียนรู้เชิงรุก” (Active learning) และ “คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต”

1.3.2 โครงสร้างหลักสูตรและการบูรณาการสมรรถนะ ประเทศฟินแลนด์เน้นแนวคิด Phenomenon-Based Learning ที่บูรณาการการเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง สอดคล้องกับแนวทางสมรรถนะพื้นฐาน แคนาดาใช้แนวทาง Competency-based curriculum ที่ออกแบบโดยบูรณาการสาระวิชากับทักษะสำคัญและการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ สิงคโปร์มีสถานสมรรถนะ เช่น การคิดเชิงระบบ ความเป็นผู้นำ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไว้ในสาระวิชาหลัก ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและคุณลักษณะผ่านกิจกรรมหลากหลายภายใต้กรอบสมรรถนะ “Ikiru chikara” (Tan, C., & Wong, Y., 2022); (Tainio et al., 2022) ; (Government of Canada, 2022)

1.3.3 การพัฒนาครูและระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ฟินแลนด์มีระบบฝึกครูที่เข้มข้นระดับมหาวิทยาลัย โดยมุ่งพัฒนาครูให้เป็นนักออกแบบการเรียนรู้เชิงวิจัย ส่วนแคนาดาใช้แนวทาง Professional Learning Communities (PLCs) และการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน สิงคโปร์มีหน่วยงานหลัก National Institute of Education (NIE) ในการผลิตและพัฒนาครูเป็นระบบ และพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง ส่วนญี่ปุ่นยังคงใช้แนวทาง Lesson Study เพื่อเสริมสร้างทักษะครูในการวางแผนและปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน (Saloviita, T., 2021)

1.3.4 การประเมินผลตามสมรรถนะ ลักษณะการประเมินของฟินแลนด์และแคนาดาให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนา เน้นการประเมินแบบปกติในห้องเรียน การใช้แฟ้มสะสมงาน และการสะท้อนตนเองของผู้เรียน สิงคโปร์ได้ลดบทบาทของการสอบแบบมาตรฐานในระดับประถมต้น และหันมาเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินแบบพัฒนา ส่วนญี่ปุ่นประเมินผลแบบบูรณาการร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้ มีเกณฑ์ครอบคลุมทั้งทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะ (Vainikainen, M. P., & Hautamäki, J., 2020)

1.3.5 ความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและวัฒนธรรม ทุกประเทศยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ในหลักสูตร โดยฟินแลนด์ส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ผ่านแนวทาง “Curriculum Autonomy” แคนาดาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มชนพื้นเมือง ส่วนสิงคโปร์ส่งเสริม “ค่านิยมหลักของชาติ” (Core Values) ผ่านกิจกรรมและบทเรียน ขณะที่ญี่ปุ่นออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Halinen, I., 2021)

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ จะเห็นได้ว่า กลุ่มประเทศที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษาทุกประเทศ ล้วนให้ความสำคัญกับการปฏิรูปหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีทิศทางร่วมที่ชัดเจนในด้านการบูรณาการสมรรถนะในโครงสร้างหลักสูตร การพัฒนาครูให้มีบทบาทเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ และใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา ตลอดจนเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะมิได้เป็นเพียงการปรับเปลี่ยนเนื้อหาหรือวิธีการสอน แต่เป็นการเคลื่อนย้ายแนวคิดทางการศึกษาไปสู่การเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งให้ความสำคัญต่อการเติบโตทั้งด้านวิชาการและด้านมนุษยภาพควบคู่กันอย่างสมดุล

ทั้งนี้จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ และกลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564); (MEXT Japan, 2021); (Tan, C. Y., Goh, J., & Chua, B., 2023); (Tainio et al., 2022); (Saloviita, T., 2021); (Vainikainen, M. P., & Hautamäki, J., 2020); (Halinen, I., 2021); (UNESCO Bangkok, 2022) จึงมีข้อสรุปเชิงเปรียบเทียบ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไทย, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์, ฟินแลนด์, แคนาดา, สิงคโปร์, ญี่ปุ่น)

ประเด็น วิเคราะห์	กลุ่มประเทศอาเซียน				กลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า			
	ไทย	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	ฟินแลนด์	แคนาดา	สิงคโปร์	ญี่ปุ่น
1. นโยบายระดับชาติและทิศทางการปฏิรูปหลักสูตร	แผนการศึกษา 20 ปี ปรับหลักสูตรฐานสมรรถนะ (สพฐ. 2566)	จัดทำ Kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) บนฐานสมรรถนะ	นโยบาย Kurikulum Merdeka ยึดหยุ่น ครุมี บทบาทหลัก	K-12 curriculum ปรับตามหลักสมรรถนะ ในทุกระดับ	ปรับปรุง National Core Curriculum ทุก 10 ปี มุ่งสมรรถนะ	ใช้แนวทาง Competency-based curriculum ระดับมณฑล	นโยบาย “Learn for Life” ปฏิรูปสมรรถนะทั่วประเทศ	ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องทักษะอนาคต
2. โครงสร้างหลักสูตรและการบูรณาการสมรรถนะ	หลัก 6 ด้าน บูรณาการทุกวิชา	เน้นสมรรถนะเรียนรู้ ทักษะชีวิตและ STEM	บูรณาการคุณลักษณะผู้เรียนในกลุ่มสาระ	เพิ่ม soft skills ในแต่ละสาระวิชา	ใช้ PBL และ Pheno-Based Learning ข้ามวิชา	Core Competencies บูรณาการข้ามศาสตร์	ผนวกสมรรถนะในรายวิชา	สอดแทรกสมรรถนะใน Course of Study
3. การพัฒนาครูและระบบสนับสนุน	พัฒนาแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก PLMs	ส่งเสริม Professional Learning Community	ครูมีอิสระออกแบบกิจกรรมเน้นผู้เรียน	จัดอบรมครูเชิงสมรรถนะในระดับท้องถิ่น	ครูมีบทบาทหลักในการออกแบบการเรียนรู้	ใช้ PLC และระบบครูผู้เชี่ยวชาญ	ครูรับการอบรมจาก NIE อย่างต่อเนื่อง	ใช้ Lesson Study และพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. การประเมินผลตามสมรรถนะ	ปรับระบบประเมินรูปแบบใหม่ โดย สพฐ.	พัฒนาระบบ e-assessment เชิงสมรรถนะ	ใช้ project-based และ performance task	ใช้ผลการเรียนรู้ตามสมรรถนะ ใน K to 12	ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)	ลดการสอบแบบท่องจำ ใช้รูปแบบการสอบที่หลากหลายทางวัฒนธรรม	ลดการสอบระดับชาติในประถมต้น	เน้นการประเมินเชิงพัฒนา
5. ความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและวัฒนธรรม	เน้น Local Curriculum และภูมิปัญญาท้องถิ่น	บูรณาการวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติ	เชื่อมโยงศาสนา-วัฒนธรรมในพื้นที่	ใช้ค่านิยมฟิลิปปินส์ เช่น Bayanihan	ส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ท้องถิ่น	บูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม	สอดแทรกค่านิยมสิงคโปร์ ในกิจกรรม	เน้นวัฒนธรรมญี่ปุ่นและคุณลักษณะ

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีความคืบหน้าในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะไทยที่มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ในปี พ.ศ. 2566 มุ่งเน้นสมรรถนะหลักทั้ง 6 ด้าน อย่างเป็นระบบ ส่วนมาเลเซียใช้ Kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) ที่มุ่งเน้นสมรรถนะด้านการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน ขณะที่อินโดนีเซียเน้นการเปิดพื้นที่ให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น ภายใต้กรอบของ Kurikulum Merdeka เน้นความอิสระและสมรรถนะเป็นสำคัญ ฟิลิปปินส์ใช้แนวทางการพัฒนาหลักสูตร K-12 ที่มีการผนวกสมรรถนะในรายวิชาอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับรูปแบบการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในระดับท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญ ซึ่งในภาพรวมยังมีความท้าทายด้านการปฏิบัติการจริงในห้องเรียน การเตรียมครู และทรัพยากรสนับสนุน ขณะที่กลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า เช่น ฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น กลุ่มประเทศเหล่านี้มีจุดแข็งที่ชัดเจนในด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเชิงระบบ โดยฟินแลนด์และแคนาดา ให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง พร้อมเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาท ในการกำหนดและออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีอิสระ ซึ่งสนับสนุนผ่าน

ระบบการพัฒนาวิชาชีพครู อย่างต่อเนื่อง ส่วนสิงคโปร์ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ “Learn for Life” ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสมรรถนะที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ขณะที่ญี่ปุ่นมีการผนวกสมรรถนะ ในหลักสูตร Course of Study และเน้นการพัฒนาครูผ่านกระบวนการ Lesson Study และการประเมินที่เน้นพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเน้นความเชื่อมโยงกับค่านิยม วัฒนธรรม และบริบทท้องถิ่นของประเทศตนเองได้อย่างลึกซึ้งและกลมกลืน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มประเทศ พบว่าทั้งสองกลุ่มประเทศต่างตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะในฐานะเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษายุคใหม่ โดยมีจุดร่วมที่สำคัญ ได้แก่ การเน้นทักษะศตวรรษที่ 21 การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น และการให้ความสำคัญกับการบูรณาการสมรรถนะในแต่ละสาระวิชา อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่ชัดเจนอยู่ที่ระดับของการปฏิบัติและโครงสร้างสนับสนุนในระบบ โดยกลุ่มประเทศที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษาได้วางระบบการพัฒนาเชิงนโยบายและการดำเนินการในระดับปฏิบัติการได้อย่างสอดคล้องและยั่งยืน สนับสนุนครูในเชิงโครงสร้างและการประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะอย่างแท้จริง ขณะที่กลุ่มประเทศอาเซียนยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน มีความก้าวหน้าในระดับนโยบายแต่ยังต้องการพัฒนาเพิ่มเติมในเชิงระบบสนับสนุนครู และกลไกการประเมินผลตามสมรรถนะ

2. การถอดบทเรียนความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของต่างประเทศ

การวิเคราะห์เชิงนโยบายต่อเนื่องจากการเปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับนานาชาติ เน้นการนำประเด็นที่เป็นจุดแข็งของแต่ละประเทศมาสังเคราะห์เพื่อปรับใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายหลักสูตร ที่กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 กลุ่มประเทศอาเซียน (มาเลเซีย, อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์) ประเทศเหล่านี้มีความพยายามขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ดังเช่น มาเลเซียที่พัฒนา KSSM Curriculum ที่รวม Core Competencies ไว้อย่างเป็นระบบ ขณะที่อินโดนีเซียเน้น Kurikulum Merdeka เปิดพื้นที่ให้นักเรียนมีอิสระในการเรียน รู้ ส่วนฟิลิปปินส์พัฒนา K-12 Curriculum ที่ผสมผสานทักษะอาชีพและความรู้ทางวิชาการ

2.2 ประเทศฟินแลนด์ (Finland) ความสำเร็จของฟินแลนด์มาจากการออกแบบหลักสูตรระดับชาติ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรแกนกลาง (National Core Curriculum) ที่มีลักษณะยืดหยุ่น และ เปิดโอกาสให้โรงเรียนออกแบบ “Local Curriculum” ตามบริบทท้องถิ่น โดยบูรณาการสมรรถนะข้ามวิชาสนับสนุนความร่วมมือระหว่างครู ผู้เรียน และชุมชน ทั้งยังเน้นการบูรณาการทักษะชีวิตและสมรรถนะในทุกกลุ่มสาระอย่างสมดุล และไม่เน้นการสอบแบบมาตรฐานกลาง

2.2 ประเทศแคนาดา (Canada) มีความโดดเด่นในการจัดทำหลักสูตรโดยรัฐบาลระดับรัฐ (Province) ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกในบริบทจริง ตลอดจนพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและวัฒนธรรม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและครูในกระบวนการออกแบบหลักสูตร ทั้งนี้ในกระบวนการประเมินสมรรถนะมีความหลากหลาย ที่ไม่ยึดติดกับคะแนนสอบ เพียงอย่างเดียว

2.3 ประเทศสิงคโปร์ (Singapore) ประสบความสำเร็จจากนโยบาย “Thinking Schools, Learning Nation” โดยมุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจน มีการประเมินสมรรถนะอย่างเป็นระบบ และจัดระบบพัฒนาครู อย่างเข้มข้น ทั้งนี้การออกแบบหลักสูตรจะมีลักษณะเป็น Framework-driven ที่กำหนดสมรรถนะหลักของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน

2.4 ประเทศญี่ปุ่น (Japan) เน้นหลักสูตรแบบองค์รวม (Whole-person Education) โดยใช้แนวคิด “Course of Study” ซึ่งรวมทั้งสมรรถนะทางวิชาการและการดำรงชีวิต ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง และมีกระบวนการประเมินที่เน้นความสามารถ

ในการใช้ความรู้จริง เช่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโรงเรียนและการมีส่วนร่วมในชุมชน ครูได้รับการสนับสนุนผ่านระบบ “Lesson Study” เป็นระบบการพัฒนาครูผ่านชุมชนวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเครื่องมือพัฒนาวิชาชีพที่เข้มแข็ง

ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 2 กลุ่มประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ; (MEXT Japan, 2021) ; (Tainio et al., 2022) ; (Saloviita, T., 2021); (St. John, M., Tong, B., Li, E., & Wilbur, K., 2020) ; (Halinen, I., 2021) ; (UNESCO Bangkok, 2022) จึงมีข้อสรุปที่นำมาสู่การสังเคราะห์ เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อนำมาปรับใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายหลักสูตรของประเทศไทยต่อไป แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของต่างประเทศ

ประเด็น สังเคราะห์	กลุ่มประเทศอาเซียน			กลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า			
	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	ฟินแลนด์	แคนาดา	สิงคโปร์	ญี่ปุ่น
1. นโยบาย ระดับชาติ	กำหนด สมรรถนะเชิง ระบบ	ปฏิรูปหลักสูตร แบบยืดหยุ่น	ปรับปรุง K-12 เพิ่มสมรรถนะ	หลักสูตรชาติ- ท้องถิ่นบูรณา การ	รัฐ/จังหวัด กำหนดร่วมกับ โรงเรียน	กำหนดเป็น Framework ระดับชาติ	เน้นสร้าง พลเมือง คุณภาพ
2. โครงสร้าง หลักสูตร	KSSM	Kurikulum Merdeka	K-12 Revise	สมรรถนะข้าม วิชา	Core Competencies	21st C Framework	Course of Study
3. การพัฒนา ครู	การอบรม PD อย่างเป็นระบบ	ระบบโรงเรียน ผู้นำการ เปลี่ยนแปลง	เน้นการ ฝึกอบรมครู	พัฒนาวิชาชีพ อิสระ	ครูมีส่วนร่วม ในหลักสูตร	ระบบ PD ต่อเนื่อง	Lesson Study
4. การ ประเมิน	มีระบบ OBE ชัดเจน	ใช้ rubric สมรรถนะ	ผลงาน formative + summative	ใช้แฟ้มงาน- ประเมิน พัฒนาการ	Assessment for Learning	ใช้ ICT- ฐานข้อมูล รายบุคคล	ประเมิน ด้วย กิจกรรม
5. บริบท ท้องถิ่น	มีสื่อเฉพาะกลุ่ม ชาติพันธุ์	สร้างหลักสูตร เฉพาะพื้นที่	มีโปรแกรม ท้องถิ่นในเขต พิเศษ	ออกแบบหน่วย การเรียนรู้จาก ท้องถิ่น	เชื่อมโยงความรู้ กับชุมชน	สอดคล้อง สังคมพหุ วัฒนธรรม	บูรณาการ กิจกรรม โรงเรียน

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของต่างประเทศชี้ชัดว่าความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องอาศัยการวางระบบที่เชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างรอบด้าน พร้อมให้ความสำคัญกับ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3. มุมมองอนาคตต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรฐานสมรรถนะ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษา ผู้เขียนเสนอ “มุมมองอนาคต” (Future Perspective) ที่เชื่อมโยงกับกระแสการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้ผลักดันให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวเพื่อผลิตพลเมืองที่มีสมรรถนะสูง มีความสามารถในการคิดอย่างยืดหยุ่น แก้ปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริง และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต กระแสของ “การเรียนรู้เพื่ออนาคต” (Learning for the Future) ได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรที่มุ่งเน้นการบูรณาการสมรรถนะเข้ากับสาระการเรียนรู้แทนการเน้นเนื้อหาเชิงวิชาการอย่างแยกส่วน ทั้งนี้จากข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ ขาดระบบพัฒนาครู การประเมินสมรรถนะที่ยังล่าช้า และการบูรณาการบริบทท้องถิ่นที่ยังไม่ชัดเจน ผู้เขียนมองว่าอนาคตของหลักสูตรควรขับเคลื่อนภายใต้ “ระบบนิเวศของการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะอย่างแท้จริง โดยมีแนวโน้มและข้อเสนอที่สำคัญ ดังนี้

3.1 หลักสูตรในอนาคตต้องเป็น “หลักสูตรปรับเปลี่ยนได้” (Adaptive Curriculum) โดยสามารถออกแบบให้ยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน และปรับเข้ากับบริบทของแต่ละพื้นที่หรือชุมชน อาศัยการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแนวทางที่กำหนดจากส่วนกลางเท่านั้น

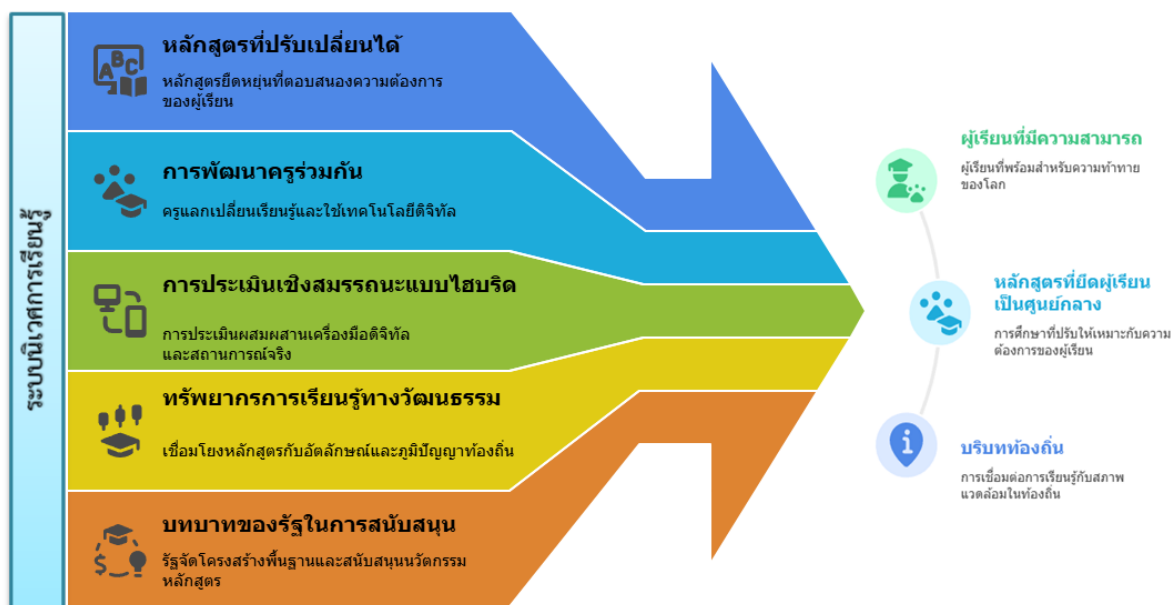
3.2 การพัฒนาครูในอนาคตต้องเป็น “การเรียนรู้ร่วมสร้าง” (Collaborative Professional Learning) ครูไม่เพียงได้รับความรู้เชิงทฤษฎี แต่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ใช้เครื่องมือดิจิทัล และมีโอกาสทดลอง ปรับใช้ และสะท้อนผลการเรียนรู้จริงอย่างต่อเนื่อง

3.3 ระบบการประเมินผลจะเคลื่อนไปสู่ “การประเมินเชิงสมรรถนะแบบไฮบริด” (Hybrid Competency Assessment) ระบบการประเมินผล จะมีลักษณะการผสมผสานระหว่างการประเมินด้วยเครื่องมือดิจิทัล การประเมินแบบโครงงาน (Project-Based Assessment) และการประเมินในสถานการณ์จริง (Authentic Assessment) เพื่อสะท้อนความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียน

3.4 บริบทท้องถิ่นและวัฒนธรรมจะกลายเป็น “ทรัพยากรการเรียนรู้” (Cultural Resource for Learning) หลักสูตรในอนาคตจะต้องเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Sense of Ownership) และสามารถใช้สมรรถนะที่พัฒนาไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงของตนเองและสังคมได้

3.5 บทบาทของรัฐจะเปลี่ยนจาก “ผู้กำหนดเนื้อหา” สู่ “ผู้ออกแบบระบบสนับสนุน” รัฐบาลจะต้องจัดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจัดงบประมาณแบบยืดหยุ่น การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการสอน การออกแบบฐานข้อมูลทักษะระดับชาติ (Competency Database) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษา ผู้เขียนได้สังเคราะห์ประเด็นการพัฒนา และนำเสนอเป็นภาพมุมมองการปฏิรูปหลักสูตรเพื่อการศึกษาในอนาคต แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การปฏิรูปหลักสูตรเพื่อการศึกษาในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่า มุมมองของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในอนาคตไม่ใช่เพียงแค่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเอกสารหลักสูตร แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบคิด (Paradigm Shift) ของทั้งระบบการศึกษาไทย เพื่อให้สามารถผลิตผู้เรียนที่มีความสามารถในการรับมือกับความไม่แน่นอนของโลก (VUCA World) ได้อย่าง

มีคุณภาพและคุณธรรม ดังนั้น “หลักสูตรแห่งอนาคต” ควรเป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่น สนับสนุนครูให้เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ และมีระบบประเมินที่เปิดโอกาสให้เห็นพัฒนาการของสมรรถนะอย่างแท้จริงบนฐานของความเสมอภาคและความยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การกำหนดนโยบาย (Policy Level) ในประเทศที่ประสบความสำเร็จ ดังเช่นประเทศฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ มีการออกแบบนโยบายหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับแนวคิดสู่แนวปฏิบัติ โดยใช้ข้อมูลวิจัยและผลการประเมินคุณภาพการศึกษา เช่น PISA เป็นฐานประกอบการตัดสินใจทางนโยบาย ในขณะที่ประเทศอาเซียนหลายประเทศยังขาดระบบติดตาม ประเมิน และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ทำให้การปฏิรูปมักเป็นลักษณะของ “นโยบายเชิงกลยุทธ์” ข้อเสนอเชิงระบบ จำเป็นต้องพัฒนา “กลไกการกำหนดนโยบายหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม” โดยเปิดให้ภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง นักวิชาการ และชุมชน ร่วมเสนอความคิดเห็นในทุกช่วงของการออกแบบและปรับปรุงหลักสูตร พร้อมจัดตั้งศูนย์ติดตามประเมินผลเชิงระบบเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

2. การกระจายอำนาจการออกแบบหลักสูตรสู่ระดับโรงเรียน ประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้ามักออกแบบหลักสูตรให้ “ยืดหยุ่นแต่มีทิศทางร่วม” ดังเช่น ฟินแลนด์ที่ใช้ National Core Curriculum ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้เอง ในขณะที่ประเทศอาเซียน เช่น ไทยและอินโดนีเซีย ยังใช้หลักสูตรแบบรวมศูนย์ ซึ่งจำกัดความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ตามสมรรถนะ ข้อเสนอเชิงระบบ ควรปรับโครงสร้างหลักสูตรให้อยู่ในรูปแบบ “หลักสูตรแกนกลางที่ยืดหยุ่น” (Flexible Core Curriculum) กำหนดสมรรถนะหลักระดับชาติ แต่เปิดให้โรงเรียนสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามบริบทท้องถิ่น โดยมีเครื่องมือสนับสนุน เช่น ธนาคารหน่วยการเรียนรู้ และคู่มือการบูรณาการสมรรถนะ

3. การยกระดับการพัฒนาครูแบบมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง ประเทศอย่างญี่ปุ่น สิงคโปร์ มีระบบพัฒนาครูอย่างเป็นวัฏจักรและต่อเนื่อง โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกัน (PLC) การวิจัยในชั้นเรียน (Lesson Study) และการโค้ชภาคสนาม (In-service Coaching) ขณะที่หลายประเทศอาเซียนยังใช้รูปแบบอบรมแบบเชิงบรรยายระยะสั้นที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจริง ข้อเสนอเชิงระบบ ควรจัดให้มีระบบ “การพัฒนาครูบนฐานโรงเรียน” (School-Based Teacher Development) โดยมีพี่เลี้ยงทางวิชาชีพ (Professional Coach) และระบบนิเทศภายในร่วมพัฒนาความสามารถของครูควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามโรงเรียน

4. การปรับระบบการวัดและประเมินผลให้รองรับการเรียนรู้ตามสมรรถนะ ประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการปรับระบบประเมินให้สอดคล้องกับสมรรถนะ ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) รูปแบบแฟ้มสะสมงาน และการสะท้อนตนเอง ซึ่งสะท้อนการเรียนรู้ในชีวิตจริง ขณะที่ในอาเซียนการประเมินยังคงเน้นข้อสอบกลางแบบวัดความจำเป็นหลัก ข้อเสนอเชิงระบบ ควรออกแบบระบบการประเมินเชิงสมรรถนะที่หลากหลาย โดยจัดอบรมครูด้านการประเมินแบบผสม (Mixed Methods Assessment) พร้อมพัฒนาระบบติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบรายบุคคลผ่านฐานข้อมูลระดับชาติ (National Learner Profile)

5. การส่งเสริมการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเรียนรู้ ประเทศฟินแลนด์และญี่ปุ่น มีการสร้าง “หลักสูตรท้องถิ่น” (Local Curriculum) ซึ่งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าของตนเองผ่านการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น ดังเช่น หลักสูตรญี่ปุ่นที่หล่อหลอมค่านิยม “วะ” (ความกลมกลืน) และการเคารพผู้อื่นผ่านบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะที่ในประเทศไทย ความพยายามในการบูรณาการบริบทท้องถิ่นยังขาดกรอบทฤษฎีและเครื่องมือที่เป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการบูรณาการแบบปลายเปิดที่ไม่มีทิศทาง ข้อเสนอเชิงระบบ ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่

เพื่อวิจัยและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเชื่อมโยงองค์ความรู้พื้นบ้านเข้ากับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นความท้าทายเชิงระบบที่จะต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับนโยบาย โครงสร้างหลักสูตร การพัฒนาครู และระบบการประเมินผล ตลอดจนการบูรณาการบริบทท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวม (Systemic and integrated approach) ทั้งนี้ประเทศในกลุ่มอาเซียนควรเรียนรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีของประเทศที่มีระบบการศึกษาก้าวหน้า โดยปรับประยุกต์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

สรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศที่มีความก้าวหน้าในระบบการศึกษา รวมถึงกลุ่มประเทศอาเซียน ผู้เขียนพบว่าประเทศเหล่านี้ ต่างให้ความสำคัญกับการปฏิรูปหลักสูตรเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้เขียนยังคงปรากฏประเด็นท้าทาย ประเด็นแรกคือ การพัฒนาครู ช่องว่างระหว่างนโยบายระดับชาติกับการปฏิบัติจริงในระดับห้องเรียน ที่สะท้อนถึงปัญหาทางแนวคิดและการสื่อสารนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ครูยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับ "สมรรถนะ" ทำให้การจัดการเรียนรู้อย่างเน้นเนื้อหาแบบเดิม มากกว่าการพัฒนาทักษะข้ามศาสตร์และข้ามสถานการณ์อย่างแท้จริง อีกทั้งความอ่อนแอของระบบพัฒนาครูและโครงสร้างสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่ยังคงเน้นรูปแบบการฝึกอบรมแบบสั่งการมากกว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้ครูขาดความมั่นใจในการออกแบบแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนและบริบท ประเด็นที่สองคือ โครงสร้างหลักสูตร ความไม่ต่อเนื่องของการเชื่อมโยงหลักสูตรกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แม้จะมีการระบุไว้ในระดับนโยบาย แต่กลับขาดกลไกแปลงนโยบายเป็นการปฏิบัติในระดับโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม จึงยังไม่สามารถหล่อหลอมอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่สัมพันธ์กับชุมชนและวัฒนธรรมพื้นถิ่นได้อย่างแท้จริง ประกอบกับข้อจำกัดของระบบการประเมินผลที่ผูกติดกับการวัดผลแบบท่องจำและการสอบมาตรฐาน มากกว่าการประเมินเชิงสมรรถนะที่สะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้ในชีวิตจริง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า การปฏิรูปหลักสูตรฐานสมรรถนะไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้ หากปราศจากการออกแบบ เชิงระบบที่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ตั้งแต่กรอบนโยบาย การพัฒนาครู ระบบประเมินผล ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายสนับสนุนในบริบทท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรมีชีวิตและตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนในสังคมร่วมสมัยได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นทิศทางที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติว่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งคำถามที่สำคัญไม่ใช่เพียงว่า "เราควรพัฒนาอะไร" หากแต่ต้องย้อนถามว่า "ใครกำหนดว่าอะไรคือสมรรถนะที่จำเป็น" และ "บริบทใดกำลังถูกทำให้กลายเป็นมาตรฐานสากลโดยละเลยความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน?" จากข้อค้นพบประเด็นท้าทายที่เกิดขึ้น ผู้เขียนขอเสนอข้อคิดเห็นต่อแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติการพัฒนาหลักสูตรของประเทศที่มีความก้าวหน้า ดังเช่น ประเทศฟินแลนด์และแคนาดา ที่ถึงแม้จะสามารถออกแบบหลักสูตรเชิงสมรรถนะได้ลึกและยืดหยุ่น แต่ก็ยังต้องเผชิญกับแรงต้านในระดับปฏิบัติ เช่น ความคาดหวังจากสังคมที่ยังให้น้ำหนักกับคะแนนสอบ หรือการจัดลำดับความสำคัญของวิชาแกนมากกว่าทักษะ ที่หลักสูตรใหม่พยายามผลักดัน มิติการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทย "สมรรถนะ" กลายเป็น วาทกรรมทางการศึกษา ที่ยังไม่ถูกรับรู้โดยครูหรือผู้ปฏิบัติในลักษณะที่มีความเข้าใจลึกซึ้งและวิจรรณญาณเชิงวิชาชีพ หลักสูตรใหม่ถูกออกแบบให้มีโครงสร้างยืดหยุ่น บูรณาการ และเน้นผลลัพธ์ แต่กลับสะท้อนถึง "ความไม่พร้อม" ของระบบ เช่น การขาดเครื่องมือประเมินที่สอดคล้อง ความลักลั่นระหว่างเนื้อหาวิชา

กับสมรรถนะ หรือแม้กระทั่งการแยกส่วนระหว่าง “หลักสูตรในกระดาษ” กับ “หลักสูตรในห้องเรียน” และมีติของความสามารถในการเชื่อมโยงสมรรถนะกับบริบทท้องถิ่นและอัตลักษณ์วัฒนธรรม ถึงแม้จะเป็นแนวคิดที่มีพลัง แต่ในทางปฏิบัติกลับถูกลดทอนเป็นเพียง “กิจกรรมเสริม” มากกว่าการบูรณาการแบบองค์รวม ยิ่งไปกว่านั้น หากการวัดผลยังคงผูกกับระบบสอบกลางหรือข้อสอบมาตรฐาน การเปลี่ยนแปลงเชิงเนื้อหาและกระบวนการย่อมไม่มีทางส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า การใช้กรอบแนวคิดสมรรถนะที่พัฒนาโดยองค์กรระหว่างประเทศ เช่น OECD และ UNESCO อาจกลายเป็นกลไกกลืนวัฒนธรรม (Cultural homogenization) ที่ไม่สอดคล้องกับระบบความรู้พื้นถิ่น โดยเฉพาะในบริบทประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งยังมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และทุนวัฒนธรรม หากการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบ “การพัฒนาจากภายใน” (bottom-up) หรือไม่มีการมีส่วนร่วมจากครูและชุมชนท้องถิ่น ก็อาจเสี่ยงต่อการกลายเป็นการนำเข้าโมเดลสำเร็จรูป (Template-based reform) ที่ขาดความยั่งยืนในระยะยาว สุดท้ายนี้อยากจะชวนคิดว่า “ระบบการศึกษาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะ” กำลังให้คุณค่ากับการพัฒนาคน เพื่อสังคมที่เป็นอยู่ หรือ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น? หากหลักสูตรเพียงตอบสนองต่อตลาดแรงงาน โดยไม่คำนึงถึงความยุติธรรมทางสังคม สิ่งแวดล้อม และประชาธิปไตย ก็อาจทำให้แนวคิด “สมรรถนะ” กลายเป็นเครื่องมือของระบบที่ทำให้ผู้เรียนเพียง “เหมาะกับโลก” โดยไม่ได้ตั้งคำถามว่าโลกใบนี้ควรเป็นเช่นไร...

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). กรอบแนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Halinen, I. (2021). Curriculum reform in Finland: A new approach to competence development. *European Journal of Education*, 56(1), 56-68.
- MEXT Japan. (2021). National curriculum standards (Course of study). Tokyo: Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology.
- Saloviita, T. (2021). Teacher education in Finland: Structure and content. *International Review of Education*, 67(3), 349-366.
- St. John, M., Tong, B., Li, E., & Wilbur, K. (2020). Competency-based education frameworks across Canadian health professions and implications for multisource feedback. *Journal of Allied Health*, 49(1), 1E-11E.
- Tainio et al. (2022). Phenomenon-based learning in Finnish education: Implementation and challenges. *Education Inquiry*, 13(1), 73-89.
- Tan, C. Y., Goh, J., & Chua, B. (2023). Competency-based education in Singapore: From policy to practice. *Asia Pacific Journal of Education*, 43(1), 1-15.
- Tan, C., & Wong, Y. (2022). Competency-Based Education in Asia: Rethinking Assessment and Accountability. *Asia Pacific Education Review*, 23(1), 1-12.
- UNESCO Bangkok. (2022). Competency-based learning in Asia: Policy trends and good practices. Bangkok: UNESCO Office Bangkok.
- Vainikainen, M. P., & Hautamäki, J. (2020). Assessment in Finnish comprehensive education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(6), 897-914.

**การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรี
ต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่***
**COMMUNICATION OF LOCAL DEVELOPMENT POLICY BY MAYOR
TO THE MUNICIPAL COUNCIL BEFORE EXECUTION OF DUTIES**

วิทยากร ท่อแก้ว

Wittayatorn Tokeaw

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail witayatorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ 1) รูปแบบการสื่อสารนโยบาย 2) ลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีแบบเจาะจงจากเทศบาลนคร จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลนครอุบลราชธานี วิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อสรุป ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลมีความเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน โดยผู้บริหารเทศบาลควรเน้นการสื่อสารในการชี้แจงวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนาเมือง การสร้างความเชื่อมั่น และการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงสร้างการสื่อสารแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ เกริ่นนำ เนื้อหาหลัก และการสรุปพร้อมเชิญชวนให้เข้าร่วม ซึ่งช่วยให้สารมีความครบถ้วน เข้าใจง่าย และสร้างความน่าเชื่อถือ โดยนายกเทศมนตรีควรต่อยอดการสื่อสารด้วยการใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่ เพื่อขยายวงการรับรู้และเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนลักษณะการใช้คำและวลี ผู้บริหารเทศบาลควรออกแบบสารด้วยการใช้คำกริยาเชิงนโยบาย เช่น “พัฒนา” “สนับสนุน” “แก้ไข” ที่สะท้อนการลงมือทำจริง คำเชิงคุณค่า เช่น “โปร่งใส” “ยั่งยืน” “น่าอยู่” เพื่อสร้างความไว้วางใจ และวลีที่เริ่มต้นด้วย “เพื่อ” แสดงเจตนารมณ์ของนโยบาย รวมทั้งวลีที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ” ซึ่งสะท้อนกระบวนการประชาธิปไตย ข้อเสนอคือ ควรพัฒนาคู่มือการใช้ภาษา นโยบายท้องถิ่นที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางหลักให้ผู้บริหารรุ่นต่อไปได้ใช้ถ้อยคำที่สื่อสารได้อย่างมีพลัง น่าเชื่อถือ และเอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: การสื่อสารนโยบาย, การพัฒนาท้องถิ่น , นายกเทศมนตรี, สภาเทศบาล, ก่อนปฏิบัติหน้าที่

Abstract

This research article aimed to study the communication of local development policies by municipal mayors to municipal councils before execution of duties, focusing on: 1) the patterns of policy communication, and 2) the characteristics of word and phrase usage in policy communication. The study employed a qualitative research approach, using content analysis of policy statement documents delivered by specifically selected mayors from three city

* Received 9 November 2025; Revised 27 November 2025; Accepted 27 November 2025

municipalities: Rangsit City Municipality, Hat Yai City Municipality, and Ubon Ratchathani City Municipality. Data were analyzed through analytical conclusion. The findings revealed that the policy communication patterns of municipal mayors to municipal councils were systematic and goal-oriented. Municipal executives should emphasize communication that clarifies the vision, urban development direction, confidence-building, and public participation. The structure of communication generally comprised three parts: an introduction, main content, and a conclusion with an invitation for participation. This structure contributed to messages that were comprehensive, easy to understand, and credible. The municipal mayors should be further enhanced through the integration of digital media and online platforms, to expand the scope of public awareness and increase channels for citizen engagement. Regarding the use of words and phrases, municipal executives should design messages using action-oriented policy verbs such as “develop,” “support,” and “solve,” which reflect practical action; value-oriented terms such as “transparency,” “sustainability,” and “livability,” which help build trust; and intentional phrases beginning with “for,” which express the purpose of the policy. Additionally, participatory expressions such as “think together, act together, and monitor together” embody the democratic process. The study recommends developing a local policy language guide that provides clear linguistic standards, enabling future administrators to use words and phrases that communicate powerfully, credibly, and effectively foster public participation.

Keywords: Policy Communication, Local Development, Mayor, Municipal Council, Before Execution of Duties

บทนำ

การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย อยู่ในการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล มาตราที่ 48 ระบุว่า “ก่อนนายกเทศมนตรีเข้ารับหน้าที่ ให้ประธานสภาเทศบาลเรียกประชุมสภาเทศบาลเพื่อให้นายกเทศมนตรีแถลง นโยบายต่อสภาเทศบาล โดยไม่มีการลงมติ ทั้งนี้ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี การแถลงนโยบายเป็นกระบวนการเปิดเผยทิศทางการบริหารและแนวทางการพัฒนา ซึ่งช่วยให้สมาชิกสภาและ ประชาชนรับทราบเป้าหมายที่ชัดเจน อีกทั้งเป็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) เพื่อให้การบริหารงาน ท้องถิ่นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันพระปกเกล้า, 2564) นอกจากนี้ การแถลงนโยบายยังเป็นกลไกการ ตรวจสอบเชิงประชาธิปไตย สภาสามารถใช้เป็นกรอบในการติดตาม ประเมินผล และกำกับดูแลการทำงานของ นายกเทศมนตรีตามกฎหมาย (กระทรวงมหาดไทย, 2562) อีกทั้งยังเป็นการยืนยันความมุ่งมั่นและความ พร้อมของผู้บริหารท้องถิ่นในการปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา จึงถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่สะท้อนหลักการธรรมาภิบาล โปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาท้องถิ่น (World Bank, 2017) ซึ่งในทาง มิติการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย กำหนด เป็นกระบวนการที่สะท้อนหลักการของความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Accountability) ในการ บริหารงานท้องถิ่น แนวคิดพื้นฐานของการสื่อสารเชิงนโยบาย (Policy Communication) มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งสภาเทศบาลและประชาชนทั่วไป ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน ชัดเจน และตรวจสอบได้ (McQuail, D., 2010) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางการพัฒนาและร่วมกำหนดกรอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

ตามหลักการปกครองท้องถิ่น การแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่มีจุดมุ่งหมายหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การประกาศเจตนารมณ์การบริหาร (Declaration of Intent) เพื่อแสดงถึงความตั้งใจของนายกเทศมนตรีในการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้หาเสียงไว้ 2) การสร้างความชอบธรรม (Legitimacy) โดยเปิดโอกาสให้สภาเทศบาลในฐานะฝ่ายตรวจสอบได้เห็นทิศทางการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติจริง และ 3) การสร้างความร่วมมือและความเข้าใจ (Collaboration and Understanding) เพื่อให้เกิดการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ (Rogers, E. M. & Dearing, J. W., 2007) นอกจากนี้ หลักการสื่อสารที่ดีในขั้นตอนนี้ต้องยึดหลักความชัดเจน (Clarity) เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจนโยบายได้ง่าย ความโปร่งใส (Transparency) เพื่อลดความคลุมเครือหรือการตีความที่ผิด ความน่าเชื่อถือ (Credibility) โดยมีข้อมูลสนับสนุนที่ถูกต้อง และการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อเปิดโอกาสให้สภาและประชาชนตรวจสอบและเสนอข้อคิดเห็น (McQuail, D., 2010) การแถลงนโยบายยังถือเป็นกลไกสำคัญของการตรวจสอบเชิงประชาธิปไตย (Democratic Accountability) เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่สภาจะใช้เป็นกรอบในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในอนาคต (Anderson, J. E., 2015) หากนายกเทศมนตรีสื่อสารอย่างมีระบบ จะช่วยสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมธรรมาภิบาล ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น (Fairhurst, G. T., 2019)

การสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นต้องอาศัยหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นโครงสร้างเนื้อหา (Content Structure Design) ต้องเรียงลำดับจาก วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ส่วนที่สองเป็น ตัวนโยบายหลัก (Core Policies) แนวทางปฏิบัติ (Strategies) เพื่อให้สภาและผู้รับสารเข้าใจทิศทางการพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ โดยเนื้อหาควรกระชับ ชัดเจน และสอดคล้องกับกฎหมายและแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่น (Cornelissen, J., 2020a) ส่วนที่สองการออกแบบคำของนโยบาย (Wording Design) ต้องใช้ภาษาที่ ชัดเจน เข้าใจง่าย มีพลังโน้มน้าว (Persuasive Wording) หลีกเลี่ยงคำที่กำกวม หรือภาษาทางเทคนิคมากเกินไป ควรใช้ คำที่สร้างภาพเชิงบวก (Positive Framing) และสะท้อนคุณค่าที่ประชาชนคาดหวัง เช่น “โปร่งใส” “ยั่งยืน” “เพื่อประชาชน” (Fairhurst, G. T., 2019) และส่วนที่สาม เป็นการนำเสนอ (Presentation) ต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับผู้รับสารและบริบทในพื้นที่ เช่น การแถลงอย่างเป็นทางการในที่ประชุมสภา ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อเสริมความเข้าใจ พร้อมใช้ น้ำเสียง ภาษากาย และสื่อภาพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจ (Falkheimer, J. & Heide, M., 2022) โดยรูปแบบการสื่อสารนโยบายที่ดีพิจารณาถึงวัตถุประสงค์การสื่อสาร การแถลงนโยบาย ลักษณะภาษาและการสื่อสารในการแถลงนโยบาย การจัดโครงสร้างสารการแถลงนโยบาย และกลยุทธการสื่อสารในการแถลงนโยบาย (Cornelissen, J., 2020b) ส่วนคำและวลีมีความสำคัญต้องออกแบบให้ ลักษณะเด่นสำหรับการสื่อสารที่ทรงพลังน่าจดจำ (Fairhurst, G. T., 2019)

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำการศึกษาการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีตามกฎหมาย โดยศึกษาจากคำแถลงนโยบายของเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี (เทศบาลนครรังสิต, 2568) เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (เทศบาลนครหาดใหญ่, 2568) และเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี (เทศบาลนครอุบลราชธานี, 2568) ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ มีการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นเป็นระบบเต็มรูปแบบตามบริบทพื้นที่เป็นกรณีการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดีได้ การศึกษานี้มุ่งเน้นการศึกษารูปแบบลักษณะการใช้คำ และวลีการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาการสื่อสารนโยบายขององค์กรปกครองท้องถิ่นประเภทเทศบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่
2. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงประเด็นจากเอกสารเนื้อหา นโยบายการพัฒนาท้องถิ่น โดยวิธีการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารการแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลเพื่อนำข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาทำการแยกแยะ จัดหมวดหมู่ ตีความเชิงเนื้อหา และสร้างข้อสรุป

ข้อมูลในวิเคราะห์

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่การวิเคราะห์เอกสารการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีในสภาเทศบาลแบบก่อบริษัทแห่งเกาะจากเทศบาลนคร จำนวน 3 แห่ง โดยเทศบาลที่เลือกเป็นเทศบาลนครต้นแบบ ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลหลายรางวัลจากหลายหน่วยงานในอดีตที่ผ่านมา และเป็นเทศบาลที่มีแผนพัฒนาองค์กรเชิงรุกอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ มีนโยบายในหลากหลายมิติ และนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งประกอบด้วย 1) เทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี 2) เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และ 3) เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

เครื่องมือการวิจัย

แบบวิเคราะห์เนื้อหาการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรี ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านความเที่ยงและความตรงของเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 รูปแบบการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ มีหน่วยการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์การสื่อสารการแถลงนโยบาย 2) ลักษณะภาษาและการสื่อสารในการแถลงนโยบาย 3) การจัดโครงสร้างสารการแถลงนโยบาย และ 4) กลยุทธ์การสื่อสารในการแถลงนโยบาย

ส่วนที่ 2 ลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ มีหน่วยการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ลักษณะการใช้คำในการสื่อสารนโยบาย และ 2) ลักษณะการใช้วลีในการสื่อสารนโยบาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมเอกสารเลือกเอกสารต้นฉบับที่เกี่ยวข้อง คือ คำแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีในการเข้ารับตำแหน่งจากการเผยแพร่ในเว็บไซต์สู่สาธารณะของเทศบาล 3 แห่ง ดำเนินแปลเอกสารให้อยู่ในรูปแบบไฟล์เอกสารที่ง่ายต่อการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงประเด็นและจัดรูปแบบให้สอดคล้องกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โดยการกำหนดรหัส (Coding) สำหรับหน่วยวิเคราะห์แต่ละข้อ ได้แก่ W1 = วัตถุประสงค์ L1 = ลักษณะภาษา S1 = โครงสร้างสาร G1 = กลยุทธ์ C1 = คำสำคัญ P1 = วลีสำคัญ โดยวิเคราะห์ความหมายตรวจสอบโทนภาษา คำและวลีที่สะท้อนภาพลักษณ์ตามหน่วยวิเคราะห์ และสร้างข้อสรุปผลการวิเคราะห์เชิงประเด็น

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษารูปแบบการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 รูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรีนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) วัตถุประสงค์การสื่อสารการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีนครรังสิตมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1.1) ชี้แจงวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาเมือง ด้านการสร้างเมืองน่าอยู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมชุมชนด้วยการใช้คำและวลีที่สร้างภาพลักษณ์ของเมืองและผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 1.2) สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อประชาชนด้วยภาษาที่แสดงความใส่ใจประชาชนและความรับผิดชอบต่อการบริหาร ที่เน้น

คุณค่า และความโปร่งใสในการบริหารงาน 1.3) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการเชิญชวนให้เสนอความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเมืองด้วยการใช้เรียกร้องให้เกิดการกระทำเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร 2) ลักษณะภาษาและการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เอกสารแถลงนโยบาย พบว่ามีรูปแบบภาษาและกลยุทธ์การสื่อสารสำคัญ 4 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) ภาษาเชิงวิสัยทัศน์ ตัวอย่างเช่น “สร้างเมืองรังสิตให้เป็นเมืองอัจฉริยะ นำอยู่ และยั่งยืน” ด้วยการสร้างแรงจูงใจและภาพลักษณ์ผู้นำที่มองการณ์ไกล 2.2) ภาษาเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น “พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงระบบคมนาคม และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน” ด้วยการแสดงความชัดเจนและเป็นรูปธรรมของนโยบาย 2.3) ภาษาเชิงคุณค่าและความใส่ใจ ตัวอย่างเช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน และพร้อมดูแลผู้สูงอายุ” ด้วยการสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนและความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และ 2.4) ภาษาเชิงการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น “ขอเชิญชวนประชาชนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อพัฒนาเมืองร่วมกัน” ด้วยการกระตุ้นการเข้าร่วมของประชาชนและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของเมือง 3) การจัดโครงสร้างสารการแถลงนโยบายของเทศบาลนครรังสิตได้จัดโครงสร้างเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 3.1) ส่วนนำ มุ่งสร้างความสนใจและเชื่อมโยงกับปัญหาของเมือง เช่น ปัญหาจราจร น้ำเสีย คุณภาพชีวิต 3.2) ส่วนเนื้อหาหลัก ระบุนโยบายและโครงการสำคัญ เช่น พัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณสุข การศึกษา และเศรษฐกิจชุมชน ใช้ทั้งวิสัยทัศน์ นโยบาย และคุณค่า เพื่อให้สารครบถ้วนและสร้างความน่าเชื่อถือ และ 3.3) ส่วนสรุปและเชิญชวนเข้าร่วม กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น เข้าร่วมกิจกรรม ชุมชน หรือเสนอความคิดเห็น และ 4) การจัดโครงสร้างสารการแถลงนโยบายกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้จากการวิเคราะห์เชิงลึก พบว่ามีกลยุทธ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 4.1) การสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่เอาใจใส่ประชาชน ใช้คำพูดสะท้อนความใส่ใจ เช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน” เพื่อหวังผลลัพธ์ คือ ประชาชนรู้สึกใกล้ชิดและไว้วางใจ 4.2) การเน้นความโปร่งใสและความรับผิดชอบ มุ่งระบุรายละเอียดโครงการและงบประมาณ เพื่อหวังผลลัพธ์ คือ สร้างความเชื่อมั่นและลดความสงสัย 4.3) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและสร้างแรงจูงใจ โดยใช้คำสั้น กระชับ และตรงประเด็น เช่น “เมืองสะอาด ปลอดภัย นำอยู่” เพื่อหวังผลลัพธ์ คือ ประชาชนเข้าใจง่ายและเกิดความรู้สึกร่วม 4.4) การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเรียกร้องให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อหวังผลลัพธ์การสร้างความร่วมมือและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ

1.2 รูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า 1) วัตถุประสงค์ของการสื่อสารการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1.1) ชี้แจงทิศทางการพัฒนาเมือง เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การคมนาคม การรักษาความปลอดภัย และเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการใช้อ้างอิงและวลีที่สร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกล 1.2) สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนด้วยภาษาที่สะท้อนความใส่ใจและความรับผิดชอบ เช่น “เราห่วงใยทุกชุมชน” ที่มุ่งการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม 1.3) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม การเสนอความคิดเห็น หรือเข้าร่วมโครงการชุมชน ด้วยการเรียกร้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม 2) ลักษณะภาษาและการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เอกสารแถลงนโยบาย พบว่ามี รูปแบบภาษาและกลยุทธ์สำคัญ 4 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) ภาษาเชิงวิสัยทัศน์ ตัวอย่างเช่น “สร้างหาดใหญ่ให้เป็นเมืองอัจฉริยะ นำอยู่ และยั่งยืน” ด้วยการสร้างแรงจูงใจและภาพลักษณ์ผู้นำที่มองการณ์ไกล 2.2) ภาษาเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น “พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงระบบคมนาคม และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น” ด้วยการแสดงความชัดเจนและความเป็นรูปธรรมของนโยบาย 2.3) ภาษาเชิงคุณค่าและความใส่ใจ ตัวอย่างเช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน ผู้สูงอายุ และเด็กในชุมชน” ด้วยการสร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจของประชาชน 2.4) ภาษาเชิงการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น “ขอเชิญชวนพี่น้องทุกคนร่วมเสนอแนะความเห็นเพื่อพัฒนาเมืองร่วมกัน” ด้วยการกระตุ้นการเข้าร่วมของประชาชนและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของเมือง 3) การจัดโครงสร้างสารการแถลงนโยบายของเทศบาลนครหาดใหญ่มีจัดโครงสร้างเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 3.1) ส่วนการเกริ่นนำ นำเสนอภาพรวมปัญหาเมือง เช่น ปัญหาจราจร น้ำเสีย คุณภาพชีวิต 3.2) ส่วนเนื้อหาหลัก มุ่งระบุโครงการสำคัญในด้าน

ต่าง ๆ หลากหลายมิติ เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค การศึกษา การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ใช้ทั้งวิสัยทัศน์ นโยบาย และคุณค่าเพื่อสร้างความครบถ้วนและน่าเชื่อถือ 3.3) ส่วนสรุปและเชิญชวนเข้าร่วม มุ่งกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรม เช่น การประชุมของชุมชนหรือการเสนอความคิดเห็นต่อเทศบาล และ 4) กลยุทธ์การสื่อสารที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 4.1) การนำองค์โดยผู้นำคนใหม่ใช้คำพูดที่แสดงความเอาใจใส่จากผู้นำ เช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน” 4.2) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้วยการบรรยายละเอียดโครงการและงบประมาณเพื่อให้ประชาชนไว้วางใจ 4.3) ภาษาที่เข้าใจง่ายและจูงใจผู้รับสาร มุ่งใช้คำง่าย กระชับ เข้าใจตรงประเด็น เช่น “เมืองสะอาด ปลอดภัย น่าอยู่” 4.4) การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการเรียกร้องให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน เพื่อเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมและเสนอความคิดเห็นในการขับเคลื่อนเมืองไปสู่ความสำเร็จ

1.3 รูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1) วัตถุประสงค์ของการสื่อสารนโยบายการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1.1) ชี้แจงทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การรักษาความปลอดภัยของประชาชน 1.2) สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ การใช้ภาษาที่สร้างภาพลักษณ์ความใสใจประชาชน เช่น “เทศบาลใส่ใจทุกครัวเรือน” หรือ “เราจะร่วมกันพัฒนาเมืองให้น่าอยู่” 1.3) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการเชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการชุมชน เช่น การร่วมประชุม การเสนอความคิดเห็น หรือเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเมือง 2) ลักษณะภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนโยบายมีรูปแบบภาษาที่สำคัญ 4 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) ภาษาสร้างวิสัยทัศน์ ตัวอย่างเช่น “สร้างเมืองอุบลฯ ให้เป็นเมืองน่าอยู่และยั่งยืน” ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจ ให้ประชาชนเห็นภาพรวมของอนาคตที่นายกเทศมนตรีตั้งใจพัฒนา 2.2) ภาษานโยบายและการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น “ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค จัดการน้ำเสีย และพัฒนาสวนสาธารณะ” ด้วยการแสดงความเป็นรูปธรรม เน้นการดำเนินงานที่จับต้องได้ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ 2.3) ภาษาที่เน้นคุณค่าและความใสใจ ตัวอย่างเช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือนและผู้สูงอายุ” ด้วยการสร้างความใกล้ชิดและเชื่อมโยงอารมณ์ของประชาชน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์เชิงบวก และ 2.4) ภาษาที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น “ขอเชิญชวนพี่น้องร่วมเสนอแนะความเห็นเพื่อพัฒนาเมืองร่วมกัน” ด้วยการเพื่อตักเตือนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเมือง 3) การจัดโครงสร้างสารการแถลงนโยบายมีโครงสร้าง 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 3.1) ส่วนเกริ่นนำ เน้นการสร้างความสนใจและสร้างความเชื่อมั่นในผู้นำ ตัวอย่าง การกล่าวถึงปัญหาปัจจุบันของเมือง เช่น ปัญหาจราจร น้ำเสีย หรือคุณภาพชีวิตประชาชน 3.2) ส่วนเนื้อหาหลัก ระบุโครงการ นโยบาย และแผนการปฏิบัติอย่างละเอียด ใช้ทั้งวิสัยทัศน์ คุณค่า และข้อเท็จจริงเชิงสถิติ เช่น จำนวนโครงการ งบประมาณ และระยะเวลาดำเนินงาน และ 3.3) ส่วนสรุปและเชิญชวนเข้าร่วม เน้นการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม ใช้ประโยคสร้างแรงจูงใจ เช่น “เราจะทำให้เมืองอุบลฯ น่าอยู่ร่วมกัน” เพื่อปิดการสื่อสารสารอย่างเป็นบวก และ 4) กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้จากการวิเคราะห์พบว่านายกเทศมนตรีเทศบาลนครอุบลราชธานีใช้กลยุทธ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 4.1) การสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่เอาใจใส่ ใช้คำที่สะท้อนความห่วงใย เช่น “ประชาชนทุกคนคือครอบครัวของเรา” เพื่อหวังผลลัพธ์ทำให้ประชาชนรู้สึกที่เทศบาลใกล้ชิดและพร้อมตอบสนอง 4.2) การเน้นความโปร่งใสและความรับผิดชอบ บรรยายละเอียดโครงการ งบประมาณ และระยะเวลาอย่างชัดเจน เพื่อหวังผลลัพธ์ในการสร้างความเชื่อมั่นและลดความสงสัยของประชาชน 4.3) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและสร้างแรงจูงใจ ใช้คำที่สั้น กระชับ และตรงประเด็น เช่น “เมืองสะอาด ปลอดภัย น่าอยู่” เพื่อหวังผลลัพธ์ทำให้ประชาชนเข้าใจง่ายและเกิดความรู้สึกบวกต่อโครงการ และ 4.4) การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการเรียกร้องให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชน หรือเสนอความคิดเห็น เพื่อหวังผลลัพธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ

ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า รูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรีทั้งสามเมือง คือ นครรังสิต นครหาดใหญ่ และนครอุบลราชธานี มีลักษณะร่วมสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 3.1) การชี้แจงวิสัยทัศน์และทิศ

ทางการพัฒนาเมือง โดยใช้ภาษาเชิงวิสัยทัศน์ที่มุ่งสร้างภาพลักษณ์เมืองน่าอยู่ อัจฉริยะ และยั่งยืน 3.2) การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ด้วยภาษาที่สะท้อนความห่วงใย ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส เช่น การระบุโครงการ งบประมาณ และผลลัพธ์ที่คาดหวังอย่างเป็นรูปธรรม และ 3.3) การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านถ้อยคำเชิญชวนให้ร่วมเสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเมือง โดยมีลักษณะการสื่อสารสำคัญประกอบด้วย ภาษาเชิงวิสัยทัศน์ ภาษาเชิงนโยบาย ภาษาเชิงคุณค่า และภาษาเชิงการมีส่วนร่วม ส่วนโครงสร้างสารแบ่งเป็นส่วนนำ เนื้อหา และสรุปเชิญชวน โดยมีกลยุทธ์หลักคือ การสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่ใส่ใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ผลศึกษาลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) ลักษณะเด่นของการใช้คำ ใช้คำกริยาเชิงนโยบายที่บ่งชี้การกระทำและความมุ่งมั่น เช่น พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน จัดตั้ง ดำเนินการ สร้าง ยกย่อง แก้ไข คำเหล่านี้ช่วยสร้างภาพของการลงมือทำมากกว่าการกล่าวเชิงนามธรรม คำที่สะท้อน “ความมั่นใจและต่อเนื่อง” เช่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อเน้นความมั่นคงของนโยบายและความมุ่งมั่นระยะยาว คำแสดงวิสัยทัศน์และคุณค่า เช่น โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม ธรรมภิบาล เมืองน่าอยู่ ทันสมัย ปลอดภัย เพื่อสร้างภาพพจน์และอัตลักษณ์ของเมืองเป็นการเฉพาะ 2) ลักษณะเด่นของการใช้วลี 4 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) วลีเชิงเป้าหมาย เช่น เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อสร้างความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ลักษณะเด่น คือ ใช้คำว่า “เพื่อ” นำหน้าเป็นเครื่องหมายแสดงเจตนารมณ์และเป้าประสงค์ในการออกนโยบายนั้น ๆ 2.2) วลีเชิงความมั่นใจและสู่มาตรฐานที่ดี เช่น ตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ลักษณะเด่น คือ สร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินการมีความถูกต้องตามกรอบของบทบาทหน้าที่และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมั่นใจ 2.3) วลีที่แสดงการมีส่วนร่วม เช่น โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบชี้ให้เห็นถึงการสื่อสารแบบประชาธิปไตยและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาล และ 2.4) วลีแสดงลักษณะของการพัฒนาแบบองค์รวม เช่น ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เป็นผู้รับผลจากการพัฒนา

2.2 ลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า 1) ลักษณะเด่นของการใช้คำ มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1.1) การใช้คำกริยาเชิงปฏิบัติที่บ่งบอกการลงมือทำจริง เพื่อสร้างภาพผู้นำที่กระตือรือร้น เช่น เร่งรัด ปรับปรุง แก้ไข ผลักดัน ติดตั้ง ดำเนินการ เดินหน้า ตัวอย่างเช่น เร่งแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ ปรับปรุงผิวจราจรถนนสายหลัก ผลักดันโครงการสร้างโรงพยาบาลเทศบาลนครหาดใหญ่ เพื่อให้ประชาชนเห็นภาพว่าไม่ใช่แค่แผนบนสมอและกระดาษ แต่มีการลงมือทำทันทีตามความคาดหวังของประชาชน 1.2) คำแสดงคุณค่าและวิสัยทัศน์ สะท้อนภาพอนาคตและความคาดหวังของสังคม เช่น คุณภาพชีวิตที่ดี โปร่งใส ยั่งยืน ทันสมัย ปลอดภัย เข้าถึงง่าย ตัวอย่างเช่น ยกย่องการสาธารณสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีถ้วนหน้า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเพื่อเมืองน่าอยู่ ด้วยการเชื่อมโยงนโยบายกับความต้องการของประชาชนและสร้างความไว้วางใจอย่างเต็มเปี่ยม 1.3) คำสร้างความเร่งด่วนและความมั่นใจ ใช้ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกที่กระตือรือร้นและความเด็ดขาด เช่น เร่งด่วน โดยเร็ว ทันที ตัวอย่างเช่น จะเร่งรัดการขุดลอกคลอง จะผลักดันให้สำเร็จโดยเร็ว ด้วยการทำให้ประชาชนเชื่อว่าปัญหาจะได้รับการแก้ไขทันเวลา ไม่ยืดเยื้อ และ 1.4) คำปลุกพลังและสร้างความร่วมมือ เช่น ร่วมมือ ผนึกกำลัง สามัคคี ตัวอย่างเช่น ด้วยความสามัคคี ความเข้าใจ และการผนึกกำลังกัน เราจะฟันฝ่าทุกความท้าทาย ด้วยการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของนโยบายร่วมกัน 2) ลักษณะเด่นของการใช้วลีมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) วลีเชิงเป้าหมาย นิยมขึ้นต้นด้วย “เพื่อ” เพื่อชี้ชัดเจตนารมณ์

เช่น เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ ด้วยการทำให้ผู้ฟังเข้าใจเหตุผลของนโยบายอย่างตรงไปตรงมา 2.2) วลีแสดงกรอบกฎหมายและจริยธรรม เน้นความถูกต้องและโปร่งใส เช่น ภายใต้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตามหลักธรรมาภิบาล ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และ 2.3) วลีแสดงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ด้วยการทำให้ประชาชนรู้สึกมีบทบาทร่วมในนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

2.3 ลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1) ลักษณะเด่นของการใช้คำมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1.1) คำกริยาเชิงนโยบาย มุ่งใช้คำกริยาที่บ่งบอกการกระทำและการเปลี่ยนแปลง เช่น ใช้คำ “พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน ปรับปรุง ดำเนินการ แก้ไข ยกระดับ สร้าง” พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ปรับปรุง ปรับปรุงระบบประปาและไฟฟ้าส่องสว่าง ดำเนินการป้องกันน้ำท่วม แก้ไขปัญหาจราจรติดขัด ยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมุ่งทำให้ข้อความนโยบายมีพลัง ชับแน่นถึงการลงมือทำ 1.2) คำเชิงคุณค่าและวิสัยทัศน์ มุ่งใช้คำที่สะท้อนภาพอนาคตและอุดมคติ เช่น ทันสมัย ยั่งยืน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ธรรมาภิบาล คุณภาพชีวิต น่าอยู่ ปลอดภัย โดยมุ่งสร้าง สร้างภาพเมืองในอุดมคติและความน่าเชื่อถือ และ 1.3) คำเน้นความมีมาตรฐาน เช่น อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครอบคลุมทุกมิติ 2) ลักษณะเด่นของการใช้วลีมี 5 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) วลีเชิงเป้าหมายนิยมใช้คำว่า “เพื่อ” นำหน้า เช่น เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มุ่งแสดงความตั้งใจและเจตนารมณ์ชัดเจน 2.2) วลีแสดงกรอบกฎหมายและจริยธรรม เช่น ตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นความโปร่งใสและความถูกต้องตามหลักปกครอง 2.3) วลีแสดงการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ บทมุ่งสื่อสารถึงการบริหารแบบประชาธิปไตย มีการมีส่วนร่วม 2.4) วลีแสดงลักษณะการพัฒนาแบบองค์รวม เช่น ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพชีวิตของประชาชน และ 2.5) วลีแสดงการเร่งรัดหรือความสำคัญ เช่น อย่างเร่งด่วน เป็นลำดับแรก ให้ทันต่อความต้องการของประชาชน

ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า ลักษณะการใช้คำและวลีของนายกเทศมนตรีทั้งสามเมืองมีจุดร่วมสำคัญ คือ การใช้ คำกริยาเชิงนโยบายและการปฏิบัติ เช่น พัฒนา ส่งเสริม ปรับปรุง ดำเนินการ เพื่อสร้างภาพผู้นำที่ลงมือทำจริง ขณะเดียวกันใช้ คำเชิงคุณค่าและวิสัยทัศน์ เช่น โปร่งใส ยั่งยืน น่าอยู่ ปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและสะท้อนอุดมการณ์การพัฒนา รวมทั้งคำที่สร้าง ความเร่งด่วนและความมั่นใจ เช่น เร่งรัด ทันที โดยเร็ว เพื่อให้ประชาชนเห็นความตั้งใจแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ด้านวลี พบการใช้วลีเชิงเป้าหมายขึ้นต้นด้วย “เพื่อ” วลีแสดงกรอบกฎหมายและธรรมาภิบาล วลีแสดงการมีส่วนร่วม เช่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ตลอดจนวลีเชิงพัฒนาแบบองค์รวม ครอบคลุมเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อเน้นความครบถ้วนและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่ชี้ให้เห็นว่า นายกเทศมนตรีทั้ง 3 พื้นที่ คือ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลนครอุบลราชธานี ใช้การสื่อสารในหลายวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1.1) การชี้แจงวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาเมือง เพื่อสร้างภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของท้องถิ่น 1.2) การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ โดยใช้ภาษาที่สะท้อน

ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการเอาใจใส่ประชาชน 1.3) การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านการใช้คำเชิญชวนและการเรียกร้องให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ McQuail, D. ที่ระบุว่าการสื่อสารทางการเมืองควรมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ได้แก่ การให้ข้อมูล (Informing) การโน้มน้าว (Persuading) และ การระดมการมีส่วนร่วม (Mobilizing Participation) (McQuail, D., 2010) ซึ่งทั้งหมดปรากฏในคำแถลงนโยบายที่ศึกษา ส่วนการใช้ภาษาและกลยุทธ์การสื่อสาร จากผลการวิเคราะห์ พบการใช้ภาษา 4 ลักษณะสำคัญ คือ 1) ภาษาเชิงวิสัยทัศน์ เช่น “สร้างเมืองอัจฉริยะ น่ายุ และยั่งยืน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Vision Casting Strategy ที่เน้นการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเห็นภาพอนาคต (Northouse, P. G., 2021) 2) ภาษาเชิงนโยบายและปฏิบัติ เช่น “พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงระบบคมนาคม” ทำให้ผู้รับสารเชื่อว่านโยบายสามารถปฏิบัติได้จริง (Lilleker, D. G., 2019) 3) ภาษาเชิงคุณค่าและความใส่ใจ เช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน” ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบ Emotional Appeal เพื่อสร้างความผูกพัน (Kaid, L. L. & Holtz-Bacha, C., 2020) 4) ภาษาเชิงการมีส่วนร่วม เช่น “ขอเชิญชวนประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็น” แสดงถึงกลยุทธ์ Intensive Communication ที่ช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมของประชาชน (Jenkins, H. & Nielsen, R. K., 2021) การใช้ภาษาผ่านสัญลักษณ์และคำพูดที่ทำให้ประชาชนรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในสังคม ในขณะที่การจัดโครงสร้างสาร ทั้ง 3 พื้นที่จัดโครงสร้างการแถลงนโยบายในลักษณะ 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำที่สร้างความสนใจ เชื่อมโยงปัญหาของเมือง 2) ส่วนเนื้อหาที่แจกแจงวิสัยทัศน์ นโยบาย และโครงการสำคัญ 3) ส่วนสรุปที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมและย้ำค่านิยมสัญญา โครงสร้างดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Aristotle's Rhetorical Model (Ethos, Pathos, Logos) โดย Ethos (Agarwal, A., 2024) ได้แสดงผ่านการสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่โปร่งใสและมีคุณธรรม Pathos ปรากฏจากการใช้คำที่ปลุกอารมณ์ เช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน” Logos ปรากฏจากการอธิบายโครงการและนโยบายที่เป็นรูปธรรม สำหรับกลยุทธ์การสื่อสารเชิงนโยบายที่เด่นชัด จากผลการวิจัย พบกลยุทธ์ร่วมกัน 4 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างภาพลักษณ์นายกเทศมนตรี ใช้คำพูดสะท้อนความห่วงใย ความโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Political Branding (Lees-Marshment, J., 2020) 2) การเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ระบุรายละเอียดโครงการ งบประมาณ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ 3) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและจริงใจ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจและเกิดแรงบวกต่อโครงการ 4) การกระตุ้นการมีส่วนร่วม เชิญชวนประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Participatory Governance (Fung, A., 2015) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Lilleker, D. G. ที่ชี้ว่าการสื่อสารเชิงนโยบายควรประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม เพื่อสร้างการยอมรับในสังคม (Lilleker, D. G., 2019) นอกจากนี้ยังสนับสนุนแนวคิด Digital Era Governance ที่ต้องอาศัยการสื่อสารโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกลไกประชาธิปไตยท้องถิ่น (Kettunen, P., 2020) จากผลการวิจัยพบว่า นายกเทศมนตรีในทั้ง 3 เมืองได้ใช้การสื่อสารเชิงวิสัยทัศน์ คุณค่า และการมีส่วนร่วม ซึ่งการใช้ภาษาที่สะท้อนความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มุ่งสร้างความเชื่อมั่นและการเชิญชวนประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเหมือนกับที่พบในนโยบายของเทศบาลนครรังสิต หาดใหญ่ และอุบลราชธานี การใช้ภาษาเรียบง่าย ชัดเจน และมีความหมายเชิงอารมณ์จะช่วยสร้างความเข้าใจและความผูกพันของประชาชนต่อองค์กร รวมทั้งการใช้ Pathos ในคำแถลงนโยบาย เช่น “เราห่วงใยทุกครัวเรือน” การใช้ภาษาที่มีภาพลักษณ์บวก (Positive Image Language) ในการแถลงนโยบาย พบว่าผู้บริหารมักใช้คำที่แสดงถึงความใส่ใจ โปร่งใส และมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Ethos) และแรงจูงใจ (Pathos)

2. ลักษณะการใช้คำและวลีในการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาล ก่อนปฏิบัติหน้าที่ พบว่าการใช้คำและวลีในเอกสารแถลงนโยบายของทั้ง เทศบาลนครรังสิต เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลนครอุบลราชธานี มีลักษณะร่วมที่สำคัญคือ การใช้คำกริยาเชิงปฏิบัติ (Action-oriented verbs) และวลีที่มุ่งแสดงเจตนารมณ์ (Purpose-driven phrases) ซึ่งสะท้อนแนวคิด การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความโปร่งใส และความมุ่งมั่น ตรงกับแนวคิดของ McQuail, D. ที่กล่าวว่าการสื่อสาร

เพื่อการเมืองและนโยบาย ต้องเน้นความชัดเจน (Clarity) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) และการสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) กับประชาชน ด้านลักษณะการใช้คำ คำกริยาเชิงปฏิบัติและการสร้างภาพลงมือทำ ในทั้งสามกรณีศึกษา มีการใช้คำกริยาเชิงการกระทำ เช่น “พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน แก้ไข ดำเนินการ เร่งรัด ผลักดัน” เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าผู้นำไม่เพียงแต่วางแผน แต่มีความพร้อมลงมือทำ (McQuail, D., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lees-Marshment, J. ที่ชี้ว่าผู้นำการเมืองที่สื่อสารด้วยคำแสดงการกระทำ (Action-oriented language) มักได้รับความเชื่อมั่นมากกว่าการใช้คำเชิงนามธรรม เพราะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็นรูปธรรมของนโยบาย กรณีเทศบาลนครหาดใหญ่ (Lees-Marshment, J., 2020) การใช้คำว่า “เร่งรัด ปรับปรุง ผลักดัน เดินหน้า” แสดงถึงการตอบสนองอย่างเร่งด่วนต่อปัญหา ตรงกับแนวคิดของ Lasswell’s Communication Model ที่เน้นว่าข้อความต้องตอบโจทย์ “What effect?” หรือผลลัพธ์ที่ผู้ฟังคาดหวัง (Sapienza, Z. et al., 2015) ส่วนคำเชิงคุณค่าและวิสัยทัศน์ คำเช่น “โปร่งใส ตรวจสอบได้ ธรรมภิบาล น่าอยู่ ยั่งยืน ปลอดภัย” ปรากฏอย่างเด่นชัดในทุกพื้นที่ แสดงถึงการสื่อสารเชิงคุณค่าที่ต้องการสร้างความน่าเชื่อถือ (Ethos) และความรู้สึกไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Aristotle’s Rhetorical Model ที่ชี้ว่า Ethos มีบทบาทสำคัญในความน่าเชื่อถือของผู้พูด โดยเฉพาะในสุนทรพจน์ทางการเมือง ในขณะที่ลักษณะการใช้วลีเชิงเป้าหมาย (Goal-oriented phrases) การใช้คำว่า “เพื่อ” นำหน้า เช่น “เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน” “เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” สะท้อนลักษณะการสื่อสารที่เน้นวัตถุประสงค์และเหตุผล (Logos) ซึ่งช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจเป้าหมายของนโยบายอย่างชัดเจน ตรงกับงานของ Agarwal, A. ที่ระบุว่าภาษาที่แสดงเจตนา (Intentional Language) ทำให้สารทางการเมืองมีพลังโน้มน้าวมากขึ้น ส่วนการสร้างภาพโปร่งใสและกรอบกฎหมาย เช่น “ตามหลักธรรมาภิบาล” “ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง” สะท้อนการสร้างความน่าเชื่อถือผ่านการยืนยันว่าการดำเนินงานถูกต้องตามกฎหมาย (Agarwal, A., 2024) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Symbolic Interactionism ที่มองว่าภาษาเป็นเครื่องมือสร้างความหมายร่วม และความไว้วางใจในสังคม นอกจากนี้วิธีสร้างการมีส่วนร่วม การใช้วลีเช่น “โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน” “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ” แสดงถึงแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมซึ่งตรงกับงานของ Fung A. ที่เน้นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะเพิ่มความชอบธรรมและการยอมรับในนโยบายสาธารณะ (Fung, A., 2015) โดยผลการวิจัยที่พบว่า นายกเทศมนตรีในทั้ง 3 เมืองได้ใช้การสื่อสารผ่านการใช้อ้อยคำสร้างภาพลักษณ์ผู้นำ เช่น คำที่แสดงความห่วงใย ความโปร่งใส และความมุ่งมั่น ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้วางใจและเกิดความร่วมมือ

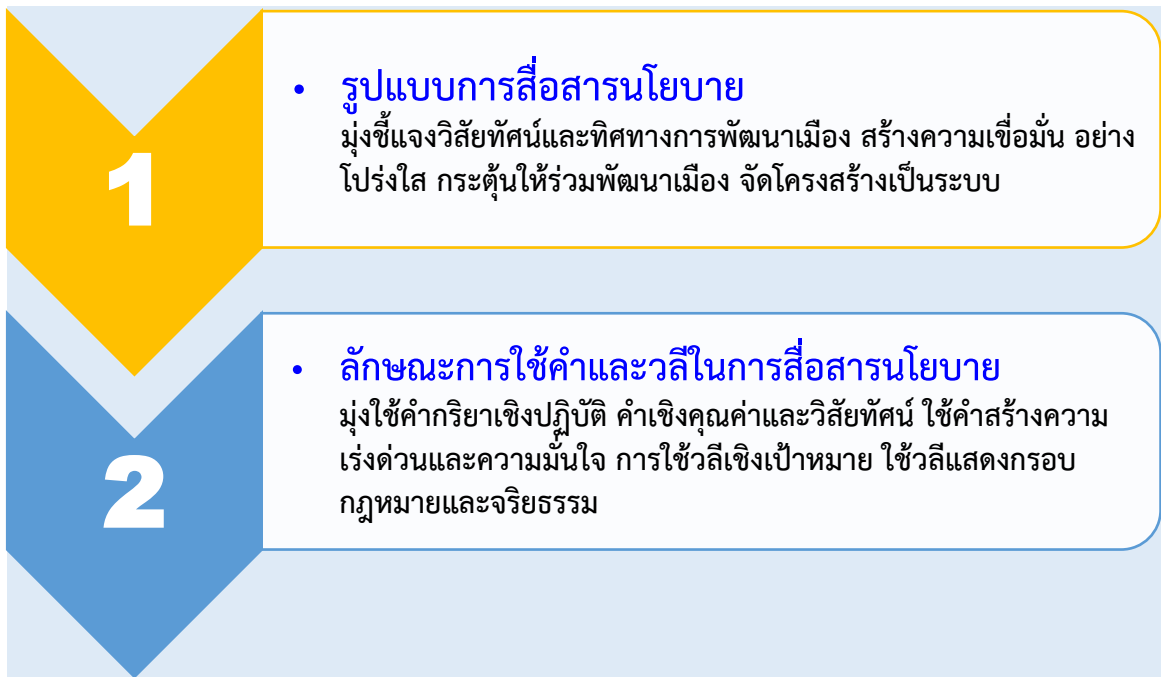
องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรี เมืองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่ช่วยให้การแถลงนโยบายมีพลังและเกิดผลต่อการรับรู้ของประชาชนและสภาเทศบาล ได้แก่ 1) การสื่อสารเชิงวิสัยทัศน์ มุ่งอธิบายภาพอนาคตของเมืองอย่างชัดเจน เช่น เมืองอัจฉริยะ เมืองน่าอยู่ เมืองยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและภาพลักษณ์ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 2) การสื่อสารเชิงความเชื่อมั่นและความโปร่งใส ผ่านการระบุโครงการ งบประมาณ ข้อเท็จจริง และกรอบกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ประชาชนเห็นความจริงใจและตรวจสอบได้ ลดข้อกังขาในการดำเนินงาน 3) การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งใช้กลยุทธ์ Call-to-Action เช่น เชิญชวนให้ประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมติดตามตรวจสอบ และร่วมพัฒนาเมือง ทำให้การสื่อสารเป็นแบบสองทางและสร้างพลังชุมชน และ 4) การจัดโครงสร้างสารอย่างเป็นระบบ โดยมีบทนำชี้ปัญหา เนื้อหาหลักนำเสนอ นโยบายและแผนงาน และบทสรุปที่กระตุ้นความร่วมมือ ทำให้สารมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และโน้มน้าวใจได้ดี ด้านลักษณะการใช้ภาษา พบว่าผู้นำท้องถิ่นใช้ คำกริยาเชิงลงมือทำ เช่น พัฒนา แก้ไข ยกระดับ เพื่อสร้างภาพผู้นำที่ทำงานจริง ใช้ คำสะท้อนคุณค่าและวิสัยทัศน์ เช่น โปร่งใส ยั่งยืน ปลอดภัย เพื่อสร้างอัตลักษณ์นโยบาย และใช้ คำเชิงเร่งด่วน

เช่น ทันทิ โดยเร็ว เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นว่านโยบายจะเกิดขึ้นจริง ขณะเดียวกันมีการใช้ วลีเชิงเป้าหมาย เช่น “เพื่อ...” และ วลีตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงวลีแบบมีส่วนร่วม เช่น “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ” ซึ่งช่วยเน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเมือง

โดยสรุปรูปแบบการสื่อสารนโยบายท้องถิ่นมีลักษณะเด่น คือ ส่วนผสมของวิสัยทัศน์ แนวทางการปฏิบัติ คุณค่า การมีส่วนร่วม (Vision, Action, Value, Participation) พร้อมภาษาที่สร้างแรงจูงใจ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยเสริมพลังใฝ่ฝันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการสื่อสารนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลก่อนปฏิบัติหน้าที่

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลมีความเป็นระบบ และมีเป้าหมายชัดเจน โดยผู้บริหารเทศบาลควรเน้นการสื่อสารในการชี้แจงวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนาเมือง การสร้างความเชื่อมั่น และการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงสร้างการสื่อสารแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ เกริ่นนำ เนื้อหาหลัก และการสรุปพร้อมเชิญชวนให้เข้าร่วม ซึ่งช่วยให้สารมีความครบถ้วน เข้าใจง่าย และสร้างความน่าเชื่อถือ และต่อยอดการสื่อสารด้วยการใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่ เพื่อขยายวงการรับรู้และเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนลักษณะการใช้คำและวลี ผู้บริหารเทศบาลควรออกแบบสารด้วยการใช้คำกริยาเชิงนโยบาย เช่น “พัฒนา” “สนับสนุน” “แก้ไข” ที่สะท้อนการลงมือทำจริง คำเชิงคุณค่า เช่น “โปร่งใส” “ยั่งยืน” “น่าอยู่” เพื่อสร้างความไว้วางใจ และการใช้วลีที่เริ่มต้นด้วย “เพื่อ” แสดงเจตนารมณ์ของนโยบาย รวมทั้งวลีที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ” ซึ่งสะท้อนกระบวนการประชาธิปไตย ข้อเสนอคือ ควรพัฒนาคู่มือการใช้ภาษาในนโยบายท้องถิ่นที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารรุ่นต่อไปได้ใช้ถ้อยคำที่สื่อสารได้อย่างมีพลัง มีความน่าเชื่อถือ และเอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนประเด็นศึกษา จากการสื่อสารนโยบายของนายกเทศมนตรี ไปสู่การวิเคราะห์ผลสะท้อนของการสื่อสารนโยบายต่อทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำ วาทกรรม และผลลัพธ์ทางสังคมอย่างชัดเจน อีกทั้งควรเปลี่ยนพื้นที่ศึกษาจากระดับเทศบาลนคร ไปสู่

เทศบาลเมือง หรือ เทศบาลตำบล หรือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ เมืองท่องเที่ยว เมืองเกษตร เมืองอุตสาหกรรมเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการสื่อสารในบริบทที่แตกต่างทั้งด้าน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และประชากร นอกจากนี้คว เปลี่ยนวิธีการศึกษา จากการวิเคราะห์เอกสาร มาใช้การวิจัย แบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจความคิดเห็น และการวิเคราะห์ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสะท้อนพลวัตการสื่อสารนโยบายท้องถิ่นในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2562). พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- เทศบาลนครรังสิต. (2568). คำแถลงนโยบายนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาลนครรังสิต ปี 2568. เรียกใช้เมื่อ 10
กันยายน 2568 จาก [https://www.rangsit.org>index.php](https://www.rangsit.org/New>index.php)
- เทศบาลนครหาดใหญ่. (2568). คำแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลนครหาดใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก
<https://www.hatyaicity.go.th/news/detail/372179/data.html>
- เทศบาลนครอุบลราชธานี. (2568). คำแถลงนโยบายนายกเทศมนตรี 2568. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2568 จาก
<https://www.cityub.go.th/2022/images/NEWs/2568/07คำแถลงนโยบาย%202568.pdf>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2564). ธรรมนูญกับการบริหารงานท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สศช.
- Agarrwal, A. (2024). The Role of Logos, Ethos and Pathos in Political Communication. Mumbai:
MxMIndia.
- Anderson, J. E. (2015). Public policymaking: An introduction (8th ed.). USA: Cengage Learning.
- Cornelissen, J. (2020a). Corporate communication: A guide to theory and practice. California:
Sage Publications.
- Cornelissen, J. (2020b). Corporate communication: A guide to theory and practice (6th ed.).
California: Sage Publications.
- Fairhurst, G. T. (2019). The power of framing: Creating the language of leadership. London:
Routledge.
- Falkheimer, J. & Heide, M. (2022). Strategic communication: An introduction to theory and global
practice. Oxfordshire: Routledge Publishing.
- Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation
and its future. *Public Administration Review*, 75(4), 513-522.
- Jenkins, H. & Nielsen, R. K. (2021). The participatory condition in the digital age. New York: Polity
Press.
- Kaid, L. L. & Holtz-Bacha, C. (2020). Encyclopedia of political communication. California: Sage
Publications.
- Kettunen, P. (2020). Governance and politics in the digital era. Massachusetts: Edward Elgar
Publishing.
- Lees-Marshment, J. (2020). Political marketing: Principles and applications. Oxfordshire:
Routledge Publishing.

- Lilleker, D. G. (2019). Political communication and cognition. London: Palgrave Macmillan.
- McQuail, D. (2010). McQuail's mass communication theory (6th ed.). California: Sage Publications.
- Northouse, P. G. (2021). Leadership: Theory and practice (9th ed.). California: Sage Publications.
- Rogers, E. M. & Dearing, J. W. (2007). Agenda-setting research: Where has it been, where is it going? In J. W. Dearing (Ed.), Communication Yearbook 11. Oxfordshire: Routledge Publishing.
- Sapienza, Z. et al. (2015). Reading Lasswell's Model of Communication Backward: Three Scholarly Misconceptions. Mass Communication and Society, 18(5), 599-622.
- World Bank. (2017). Governance and the law: World development report 2017. Washington, DC: World Bank.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา*

COMMUNITY PARTICIPATORY MANAGEMENT IN THE MANAGEMENT OF LEARNING RESOURCES OF SCHOOLS IN EDUCATIONAL SANDBOX

ปัทมญา ยุทธเจริญกิจ*, เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ

Paphatchaya Yutthacharoenkit*, Sowwanee Sikkhabandit, Khawanying Sriprasertpap

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate school, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Paphatchaya.charoenkit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน 1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 432 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ 2) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 5 มิติหลัก ได้แก่ 1) การร่วมคิดตัดสินใจ การกำหนดทิศทาง และแก้ไขปัญหา การดำเนินงานของสถานศึกษา 2) การร่วมวางแผน มีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ กำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงาน และปรับปรุงแก้ไขปัญหา เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน รวมถึงจัดทำแผนปฏิบัติการขององค์กร 3) การร่วมดำเนินการ การเข้าร่วมและดำเนินการโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรตามแผนงานที่วางไว้ และมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น 4) การประเมินผล มีการติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบงานต่าง ๆ และ 5) การร่วมรับผลประโยชน์ การนำความรู้ และทักษะไปใช้ในการสร้างผลงานที่ดี เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับองค์กร

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการแหล่งเรียนรู้, เขตพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to study the conditions and approaches to community participatory management in managing learning resources in schools in educational innovation areas. This

mixed-method research was conducted. 1) The sample consisted of school administrators, teachers, and school basic education committee chairs. The sample size was determined according to the Krejci and Morgan table, resulting in a stratified random sampling of 432 participants. 2) The informants consisted of five experts, selected by purposive sampling. The tools used were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis included means, standard deviations, and content analysis. The results revealed that 1) the overall condition of community participatory management in managing learning resources in schools in educational innovation areas was at a high level. 2) The approaches to community participatory management in managing learning resources in schools in educational innovation areas consisted of five main dimensions: 1) collaborative decision-making, setting directions, and solving problems in the operation of the educational institution; 2) collaborative planning, participating in strategic planning, defining details or methods of operation, and implementing problem-solving to monitor performance and develop the organization's operational plan; 3) collaborative operation, participating in and implementing various organizational projects/activities according to the plan and improving the work process; and 4) evaluation, monitoring progress and evaluating performance. To jointly improve and improve the efficiency and effectiveness of various work systems and 5) to share the benefits, apply knowledge and skills to create good work in order to create good relationships with the organization.

Keywords: Community Participatory Management, Management of Learning Resources, Educational Innovation Areas

บทนำ

การศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เริ่มตั้งแต่การอ่านออก เขียนได้ การเพิ่มพูนความรู้ และฝึกทักษะที่จำเป็น การปลูกฝังหน้าที่การเป็นพลเมืองดี เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพที่มั่นคง สามารถพึ่งพาตนเอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคม (ประจัน จันทอง, 2558) การบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากสถานศึกษาสู่ชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีโรงเรียนผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรชุมชนอื่น ๆ ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ แก้ปัญหาและพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เน้นให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของชุมชน สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เกิดบทบาทความร่วมมือในการบริหารจัดการสถานศึกษาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (ชินภัทร ภูมิรัตน, 2552) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษาทุกช่วงวัยและตลอดชีวิต ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” กรอบการพัฒนาทางการศึกษาจึงได้รับการปรับเปลี่ยนให้เป็น “การศึกษา 4.0: ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้” การจัดการศึกษาในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องใช้วัตกรรมการศึกษาเพื่ออนาคตสำหรับการศึกษาทุกระดับ โดยผู้สอน นักวิชาการ และผู้บริหารต่างต้องร่วมมือ

กันพัฒนานวัตกรรมมาช่วยในการบริหาร และพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การเรียนการสอนในยุคใหม่ หรือยุค 4.0 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และแก้ปัญหาการทำงานที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม ๆ พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจึงถือว่าเป็น National Action Research ซึ่งอาจจะเป็นอันที่ใหญ่ที่สุดอันหนึ่งของโลก โดยบางคนอาจเรียกว่า Implementation Research เป็นวิจัยปฏิบัติการที่ให้แต่กรอบวิธีการในการขับเคลื่อน แล้วให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการเป็นผู้ที่เลือกสรรสิ่งที่ตัวเองจะนำมาใช้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสม สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่และมีการเรียนรู้ และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ โดยให้ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศ (ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, 2561)

การจัดการศึกษาใหม่ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จึงเป็นการบริหารจัดการการศึกษาแบบล่างขึ้นบน (bottom up) โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ดังนั้น คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งถือเป็นฟันเฟืองหลัก และกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ โดยก่อนที่พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จะมีผลบังคับใช้ ได้มีการดำเนินการตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ศรีสะเกษ และระยอง โดยประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยองเดือนกันยายน 2561 และมีการประกาศพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพิ่มเติมอีกในหลายจังหวัด การประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ถือเป็นสัญญาณของรัฐบาลที่เอื้ออำนวยให้คนในพื้นที่ในทุกภาคส่วนทุกคนคิดและลงมือทำอย่างเต็มกำลังความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่จะทำให้ระบบการศึกษาไทยมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชาติ สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ในการบริหารจัดการ และจัดการศึกษาในระดับพื้นที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียนตามบริบทพื้นที่ และความต้องการของประเทศ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วน การจัดการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานี้

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมุ่งให้บริการด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือ 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ครูและบุคลากรทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับวิชาชีพชั้นสูง สามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับพื้นฐานและศักยภาพของผู้เรียน และ 3) สถานศึกษามีศักยภาพและความพร้อมในด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ของสิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการศึกษา โรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นผลิตนักเรียนตามนโยบายของผู้บริหาร “การจัดการศึกษาโดยยึดพื้นที่เป็นฐานอาศัยความร่วมมือของชุมชน เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง และสร้างสรรค์นวัตกรรมผ่าน PBL (Project Based Learning) เน้นภาษาในการสื่อสาร เป้าหมายคือ นักเรียนมีคุณภาพ” โดยโรงเรียนได้มีการเปิดสอนรายวิชา PBL มีจุดมุ่งหมายส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เพื่อการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ ใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านโครงงานผลงานการใช้ภาษาในการสื่อสาร แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมาก

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดระยอง: RAYONG MARCO เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และเกณฑ์คุณภาพของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ เกิดการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของชาติ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรณัฐ จันทร์ทองแก้ว ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการคุณภาพ PACD (ธีรณัฐ จันทร์ทองแก้ว, 2562) และวาทีณี พูลทรัพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (วาทีณี พูลทรัพย์, 2563) ดังนั้น โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาโรงเรียนให้คงอยู่ได้ด้วยการดำเนินการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การพัฒนาด้านทักษะสูงงานอาชีพให้แก่แก่นักเรียนในอนาคต ควรมีแนวทางการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ชุมชน/สังคม ผู้ประกอบการ รวมถึงนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชน/สังคม หน่วยงานต้นสังกัด และประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 150 คน ครูผู้สอนในโรงเรียน จำนวน 2,163 คน และประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 150 คน รวมทั้งสิ้น 2,463 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 108 คน ครูผู้สอนในโรงเรียน และประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 331 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 432 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วนทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วนของกลุ่มประชากรที่จะศึกษาทั้งหมดเทียบกับผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan D. W., 1970) ที่ความคลาดเคลื่อน 5% เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)

และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาคำถามของเครื่องมือ วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยใช้เกณฑ์ข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำไปสร้างเป็นข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำนวน 30 คน ที่โรงเรียนมีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนบ้านค่าย จำนวน 1 โรงเรียน แล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาร์ค (Cronbach, L. J., 1990) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) โดยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับได้เท่ากับ .940 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 332 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 2 คน 2) รองผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่ายงาน จำนวน 2 คน และ 3) อาจารย์มหาวิทยาลัยวุฒิจำนวนเอกทางการบริหาร จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ โดยระหว่างการสัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์และเรียบเรียงให้ถูกต้อง โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยรวม (N = 432)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การร่วมคิดตัดสินใจ	4.19	.75	มาก
2. การร่วมวางแผน	4.36	.67	มาก
3. การร่วมดำเนินงาน	4.28	.69	มาก
4. การประเมินผล	4.07	.73	มาก
5. การร่วมรับผลประโยชน์	4.22	.71	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.22	.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การร่วมวางแผน ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.67) การร่วมดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.69) การร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.71) การร่วมคิดตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.75) และ การประเมินผล ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สรุปได้ดังนี้ 1) การร่วมคิดตัดสินใจ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และนโยบายของสถานศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและชี้แจงปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน และแนะนำหรือให้คำปรึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน 2) การร่วมวางแผน พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานขององค์กร ร่วมวางแผนปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการขององค์กร 3) การร่วมดำเนินการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ได้ดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้และมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น 4) การประเมินผล พบว่า มีการติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานและประเมินผลความสำเร็จของงาน อันจะนำไปสู่การดำเนินการ แก้ไขปรับปรุงร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย มีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้ทราบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบงานต่าง ๆ ของหน่วยงานว่า อยู่ในระดับที่เหมาะสมสอดคล้อง กับสถานการณ์ปัจจุบัน และ 5) การร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า มีการนำผลการดำเนินงานไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ นำความรู้ และทักษะมาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี ทำกิจกรรมร่วมกัน และเพื่อให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากรในองค์กร

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีกระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ เพื่อการศึกษาของผู้เรียนในโรงเรียน และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรณัฐ จันทร์กองแก้ว ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานและผู้เกี่ยวข้องที่ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อ ครุภัณฑ์ และด้านการบริหารจัดการ มีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก (ธีรณัฐ จันทร์กองแก้ว, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร) และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยั้งทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร) และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสมี สมาน ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อัสมี สมาน, 2562)

2. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ ของโรงเรียนที่ร่วมกับชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมของจังหวัดระยอง ที่กำหนดเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาการศึกษา โดยมุ่งเน้นความสำเร็จของโรงเรียน มีกระบวนการในการทำงาน โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบตามแผนงานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนธิดา เก่งนำชัยตระกูล และกาญจนา สิงห์หา ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารรูปแบบการแสดงความคิดเห็น ระดมความคิดร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน ซึ่งหลักการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย มีความเป็นกลาง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร ให้อิสระในการปฏิบัติงานใช้อำนาจในการบริหารที่เหมาะสม ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ทราบถึงความต้องการของแต่ละบุคคล ลดความขัดแย้งของบุคคลในสถานศึกษาหรือองค์กร และยังเป็นโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ (มนธิดา เก่งนำชัยตระกูล และกาญจนา สิงห์หา, 2567) และสอดคล้องกับแนวคิดของ โนชัญ ชาญด้วยกิจ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สมาชิกขององค์การย่อมมีความผูกพันกับองค์การที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่และมีความปรารถนาที่จะได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การ แม้เพียงได้รับฟังความคิดเห็นก็ทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การแล้ว (โนชัญ ชาญด้วยกิจ, 2553)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จากการวิจัยสรุปได้ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.34) และ 2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า มี 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) การร่วมคิดตัดสินใจ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และนโยบายของสถานศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและชี้แจงปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน และแนะนำหรือให้คำปรึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน 2) การร่วมวางแผน พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานขององค์กร ร่วมวางแผนปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการขององค์กร 3) การร่วมดำเนินการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ได้ดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้และมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น 4) การประเมินผล พบว่า มีการติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานและประเมินผลความสำเร็จของงาน อันจะนำไปสู่การดำเนินการ แก้ไขปรับปรุงร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย มีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้ทราบ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบงานต่าง ๆ ของหน่วยงานว่า อยู่ในระดับที่เหมาะสมสอดคล้อง กับสถานการณ์ปัจจุบัน และ 5) การร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า มีการนำผลการดำเนินงานไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ นำความรู้ และทักษะมาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี ทำกิจกรรมร่วมกัน และเพื่อให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากรในองค์กร มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

สูงสุด สถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 องค์ประกอบ ไปใช้เป็นกรอบในการจัดกิจกรรม การจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในด้านการประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัย หรือ องค์ประกอบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมของ ชุมชนในด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ นำไปสู่การออกแบบนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) ควรวิจัยและ พัฒารูปแบบ หรือแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการที่หลากหลายของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ชินภัทร ภูมิรัตน. (2552). การจัดการความรู้ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ.
- ธีรนุช จันทร์ทองแก้ว. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานแห่งเรียนรู้วัฒนธรรมโรงเรียนสันกำแพง อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โนชญ์ ขาญด้วยกิจ. (2553). การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประจัน จันทอง. (2558). คำกล่าวเปิดงานและปาฐกถาพิเศษในรายงานการประชุม “ก้าวข้าม ขีดจำกัดสู่สหัสวรรษ แห่งคุณภาพ” วันที่ 14 ตุลาคม 2558 . กรุงเทพมหานคร: ศูนย์นิทรรศการและประชุมไบเทค เขตบางนา .
- พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร) และคณะ. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดให้ เป็นแหล่งเรียนรู้. วารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 10(1), 143-153.
- มนธิดา เก่งนำชัยตระกูล และกาญจนา สิงห์หา. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา การ ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 16 . นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วาทีณี พูลทรัพย์. (2563). องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2561). นวัตกรรมการบริหารการศึกษาสู่การ เปลี่ยนแปลง “4 เรียนรู้”. วารสารครุ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(4), 534-553.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อัสมี สมาน. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา.
- Cronbach, L. J. (1990). Essential of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535*

THE DEVELOPMENT OF THE LAW ON THE NON-LIFE INSURANCE ACT B.E. 2535 (1992)

ศุภสิทธิ์ ศิริ*, สุระทิน ชัยทองคำ

Supasit Siri*, Surathin Chaithongkham

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

School of Law, Sripatum University, Chonburi Campus, Chonburi Thailand

*Corresponding author E-mail: arm.059@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีศึกษาวรรณกรรมและการวิเคราะห์กฎหมายเชิงเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนากฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ศึกษาวิวัฒนาการ ความหมาย หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประกันวินาศภัยและธุรกิจประกันวินาศภัย 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร 3) วิเคราะห์ปัญหาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ในสี่ประเด็น คือ ความเป็นเจ้าพนักงานของพนักงาน คปภ. การให้ข้อมูลอันเป็นเท็จต่อ คปภ. ความรับผิดของกรรมการหรือผู้บริหารกรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน และการเปิดเผยข้อมูลบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และ 4) เสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสี่ประเด็นสะท้อนข้อจำกัดสำคัญของกฎหมายไทย ได้แก่ การที่พนักงาน คปภ. ยังไม่ถือเป็น “เจ้าพนักงาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา การไม่มีบทบัญญัติกำหนดความผิดฐานให้ข้อมูลอันเป็นเท็จต่อ คปภ. และการไม่กำหนดความรับผิดของกรรมการหรือผู้บริหารกรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจนทำให้บริษัทถูกเพิกถอนใบอนุญาต ปัญหาเหล่านี้ยังชัดเจนในช่วงการระบาดของโควิด-19 ซึ่งหลายบริษัทประสบปัญหาสภาพคล่องและไม่สามารถจ่ายค่าสินไหมได้ นอกจากนี้ แม้มาตรา 111/2 จะให้อำนาจในการเปิดเผยชื่อบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมาย แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ถูกนำไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่สำนักงาน คปภ. ได้นำหลัก Insurance Core Principles (ICP) มาใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลแล้วก็ตาม งานวิจัยจึงเสนอให้ปรับปรุงกฎหมาย โดยกำหนดให้พนักงาน คปภ. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติความผิดฐานให้ข้อมูลเท็จต่อ คปภ. กำหนดความรับผิดของกรรมการหรือผู้บริหารกรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน และกำหนดหลักเกณฑ์การเผยแพร่ข้อมูลการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

คำสำคัญ: การประกันวินาศภัย, พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535, ความรับผิดทางกฎหมาย, สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, การพัฒนากฎหมายประกันภัยไทย

Abstract

This qualitative research employs documentary research and comparative legal analysis to examine problems and propose improvements to Thailand's legal framework governing non-life insurance. The objectives are: 1) to study the evolution, definitions, principles, concepts, and theories

related to non-life insurance and the non-life insurance industry; 2) to analyze Thailand's legal measures in comparison with those of Japan, Singapore, and the United Kingdom; 3) to examine four key issues under the Non-Life Insurance Act B.E. 2535 (1992), namely the legal status of officials of the Office of Insurance Commission (OIC), the submission of false information to the OIC, the liability of directors or executives in cases of delayed claim payments, and the disclosure of insurers that violate the law; and (4) to propose legal reforms that better protect policyholders. The findings reveal significant limitations in the current legal framework. OIC officials are not recognized as "public officers" under the Criminal Code; no provision establishes an offence for submitting false information to the OIC; and no liability is imposed on directors or executives whose misconduct results in delayed claim payments and eventual license revocation. These shortcomings became especially evident during the COVID-19 pandemic, when several insurers faced liquidity crises and failed to pay claims. Moreover, although Section 111/2 authorizes the disclosure of violating insurers, the provision has not been effectively implemented, despite the OIC's adoption of Insurance Core Principles (ICP) as supervisory guidelines. The study therefore proposes revisions to designate OIC officials as public officers under the Criminal Code, establish offences for providing false information to the OIC, define the liability of directors and executives for unreasonable delays in claim payments, and prescribe transparent standards for public disclosure of regulatory violations.

Keywords: Non-life Insurance, Non-Life Insurance Act B.E. 2535 (1992), Legal Liability, Office of Insurance Commission (OIC), Development of Thai Insurance Law

บทนำ

การประกันวินาศภัย (Non-life insurance) เป็นการประกันภัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองต่อความเสียหาย หรือความสูญเสียอันเกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหมายล่วงหน้า เช่น อุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ อัคคีภัย หรือการโจรกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินของบุคคล การประกันวินาศภัยจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางการเงินที่ช่วยกระจายความเสี่ยงในสังคม และช่วยให้ผู้เอาประกันภัยสามารถบรรเทาความเสียหายทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ, 2561)

ประเทศไทยบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยวินาศภัยไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (จิตติ ตังศภัทย์, 2559) บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 20 ประกันภัย หมวด 2 ประกันวินาศภัย และได้ตราพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 เพื่อใช้เป็นกฎหมายหลักในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยกำหนดให้บริษัทประกันวินาศภัยทุกแห่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2567) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับ พัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนธุรกิจประกันภัยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ตลอดจนคุ้มครองสิทธิประโยชน์ด้านประกันภัยของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดหลายประการที่กระทบต่อประสิทธิภาพของระบบการกำกับดูแลและความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบการประกันภัยของประเทศ ประการแรก คือ สถานะทางกฎหมายของพนักงาน คปภ. ซึ่งแม้กฎหมายกำหนดให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ยังไม่ถือว่าเป็น "เจ้าพนักงาน" ตามประมวลกฎหมายอาญา (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2565) ส่งผลให้ไม่อาจดำเนินคดีในความผิดต่อตำแหน่งเจ้าพนักงานได้ ทั้งที่พนักงาน คปภ. มีอำนาจในการตรวจสอบและไต่ถามข้อพิพาทเช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐ ประการที่สอง คือ ความรับผิดชอบของบุคคล

ซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัยในการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จต่อ คปภ. ซึ่งยังไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดไว้อย่างเฉพาะ ส่งผลให้ไม่สามารถใช้ฐานความผิดแจ้งข้อความเท็จต่อเจ้าพนักงานได้โดยตรง ประการที่สาม คือ ความรับผิดชอบกรรมการและผู้จัดการบริษัทประกันวินาศภัย ในกรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน ซึ่งปรากฏชัดในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อบริษัทจำนวนมากออกกรมธรรม์ “เจอจ่ายจบ” แล้วประสบภาวะขาดสภาพคล่องจนถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจ แม้กฎหมายจะกำหนดโทษต่อบริษัท แต่ไม่ได้กำหนดความรับผิดของผู้บริหารโดยเฉพาะประการที่สี่ คือ การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่ถูกลงโทษต่อสาธารณะ ตามมาตรา 111/2 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ให้อำนาจ คปภ. ในการประกาศการฝ่าฝืนกฎหมายได้ แต่ยังไม่มียกเว้นที่ชัดเจน โดยเฉพาะในกรณีการประวิงค่าสินไหมทดแทน ทำให้ประชาชนไม่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของบริษัทประกันภัยได้อย่างครบถ้วน

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร พบว่าประเทศเหล่านี้กำหนดสถานะของเจ้าหน้าที่หน่วยงานกำกับดูแลให้เป็น “เจ้าพนักงานของรัฐ” ตามกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน มีกฎหมายรองรับความผิดฐานให้ข้อมูลเท็จต่อหน่วยงานกำกับดูแล มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของกรรมการหรือผู้บริหารโดยตรง และมีระบบการเปิดเผยข้อมูล (public disclosure) ที่เป็นระบบ โปร่งใส และมีผลบังคับใช้จริง แม้ประเทศไทยจะนำแนวทาง Insurance Core Principles (ICPs) มาใช้ในการกำกับดูแลแล้ว แต่โครงสร้างกฎหมายยังไม่รองรับหลักการสำคัญเหล่านี้อย่างสมบูรณ์ ในเชิง SWOT ระบบกฎหมายประกันวินาศภัยของไทยมีจุดแข็งคือ มีหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ (คปภ.) และมีโครงสร้างกฎหมายหลักรองรับ แต่จุดอ่อนคือข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมาย ความไม่ครอบคลุมของบทบัญญัติความรับผิดทางอาญา และการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ชัดเจน โอกาสของไทยอยู่ที่การปรับใช้มาตรฐานสากล ICP ให้สมบูรณ์ และพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับประเทศที่มีกลไกการกำกับที่เข้มแข็งขณะที่ความเสี่ยง คือ ช่องว่างกฎหมายที่อาจกระทบสิทธิของผู้บริโภคและเสถียรภาพของระบบประกันภัย ดังเช่นกรณีบริษัทหลายแห่งถูกเพิกถอนใบอนุญาตในช่วงสถานการณ์โควิด-19

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษามาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร เพื่อเสนอแนวทางพัฒนากฎหมายประกันวินาศภัยให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และสามารถคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการ ความหมาย หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประกันวินาศภัย และการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการประกันวินาศภัย และการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการประกันวินาศภัย ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535
4. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ให้มีความเหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย และการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร เพื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย อันเป็นการหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายประกันวินาศภัยของไทยให้มีประสิทธิภาพ และสามารถคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารทางวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันวินาศภัย ทั้งจากประเทศไทย และต่างประเทศ โดยเอกสารของประเทศไทยประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2565) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (จิตติ ดิงศรัททิย, 2559) พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 รวมทั้งประกาศของคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2567)

สำหรับกฎหมายต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่

ประเทศญี่ปุ่น: กฎหมายธุรกิจประกันภัย (Insurance Business Act: IBA) (Japan Financial Services Agency, 2023)

ประเทศสิงคโปร์: กฎหมายประกันภัย ค.ศ. 1966 (Insurance Act 1966) (Monetary Authority of Singapore, 2025) และกฎหมายที่ปรึกษาทางการเงิน ค.ศ. 2001 (Financial Advisers Act 2001: FAA)

สหราชอาณาจักร: กฎหมายประกันภัย ค.ศ. 2015 (Insurance Act 2015) และกฎหมายการบริการทางการเงินและตลาดการเงิน ค.ศ. 2000 (Financial Services and Markets Act 2000: FSMA) (United Kingdom, 2000)

นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการ และเอกสารออนไลน์จากเว็บไซต์ของหน่วยงานกำกับดูแล เช่น Financial Services Agency (FSA) ของประเทศญี่ปุ่น (Financial Services Agency, 2017) Monetary Authority of Singapore (MAS) ของสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore, 2025) Financial Conduct Authority (FCA) ของสหราชอาณาจักร (Financial Conduct Authority, 2025) และสำนักงาน คปภ. ของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2567)

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และสรุปสาระสำคัญของข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในเชิงหลักการทางกฎหมายและเชิงเปรียบเทียบ โดยเริ่มจากการศึกษามาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยของประเทศไทย จากนั้นจึงเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร เพื่อให้เห็นถึงลักษณะร่วม ความเหมือน และความแตกต่างของแต่ละระบบกฎหมาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำ “ตารางเปรียบเทียบ (Comparative Framework)” เพื่อแสดงแนวทางการกำกับดูแลและมาตรการทางกฎหมายของแต่ละประเทศอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งวิเคราะห์ใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน คปภ.
2. ความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัย ชี้แจงหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการ คปภ. หรือเจ้าหน้าที่
3. ความรับผิดของกรรมการ หรือผู้จัดการบริษัท กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน จนถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย
4. การประกาศหรือโฆษณาการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 2 เพื่อนำเสนอความเหมือน และความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายในแต่ละประเทศ พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายไทยให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการศึกษานำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และสามารถคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า การประกันวินาศภัยมีพัฒนาการจากระบบการรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปันความเสี่ยงในสังคม สู่รูปแบบสัญญาประกันภัยเชิงพาณิชย์ภายใต้กรอบกฎหมายสมัยใหม่ โดยมี “การใช้ค่าสินไหมทดแทน” เป็นสาระสำคัญของสัญญา ความหมายของประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และนักวิชาการไทย เช่น พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ สะท้อนว่าการประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่มุ่งคุ้มครองความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินจากเหตุการณ์ไม่แน่นอน โดยมีหลักการพื้นฐาน ได้แก่ หลักส่วนได้เสียในการประกันภัย หลักสุจริตอย่างยิ่ง หลักการใช้ค่าสินไหมทดแทน หลักการรับช่วงสิทธิ หลักการเฉลี่ยค่าสินไหม และหลักสาเหตุใกล้เคียง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบบกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย นอกจากนี้ ทฤษฎีบริหารความเสี่ยง ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค และแนวคิดด้านเสถียรภาพทางการเงิน ยังชี้ให้เห็นว่ารัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลบริษัทประกันภัย เพื่อให้มีเงินกองทุนเพียงพอ มีความมั่นคงทางการเงิน และสามารถกระจายความเสี่ยงในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานสากล Insurance Core Principles (ICPs) ซึ่งสำนักงาน คปภ. นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎเกณฑ์กำกับดูแลในประเทศไทย

จากการศึกษากฎหมายประกันวินาศภัยของประเทศไทย และเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร พบว่า มาตรการกำกับดูแลของแต่ละประเทศมีกรอบกฎหมายและโครงสร้างอำนาจที่แตกต่างกัน แม้จะยึดหลักการกำกับดูแลตามแนวทาง Insurance Core Principles (ICPs) ของสมาคมผู้กำกับดูแลประกันภัยระหว่างประเทศ (IAIS) เช่นเดียวกัน แต่ระดับความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายและกลไกตรวจสอบกลับแตกต่างจากประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยสามารถสรุปผลการวิจัยตามประเด็นปัญหาที่ศึกษาได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน คปภ.

มาตรการของไทย ภายใต้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ไม่ได้มีบทบัญญัติรับรองสถานะของพนักงานสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ให้เป็น ‘เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา’ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถบังคับใช้บทลงโทษที่เกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งเจ้าพนักงานได้ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการกำกับดูแลลดลง

สาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่าธนาคารกลางสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore: MAS) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลด้านประกันภัย มีกฎหมายรองรับโดยตรง คือ Monetary Authority of Singapore Act 1970 มาตรา 16(1) ซึ่งกำหนดให้กรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ และลูกจ้างของ MAS ถือเป็น public servants ตามประมวลกฎหมายอาญา 1871 และเป็น public officers ตาม Financial Procedure Act 1966 แม้บุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่อำนาจราชการก็ตาม ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพสูงกว่าไทยอย่างมาก

สหราชอาณาจักร ภายใต้ Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA 2000) มาตรา 1 ได้จัดตั้ง Financial Conduct Authority (FCA) และ Prudential Regulation Authority (PRA) ให้มีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐตามรัฐธรรมนูญอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่กำกับดูแลมีอำนาจตรวจสอบ สืบสวน และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการ คปภ.

มาตรการของไทย ภายใต้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ไม่มีบทบัญญัติลงโทษผู้ชี้แจงหรือยื่นข้อมูลเท็จแก่ คปภ. โดยตรง และไม่สามารถใช้ความผิดฐานแจ้งความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญาได้ เนื่องจากพนักงาน คปภ. ไม่ถือเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทำให้เกิดช่องว่างสำคัญในการกำกับดูแล

ประเทศญี่ปุ่น โดยประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น (Penal Code 1907) มาตรา 157 บัญญัติว่า ผู้ที่ให้ข้อมูลเท็จต่อเจ้าพนักงานจนทำให้เจ้าพนักงานบันทึกข้อความเท็จลงเอกสารราชการ ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ 500,000 เยน และการพยายามกระทำความผิดก็มีโทษเช่นเดียวกัน

สาธารณรัฐสิงคโปร์ ภายใต้ Insurance Act 1966 มาตรา 142 กำหนดโทษสำหรับผู้ลงนามหรือส่งเอกสารที่เป็นเท็จในสาระสำคัญต่อหน่วยงานกำกับ โทษสำหรับความผิดของบุคคลธรรมดา ปรับไม่เกิน 125,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ นิติบุคคลปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ และในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 และ 182 บัญญัติความผิดการให้ข้อมูลเท็จต่อเจ้าหน้าที่รัฐ โทษจำคุกสูงสุด 1 ปี หรือปรับ

สหราชอาณาจักร ภายใต้ FSMA 2000 มาตรา 177 (4) กำหนดความผิดของผู้ให้ข้อมูลเท็จหรือทำให้เข้าใจผิดต่อ FCA หรือ PRA โดยกำหนดโทษจำคุกสูงสุด 2 ปี และในกรณีร้ายแรงตาม มาตรา 398 (1) สามารถลงโทษได้ถึง unlimited fine

ประเด็นที่ 3 ความรับผิดชอบของกรรมการ/ผู้บริหาร กรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

มาตรการของไทย ภายใต้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 (มาตรา 52, 58-60) มุ่งควบคุมเสถียรภาพทางการเงินของบริษัทประกันภัย และให้อำนาจสำนักงาน คปภ. ในการเพิกถอนใบอนุญาตของบริษัทที่มีการบริหารงานผิดพลาดหรือประสบปัญหาสภาพคล่อง แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าว มิได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบของกรรมการหรือผู้บริหาร แม้บุคคลเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุสำคัญของความเสียหาย เช่น กรณีการออกกรมธรรม์โควิด-19 ประเภท “เจอจ่ายจบ” ซึ่งนำไปสู่การเพิกถอนใบอนุญาตของบริษัทบางแห่งในทางปฏิบัติ

ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหารไว้ชัดเจนใน Insurance Business Act มาตรา 322(1) ซึ่งกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรรมการหรือผู้บริหารที่ฝ่าฝืนหน้าที่โดยเจตนาทุจริต โดยมีโทษจำคุกสูงสุด 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 10 ล้านเยน หรือทั้งจำทั้งปรับ

สหราชอาณาจักร ภายใต้ FSMA 2000 มาตรา 400 กำหนดว่า หากนิติบุคคลกระทำความผิด และเจ้าหน้าที่ (officer) ต้องรับผิดชอบร่วมกับบริษัท หากมีส่วนยินยอม รู้เห็นเป็นใจ หรือเกิดจากความละเลยของเจ้าหน้าที่นั้น ถือเป็นความรับผิดชอบทางอาญาที่เข้มแข็งกว่าไทยอย่างชัดเจน

ประเด็นที่ 4 การเปิดเผยข้อมูลบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

มาตรการของไทย ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ในมาตรา 111/2 ที่ให้อำนาจ คปภ. ในการเปิดเผยชื่อบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ถูกนำมาใช้จริง และไม่มีหลักเกณฑ์เชิงปฏิบัติที่เป็นระบบ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลความเสี่ยงของบริษัทประกันภัยได้

สหราชอาณาจักร ภายใต้ FSMA 2000 มาตรา 205 กำหนดมาตรการ public censure อย่างชัดเจน โดย FCA สามารถเผยแพร่คำแถลงต่อสาธารณะเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎหมายได้ และใช้อย่างแพร่หลาย เกิดผลในเชิงคุ้มครองผู้บริโภคสูงกว่าไทย

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยของต่างประเทศ และประเทศไทย

ประเทศ	มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับ			
	ความเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน คปภ.	ความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัย ชี้แจงหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการ คปภ. หรือเจ้าหน้าที่	ความรับผิดชอบของกรรมการหรือผู้จัดการบริษัท กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจนถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย	การประกาศหรือโฆษณาการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน
ไทย	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ญี่ปุ่น	ไม่มี	มี	มี	ไม่มี
สิงคโปร์	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
อังกฤษ	มี	มี	มี	มี

จากการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งประกอบด้วย 6 หมวด พบว่า แม้กฎหมายดังกล่าวเป็นโครงสร้างหลักในการกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทย แต่ยังคงมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบกำกับดูแลและการคุ้มครองผู้บริโภค โดยสามารถจำแนกปัญหาเชิงกฎหมายได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน คปภ. กฎหมายมิได้บัญญัติให้พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) มีสถานะเป็น “เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา” ส่งผลให้ไม่อาจบังคับใช้บทลงโทษเกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งเจ้าพนักงานได้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร จะพบว่า กฎหมายของทั้งสองประเทศกำหนดสถานะของเจ้าหน้าที่กำกับดูแลไว้อย่างชัดเจนว่าเป็น public officer หรือ public servant ทำให้การบังคับใช้บทลงโทษต่อผู้ให้ข้อมูลเท็จหรือผู้ขัดขวางการตรวจสอบมีประสิทธิภาพสูงกว่า

ประเด็นที่ 2 การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการ คปภ. หรือเจ้าหน้าที่ ไม่มีบทบัญญัติกำหนดโทษกรณีบริษัทหรือผู้แทนให้ข้อมูลที่เท็จ บิดเบือน หรือไม่ครบถ้วน ทำให้เกิดช่องว่างในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น มีการใช้ Penal Code มาตรา 157 ประเทศสิงคโปร์ มี Insurance Act 1966 มาตรา 142 และ Penal Code มาตรา 177 และ 182 และสหราชอาณาจักร มีกฎหมาย FSMA 2000 มาตรา 177 และ 398 จึงถือว่ากฎหมายไทยยังขาดกลไกที่สำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคและระบบกำกับดูแล

ประเด็นที่ 3 ความรับผิดชอบของกรรมการหรือผู้บริหารกรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหม หมวด 4 ว่าด้วย “การดำเนินธุรกิจและฐานะการเงิน” (มาตรา 52, 58-60) กำหนดอำนาจของ คปภ. ในการเพิกถอนใบอนุญาตของบริษัทประกันภัยที่มีปัญหาในการบริหารงานหรือขาดสภาพคล่อง แต่ไม่ได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบของกรรมการหรือผู้บริหารของบริษัทประกันภัย แม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดความผิดพลาดในการบริหาร เช่น กรณีการออกกรมธรรม์ “เจอจ่ายจบ” ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้บริษัทประกันภัยหลายแห่งถูกเพิกถอนใบอนุญาต

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมาย Insurance Business Act มาตรา 322 (1) ว่าด้วยความผิดฐานฝ่าฝืนหน้าที่โดยเจตนาทุจริต สหราชอาณาจักร มีกฎหมาย FSMA 2000 มาตรา 400 ที่กำหนดความรับผิดชอบของ officers หากมีส่วนยินยอม รู้เห็น หรือประมาทเลินเล่อ

ประเด็นที่ 4 การเปิดเผยข้อมูลบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน แม้มาตรา 111/2 จะให้อำนาจ คปภ. ในการเปิดเผยชื่อบริษัทประกันภัยที่ฝ่าฝืนกฎหมายต่อสาธารณะ แต่ในทางปฏิบัติยังขาดกลไก หลักเกณฑ์ และระเบียบรองรับที่ชัดเจน ส่งผลให้มาตรานี้ไม่ถูกนำมาใช้จริง นำไปสู่การขาดความโปร่งใสในการบังคับใช้กฎหมาย และทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอ

เมื่อเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรภายใต้ FSMA 2000 มาตรา 205 กำหนดมาตรการ public censure ไว้อย่างชัดเจน และมีการใช้จริงในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการแจ้งเตือนสาธารณะ และยกระดับความโปร่งใสของระบบกำกับดูแล

จากการวิเคราะห์ข้อจำกัดของพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 สามารถเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมายได้ดังต่อไปนี้ 1.การกำหนดให้พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) มีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับโครงสร้างกฎหมายของสิงคโปร์และสหราชอาณาจักร 2.การเพิ่มเติมบทบัญญัติกำหนดโทษกรณีบริษัทหรือผู้แทนส่งข้อมูลอันเป็นเท็จ บิดเบือน หรือไม่ครบถ้วนต่อ คปภ. โดยใช้แนวทางจาก Insurance Act 1966 ของสิงคโปร์ และ FSMA 2000 ของสหราชอาณาจักร เพื่อสร้างกลไกป้องปรามที่มีประสิทธิภาพ 3. การกำหนดความรับผิดชอบส่วนบุคคลของกรรมการหรือผู้บริหารกรณีประวิงการจ่ายค่าสินไหม หรือบริหารงานโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามแนวคิดความรับผิดแบบผู้บริหารใน Insurance Business Act ของญี่ปุ่นและ FSMA 2000

มาตรา 400 ของสหราชอาณาจักร และ 4.การวางหลักเกณฑ์และกลไกการเปิดเผยข้อมูลบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมายตาม มาตรา 111/2 ให้เป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยยึดรูปแบบ public censure ตาม FSMA 2000 มาตรา 205 และหลักการตาม Insurance Core Principle (ICP) อันจะช่วยยกระดับความโปร่งใสและการคุ้มครองผู้บริโภคในระบบ ประกันวินาศภัยของไทย

อภิปรายผล

1. ปัญหาความเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

จากการศึกษาไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 กำหนดให้ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยเป็นเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2565) หรือกำหนดให้มีหน้าที่ปฏิบัติราชการในฐานะเจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะ ส่งผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของ คปภ.ยังไม่ถือเป็นเจ้าพนักงาน และไม่สามารถตีความว่าเป็นเจ้าพนักงานตามความหมาย ในประมวลกฎหมายอาญาได้

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า

ประเทศญี่ปุ่น แม้ว่ากฎหมายธุรกิจประกันภัยของญี่ปุ่น (Insurance Business Act: IBA) จะกำหนดโครงสร้าง อำนาจกำกับดูแลของ Financial Services Agency (FSA) ไว้อย่างครอบคลุม ทั้งด้านการกำกับ ตรวจสอบ และสั่งการผู้ ประกอบธุรกิจประกันภัย แต่จากการศึกษาพบว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ FSA มีสถานะเป็น “เจ้าพนักงาน ของรัฐ” (public officers) ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นโดยเฉพาะ

สาธารณรัฐสิงคโปร์ กำหนดให้กรรมการ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ ลูกจ้างทุกประเภทของธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ให้ถือว่าเป็นข้าราชการ (public servants) ตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1871 (Penal Code 1871) และให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ (public officers) ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ MAS มีฐานะทาง กฎหมายชัดเจน และได้รับความคุ้มครองเมื่อปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ

สหราชอาณาจักร กำหนดให้หน่วยงานกำกับดูแลด้านพฤติกรรมทางการเงิน หรือ Financial Conduct Authority (FCA) (Financial Conduct Authority, 2025) เป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตาม Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA) (United Kingdom, 2000) มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายมอบหมาย และอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของ FCA มีสถานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจสอบสวน และ บังคับใช้กฎหมายได้

2. ปัญหาความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัย ชี้แจงหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับและพิจารณาข้อร้องเรียน หรือ โกล่เกลี่ยข้อพิพาท

จากการศึกษาไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้การ ชี้แจงหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) หรือ เจ้าหน้าที่ผู้รับและพิจารณาข้อร้องเรียน หรือโกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ การจะตีความว่าเป็น ความผิดฐานแจ้งความเท็จแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 137 แห่งประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยยังไม่ถือเป็นเจ้าพนักงาน และไม่สามารถตีความ ว่าเป็นเจ้าพนักงานตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญาได้

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า

ประเทศญี่ปุ่น กำหนดความผิดเกี่ยวกับการบันทึกข้อความอันเป็นเท็จลงในต้นฉบับเอกสารที่รับรองโดยเจ้า พนักงาน ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น (ฉบับที่ 45 ค.ศ. 1907) หรือ Penal Code of Japan (Act No. 45 of 1907) และกำหนดโทษสำหรับบุคคลที่พยายามกระทำความผิดให้รับโทษเช่นเดียวกันด้วย

สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้กำหนดความผิดและบทลงโทษเกี่ยวกับการลงนามและให้ข้อมูลอันเป็นเท็จไว้ในกฎหมายประกันภัย ค.ศ. 1966 หรือ Insurance Act 1966 (Monetary Authority of Singapore, 2025) และได้กำหนดบทลงโทษของการให้ข้อมูลเท็จแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของสิงคโปร์ (Penal Code of Singapore) (Singapore Statutes Online, 1871)

สหราชอาณาจักร มีมาตรการและบทลงโทษที่เกี่ยวกับการให้ข้อมูลเท็จ หรือทำให้เข้าใจผิด ตามกฎหมายการบริการทางการเงินและตลาดการเงิน ค.ศ. 2000 หรือ Financial Services and Markets Act 2000 (United Kingdom, 2000) และการให้ที่เป็นข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญต่อหน่วยงานกำกับดูแลด้านพฤติกรรม (FCA) หรือหน่วยงานกำกับดูแลเชิงเสถียรภาพ (PRA) กรณีตกค้าง (Residual Cases) มีความผิดทางอาญาและมีโทษ ไม่ว่าผู้กระทำจะได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (knowingly or recklessly)

3. ปัญหาความรับผิดชอบของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจนถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัย

ประเด็นปัญหานี้เกิดขึ้นจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งแพร่กระจายไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ในช่วงเวลานั้นบริษัทประกันวินาศภัยได้ออกกรรมธรรม์ประกันภัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบบ “เจอจ่ายจบ” บริษัทประกันวินาศภัยหลายแห่งต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนจำนวนมหาศาล จนเกิดภาวะขาดสภาพคล่อง มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สิน และบางแห่งได้ประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือการคืนเบี้ยประกันภัยโดยไม่มีเหตุอันสมควร

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุหนึ่งของปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท ที่ขาดความรอบคอบในการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจประกันภัย จนส่งผลให้บริษัทขาดสภาพคล่องและถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้การกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลดังกล่าวเป็นความผิดหรือมีโทษทางอาญาโดยเฉพาะ ทำให้ผู้บริหารของบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบในการบริหารงานของตนเป็นเหตุให้บริษัทกระทำผิดกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า

ประเทศญี่ปุ่น กำหนดความผิดของกรรมการและบุคคลอื่นเกี่ยวกับการฝ่าฝืนหน้าที่โดยมีเจตนาทุจริต (Crime of Special Breach of Trust by Directors) ทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทประกันภัย ไว้ในมาตรา 322 (1) แห่งกฎหมายธุรกิจประกันภัย หรือ Insurance Business Act (IBA) (Japan Financial Services Agency, 2023)

สาธารณรัฐสิงคโปร์ แม้สิงคโปร์จะมีกฎหมายด้านประกันภัยที่เข้มงวด เช่น Insurance Act 1966 และมีการกำกับดูแลโดยธนาคารกลางสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore: MAS) ซึ่งมีอำนาจในการตรวจสอบ ออกคำสั่งลงโทษทางปกครอง และเพิกถอนใบอนุญาต แต่จากการศึกษาพบว่า กฎหมายสิงคโปร์ไม่ได้กำหนดบทบัญญัติที่ระบุนความรับผิดทางอาญาของกรรมการหรือผู้บริหารกรณีบริหารงานผิดพลาดจนบริษัทล้ม หรือขาดสภาพคล่อง

สหราชอาณาจักร กำหนดความผิดของนิติบุคคลไว้ในมาตรา 400 แห่งกฎหมายการบริการทางการเงินและตลาดการเงิน ค.ศ. 2000 หรือ Financial Services and Markets Act 2000 (United Kingdom, 2000) ให้กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งกระทำให้นิติบุคคลมีความผิด โดยความยินยอม (consent) หรือการสมรู้ร่วมคิด (connivance) หรือละเลยหน้าที่ (neglect) ของเจ้าหน้าที่ (officer) ของนิติบุคคลนั้น มีความผิดร่วมกันกับนิติบุคคล ต้องถูกดำเนินคดีและลงโทษ

4. ปัญหาในการประกาศ หรือโฆษณาการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

จากการศึกษาพบว่า แม้มาตรา 111/2 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 จะให้อำนาจแก่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ในการประกาศหรือโฆษณาการฝ่าฝืน

หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัย แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีหลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับกรณีที่บริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 36 ทำให้ไม่ปรากฏการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่ถูกลงโทษต่อสาธารณะ ทั้งที่กรณีดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้เอาประกันภัยและประชาชนทั่วไป ทำให้ประชาชนไม่สามารถรับรู้ข้อมูลของบริษัทที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และไม่สามารถใช้ข้อมูลนั้นประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้ระบบกำกับดูแลขาดความโปร่งใสและลดความเชื่อมั่นในธุรกิจประกันภัยโดยรวม

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า

ประเทศญี่ปุ่น ไม่พบบทบัญญัติที่กำหนดให้มีมาตรการ “public censure” หรือการประณามต่อสาธารณะ โดยเฉพาะในกฎหมายธุรกิจประกันภัย (Insurance Business Act) แม้ว่าหน่วยงานกำกับดูแลอย่าง Financial Services Agency (FSA) จะมีอำนาจทางปกครองที่เข้มแข็ง แต่การเปิดเผยข้อมูลการลงโทษยังอยู่ในรูปแบบรายงานคำสั่งทางปกครองเป็นรายการมากกว่า

สาธารณรัฐสิงคโปร์ ไม่ได้บัญญัติเรื่อง public censure เป็นมาตราเฉพาะ แต่ธนาคารกลางสิงคโปร์ (Monetary Authority of Singapore: MAS) มีการใช้นโยบายเชิงปฏิบัติการ คือ Enforcement Actions Disclosure Policy ซึ่งกำหนดให้ MAS เผยแพร่ข้อมูลผลการลงโทษ การเพิกถอนใบอนุญาต โทษปรับ และมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ บนเว็บไซต์

สหราชอาณาจักร ตามกฎหมายการบริการทางการเงินและตลาดการเงิน ค.ศ. 2000 หรือ Financial Services and Markets Act 2000 (United Kingdom, 2000) มีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการดำเนิน หรือประณามต่อสาธารณะ (Public censure) ไว้ใน มาตรา 205 โดยกำหนดว่า หากหน่วยงาน (Authority) เห็นว่าบุคคลที่ได้รับอนุญาตได้ฝ่าฝืนข้อกำหนดที่กำหนดแก่เขาโดย หรือภายใต้พระราชบัญญัตินี้ หน่วยงานอาจเผยแพร่คำแถลงต่อสาธารณะเพื่อให้ทราบถึงการฝ่าฝืนนั้นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และสามารถนำหลักการตามมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศนั้นมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ให้มีความเหมาะสม และมีเสถียรภาพเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชนต่อไป สรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) สถานะของเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ยังไม่ได้รับการกำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ส่งผลให้ขาดอำนาจและความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่ แตกต่างจากประเทศสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักรที่ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเป็นข้าราชการ (Public Servants) และให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ (Public Officers) 2) ความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัยในการให้ข้อมูลเท็จต่อสำนักงาน คปภ. ซึ่งกฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติกำหนดความผิดไว้โดยเฉพาะ ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีได้ แตกต่างจากประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักรที่มีกฎหมายบัญญัติความผิดดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน 3) ความรับผิดชอบของกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจแทนบริษัทในกรณีบริษัทประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจนถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัย ซึ่งกฎหมายไทยยังไม่กำหนดความรับผิดชอบของผู้บริหารไว้ แตกต่างจากประเทศญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักรที่ให้ผู้บริหารต้องรับผิดชอบทางอาญาร่วมกับนิติบุคคลเมื่อฝ่าฝืนหน้าที่ หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อ และ 4) การประกาศ หรือโฆษณาการฝ่าฝืน หรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย ในกรณีที่บริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน กฎหมายไทยยังไม่มีข้อกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติไว้โดยเฉพาะ แตกต่างจากประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งมีกฎหมายที่กำหนดมาตรการดำเนิน หรือประณามต่อสาธารณะ (Public Censure) ไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 205 โดยให้อำนาจหน่วยงานกำกับดูแลสามารถเผยแพร่คำแถลงต่อสาธารณะ เมื่อพบว่าบุคคล หรือบริษัทที่ได้รับอนุญาตฝ่าฝืนข้อกำหนดตามกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงการกระทำผิดและสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการตัดสินใจได้อย่างรอบ

ด้าน จากบทสรุปดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) กรณีความเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ดังนี้ มาตรา 4 นิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” เดิมบัญญัติว่า “มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้” ควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” 2) กรณีความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัย ชี้แจงหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับและพิจารณาข้อร้องเรียน หรือใกล้เคียงข้อพิพาท เสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 108/6 ดังนี้ “มาตรา 108/6 ผู้ใดซึ่งได้รับมอบหมายจากบริษัทประกันวินาศภัย ชี้แจงหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับและพิจารณาข้อร้องเรียน หรือใกล้เคียงข้อพิพาท ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” 3) กรณีความรับผิดชอบของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท กรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจนถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัย ให้มีความผิดทางอาญาร่วมกันกับนิติบุคคล เสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 108 วรรคแรก ดังนี้ มาตรา 108 วรรคแรก เดิมบัญญัติว่า “มาตรา 108 วรรคแรก ในกรณีที่บริษัทใดกระทำความผิดตามมาตรา 23 มาตรา 28 มาตรา 35 หรือมาตรา 57 วรรคหนึ่ง หรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องบอกให้แจ้งหรือให้ทำคำชี้แจงตามมาตรา 49 หรือไม่หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 52 วรรคหนึ่ง ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวของบริษัทนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือการกระทำและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้บริษัทนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 108 วรรคแรก ในกรณีที่บริษัทใดกระทำความผิดตามมาตรา 23 มาตรา 28 มาตรา 35 หรือมาตรา 57 วรรคหนึ่ง หรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องบอกให้แจ้งหรือให้ทำคำชี้แจงตามมาตรา 49 หรือไม่หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 52 วรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่บริษัทประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจนเป็นเหตุให้บริษัทนั้นถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัย ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวของบริษัทนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือการกระทำและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้บริษัทนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” 4) กรณีการประกาศหรือโฆษณาการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย ในกรณีบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เสนอแนะให้คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยออกประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการประกาศหรือโฆษณาการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย ข้อ 6 (5) ดังนี้ “(5) กรณีที่บริษัทประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้สำนักงานประกาศหรือโฆษณาโดยระบุชื่อบริษัท การกระทำของบริษัท มติคณะกรรมการเปรียบเทียบ ข้อมูลการเปรียบเทียบ และการชำระค่าปรับให้ประชาชนทราบทั่วกัน”

เอกสารอ้างอิง

จิตติ ดิงศัททีย. (2559). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2565). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและโทษ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ. (2561). กฎหมายประกันภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2567). เกี่ยวกับสำนักงาน คปภ. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.oic.or.th>

Financial Conduct Authority. (2025). About the FCA. Retrieved August 10, 2025, from <https://www.fca.org.uk>

Financial Services Agency. (2017). About FSA. Retrieved 7 August, 2025, from <https://www.fsa.go.jp/en/about/index.html>

Japan Financial Services Agency. (2023). Insurance Business Act of 1995 and Enforcement Order / Ordinance for the Enforcement. Retrieved August 10, 2025, from <https://elaws.e-gov.go.jp>

Monetary Authority of Singapore. (2025). About MAS. Retrieved August 10, 2025, from <https://www.mas.gov.sg>

Singapore Statutes Online. (1871). Penal Code 1871 (Chapter 224), ss. 177, 182. Retrieved August 8, 2025, from <https://sso.agc.gov.sg/Act/PC1871>

United Kingdom. (2000). Financial Services and Markets Act 2000, c. 8, ss. 177, 205, 398, 400. Retrieved August 7, 2025, from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8>

การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยภายใต้กรอบเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*

AN ANALYSIS OF THAILAND'S ENVIRONMENTAL POLICIES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS)

ปิยะนุช ปัญจพรรค์

Piyanuch Panjaphan

นักวิชาการอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Independent Scholar, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail piyanuchpanchapak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์เนื้อหาและแนวทางของนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 2) ประเมินระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับเป้าหมายและตัวชี้วัดของ SDGs 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทของประเทศไทย และเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมให้มี ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบ SDGs อย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ระดับสูงจากภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและ SDGs ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 15 คน เลือก แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวทางของนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs หลายข้อ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) เป้าหมายที่ 14 (การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล) และเป้าหมายที่ 15 (การจัดการ ทรัพยากรบนบกอย่างยั่งยืน) ผลการประเมินระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับ เป้าหมายและตัวชี้วัดของ SDGs ยังขาดกลไก ตัวชี้วัดและกรอบการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน ทำให้การวัดผลเชิง รูปธรรมยังจำกัดปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมฯ ที่พบ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของภาค ประชาชนที่ไม่ทั่วถึง แนวทางการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมฯ ได้แก่ ควรพัฒนาระบบตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมที่ สอดคล้องกับ SDGs เพิ่มกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร จัดการสิ่งแวดล้อม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับชาติและนานาชาติ

คำสำคัญ: นโยบายสิ่งแวดล้อม, กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs), การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research article aims to: 1) analyze the content and directions of Thailand's environmental policies related to the Sustainable Development Goals (SDGs); 2) evaluate the

level of alignment between Thailand's environmental policies and the goals and indicators of the SDGs; and 3) examine the problems, obstacles, and factors influencing the implementation of environmental policies within the Thai context, as well as propose approaches for enhancing the effectiveness and long-term sustainability of environmental policies in accordance with the SDG framework. This study employed a qualitative research methodology. The key informants consisted of 15 purposively selected participants, including senior government officials, environmental and SDG experts, and representatives from non-governmental organizations. The main research instrument was a semi-structured interview, and the data were analyzed using content analysis. The findings reveal that the content and directions of Thailand's environmental policies over the past decade demonstrate clear linkages to several SDGs, particularly Goal 13 (Climate Action), Goal 14 (Life Below Water), and Goal 15 (Life on Land). However, the assessment of the alignment between Thailand's environmental policies and the SDG goals and indicators indicates that mechanisms, indicators, and monitoring and evaluation frameworks remain insufficiently defined, limiting the ability to measure tangible outcomes. The study also identifies several challenges and influencing factors in policy implementation, including constraints in budget and personnel, conflicts between economic development and environmental conservation, and limited public participation. Recommended approaches for enhancing environmental policy include developing SDG-aligned environmental indicators, strengthening participatory mechanisms across all sectors, promoting the integration of digital technologies in environmental management, and fostering collaborative networks at both national and international levels.

Keywords: Environmental Policy, SDG Framework, Sustainable Development

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้เผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ภาวะโลกร้อน การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงมลพิษทางอากาศ น้ำ และดิน ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของมนุษย์ทั่วโลก ประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรกรรม จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบจากวิกฤตสิ่งแวดล้อมได้ และจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ในปี พ.ศ. 2558 องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ประกาศกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก และ 169 เป้าประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกนำไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) ซึ่งในบรรดาเป้าหมายเหล่านี้มีหลายข้อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นสิ่งแวดล้อม เช่น เป้าหมายที่ 13 ว่าด้วยการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action) เป้าหมายที่ 14 ว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล (Life below Water) และเป้าหมายที่ 15 ว่าด้วยการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางบก (Life on Land) ตลอดจนเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Goal 12) ซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงความ

จำเป็นในการบูรณาการนโยบายสิ่งแวดล้อมให้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกระดับ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2557)

ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนในการสนับสนุนและดำเนินการตามกรอบ SDGs โดยรัฐบาลได้บูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ใน “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)” รวมถึงใน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)” ซึ่งให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) และการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีกรอบนโยบายและแผนงานที่หลากหลาย เช่น นโยบายการจัดการขยะมูลฝอย การลดก๊าซเรือนกระจก การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และการส่งเสริมพลังงานสะอาด แต่การดำเนินการในทางปฏิบัติมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย การประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นไปอย่างล่าช้า (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2550) นอกจากนี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีลักษณะที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งในเชิงพื้นที่และมิติทางสังคม เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศในเขตเมืองใหญ่ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ที่เกินมาตรฐานในหลายจังหวัด การจัดการขยะพลาสติกที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร ปัญหาการปนเปื้อนสารเคมีในแหล่งน้ำ รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนชายฝั่ง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างนโยบายในระดับประเทศกับการดำเนินการจริงในพื้นที่ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน “นโยบายสิ่งแวดล้อม” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสร้างระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้สามารถประเมินได้ว่า นโยบายต่าง ๆ ที่ประเทศไทยดำเนินอยู่สอดคล้องกับหลักการของ SDGs มากน้อยเพียงใด มีจุดแข็ง จุดอ่อน หรือข้อจำกัดใดบ้าง รวมถึงสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายให้ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม (ศิริวรรณ สนั่นเชื้อ และคณะ, 2567)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดความต่อเนื่องของนโยบายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล การซ้ำซ้อนของบทบาทหน่วยงานรัฐ การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด นอกจากนี้ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ทำให้การควบคุมและติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในระดับท้องถิ่นยังขาดบุคลากรและงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลให้หลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550) ภายใต้บริบทดังกล่าว งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจภาพรวมของนโยบายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายในระดับประเทศกับกรอบเป้าหมายสากลของ SDGs งานวิจัยนี้จะช่วยให้เห็นถึงแนวโน้มและทิศทางของนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบัน รวมถึงการประเมินประสิทธิภาพและความสอดคล้องของนโยบายเหล่านั้นต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การศึกษาดังกล่าวยังมีคุณค่าในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบ SDGs จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการนโยบายสาธารณะกับเป้าหมายการพัฒนาระดับโลก อีกทั้งยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาต่อเนื่องในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการภาครัฐ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนในเชิงนโยบาย ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนยุทธศาสตร์ และการประเมินผล เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (Sanabud, K., et al., 2025)

นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังสอดคล้องกับแนวโน้มของสังคมโลกที่ให้ความสำคัญกับ “การบริหารจัดการภาครัฐที่ยั่งยืน” (Sustainable Governance) ซึ่งเน้นให้รัฐมีบทบาทในการสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาเชิงโครงสร้างของสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (Waleewong, O., et al., 2022) รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมของไทยภายใต้กรอบ SDGs จึงเป็นก้าวสำคัญในการประเมินความพร้อมของประเทศต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) งานวิจัยนี้มีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับกรอบเป้าหมาย SDGs รวมทั้งช่วยชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การวิจัยดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงการวิเคราะห์เชิงนโยบายเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสนอแนะทางเชิงกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและแนวทางของนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
2. เพื่อประเมินระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับเป้าหมายและตัวชี้วัดของ SDGs
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทของประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบ SDGs อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี งานวิจัย บทความเอกสารงานประจำปี เอกสารรายงานการประชุมวิชาการ วารสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีคำถามหลักกับผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือภาคปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ระดับสูงจากภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและ SDGs และตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 15 คน โดยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) แบบบันทึกภาคสนาม แบบสังเกต ได้สร้างเครื่องมือจากกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้นเป็นการพูดคุยระหว่างผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อจุดมุ่งหมายให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ การถามนอกจากจะให้อธิบายแล้วยังถามถึงเหตุผลในการสนับสนุนคำตอบด้วย โดยแนวคำถามในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งไปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ไทยภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่ออกแบบไว้ล่วงหน้า ครอบคลุมหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ: แนวนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยความเชื่อมโยงกับ SDGs ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินนโยบาย ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงนโยบาย และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถขยายความ แสดงความคิดเห็น และอธิบายอย่างลึกซึ้งตามบริบทของตน และ 2) แบบบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ใช้บันทึกข้อมูลที่ไม่สามารถบันทึกเป็นเสียงได้ เช่น สีหน้า ท่าทาง บรรยากาศการสนทนา บริบททางสังคมหรือวัฒนธรรม เพื่อเสริมความเข้าใจในเชิงคุณภาพของเนื้อหาสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ (1) ศึกษาเอกสารนโยบาย แผนงาน และรายงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและ SDGs ทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยศึกษาจาก แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ รายงานความก้าวหน้า SDGs ของประเทศไทย และเอกสารจาก UN, UNEP, UNDP (2) วิเคราะห์เนื้อหาภายใต้กรอบเป้าหมาย SDGs โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (SDG 6, 13, 14, 15) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการ ดังนี้ 1) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่: ผู้กำหนดนโยบาย (เช่น ข้าราชการระดับสูงในหน่วยงานสิ่งแวดล้อม) ผู้ปฏิบัติงาน (เจ้าหน้าที่ระดับกลาง/ท้องถิ่น) นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ ตัวแทนจากภาคประชาสังคมหรือ NGO ที่ทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และ 2) การสังเกต (Observation) โดยสังเกตกระบวนการประชุม/เวทีสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสิ่งแวดล้อม และเก็บข้อมูลจากพฤติกรรม ท่าที การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้แบบฟอร์มการสังเกตและบันทึกภาคสนามประกอบการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่ 1) ถอดเสียงจากการสัมภาษณ์เป็นข้อความลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียด 2) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความกับผู้ให้ข้อมูล 3) แร่หาความหมายของเนื้อหาในแต่ละประเด็น 4) เชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย และ 5) พิจารณาบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองร่วมด้วย 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เปรียบเทียบนโยบายของประเทศไทยกับกรอบ SDGs วิเคราะห์ว่ามีเป้าหมายใดบ้างที่สอดคล้อง หรือไม่สอดคล้อง ตรวจสอบความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการกับเป้าหมายย่อยและตัวชี้วัด SDGs และ 3) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Trustworthiness of Data) โดยใช้แนวทางของ Lincoln, Y., et al เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่: Credibility (ความน่าเชื่อถือ): ใช้การตรวจสอบข้อมูลซ้ำ (Member checking) Transferability (ความสามารถในการประยุกต์ใช้) รายงานบริบทและรายละเอียดอย่างชัดเจน Dependability (ความคงที่ของข้อมูล): บันทึกกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และ Confirmability (ความเป็นกลาง): แสดงหลักฐานอ้างอิงที่สามารถตรวจสอบได้ (Lincoln, Y., et al., 1985)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวทางของนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) พบว่า นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs หลายข้อ โดยเฉพาะ SDG 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ), SDG 14 (ทรัพยากรทางทะเล), SDG 15 (ทรัพยากรบนบก) และบางส่วนของ SDG (น้ำสะอาดและสุขาภิบาล)

2. ผลการประเมินระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับเป้าหมายและตัวชี้วัดของ SDGs พบว่า นโยบายของไทยมี "ความสอดคล้องในระดับนโยบายทั่วไป" กับ SDGs แต่ ขาดกลไกและตัวชี้วัดเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน ทำให้การประเมินความก้าวหน้าเป็นไปได้ยาก

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทของประเทศไทย พบว่า ปัญหาที่พบคือข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัด

4. ผลการรายงานเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบ SDGs อย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนา ได้แก่ พัฒนาระบบตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อม เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวทางของนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs หลายข้อ โดยเฉพาะ SDG 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ), SDG 14 (ทรัพยากรทางทะเล), SDG 15 (ทรัพยากรบนบก) และบางส่วนของ SDG (น้ำสะอาดและสุขาภิบาล) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิป เมฆสฤต (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของเศรษฐกิจสีเขียวต่อการพัฒนาพลังงานสะอาดที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมพลังงาน พบว่า การบูรณาการ SDGs กับนโยบายภาครัฐยังไม่ครอบคลุมถึงระดับปฏิบัติการ และระบบการติดตามผล อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังพบว่า ตัวชี้วัดภายใต้ SDGs ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นกลไกหลักในระบบการประเมินผลนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย (อธิป เมฆสฤต, 2566)

2. ผลการประเมินระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับเป้าหมายและตัวชี้วัดของ SDGs นโยบายของไทยมี "ความสอดคล้องในระดับนโยบายทั่วไป" กับ SDGs แต่ ขาดกลไกและตัวชี้วัดเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน ทำให้การประเมินความก้าวหน้าเป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ระบุว่า การดำเนินงานตาม SDGs ของไทยยังมีข้อจำกัดในด้านการบูรณาการตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบายและการติดตามผลเชิงปฏิบัติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมในบริบทของประเทศไทย ปัญหาที่พบคือข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สยาม อรุณศรีมรกต และคณะ เศรษฐกิจโตขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง ด้วยการฟื้นฟูสีเขียว (Green Recovery) พบว่างบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมมักถูกกลดทอนหรือจัดสรรน้อยกว่าภาคเศรษฐกิจ แม้จะมีนโยบายเชิงพัฒนาอย่างยั่งยืนก็ตาม (สยาม อรุณศรีมรกต และคณะ, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ United Nations Development Programme (UNDP) ระบุว่า ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่เผชิญกับ "ความย้อนแย้งเชิงนโยบาย" (policy incoherence) ระหว่างเป้าหมาย SDG ที่ 8 (การเติบโตทางเศรษฐกิจ) กับ SDG ที่ 13, 14, 15 ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (United Nations Development Programme (UNDP), 2021) และงานวิจัยของ สุภาพร วงศ์เพ็ญ ยังพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในนโยบายสิ่งแวดล้อมของไทยยังเป็นเพียงในระดับการรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น ไม่ได้เป็นการร่วมกำหนดทิศทางนโยบายจริงจัง (สุภาพร วงศ์เพ็ญ, 2563)

4. แนวทางการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบ SDGs อย่างยั่งยืน มีดังนี้ แนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนา ได้แก่ พัฒนาระบบตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อม เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับการศึกษาของ Organization for Economic Co-Operation and Development ระบุว่า ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากยังไม่มี “Integrated Indicator System” ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายภายในกับตัวชี้วัด SDGs จึงทำให้การติดตามผลขาดความแม่นยำและขาดข้อมูลสำหรับการปรับปรุงนโยบายอย่างทันการณ์ (Organization for Economic Co-Operation and Development, 2019) และสอดคล้องกับการศึกษาของ United Nations Development Programme (UNDP) ที่ระบุว่า “Digital Innovation for SDGs” คือหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนประสบผลสำเร็จในยุคข้อมูล (United Nations Development Programme (UNDP), 2021)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาและแนวทางของนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs ข้อ 13 (การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) ข้อ 14 (ทรัพยากรทางทะเล) ข้อ 15 (ทรัพยากรบนบก) และบางส่วนของ SDG (น้ำสะอาดและสุขาภิบาล) การประเมินระดับความสอดคล้องระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกับเป้าหมายและตัวชี้วัดของ SDGs มีความสอดคล้องในระดับนโยบายทั่วไปกับ SDGs แต่ ขาดกลไกและตัวชี้วัดเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน ทำให้การประเมินความก้าวหน้าเป็นไปได้ยาก ส่วนปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อม ที่พบ คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวทางการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบ SDGs อย่างยั่งยืน มีแนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนา ได้แก่ พัฒนาระบบตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อม เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ภาครัฐควรเร่งพัฒนาระบบตัวชี้วัดและกลไกการติดตามประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs เพื่อให้สามารถประเมินความก้าวหน้าได้อย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรและการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 2) ควรบูรณาการนโยบายด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ รวมถึงเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย และ 3) ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้สอดคล้องกับกรอบ SDGs อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). นโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
ศิริวรรณ สนั่นเอื้อ และคณะ. (2567). การบูรณาการเมืองไม่ซีซีดีด้วยมิติของ SDGs. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 6(1), 28-39.
สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2550). รายงานประจำปี. ม.ส.ท. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2568 จาก <https://www.tei.or.th/publications/2007-download/AR2007-06.pdf>.
สยาม อรุณศรีมรกต และคณะ. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของสหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต. วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย, 11(3), 1-7.

- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2557). รายงานประจำปี สวทช. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2568 จาก https://www.nstda.or.th/home/nstda_post/annual-report-2557
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2568 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/12-การพัฒนาการเรียนรู้.pdf>
- สุภาพร วงศ์เพ็ง. (2563). รายงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสิ่งแวดล้อม. อุตรธานี: โรงเรียนสามพร้าววิทยา.
- อธิป เมฆสกลิต. (2566). อิทธิพลของเศรษฐกิจสีเขียวต่อการพัฒนาพลังงานสะอาดที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมพลังงาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Lincoln, Y., et al. (1985). *Naturalistic inquiry*: Beverly Hills, CA: Sage Publications. *International Journal of Intercultural Relations*, 9(4), 438-439.
- Organization for Economic Co-Operation and Development. (2019). *Education at a glance 2019: OECD indicators*. Retrieved September 15, 2025, from <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>.
- Sanabud, K., et al. (2025). *Governing Shared Water to Achieve the SDGs : A Case Study of the Mekong River, Chiang Khong District, Chiang Rai Province, Thailand*. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, 25(2), 342-357.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2021). *Human development report 2021/2022: Uncertain times, unsettled lives – Shaping our future in a transforming world*. Retrieved September 15, 2025, from https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf.
- Waleewong, O., et al. (2022). Patterns of Socioeconomic Inequities in SDGs Relating to Children's Well-Being in Thailand and Policy Implications. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(20), 13626.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เขียวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุหิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม, // (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจากพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นายมนัส ภาควมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ประภัสสร บริเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตวรรษ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบของวิธีวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

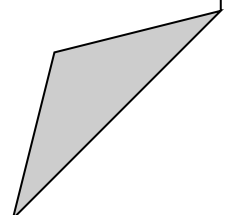
1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

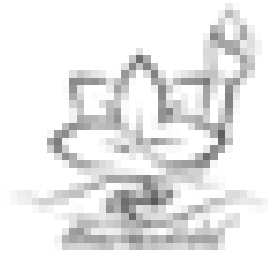
วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

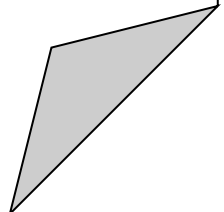
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

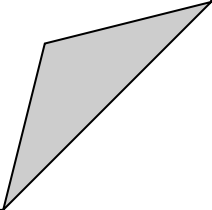
(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

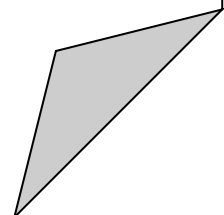
.....(16 pt).....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

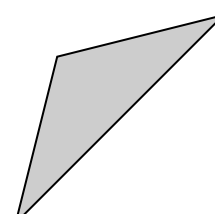

.....(16 pt)

.....(16 pt)

_____ (16 pt).

(16 pt)

